This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

971,150

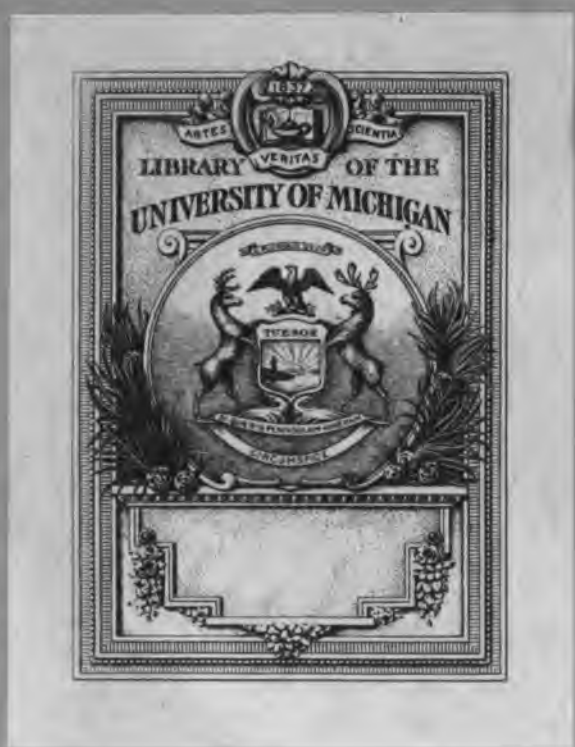
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR

WERKEN

DER

BATAAFSCHE MAATSCHAPPIJ

VAN

TAAL- EN DICHTKUNDE.

VIERDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ

JOHANNES ALLART.

MDCCCIX.

Nijhoff
7-2-28
17585.

VERVOLG

VAN HET

ANTWOORD

OP DE

VRAAG:

WELKE ZIJN DE VORDERINGEN, WELKE IS DE VERACHTERING DER NEDERDUITSCHE DICHTKUNDE, GEDURENDE DE ACHTTIENDE EEUW, IN VERGELIJKING VAN VROEGERE TIJDPERKEN?

DOOR

JERÒNIMO DE VRIES,

EERSTEN STADS KLERK TER SECRETARIJ VAN AMSTERDAM, ENZ.

ONDER DE ZINSPREUK:

De ondervinding van alle tijden en van alle volken ſchijnt te leren, dat de Dichtkunde, of liever de Dichterlijke genie, bij gene natie langer, dan gedurende zeker bepaald tijdperk in eenen hoogen graad gebloeid heeft, en wel meest in dat tijdperk, toen de natie uit eenen natuurlijken of taevalligen ſtaat van ruwheid tot een' beſchaafder overgegaan, doch echter nog niet tot het toppunt van cultuur en luxe geklommen was.

PIETER NIEUWLAND.

Aan welke Verhandeling de GOUDEN EEREPENNIG is toegewezen.

DERDE HOOFDDEEL.

OVER DE VERDIENSTEN DER DICHTERS IN DE XVIIIde EEUW.

EERSTE AFDEELING.

INLEIDING TOT DE OPGAVE DER DICHTERS DEZER EEUW.

Men vindt in de geſchiedenis onzer dichtkunde bijna geene tijdperken, welke met elkander zoo weinig verſchillen, als de laatſte helft der Zeventiende en de eerſte helft der Achttiende Eeuw. Even min als er in het Staatkundige zulke geweldige ſchokken voorvielen, welke den ganſchen ſtaat der zaken omverwierpen, even zoo min veranderden de algemeene ſtrekking en geest der Dichtkunde. Hieruit volgt reeds als van zelve zekere verachtering. Immers bij langdurige rust en bij eene en dezelfde ſtemming moet die kunst natuurlijk lijden, welke boven andere verhefſing van geest vordert. *Achttiende Eeuw.*

De handhaving van vrijheid en onafhankelijkheid, het behouden van rust en welvaart, daar-

Achttiende Eeuw. toe ſtrekten aller pogingen in de eerſte helft der achttiende Eeuw. Men wilde liever iets aan oorlogsroem opofferen, dan aan buitenlandsch gevaar zich bloot geven. Vredelievende gezindheid, verlangst naar behoud van rust, blijkt alom in de Geſchiedenis van dezen tijd.

De ſtandvastige vereeniging met Engeland, ondanks deszelfs toen meermalen gebleken ontrouw, de Vrede te *Rijswijk* (1697), gevolgd van dien te *Utrecht* (1713), dus beide in ons Vaderland geſloten, en het *Drievoudige Verbond* (1717), doen deze begeerte naar ſtille rust duidelijk doorſtralen. Onze voorzigtige ſtaatslieden, uit dit beginſel werkzaam, waren veelal de eerſten, die de onderhandelingen begonnen, en de laatſten, die tot een beſlisſend treffen van den vrede toetraden. Wanneer nog geene Mogendheid om vrede dacht, zochten zij de middelen daartoe op, en maakten dien den Vorſten ſmakelijk; wanneer allen het eens waren, traden zij toe, en verzegelden de onderlinge verbindtenisſen. Van hunne vredelievende gezindheid ſcheen men zoo overtuigd, dat het *Viervoudig Verbond* (1718) zonder hunne teekening als op hunnen naam hun werd voorgelegd. Zulk een gedrag, door de Staten gehouden, hoe prijzenswaardig, kon echter op den duur noch gezag bij vreemde Mogendheden inboezemen, noch hen van allen oorlog bevrijden. Zoo 't ſcheen al te gelukkig door hunne welvaart, koophandel, en het ſtil genot der rijkdommen, begon de weelde en eene

eene te groote begeerte naar ſchatten, bij vele bij- *Achttiende*
zondere lieden, de driften te veel gaande te ma- *Eeuw.*
ken. Van hier de *Actiehandel* (1720), die zoo groot eene verandering in vele familien te weeg bragt. Uitwendige rust bleef het hoofddoel. De ondervinding van vroegere dagen had den Koopman te zeer geleerd, wat ſchats en volks de oorlogen kosteden, om niet alle gelegenheid daartoe voorzigtig te ontwijken. Ook was er geene vrijheid of onafhankelijkheid meer te bevechten, maar ſlechts deze met den handel te handhaven. Toen in den jare 1722 de Keizer verlof verleende tot het oprigten eener Oostindiſche Maatſchappij in Vlaanderen, was alles vaardig tot den oorlog, omdat de koophandel in gevaar kwam; daar men integendeel, onder het geleide van eenen voorzigtigen en ſchranderen VAN SLINGELANDT en andere uitmuntende Staatslieden, in den oorlog om de *Poolſche Kroon* (1733), in dien tuſchen *Spanje* en *Engeland* (1739), en in dien om de *Oostenrijkſche Nalatenſchap* (1740) niet alleen zelve ſtil zat, maar alle pogingen tot rust bij anderen aanwendde, waarvan de vrede te Breslaw (1742) geſloten bijzonder getuigen kan.

Had men in den jare 1743 en vervolgens zich blijven onzijdig houden, zich niet in de gevaren des Oorlogs gewikkeld, door eene Koningin van Hongarije te ondersteunen, en de Franſchen tot ongenoegen te brengen, die ons toen als met geweld de onzijdigheid opdrongen, de Staat zou

Achttiende Eeuw. door den inval der Franſchen in 1747 niet in groot gevaar gebragt zijn, en Bergen op Zoom onder andere niet het droevig ſchouwſpel van verwoesting hebben opgeleverd. Op dit dringend gevaar volgde nu geene vereeniging, geen moed of verheffing, gelijk bij onze Voorouders, maar mistrouwen, tweeſpalt, onrust; en het beste redmiddel, gelijk het in dergelijke tijden meestal gaat, werd gezocht in één Opperhoofd. Deze was, verbonden aan het Koninklijk huis van Engeland (1734), reeds over ſommige *Provincien* Stedehouder geworden, en werd nu door allen als algemeen en erfelijk Opperhoofd uitgeroepen. Dit alles ging gepaard met woeling en plondering (1748); doch ook door dit hoog gezag werd de *Akenſche Vrede* tot ſtand, en de Staat, zoo het ſcheen, tot vorige kalmte terug gebragt.

De doorgaande rust in het hiervoren doorloopen tijdperk, hoe noodzakelijk voor den Staat, en de bijzondere welvaart der ingezetenen, was geenszins voordeelig voor de Dichtkunst; deze ſcheen nu meer woelige tijdperken te liefkozen.

De redenen, waarom in het laatst der vorige Eeuw de dichterlijke voortbrengſels minder innerlijke waarde, mindere verheffing hadden, hielden niet alleen ſtand, maar moesten uit den aard der zaak zelve, gelijk wij gezegd hebben, de kunst al minder en minder doen worden. Was de ſpanning der verbeelding in de laatſte dagen der zeventiende Eeuw reeds minder, de ontvlamming en geest-

geestverrukking ſpaarzamer, de loop der denkbeelden meer gelijk afloopende dan in de eerſte helft, omdat die ſterke opwinding, en dus ook die krachtige uitzetting van de ſpringveder der vrijheid en des roems ophield, zoo volgt daaruit als van zelve, dat, bij gelijken gang van tijden, de Dichtkunst allengskens meer en meer moest verachteren; eene verdere verwijdering van die kittelende zucht naar verheffing nam geheel en al weg den lust tot grootmaken van den nieuwen Staat. Het zalig genieten nam meer en meer de plaats in van het kansvolle ondernemen. Het was een tijd van ſtille overdenking, niet van ſtoute vlugt. Meetkunde, Natuurkunde, Wijsbegeerte hadden nu meerdere ruimte, en gunſtiger jaargetijde tot ontwikkeling en vorderingen, dan de Dicht- en Schilderkunst. De uitdrukking der Poëzij was ook om die zelfde reden beſchaafder, de taal meer en meer regelmatig, de voorſtelling kieſcher, de rolling der verzen gemakkelijker; maar de edeler kunstvereischten, kracht, verheffing, oorſpronkelijkheid, rijkheid van beelden, waar gevoel voor natuurlijke ſchoonheden, verflaauwden. De Kooplieden genoten rust en welvaart in hunnen handel; de zwarigheden, die zij te overwinnen hadden, werden al minder en minder; de zoon nam zonder moeite bezit van 's vaders rijkdom en vergat den voorvader, die met ſpanning en arbeid alles had bijeengebragt. Nadeeligen invloed had dit zoo wel op Bouw- en Schilder- als Dichtkunst. Groote rijk-

Achttiende Eeuw.

Achttiende Eeuw.

dom en weelde, wat men hier ook tegen zeggen moge, brengen zelden den regten ſmaak en het ware kunstgevoel te weeg; het eerſte genot van eene goede fortuin weet beter kunſten te waarderen en te bevorderen. De afneming van den waren en de aanwas van den valſchen ſmaak, die in het laatst der zeventiende Eeuw zigtbaar was, namen in dit tijdsbeſtek hand over hand toe. De valſche ſmaak maakt ſomwijlen, door zwier en overlading, dat men, verblind door uiterlijken praal, den echten en eenvoudigen ſmaak verwaarloost; dit was het geval in het begin en midden der achttiende Eeuw. De uit- en inwendige Bouwkunde werd met een reeks van niets beduidend bijwerk, krul-kop- en lofwerk overladen; men zie de voorgevels der toen geſtichte huizen, men zie de verſierſels van deuren en ſpiegels, alles draagt de kenmerken van overdaad en overlading, alles verraadt gebrek aan zuiver kunstgevoel en echten ſmaak. De geest van VAN KAMPEN was te gelijk met dien van QUELLIN en DE KEIZER verloren gegaan. Zoo ook deden deze tijden de Schilderkunst achterwaarts gaan, door haar met koude, harde en weinig overeenſtemmende verſierſels op te tooijen. REMBRAND, DOUW, POTTER, ADRIAAN VAN DE VELDE, TERBURG, VAN DER HELST en honderd andere Schilders van de hoogſte verdienſten leefden in een klein beſtek omſtreeks het midden der zeventiende Eeuw, en voorwaar de geheele achttiende Eeuw heeft niet eenen Schilder,

REM-

REMBRAND, DOUW, POTTER, A. VAN DE VELDE, TERBURG of VAN DER HELST gelijk, opgeleverd. Het laatſte tijdperk verheft zich, en met reden, op zijnen VAN HUIZEM, op zijnen DE WITT; maar waar toch zijn die reeks van uitſtekende Schilders, waarop het vorig roemrijk tijdvak der Schilderkunst zich zoo glansrijk verhief? Hoe verbazend, hoe treffend is hier het onderſcheid! Geen wonder — aanmoediging ontbrak. De muren, te voren met keur van ſchilderſtukken bij vermogenden behangen, werden nu met goudleeren behangſels bekleed, en de zwaarmoedigheid van den rijkdom ſtond op het goud te lezen. *Achttiende Eeuw.*

Scheen op het laatst der zeventiende Eeuw in het gebrek van eigene voortreffelijke vernuften eenigzins voorzien, nu ſcheen daaraan t'eenemaal voldaan. Hadden de Vaders VONDEL en HOOFT niet geëvenaard, het ſcheen belagchelijk, bij mindere kunstverdienſten, hiertoe de minſte poging te wagen. Dachten de Vaders, dat de beste onderwerpen door hunne voorgangers behandeld waren, bij nog meerdere, door hun gekozen, ſcheen de voorraadſchuur geheel uitgeput. Waren de aanzienlijke aanmoedigers en medeärbeiders bij hen reeds ſchaars in getal, nu zagen ſommige Grooten de Dichters aan als halve afhangelingen, goed om op een bruiloftsdag hunne verwaandheid te onderſchragen. Om Griekſche en Latijnſche Letterkunde werd weinig gedacht, de Franſche alleen had eenigen invloed; van

Achttiende Eeuw. dezen, gelijk daarna van Duitſchen bodem werden bloemen overgeplant zonder geur, ſtal of verven. Was er hier of daar een jongeling, wiens dichterlijke geest zich oorſpronkelijk verhief, en die denzelven door Griekſche en Latijnſche Letterkunde ſtevigheid en ſmaak wilde bijzetten, deze werd afgeſchrikt door angstvallige vrees voor de gezagvolle Dichtgezelſchappen van dien tijd; welk gezag, daar het zich drie vierde gedeelten der Eeuw heeft gehandhaafd, wij wat nader in het licht willen ſtellen.

De Heer LUBLINK teekent (1) ergens aan, dat alleen van den jare 1680 tot 1718 meer dan dertig dichtkundige genootſchappen zijn opgerigt. Hoe vele oefenſchoolen en hoe weinig geoefende Dichters! In zulke gezelſchappen werd alles, wat een Dichter vervaardigd had, ter tafel gebragt. Ieder regel, ieder woord bijna, werd getoetst en gewogen door half geleerde keurmeesters; want zekere klaſſe van Kunst- of Taalwijzen wisten zich aldaar als regters in te dringen. „Wie „zag immer," zegt de ſchrandere (2) ALEWIJN, „eene eeuw vrugtbaarder van Philoſo„phen, dan de onze? Alles wat maar eenigszins „bo-

(1) *Alg. Mag.* D. I. St. 2. bl. 867.

(2) Z. H. ALEWIJN Verd. van de voorn. Dichterlijke Vrijheden, 1 Stuk. *Maatſchappij der Letterk.* te Leijden, D. II. bl. 93.

„ boven de gemeenſte ſoort der menſchen verheven *Achttiende*
„ is, moet nu philoſopheren, en dat bijna over *Eeuw.*
„ alles." De Dichtkunst, vrij uit haren aard, werd hier door onderdrukt. „ Opzichtelijk de poëzij," vervolgt hij, „(1) is het maar al te klaar, dat door „ al het nette en naauwkeurige, dat men in de „ taal en in de zoetvloeiendheid wil hebben, de „ kracht van zeggen dikwils verloren gaat. —— „ Men berispt, en niet zonder reden, in onzen „ geestigen CATS zijne al te groote vloeiendheid. „ 't Is wel zo, dat een hortend en ſtootend „ vers, ter naauwernood, den naam van een „ vers mag dragen, maar aan den anderen kant „ is het ook waar, dat al te zoet walgt." En eindelijk: „ Gelijk de al te groote gezetheid om „ zacht en vloeiend te ſchrijven een groote hinder- „ paal is voor een ſtout gedicht, even zo is het „ ontzag, dat men allerwegen voor onze *Ariſtar-* „ *chen* ziet toonen, welker leſſen meermaals ver- „ der getrokken waren, dan zij zelve immer ge- „ droomd hebben. Velen bidden de *Grammatici* „ als halve goden aan, en kunnen over eene en- „ kele letter redenkavelen, als of er het welzijn „ van gantsch Euroop aan hinge, ja zouden lie- „ ver de kracht van zeggen, of de ware meening „ van het gene de zin vordert, laten varen, „ dan eene dichterlijke vrijheid gebruiken."

Zie daar de *Maecenaten*, de *poëtiſche Keur-* *meesters* van dien tijd naar waarde geſchilderd, die, wan-

(1) Als voren, bl. 93.

Achttiende Eeuw. wanneer zij eenige voortbrengſelen van dichterlijk vernuft, als Latijnſche of Franſche *Schoolthemata*, naar de regelen van taal en welvoegelijkheid hadden gezuiverd, en, zoo zij waanden, verbeterd (*gecorrigeerd*), zich reeds TEN KATES en HUYDECOPERS waanden; deze waardige mannen echter dachten er anders over. (1) „ Al te „ kommerlijke handel", zegt de eerſte, „ maekt „ belemmering van geest. Die te kommerlijk met „ de tael omgaen, ſlagten den Schoolkinderen, die „ wel net, gelijkdraedig, en zinnelijk ſchrijven; „ doch tevens onvrij, laf, lam, en flaeuw, zon„ der ſpoed of vordering: een kloeke hand, „ ſchoon minder net, zo ze ſlegts vlug, vrij, „ geestig, vloeijend en duidelijk genoeg zij, kan „ mij meerder behagen." Dacht hij zoo omtrent de Taal, wat zoude hij wel gezegd hebben van de Dichtkunst, uit hare natuur luchtig en ongedwongen? De laatſte, HUYDECOPER, hoewel van minder gezag en meerdere ſtrengheid, hield zijnen Landgenooten voor, dat er vrijheden zijn, (2) „ die de voornaamſte Schrijvers ook „ tegen de regelen der Letterkunde ſomtijds, als „ 't pas geeft, bezigen; en die gewoon is de beste La-

(1) *Aanleid. tot de Kenn. van het Verh. Deel der Nederd. Sprake*, D. I. bl. 410.

(2) *Proeve van Taal- en Dichtk.*, op VONDELS *Herſchepping van* OVIDIUS, D. I. bl. 125.

„ Latijnſche Dichters te lezen, weet, dat men niet *Achttiende*
„ zelden in hunne Werken ontmoet zoodanige *Eeuw.*
„ uitdrukkingen, die geheel afwijken van de gewo-
„ ne regelen der *Grammatica*, waardoor zij te ge-
„ lijk hunne ſchriften eenen doorſtralenden luister
„ bijzetten, en de ſpitsvondigheid der hairkloven-
„ vende Letterwijzen te leur geſteld hebben."

Door zulke waanwijzen nu werd de Dichtkunst in het eerſte gedeelte der jongstverloopen Eeuw deerlijk beſnoeid. Bijna alle ſtoutheid, verhevenheid, hoogdravendheid en oorſpronkelijkheid werd gekneusd en misvormd; alle vreemde ſieraden, alle Griekſche en Romeinſche beeldſpraak, alles wat naar bastaardije, zoo in taal als uitdrukking, zweemde, werd verbannen, en dit heette naauwkeurigheid, zuiverheid en beſchaving. Nu waren de verzen lieffelijk, zoetvloeijend, beſchaafd en netjes; maar nu hadden de Genootſchappen en dichterlijke gezelſchappen, om met den geestigen VAN EFFEN te ſpreken, „ (1) PEGASUS onder zich ge-
„ maakt tot een gemeen Vriesch paard, dat zon-
„ der wankelen of hollen, en zonder zig door de
„ minſte aangenaame beweeging bevallig te maken,
„ recht toe recht aan op een klein egaal drafje
„ weg vordert, en eindelijk komt, daar 't wezen
„ moet; in één woord, dat beter voor een kar
„ of wagen voegt, dan onder een braaf Ruiter.

Men

(1) *Holl. Spect.* D. I. St. 2. bl. 668.

Achttiende Eeuw.

Men was toen niet gedachtig, dat, (1) „ zoodra „ een Dichter onze verbeelding laat kwijnen, hij „ ophoudt Dichter te zijn, en het vermaak der „ Poëzij zinkt tot het flaauw begrip van Pro„ ze." Dit was juist het geval in het eerſte gedeelte der jongstverloopene eeuw. Er was geen leven, geen vuur genoeg in de gedichten. Er waren vele middelmatige, bijna geene uitſtekende dichtwerken, en een Dichter, dit weten wij, moet noch mag middelmatig zijn

(2) „ —— —— Mediocribus eſſe poetis,
„ Non di, non homines, non concesſere columnæ."

Er

(1) C. VAN ENGELEN, Werken van de Maatſch. der Letterk. te Leijden, D. IV. bl. 82.

(2) HORATIUS *Art. Poët.* V. 372 & 373. HUYDECOPER brengt dit aldus over, bl. 283.

Met middelmaatige Poëten ſpotten ſlechts
En Goon en Menſchen, ja de Boekverkoopers-knechts.

VAN ENGELEN, bl. 89. mede deze woorden aanhalende, laat er op volgen: „ Wij hebben in der daad reden van gemelijk„ heid tegen die zo gemeene half-geleerden, die ons onzen „ tijd ontrooven door ons die laffe voortbrengzels hunner ver„ waande onkunde in de hand te dringen, maar wij hebben „ het veel meer tegen die flauwe rijmelaars, die zig, zonder „ roeping, als Poëten aankondigende, onzen geest een aange„ naam onthaal belooven, om denzelven in eene verveelende „ kwijning te ſtorten." GÔBEL zegt, *Dichtkunde*, bl. 73.

In andre kunſten wordt verſchil van trap geleên,
Met roem kan elk daar in de tweede plaats bekleên,

Maer

Er waren te veel Dichters van den tweeden, bijna geene van den eerſten rang. *Achttiende Eeuw.*

(1) „ Men keur den tweeden rang in andre kunſten goed,
„ In deeze doet men niets, ten zij men wondren doet."

De kunstregters dier tijden ſtelden bij zich zelven zekere verhevene kunstregelen vast, en wilden aan deze wetten de Dichters, als hunne onderdanen, binden. (2) „ De waereld is vol van ſpitsvindige „ be-

Maar in 't gevaarlijk ampt van ſchrijven en van dichten
Moet tamelijk en ſlegt op 't zelvde voetſpoor zwichten,
In vaerzen word vooral geen middelmaat gedult.

Te voren, bl. 43, had hij reeds gezegd:

Wees liever metſelaar als 't u verſtrek tot eer,
Roemwaardig ambachtsman, en nutte kunstverrigter,
Dan ſchrijver voor 't gemeen, en laffe beuzeldichter.

(1) Dichtk Werk. van JUL. CORN. DE LANNOIJ, bl. 29.

(2) De Heer DE BOSCH brengt dit bij, *Reg. der Dichtk.* bl. 109 en 110. Het is te vinden in VOLTAIRE's *Eſſai ſur la Poeſie.* — „ Le monde eſt plein de Critiques, qui a force de *Commen-* „ *taires*, de *Definitions*, de *Diſtinctions* ſont parvenus a ob- „ ſcurcir les connaiſſances plus claires et les plus ſimples. — „ Ces commentateurs, ces Critiques ſont des Tyrans, qui ont voulu „ aſſervir a leur loix une nation libre, dont ils ne connoiſſent „ point le caractère, auſſi ces pretendus Legislateurs n'ont fait „ ſouvent qu'embrouiller tout dans les états, qu'ils ont voulu „ regler. HOMERE, VIRGILE, LE TASSE, MILTON, n'ont guere „ obei a d'autres lecons, qu'a celles de leur genie. Tant de preten- „ dues regles, tant de liens ne ſerviraient qu'a embaraſſer les grands „ hom-

Achttiende Eeuw.

„ beoordeelaars, die door geweld van uitleggin-
„ gen, bepalingen en onderſcheidingen, de aller-
„ klaarſte en eenvoudigſte kundigheden hebben
„ weten te verduisteren," zegt VOLTAIRE, ſprekende van de Dichtkunst; en vervolgt kort daarna aldus: „ Deeze Uitleggers en Beoordeelaars „ zijn dwingelanden, die een vrij volk, welks aart „ hun onbekend was, als ſlaven aan hunne wet-„ ten hebben getracht te onderwerpen, zo dat de-„ ze zogenaamde Wetgevers dikwijls niet anders „ doen, dan die Staten te verwarren, welke zij „ trachtten in orde te ſchikken. — HOMERUS, „ VIRGILIUS, TASSO, MILTON hebben „ nimmer aan andere leſſen of regelen gehoorzaamd, „ dan die van hun oordeel en vernuft. Zo vele „ zogenaamde regelen, zo vele banden dienen „ nergens anders toe, dan om groote mannen te „ belemmeren, en in hunne vaart op te houden; „ en zij geven eene zwakke onderſteuning aan „ hun, welken natuurlijke bekwaamheden ontbre-„ ken. Men moet in de loopbane zelf loopen, „ en zich niet op krukken laten voortſleepen." Reeds te voren had dezelfde VOLTAIRE gezegd: „ Overal vindt men leſſen, maar zeer weinige „ voorbeelden — (1) daar zijn honderd dichtkun-„ di-

„ hommes dans leur marche, et ſeraient d'un foible ſecours a „ ceux a qui le talent manque. Il faut courir dans la car-„ riere, et non pas s'y trainer avec des bequilles."

(1) Als voren. „ Il à cent Poëtiques contre un Poeme."

De

„ dige verhandelingen, tegen één goed' dichtſtuk." — Het navolgen van goede voorbeelden, werd in dien tijd te zeer verwaarloosd; een HOMERUS, een VIRGILIUS, een HORATIUS, HOOFT, VONDEL, DE DECKER en anderen, deze zijn de regelen, de voorbeelden, de bronnen, of, gelijk zeker Schrijver zegt, „ (1) de echte Antie- „ ken in de dichtkunst, even gelijk de VENUS „ de MEDICIS, de APOLLO, de LAOCOON „ en andere meesterſtukken der Oudheid de wa- „ re modellen zijn ter beoefening van den Schil- „ der en Beeldhouwer." *Achttiende Eeuw.*

Ik zal bij HOOGVLIET pogen aan te toonen, dat het nadeelig is, een Dichter te ſtreng aan de waarheid te kluisteren; dit is onbillijk, juist daarom, omdat een Dichter, wil hij uitmunten, de verziering alom de waarheid moet doen verzellen; even zoo is het ook eenigszins gelegen met den al te geregelden gang der verzen. De Dichtkunst moet niet al te ſtijf en geregeld haren weg vervolgen:

(2) Un ſtile trop egal, et toujours uniforme,
En vain brille a nos yeux: il faut qu'il nous endorme.

Dat

De uitdrukking is zeker wat Fransch, echter de meening duidelijk, en de zaak waar.

(1) Over de navolging der Ouden, in het *Algemeen Mag.* D. I. St. 1. bl. 336.

(2) BOILEAU, *Art. Poët.* Ch. 1. V. 71 & 72.

Achttiende Eeuw.

Dat eentoonige, dat al te gelijk afloopende moet vermijd worden, en het is voorwaar kunst, eene ſchoone ongelijkheid hier ten toon te ſpreiden.

(1) Chez elle un beau desordre est un effet de l'art.
Loin ces rimeurs craintifs, dont l'esprit phlegmatique
Garde dans ſes fureurs un ordre didactique;
Qui chantant d'un héros les progres eclatants,
Maigres historiens, ſuivront l'ordre des tems.
Ils n'oſent un moment perdre un ſujet de vue.
Pour prendre *Dole*, il faut, que *Lille* ſoit rendue &c."

Dit al te vast zich binden aan het geſchiedkundige, dat vreesachtig vasthouden aan tijd en onderwerp, heeft voorwaar der Dichtkunde in dit tijdperk veel nadeel toegebragt, en moest des te meer verbindend worden, omdat vele Dichters de lotgevallen van heilige mannen, uit de oorkonden des Ouden Verbonds ontleend, tot het onderwerp hunner dichtwerken namen.

Dan wij hebben misſchien reeds te lang hierover uitgeweid; wij zullen deze en andere gebreken bij de Dichters zelve gadeſlaan. Het is tijd, dat wij tot de beſchouwing der uitſtekende Dichters, die ook dit tijdperk heeft opgeleverd, overgaan.

Het kan niet misſen, of ſommigen zullen aanmerken, dat wij van dezen te veel, van genen Dich-

(1) Als voren, Ch. 2. v. 71—77.

Dichter te weinig gewagen, dat wij sommige, huns oordeels, lofwaardigen en uitstekenden hebben voorbijgegaan, en van anderen, welke, naar hun gevoelen, onder de minsten behooren, melding gemaakt hebben. Dan de meerdere bekendheid eener pas verloopene Eeuw, de bloedverwantschap, gemeenzaamheid van jongs af met de werken van toen levende Dichters, en dergelijke bijzonderheden, moeten hier de beoordeeling partijdig maken. Ik zal rustig mijnen weg blijven bewandelen, vraag gaarne verschooning voor misstappen, en wil alleen mijn gevoelen, hetgeen ik gaarn voor beter geef, mededeelen. *Achttiende Eeuw.*

TWEEDE AFDEELING.

OPGAVE DER DICHTERS DEZER EEUW.

Wij beginnen deze Eeuw met eenige Dichters, omtrent welke wij in het onzekere zijn, of zij tot deze of de vorige Eeuw moeten gebragt worden; ABRAHAM BOOGAERT, CLAAS BRUIN, DANIËL WILLINK en MATTHEUS BROUËRIUS VAN NIDEK, allen niet zonder verdienſten, doch ook allen, mijns oordeels, zonder bijzondere ſtoutheid en ongewone verheffing.

Abraham Boogaert.

(1) BOOGAERT, wiens Treurſpelen en werken in onrijm niet onbekend zijn, onderſcheidt zich in zijne Gedichten meer door geleerdheid dan

(1) Hij was een bekwaam artſenijbereider en ſcheikundige te Amſterdam, waar zijne Gedichten in 1723 zijn uitgegeven. Zijne Zinſpreuk was: *Proficit et Recreat.* Men heeft van hem vele Tooneelſpelen, b. v: *Mirrha*, *Rhadamistus en Zenobia*, *Stratonice*, *Alexander de Groote*, ook het Blijſpel *de Pleiters* en het Kluchtſpel *Gewaande Droes*. Hij was geboren in 1663 en overleed in 1727. SAXE, WAGENAAR, noch anderen maken eenige melding van hem.

dan door ſmaak, gelijk (1) BRUIN, in zijne *Bijbel-* en *Zededichten* meer door zedelijkheid en deftigheid, dan door ſtoutheid en oorſpronkelijkheid. Men heeft van hem eene *Redevoering wegens het Predik-ambt* in verzen. BRUIN'S *Leven van Paulus* is eene reeks van *Bijbelſche Treurſpelen*, waarvan men ſommige voorbeelden omtrent dezen tijd ontmoet, en die uit hunnen aard, of liever uit hoofde van de gehechtheid der Dichters aan de heilige overleveringen, weinige verſieringen, waarmede de dichtkunst zich toch zoo gaarne bevalligheid bijzet, toelaten. Luchtiger en vrolijker zijn deze zijne onderwerpen: *Lustplaats Zoelen*, *Noordhollandſche*, ook *Kleefſche en Zuidhollandſche Arkadia*, *Speelreis langs den Vechtſtroom*; zij zijn in denzelfden trant behandeld als dergelijken van zijnen vriend (2) WILLINK, die den *Buiten-cingel* van Amſterdam, deszelfs *Plantage*, en den *Amſtelſtroom*, in onderſcheidene Werkjes bezongen heeft. Losſe gang, bevallige zwier en geestige val van verzen en uitdrukkingen ontbreken beiden, BRUIN en WILLINK. Alles heeft iets ſtijfs, iets gekleeds, dat den beminnaar der echte poëzij te rug ſtoot. Men heeft ook *Zedelijke Gedichten en Gezangen* van WILLINK. Niet veel meerder verdienſten heeft (1) BROU-

Claas Bruin

Daniel Willink.

(1) Zie over dezen WAGENAAR, *Amſt.* Dl. XI. bl. 393—395.

(2) Zie over hem B. DE BOSCH, voor de *Mengelpoezij.* WAGENAAR, *Amſt.* Dl. XI. bl. 396, en HOOGSTRATEN op het *Woord.*

Mattheus Brouërius v. N.deck.

(1) BROUËRIUS VAN NIDECK. Zijne *Zederijke Zinnebeelden der Tonge* en andere Gedichten zijn beſchaafd, doch zonder verbeeldingskracht of natuurlijke geestigheid. Hij was een zeer geſchikt uitgever van Dichtwerken, gelijk zijne uitgave der *Rijmoefeningen van* DE DECKER bewijst. Ook heeft hij met vele geſchied- en oudheidkundige werkjes onze letterkunde verrijkt.

Wij verkeeren in gelijke onzekerheid, tot welke eeuw bepaaldelijk moet gebragt worden de Dichteres HOOFMAN, die eene bijzondere onderſcheiding verdient.

Eliſabeth Hoofman.

(2) ELISABETH HOOFMAN, die reeds op haar zesde jaar rijmde, wier dichtlust met hare jaren aanwies, die de voornaamſte Latijnſche en Griekſche Dichters las, en zich door vertalingen uit Anacreon en Horatius oefende, die ook de Romeinſche lier niet ongelukkig beſpeelde, geeft ons in hare Gedichten de doorſlaandſte blijken, van den regten weg tot oefening gekozen te hebben. „ Een weg, welken wij," zegt de verdienſtelijke uitgever harer Werken, „ allen durven „ aanprijzen, die zich willen toeleggen, om, door „ het beoefenen der poëzije, eenen roemrijken „ naam

(1) Zie over dezen regtsgeleerde, SAXII *Onom.* T. VI. p. 226 & 227.

(2) Zie haar Leven voor hare Gedichten, door WILLEM KOPS uitgegeven, en *Lev. van Verm. Mann. en Vr.* D. II. bl. 117 tot 124. Zie ook eene uitmuntende getuigenis over haar van den ſchranderen G. HESSELINK, *Nieuw Algem. Magaz.* D. V. bl. 760.

„ naam te verwerven; te weeten het vlijtig leezen, *Hoofman*
„ daarnaa het vertaalen en naarvolgen van de
„ meesterſtukken der Ouden. Niets immers is
„ beter geſchikt, om den ſmaak eens Dichters
„ te vormen, of om hem een recht denkbeeld
„ van het waare ſchoon der dichtkunde te doen
„ verkrijgen, dan het naarſtig beoefenen der wer-
„ ken dier groote voorgangeren."

Was deze Vrouw niet door hare kunne van de beſchavende Dichtgezelſchappen van haren tijd uitgeſloten geweest, KOPS zou misſchien niet voor haar aldus verſchooning hebben behoeven te vragen: „ Het behaaglijke, zal, zoo ik vertrouw,
„ het gebrekkige en de onnaauwkeurigheden in
„ taal en woordenſchikking doen over 't hoofd
„ zien;" maar ook hare Gedichten zouden waarſchijnlijk die oorſpronkelijkheid, die innerlijke waarde gemist hebben, welke zij nu bezitten. „ De
„ thans heerſchende kieschheid," zegt de zoo evengemelde Schrijver, „ let meer op de ſchors,
„ dan het weezen der zaake."

Deze Vrouw, die een gelukkig lot verdiende, worſtelde met ſchaarschheid, door de ſpilzucht en zotte pracht van haren Man PIETER KOOLAART, wien zij echter hartelijk beminde, blijkens hare uitnemende *Klagten over de zware Krankheid van mijnen Echtgenoot.*

(1) Daar 's lighaams éene helft verteert in felle pijn,
Kan

(1) Nagelatene Gedichten van ELISABETH KOOLAART, geb. HOOFMAN, bl. 31.

Hoofman. K n de ander niet gevoelloos zijn.
Zoo kwijnt het jeugdig gras, wanneer een worm den wortel
Doorknaagt: zo ſteent de trouwe tortel
In ſteenrotsreeten, om haars weêrgaes droeven ramp:
Zoo ziet de volle maan haar lamp
Bezwalken, als haar de aard verhindert, uit de ſtraalen
Der gouden zon haar licht te haalen.

Ongewoon is zulk eene liefde, ongewoon zulk eene rijkheid van krachtige en veelal nieuwe beelden. Beide blinken telkens bij deze uitmuntende Dichteres. Den achtendertigſten verjaardag van haren Echtgenoot begroette zij aldus:

(1) . . . . De guure vorst
Zijn kegellokken kemt,
En duin en dal bekorst,
En vlotte vloeden ſtremt;
En door de dunne lugt,
Op noorde wieken ſnuift,
En 't laatſte loof, ter vlugt,
Uit bloem en boomgaard ſtuift. ——
Maar ſchoon het jaartij kwijnt,
Geen nood, mijn lief, mijn licht!
Daar mij de zon beſchijnt
Van uw vernoegd gezigt. enz.

De-

(1) Als voren, bl. 83.

Deze brave Vrouw en uitſtekende Dichteres overleed als eene armoedige weduwe te Karelshaven bij Kaſſel, in den ouderdom van ruim 72 jaren. *Hoofman.*

Verdienſten, maar niet zoo vele, had eene andere vermaarde Dichteres van dezen tyd (1) KATHARINA JOHANNA DE WITH. Deze is vermaard door hare *Getrouwe Herderin*, een landſpel, hetwelk door vinding en eigenaardigheid behaagt; jammer dat de gebreken van haren leeftijd, platheid van uitdrukking en prozaïſche gang van denkbeelden, het veelal ontſieren. Over een en ander kan men uit deze regels oordeelen, waar BOXVOET dus een lied aanheft: *Katharina Johanna de With.*

(2) Hier in dit hoekje, daar de bloeiende eglantier
Een geurge ſchaduw geeft; het beekje met een' zwier
En kronkelende bogt langs deze groene wallen
Van eike- en ijpenhout, komt over kaitjes vallen
En door de biesjes, duik ik neder. 't Lieflijk weer,
Dat deze zootjes door het lommer meer en meer
Schijnt

(1) Deze was de Dochter van LUDOLF ADRIAAN DE WITH, Advokaat en Secretaris van het St. Marie Kapittel te Utrecht. Zij gaf ook eene vertaling van een *Italiaansch Herderſpel* in het licht, en was zeer gezien bij WELLEKENS en VLAMING.

(2) *Getr. Herderin*, bl. 56 en 57.

de With. Schijnt toe te lagchen, lokt mij uit, om 't lied te
ſpelen,
Dat ik gemaakt heb om mijn vrijſters oor te ſtreelen;
Voor dat Bruinoogje, 't geen mijn hart geſtolen heeft,
Dat lieve meisje, 't geen door mijn gedachten zweeft;
Des nachts mij dromen doet, en 's avonds droevig
klagen.
Maar was 't niet best dat ik het zong? enz.

De denkbeelden zijn aardig, de uitdrukking is ongelijk, in het begin leest men geestige poëzij, op het eind proza.

Onder hare losſe Gedichten heeft zij vele goede dichtſtukjes, het zijn alle Veld-, Visſchers- of Herderszangen.

Als eene bijzonderheid mag men aanmerken, dat zij nog twee Zusters gehad heeft, die mede de Hollandſche lier beſpeelden, blijkens deze regels van VLAMING;

(1) Utrecht mede op lof verhit,
Boogt nu op drie Zanggodesſen,
Drie Gezusters Dichteresſen
In het ſtamhuis van DE WITH —
Vaderlantſche Poëzij,
Die uw heldre zonneſtralen
Reets verflaeuwen ziet in 't dalen,
Nieuwe luister komt u bij;

Gij

(1) Zie voor, de *Getr. Herderin.*

Gij zijt nog niet gantsch verbannen, *de Wit.*
Daer een tedre jonge Maegt
U zoo tedre liefde draegt,
En beſchaemt maekt zo veel Mannen.

Om niet van eenen (1) ADRIAAN HOPPESTEIN, veel min van eenen (2) JAN VAN GIJZEN te gewagen, zullen wij van (3) JOAN DE HAES dit aanteekenen, dat hij, onzes oordeels, met zijnen Overgrootvader KASPER VAN BAERLE, noch met zijnen Grootvader GERARD BRANDT in dichtverdienſten gelijk ſtaat; maar beter met zijnen (4) Vader en Zoon, beiden FRANS DE HAES genaamd, overeenſtemt. *Judas de Verrader* en *Jonas de Boetgezant*, zijn twee van die poëtiſche levensgeſchiedenisſen, welke mij zelden hebben bekoord; nu en dan echter heeft onze DE HAES daarin eene levendige, doch bijna nimmer eene nieuwe vergelijking. Deze vergelijkingen, hoe fraai ſoms, bij hem en anderen, komen zoo plotſelijk uit het berijmde proza, als gedwongen te voorſchijn, dat men duidelijk ziet, dat de Dichter zich geweld aandoet, om eens po- Joan de Haes.

(1) Zijne *Mengelpoezij* zag in 1718 te Leijden het licht.

(2) Geboren te Haarlem 1668. Men heeft verſcheidene Kluchtſpelen van hem.

(3) Geboren te Rotterdam 1685, en aldaar in 1724 overleden.

(4) JOAN DE HAES gaf in 1711 zijns Vaders Gedichten uit.

J. de Haes. poëtisch te zijn, waarom hij dan ook even ſchielijk daalt als hij gerezen is; b. v.

(1) Hy hadt zyn rede nogh niet teenemaal geuit
Of hij werdt door 't gemor in 't ſpreken haest geſtuit,
Gelijk een ſnelle vliet, die aan het overſtroomen,
Door dijk noch dammen noch door paelwerk te betoomen,
De landen in een zee van water heeft gezet,
Op ſteenen wordt geſtuit, en in zijn vaert belet
Met ijsſelijk gedruis langs d'oevers neêr komt ſnorren.
Niet anders ſloeg de Raet vol hevigheit aan 't morren.
Zij toonen Nikodeem door 't overſtuursch gelaat,
Dat niemant is gedient met zulk een' ijdlen praet.
Zij ſmalen op zijn deugt, ontſtelt van bijstren toren,
En vragen: zijt gij ook in Galileen geboren?

Wij zouden ſommige voorbeelden kunnen bijbrengen, dat DE HAES zich wel eens eene al te ſterke overneming uit vroegere Dichters veroorloofde; b. v.

(2) O nare nacht van drie benaauwde jaren,
Sints ik mijn zon ter aerde zag gevaren;

Maar liever willen wij u zijnen bekenden doch fraaijen *Tuinzang* herinneren, beginnende:

Mijn

(1) J. DE HAES, *Gedicht.* bl. 21.

(2) Bl. 339.

(1) Mijn ziel het ſtadsgewoel ontweken, *J. de Haas.*
Zoekt in deze aangenaame ſtreken
De ſtilte en eenzaamheid, belust
Tot hooger kennis te geraken; enz.

hetwelk, mijns oordeels, het beste zijner *Gedichten* is. Minder bekend is het, dat hij in zijnen *Kneppel onder de Hoenders* eene goede poging gewaagd heeft tot verdediging van VONDEL, die naauwelijks in het graf rustte, of hij werd door de Keurmeesters van dien tijd aangerand:

(2) Hij gaet het perk van plaets, dus roept men,
ſteeds te buiten,
Of weet geen ſpel in zijn bepaelden tijd te ſluiten.
Nogh is hem d'eenheid ook van handel onbekent —
(3) Bataaffche poëzij heeft voor de fraeie klanken
Van 't rijm het eel vernuft der Franſchen te bedanken.

Maar te regt beantwoordt onze Dichter zulke bedillers op deze wijze:

(4) Zoo blijkt dat alles Fransch in Nederlant moet zijn.
In Vrankrijk is alleen de gout- en zilvermijn. —

Had

(1) Bl. 93.

(2) Als voren, bl. 420.

(3) Als voren, bl. 422.

(4) Als voren, bl. 422 en 423.

Jdallaes. Had Vondel naer de maet der Franſche luit gedanst,
Was d'Aprippiner hier en daar zoo wat verfranscht —
Dan zou Adonias, die zijnen oirſprong nam
Uit Koning Davids zaet en Judaes Leeuwenſtam,
Met veel verliefder tael Abizags hart beſtrijen,
Ja als een Fransch *Daufin* haar om het *jawoort* vrijen.

Dan hier genoeg van deze ſchermutſeling tegen VONDELS Treurſpelen, waarover wij naderhand wat breedvoeriger zullen handelen;

(1) Hij is en blijft toch nogh dezelve, die hij was,
Dat is de Fenix in ons Neêrlant, uit wiens asch
Geen jonge, die zijn vlught op vleugels na kan ſtreven,
Geen jonge, hem gelijk, ons oit is nagebleven.

Dat de Dichtkunst toen in weinig achting was, en geene ondersteuning bij kunstlievende aanzienlijken vond, kan blijken uit den vermaarden (2) JACOB ZEEUS, als hij zegt:

Jacob Zeeus.

(3) D'aloude Dichtkunst, die haer troon
In Neêrlant veste, ſlaet aen 't weenen,

Her-

(1) A's voren, bl. 419.

(2) Zie zijn *Leven*, beſchreven door A. WILLIS, voor den tweeden druk zijner *Overgebleyene Gedichten*. De *Gedichten* zelve zijn door den vermaarden POOT uitgegeven.

(3) *Overgebl. Gedichten*, bl. 228.

Herdenkende hoe zij voorhenen
Met eene diamantekroon
Aen Maes en Amſtel plagt te pralen,
Begroet in allerhande talen. *J. Zeuls.*

Dat tuigen Hollants letterbraven,
Wier lof, al ging men ze voorbij,
Al zweeg de Maes, al zweeg het Y,
Gij in uw grafſteê nogh zout ſtaven,
ô Hooft! ô Vondel! — maer, helaes!
Hoe is, hoe is de tijdt verbastert!
Nu wordt de kunst gehoont, gelastert
Door vuil en dartel ſtraetgeraes;
En weinige zijn haer genegen,
Daer zij om broot loopt langs de wegen.

Men zal mij licht naer d'oorzaek vragen,
En, vraegt men 't mij, ik vraeg weerom,
Wat dichter oit den top beklom
Van Pindus, ('k zie op onze dagen)
Dien d' Afgunst niet heeft aengerant;
Daer ze, om haer wrok den toom te vieren,
Spuwt vuur en vlam op zijn laurieren,
En hem vervolgt met klaeu en tant.
'k Vrage ook, wie dat gedrocht zal binden,
Daer geen Mecenen zijn te vinden.

Men zou uit de bijgebragte proeven bijna beſlui-

J. Zeeus. sluiten, dat ten minste ZEEUS geene *Mecenen* verdiende, en echter hem waren goede raadslieden zeer noodig geweest. Hij had wel eenen goeden aanleg, maar hem ontbrak de regte wijze van zich te oefenen. Als jongeling voelende, dat zijne verzen zoo niet rolden als die van VONDEL, ANTONIDES, CATS en anderen, zocht hij zich niet door eene gedurige oefening eene gemakkelijke *versificatie* eigen te maken, maar (1) *maakte dat in ieder vers even veel woorden, ja letters kwamen*, als dergelijke bij oude Dichters; *denkende dat het daaraan haperde.* Dit strekke tot een staaltje van den trant van kunstoefening in die dagen.

Dat hij goeden aanleg had, kan uit deze vergelijking blijken:

(2) Gelijk een nachtegael, die zich in 't bosch onthoudt,
En onder 't groene loof het kunstig nestje bouwt,
Zijn jongen voedzel geeft, die zirkende hun bekken
Ten nest uitsteken en de dunne halsjes rekken
Van honger aengezet op 't risslen van de blaen,
Kwam mijn Mecenas, als een wit gepluimde zwaen.

Hij heeft meer goede vergelijkingen in zijne Gedichten, die, mijns oordeels, zelden boven het middelmatige zich verheffen.

Veel

(1) Zie het *Leven*, bl. XXIV.

(2) *Gedichten* bl. 271.

Veel uitſtekender Dichter bloeide toen in die Stad van ons Vaderland, waar de (2) Bosch- en Stroom-najaden den Dichter als om ſtrijd tot zang ſchijnen uit te lokken. (3) LUCAS SCHERMER, in den jare 1688 te Haarlem geboren, was een jongeling van alleruitmuntendſte verdienſten. Zijn kortſtondig leven, door het pijnlijkſt ongemak van den ſteen gefolterd, eindigde, toen hij twee-en-twintig jaren bereikt had, en echter leefde hij zeer lang voor de kunst. Lucas Schermer.

Zijne *Herderszangen* zijn teeder, natuurlijk en eenvoudig; hij weet zijne *Bruilofsdichten*, *Lijkzangen* en andere gelegenheids-gedichten zoo geestig in het herders-, veld- of visſcherskleed te ſteken, en met krachtige zangen op te ſieren, dat zij het ſtijve en drooge van dergelijke Gedichten geheel verliezen. Tot eene proeve ſtrekke een gedeelte van den uitmuntenden lierzang, voorkomende in het *Veldgedicht*, ter Bruilofte van A. VAN DEN BERG en S. VAN ARCKEL:

(1) Wat heeft de Liefde een groot vermogen,
Gewapent met ballijne boogen,

En

(2) SCHERMER zong tot lof van *het Haarlemmer Hout* en *het Sparen*. Zie zijn *Poëzij*, bl. 245—264.

(3) Zie zijn *Leven* door VLAMING beſchreven, voor den tweeden druk van SCHERMERS *Poëzij*.

(1) *Poëzij*, bl. 171.

Schermer.

En ſcherpe pijlen fel van kracht!
Zij doedt een maacht, hoe fier van zinnen;
Hoe wars, hoe achteloos in 't minnen;
Neérbuigen voor haar groote macht.

Heilrijke beemden, en waranden
Van Ciprus, daar d' altaaren branden,
Tot eer van Venus en haar Zoon,
Rijst hoger, met uw Mirtbosſchaadje,
Als 't bron- en lommerrijk Arkaadje,
En d'eike bosſchen van Dodoon.

De Mingodin heerst door alle eeuwen;
Zij muilbandt d' Afrikaanſche leeuwen,
En op de ſteile noorderrots
Den wilden hoop der woeste beeren;
Niets kan haar ſcherpe flitſen keeren,
Meer machtig dan Alcides knodts.

Zij ſchraagt haar troon op Konings troonen;
Zij breidelt Mavors wreede zoonen;
Haar pijl drilt door den beukelaar
En borstharnas; zij dwingt de Goden
Te buigen onder haar' geboden,
En 't off'ren op haar reukaltaar.

Zulk eene dichtkracht was waarlijk gehee

on-

ongewoon in dien tijd; maar SCHERMER, die reeds in zijn vijftiende jaar aan 's Lands Hoogeschool te Leijden als een bekwaam kweekeling bekend was, die zich daarna in het Grieksch en Latijn uitmuntend geoefend had, was ook een buitengewoon verdienstelijk jongeling, vol vuur voor de wetenschappen en dichtkunst, bijzonder voor de laatste. „ Boven alle letteroefeningen," zegt VLAMING, „ blonk in hem de liefde tot de dichtkunde uit, „ als waer aen hij door de natuur toegewijd scheen, „ die hem met goed geheugen, doordringend „ oordeel, en schilderachtige verbeeldingen versiert „ hadt, gaven, die hij volmaekter deed worden „ door gestadige oeffening in de goede letteren, „ en het dagelijks doorbladeren der aloude dichteren (de eenige meesters in de kunst, van „ welken alle nieuwe, die voor den val van Icarus bevreest zijn, de aenwijzing van hunnen „ weg dienen af te zien) en voornamelijk VIRGILIUS en OVIDIUS, van welker eersten hij „ de eenvoudige schoonheit en natuurlijke bevalligheit in zijne Herderszangen trachtte te ontlenen, „ en uit welker laetsten hij de gestadige verandering der verdichtselen, een ongemeen sieraadt „ der poëzij, in zijne vaerzen wist over te brengen." *Schermer.*

Wij hebben reeds uit een zijner *Veldzangen* iets bijgebragt; het zoude onvergefelijk zijn, zoo wij u niet met zijne *Heldendichten* bekend maakten. Vol stoute gedachten, krachtige schildering en

Schermer. grootſche verbeelding, volgt hij den uitmuntenden ANTONIDES met vasten tred, zonder in deszelfs gebreken te deelen. Alles is bij SCHERMER vol vuur en leven:

(1) Zij rukken 't heir bij een uit d' omgeloege ſteden,
Dat heir, dat Vrankrijk durft zo moedig tegen treden.
Daar vloejen duizenden te ſaamen in het velt,
Elk ſchijnt een Hercules, een temmer van 't gewelt,
Een zeeklip tegens ſtorm en blikſems opgewasſen.
Hier ziet men 't Voetvolk op zijn Veltheers order paſſen:
Daar draaft de Ruiterij van Batavier en Brit
Op 't moedig oorlogspaart, dat ſchuimbekt op 't gebit
En wentelt, als een ſchim, dán hier dan gints gevloogen,
Het opgeworpe ſtof den Ruiter in zijne oogen.
Apollo ſpiegelt zich in 't glinſt'rend krijgsgeweer; enz.

Men ziet zijn Heldendicht is vol beelden en tevens natuurlijk en krachtig. Alles wordt nog natuurlijker en levendiger; door wel uitgewerkte vergelijkingen, hier niet, gelijk bij andere Dichters van dezen tijd, als bonte vlekken op een effen kleed afſtekende, maar in den ganſchen zamenhang als ingeweven en met den gang des Gedichts maat houden.

(1) *Poëzij*, bl. 111.

houdende. De meest gebruikelijke vergelijkingen krijgen bij SCHERMER eene nieuwe wending: *Schermer.*

(1) Gelijk de noordewint, wanneer hij, buiten toom
Aangonzende op de kruin van eenen eikeboom,
De zwaare takken ſchudt met vreeſelijke ſlagen;
De boom ſtaat pal, en ſchijnt zijn woeden uit te daagen
En recht zich ruk op ruk weêr moedig op in 't velt,
Maar, d' aarde los gemaakt door 't ſchuddende gewelt,
Wordt eind'lijk machteloos in 't klaver neêr gedreven:
Dus moet, enz.

Ik zoude nog vele uitmuntende proeven uit zijnen *Meleager en Atalante* en andere werken kunnen bijbrengen; maar een Dichter van nog verhevener aanleg en voortreffelijker kunstvermogen wacht mij. Gij gevoelt reeds, mijne Heeren! dat ik het oog heb op den uitmuntenden (2) HUBERT KORNELISZ. POOT. *Hubert Kornelisz. Poot.*

De Ouders van POOT waren landlieden. „ In „ zijne eerſte jeugd verſlingert op Muzijk en Te„ kenkunst, begost," het zijn de woorden van den

(1) Als voren, bl. 84.

(2) Zie over POOT zijn *Leven*, door REINIER BOITET voor het III. Deel der *Gedichten*. *Leven van Verm. Mann. en Vr.* D. II. bl. 209—221. *De Natuur voert den Dichter, overwogen in* H. K. POOT, door G. HESSELINK, *Vaderlandsch Magazijn van Wetenſch.* D. III. St. 1. bl. 273—292. ook SAXII *Onomaſt.* T. VI. p. 143. PAQUOT, T. V. p. 235—241 en HOOGSTRATEN op het woord.

Poot. den Schrijver van zijn leven „ vervolgens zijn Poëti-
„ ſche geest zich te ontdekken, en de Dichter,
„ door de Natuur als met eige handen in den
„ ſchoot der Zanggodinnen nedergezet, gaf blijken
„ eerlang van zijne overhellende drift en geaart-
„ heid. Dus tot de rijmkunst overgeſlagen, zagh
„ onze jonge Lantman welhaest om naar men-
„ ſchen, die hem, ten minſten gelijk hij in dien
„ tijd waande, hieromtrent met noodige onder-
„ rechtinge de hand zouden kunnen bieden. Bij
„ de zoogenaemde *Rederijkers* dan van *de Ketel*,
„ *Schipluide* en eenige andere plaatſen daar om-
„ ſtreeks gelegen, bekend geraakt, heeft hij in het
„ gezelſchap van die bende, meestal uit lantluiden
„ beſtaande, die, volgens eene aeloude gewoonte, de
„ Nederduitſche Dichtkonst op hunne wijze han-
„ teeren, ook nu en dan zich bevonden en met
„ hun verkeert."

Daar het misſchien velen mijner Lezeren vreemd zal voorkomen hier nog van Rederijkers te hooren ſpreken, vergunne men mij den volgenden uitſtap:

Met den aanvang dezer eeuw waren de Rederijkers nog eenigzins bekend, inzonderheid ten platten lande. Onder andere werden vragen uitgeſchreven: te *Hazerswoude* (1701), te *Pijnaker* (1704), te *Schiedam* (1705), te *Vlaardingen* (1706), aan den *Leijdſchendam*, te *Delfigauw*, te *Scheveningen*, te *Poeldijk* (1707), te *Naaldwijk*, in *Gouda*, te *Stompwijk*, *Schipluide* (1708), en zoo vervolgens, waarover men de Verhandeling

deling van den naauwkeurigen (1) KOPS kan inzien. De meesten, zoo niet allen, hadden niets dichterlijks dan den naam; dit blijkt onder andere uit (2) POOT zelven: *Poot.*

De Kamerwerken van 't fijn Rederijkerdom
Verrukten mijn gemoet, al gingen ze ook zoo krom
En kreupel als een wijf van driemaal dertigg jaren, enz.

De (3) Herbergiers, die het best bij de Rederijkers hunne rekening vonden, beſchermden nu, in plaatſe der Wethouderſchap, deze kamers, en bekostigden, met de zweepen der Harddravers, de prijzen der Dichtkunst. Het is derhalve niet onnatuurlijk, dat der Rederijkeren gedrag allengs zoo buitenſporig werd, dat (4) *de Staten van Holland* in 1711 een Plakkaat uitgaven, waarbij hunne optogten en vrijheden merkelijk bekort werden. Hierdoor raakten de meeste Kamers geheel te niet. (5) Te *Haarlem*, te *Gouda* en elders ſchijnen nog eenige kamers overgebleven te zijn, gelijk wij zien zullen bij onze vermelding van LANGENDIJK, die vele jaren Factor van

(1) Bl. 310 en verv.

(2) In zijnen *Algemeenen Brief*, II, Deel van zijne *Gedicht* bl. 87.

(3) KOPS, bl. 313.

(4) Als voren, bl. 314.

(5) Als voren, bl. 314 en 315.

Poot. van eene kamer te *Haarlem*, geweest is. Dan laat ons tot POOT te rug keeren.

Naauwelijks had POOT eenige goede boeken gekregen, of hij begon der Rederijkeren verkeerden ſmaak en dichtrant te gevoelen. Een zijner eerſte boeken ſchijnen de Gedichten van ANTONIDES geweest te zijn; want (1) hem heeft hij dikwijls te veel gevolgd, en hierdoor heeft men in zijne fraaiſte Gedichten wel eens iets dat luid klinkt, gelijk volgens ſommiger oordeel de aanhef van het fraai Gedicht *Arme Rijkdom*:

In uw goutkantoren waſſen
Atlas appels, hoog en laeg,
En de tuimelende Taeg
Huſſelt 'er zijn blonde plaſſen;
Echter hoort men u van dorst
En verwoeden honger klagen,
Erizichtons onzer dagen,
Tantals, die Godts gramſchap torst.
Laet Peru ook t' uwaert waeien,
Koffert Indië ter vlucht;
Water kan geen waterzucht,

Gout

(1) De Schrijver van zijn *Leven* zegt dit duidelijk bl. 13. en POOTS Gedichten dragen er de ſprekendſte bewijzen van.

(2) I. D. bl. 342.

Gout geen' droogen goutdorst paeien. *Poot.*
Arme Gierigaerts, hoe na
Zit gij bij uw zilver warmer?
Door uw rijkdom wort gij armer,
Met uw ſchatten groeit uw ſchâ:
Want die rinkelende banden
Houden u, met recht verfoeit,
Deerlijk op den hals geboeit:
Dit is 't goed dier waerde panden.
Al, wordt wijzer toch, en houdt
Eindelijk op van mijnegraven;
Zijt niet langer rijke ſlaven.
Goude vrijheit gaet voor gout.
Vreest gij, dat de kerkhofkuilen
Zullen ſteigeren in prijs,
Dat gij dus, bedaegt en grijs,
Rust en lust om geld loopt ruilen?
Of denkt ge eens met ſijn metaet
't Straffe ſterflot om te koopen?
Krezus zou dat vruchtloos hoopen:
Krasſus ſneuvelde door 't ſtael,
Daer hem gout ontzet noch ſtaten.
Schoon de razende Fortuin
Iemants gelthoop tot een' duin
Aen doet groeien, 't zal niet baeten,
Als de dood hem, eer hij 't gist,
Voortſtuwt, volgens last van boven,

Poot. Uit zijn hoven naer de hoven,
Van zijn kisten in de kist.
Vrekke heblust zal u kwellen,
Al verlaet ge uw zwangre kiel,
En van kommer krimpt uw ziel
Midlerwijl uw beurzen zwellen.
Doch, begeert ge, in 't gout verwart,
Beter kans bij 't hair te vatten,
Zoo ontsluit de boel der schatten
En verstoot uw gierig hart:
Dan, dan zult ge u eenmael sparen.
Maer al daelde ook Febus zelf
Van het hemelsche gewelf,
't Klinkent gelt verdooft de snaren.
Gaet dan, goutgriffioenen, zweest
Met uw levendigh geraemte.
Al uw gout is root van schaemte,
Nu het zulke meesters heeft.

(1) Men moge misschien met eenigen grond hier en daar iets, als onnatuurlijk en al te gezocht, veroordeelen, het geheele Gedicht is zeker voortreffelijk.

In rijper ouderdom hield hij zich aan de schriften van HOOFT en VONDEL. In zijne *Kenschets des Dichters* schreef hij:

Ik

(1) Zie b. v. over den vanhof DE BOSCH, bl. 37 van de *Verh. over de Regelen der Dichtkunst*, in de aanteekening.

(1) Ik ben nogh jong, maer heb de Dichtkunst lang geprezen, *Poes.*
Waerin ik, wild en woest, bij wijlen iet begon,
Tot Hooft en Vondel mij het beste dichtſpoor wezen.
Och of mijn traege vlucht die zwaenen volgen kon!

En in een ander Gedicht zegt hij:

(2) Ik oog, met eerbiedt en ontzagh,
Op fiere Helden, die in dichtkunst niemant wijken;
En ſchoon ik op geen' eenen dagh
Waert ben te noemen bij *Hooftzwiergen* en *Vondrijken*,
Zoo ſtel ik ze mij echter voor,
En klim en hink ze naer op Pindus wenteltrappen.
Dus volgde Askaen Eneas ſpoor,
Uit Troijes veege vest, met ongelijke ſtappen.

Hooftzwierigen en *Vondrijken*, *Pindus wenteltrappen*, enz. zullen hier weinigen behagen.

Zijne nederigheid en eerbied voor HOOFT en VONDEL kan uit het gezegde van hem blijken: „(3) dat het bijna buiten 't bereik ſcheen van „ het

(1) D. I. bl. 10.

(2) *Aan de Begunſtigers mijner Dichtkunst*, D. I. bl. 7.

(3) *Leven*, bl. 56.

Poot. „ het menſchelijk vermogen, den Ridderlijken „ Drost, die gezegt wordt door de wolken te „ wandelen en de ſtarren te genaeken, of den „ Agrippijner, alom voor Vorst en Vader der „ Nederduitſche Dichtkunst erkent, in hemelſche „ gedachten en eenvoudige majesteit te willen even- „ aeren." De Heer HUIJDECOPER noemt POOT (1) *den grootſten navolger van den grootſten onzer Dichters.* Door zulke leidslieden geholpen, verkregen zijne Gedichten beſchaving van taal, kracht en ſchildering van denkbeelden; hierdoor kreeg hij ſierlijkheid, zoetvloeijendheid, geestigheid en bevalligheid; zoo dat men allezins erkennen moet, dat hij waardig den leeftijd van HOOFT, VONDEL, CATS en DE DECKER gedicht heeft. De laatſte dezer Dichteren was bij hem zoodanig in achting, dat hij hem hield (2) in ſommige ſchrandere ſlagen zelfs VONDEL te boven te gaan.

De eerſte, die in de verzameling zijner Gedichten zich voordoen, zijn *Bijbeldichten.* Zij zijn deftig en zoetvloeijend. POOT ſpeelt echter

(1) Ik zeg dit op gezag van zijne *Levensbeſch.* bl. 51. Ook zegt HUIJDECOPER *Proeve van Taal- en Dichtk.* in 4to. bl. 200. *Poot, in wiens Werken eene gedurige navolging van Vondel uitblinkt*, en bl. 100, *den ſierlijken Poot, dien voortreffelijken Leerling van onzen grooten Meester.*

(2) Zie zijn *Leven*, bl. 57.

ter nu 'en dan in dezelve wat te veel met ge- *Poot.*
dwongene tegenſtellingen; zoo zegt hij in zijnen *Uitgang van Gods Zoon*, b. v:

(1) —— —— Uw Schepper is ontſchept.

Ook is hij, 't geen vooral toen ten tijde bij den Dichter fraai heette, en dóór (2) VAN EFFEN met reden geestig wordt afgekeurd, wel eens een te gróote liefhebber van *koppelwoorden*; b. v. in hetzelfde Gedicht noemt hij JEZUS:

(3) Doônwekker, duivlezweep, wijnſchenker, ziektverdrijver,
Ooröopener, oogenlicht, tongſlaker, kreuplenſchoor;
Brootdeeler, visſchrenluk, zeetreeder, wintbeklijver,
Waer vliedt gij, zielenheil, elxsnut, al 't aertrijk door.

Zijne *Brieven* zullen beter bevallen. Deze zijn wel in eenen eenvoudigen, maar leerzamen toon. Die aan (4) VAN DAM munt onder andere uit in oudheidkennis. Zijne (5) *Algemeene Brief* bevat zijne eerſten levensloop en beginſelen der Dichtkunst. Men

(1) D. I. bl. 23.
(2) Zie het tweede Vertoog van het eerſte Deel.
(3) D. I. bl. 24.
(4) D. II. bl. 71—81.
(5) D. II. bl. 82—96.

Poot. Men leest er niet alleen de plaats, maar zelfs het jaar en den dag van zijn geboorte:

(1) 't Groen Abtswout is vooreerst dan, met zijn graslandouwen
POOTS Vaderlant en wieg, niet wijdt van 't prinslijk Delf.
Daer zagh ik 't eerſte licht juist toen de Loumaent elf
En tweemael negen ſchreef met haer verkleumde handen;
In Jacobs ſchrikkeljaer, dat door de Kristelanden
Een M en D liet zien een C een L en nogh
Vier Xēns min een I. Dat Cijfren dient hier toch.

Zulke (*Cijferverzen* zijn meer moeijelijk dan behagelijk. De ganſche brief is in eenen luimigen en bevalligen toon gedicht, en bevat zeer vele natuurlijke aardigheden.

Zijne (2) *Veldzangen* mogen fraai zijn, de (3) *Minnedichten* zijn alleruitnemendst bevallig, liefelijk, geestig; en tevens hebben zij eene uitſtekende kracht. (4) *Naar het geestig exempel van* HOOFT zeide hij dezelve gevormd te hebben, en in der daad HOOFTS pen zouden zij tot eere geſtrekt hebben. (5) *De verliefde Venus*, (6) *de Maen bij Edymion*, (7) *Wachten*, (1) *Her-*

(1) Als voren, bl. 82.
(2) D. I. bl. 99 en verv.
(3) D.I. bl. 129 en verv.
(4) *Leven*, bl. 18.
(5) Bl. 143.
(6) Bl. 154.
(7) Bl. 162.

(1) *Herdenking*, (2) *Vliegende Min*, (3) *Uchtendſtond*, (4) *Zomerſche Avond* en (5) *Minverlangen* zijn allen natuurlijk, ſchilderachtig en liefelijk. Tot een voorbeeld kieze ik *Wachten*: Poes.

Hier heeft mij Rozemont beſcheiden,
Hier, bij deez' boom, die weligh wast.
Waer mag de ſchoone zoo lang beiden,
Dat zij niet op het uurtje past?
Of ben ik wat te vroeg gekomen
Door drift der min, waarvan ik quijn?
ô Zaligh velt! o groene boomen!
't Kost hier te nacht wel bruiloft zijn.
Maer, och, hoe lang zijn thans de ſtonden!
Elk omzien duurt een jaer gewis.
Op achten was de komst gevonden:
Ik ſchat het al ruim negen is.
Val, avont, zoudt ge uw' plicht niet weten?
Of is de tijd zijn wieken quijt?
Of heeft Apol zijn zweep vergeten,
Dat hij dus traeglijk zeewaert rijdt?

Dag-

(1) Bl. 163.
(2) Bl. 172.
(3) Bl. 177.
(4) Bl. 181.
(5) D. III. bl. 28.

Poot. Daghvoerder, laet u dit toch lusten:
Verkort den dag en rek den nacht.
Spoei voort: gij zult bij Thetis rusten,
En ik bij 't meisje dat ik wacht.

Onder zijne *Mengeldichten* munten, behalve vele anderen, voornamelijk, naar mijn oordeel, uit: (1) *Akkerleven* en (2) *Vrolijk Leven.*

Het *Akkerleven* is te zeer bekend, dan dat ik het u zoude herinneren; gij weet, hoe bevallig, schilderachtig en natuurlijk alles is; en wij voorwaar zijn van oordeel, dat wij zeer weinige zulke meesterstukken hebben. Bevallig, vloeijend, en in eene naar het onderwerp geschikte maat is ook *Vrolijk Leven*:

Waer is mijn citer toe bereid?
Wat klanken wil ze geven?
Wat zing ik daer een ander schreit?
De vrolijke blijgeestigheid
Is 't leven van het leven.

Wat laet zich 't volk door ijdlen schrik
En mijmerende zorgen

Be-

(1) D. I. bl. 367.

(2) Als voren, bl. 404.

Beknellen? Vrienden, doet als ik; *Poot.*
Gebruikt toch 's levens oogenblik
Zoo lang de dood wil borgen.

Al ſchokte zelfs de hemelſpil
Uit haer metaele pannen,
Weest gij te vreên, gerust en ſtil:
Een die gelukkig leven wil
Moet hoop en vrees verbannen.

Zoudt gij geſtaêg bekommert zijn?
Zou druk uw vreugd beſnoeiën?
Neen, neen: verdrijf die boezempijn.
Gij woont zoo ver niet van den Rijn,
Daer muskadellen groeien.

Hoeft gij geen kleeren nochte kost
Van goede liên te prachen;
Wat ſcheelt 't u hoe de werelt host?
Daer Heraklyt om ſchrijen most
Most Demokryt om lachen.

Maer, zegt gij: och! het weer wort zwaer,
Ons dreigt een felle donder.
Geen noodt: ai beit een luttel maer.

De

Poot. De nevel ſcheurt: de lucht wordt klaer!
Het onweer is al onder.

Dan, 't licht is ook aan 't ondergaen.
De nacht zal u benarren.
Mij niet, nu komt de blanke maen
Met haer vergulde horens aen
En hondertduizent ſtarren.

Onder zijne *Geboortedichten* munt boven anderen uit: *Verjaargroet aan mijne Beminde* NEELTJE 'T HART. Alles is levendig, geestig en verſtandig. Zie b. v. deze regels:

(1) Wat worſtel ik met minëlenden!
Hoe treurigh moet ik, in die pijn,
Van ver mijn zuchtjes t' uwaert zenden,
Die warm, ja heet van liefde zijn!
'k Volhard in edelaerdigh prachen,
Om u te winnen, met den tijd.
Denk, hoe 't genoegen hem leer' lachen,
Die arbeit doet en armoê lijt.
Indien de min uw hart doorgriefde,
Gelijk 't koraelen mondje zeit,
Zoo eer 't gebiet der Huwelijksliefde
Met nijgende gehoorzaemheid.

Wat

(1) D. III. bl. 25.

Wat is de ſchoonheit die blijft pratten, *Poot.*
En enkel voor zich zelve leeft?
Wat baeten opgeleide ſchatten,
Daer niemant oit gebruik van heeft?
Wat nut verſchaffen pronkjuweelen,
Die buiten beziging vergaen?
Of eêl gebloemt, dat op zijn ſteelen
Verwelkt, en ongeplukt blijft ſtaen?
Gij kunt mij niet volſtrekt beminnen,
Zoo lang gij 't zoete paren ſchuwt. ——
Och! waren we al aeneengeſtrengelt!
Gehuwden, daer Godt lust in heeft,
Zijn als veredelt en verengelt,
Terwijl men lieft, zoo lang men leeft.

Welk eene voor verſtand en hart vereerende minnetaal!

Om van zijne keurige *Lof-* en geestige *Bruiloftsdichten* niet te gewagen, zullen wij uit zijne *Lijkdichten* iets bijbrengen, en wel uit de uitmuntende (1) *nagedachtenis over het afſterven mijner Moeder:*

Och, waerom ſlooft de ſterveling?
Een weinig eigen lants te ploegen,

En

(1) D. I. bl. 255—262.

Poët.

En zoo veel vee als dagh aen dagh
Zijn' nijvren meester voeden magh,
En 't altijt rijke vergenoegen,
Het hooft der ſchatten kent hij niet,
Die, overal van rust verſteken,
De dartele Fortuin blijft ſmeken,
En nimmermeer te rugge ziet.
't Genoegen laet ons zachter ſterven,
Dan of men 't Franſche aen 't Spaenſche lant
Gehecht had door een' koningsbant.
De hoogheit doet gerustheit derven.
Mijn Moeder hield den laegen voet
Van haer' Gemael, die haer geleidde.
't Genoegelijk gelaet van weide
En akker ſtreelde 't ſtil gemoet.
Wat Vaders arbeidzame handen
Verworven door geſtaége vlijt,
Daer 't land van gloênde hitte ſplijt,
Wanneer de zonneſtralen branden;
Of daer men melkt in 't weligh groen,
Hield zij te rade, en liet het ſtrekken,
Om haere kinders op te trekken,
En arme menſchen goet te doen. ——
Hoe ſtreelde zij zijn moede leden,
Wanneer hij, nat van eerlijk zweet,
Ten dienst van 't huisgezin beſteet,
Des avonts t' huiswaert was getreden!

Poot.

ô Ongeſchonde huwlijkstrouw!
ô Vrouw! wel waerdig, dat uw liefde
Het hart van zulk een' man doorgriefde.
ô Man! wel waerdig zulk een vrouw.

Hoe roerende zijn ook deze regels!

(1) Een enge bus, een linnen kleet
Betaelt in 't end haer zorg en zweet.
Wat is de wereldt? magh men vragen.
Zoo wert mij dat lieftaligh woort
Van Moeder, 't geen den droeven kinderen
Een toevlucht ſtrekt om 't leet te minderen,
Voor eeuwig in den mont geſmoort.

Uit de geheele houding van het gedicht kan men zien, dat hij daarin den regten toon, den trant van DE DECKER, gevat heeft.

Om ook van zijne korte Gedichten, zijne *Graf-* en *Bijſchriften*, een voorbeeld bij te brengen, diene dit (2) *Graffchrift* op zijne Moeder:

Dees zerk bedekt het kout gebeent
Van KATHARIJN, die eêl gefteent
Noch

(1) Bl. 261.

(2) Bl. 262

Poes.

Noch gout, noch rijk gewaedt,
Maer deugdt droeg voor ſieraet.
Zij wert van vrient en maeg beſchreit,
Om dat de oprechtheit bij haer leit,
En zedigheid en trouw.
Men eer' de waarde vrouw.

Deze uitmuntende Dichter overleed den laatſten dag van het jaar 1733, in den ouderdom van 44 jaren, geene kinderen nalatende, (1)„ zijnde," gelijk de Schrijver van zijn leven zegt: „ zijn eenig „ Dochtertje, een bloempje van ſlechts dertien „ dagen oud, omtrent vijf maenden voor hem „ geſtorven; en is het Gedicht op haer overlijden „ de laetſte ſnik geweest zijner poëzij:"

(2) Jacoba tradt met tegenzin
Ter ſnoode werelt in;
En heeft zich aen het endt geſchreit;
In haere onnozelheit.
Zij was hier naeu verſcheenen,
Of ging wel graeg weêr heenen.
De moeder kuste 't lievè wicht
Voor 't levenloos gezicht,

En

(1) *Leven*, bl. 47.

(2) D. III. bl. 74 en 75.

En riep het zieltje nogh te rug: Poot.
Maer dat, te snel en vlug,
Was nu al opgevaren
Bij Godts verheugde scharen.
Daer lacht en speelt het nu zoo schoon
Rontom den hoogsten troon;
En spreit de wiekjes luchtigh uit,
Door wee noch smert gestuit.
ô Bloem van dertien dagen!
Uw heil verbiedt ons 't klagen.

Zie daar eenige proeven uit POOTS heerlijke Poëzij bijgebragt. Ik twijfel geenszins, of gij zult met mij hem vereeren als een Dichter van zeer groote waarde, die met regt onder de eerste Dichters van ons Vaderland geteld wordt. HUIJDECOPER, een allezins bevoegd regter, geeft hem daarom de streelendste namen, hem nu eens noemende den (1) *voortreffelijken*, den (2) *netten*, den (3) *sierelijken*, den (4) *zuiveren* Dich-

(1) Uitgave in 4to. bl. 40.

(2) Als voren, bl. 56.

(3) Als voren, bl. 100.

(4) Als voren, bl. 240.

Poot. Dichter, dan weder den (1) *zoetvloeienden*, den (2) *ſchranderen*, den (3) *verſtandigen* POOT.

De ſcherpzinnige HESSELINK, een man, die in zoo vele vakken van geleerdheid en wetenſchap uitmunt, heeft, op eene krachtige en bevallige wijze, in zijne Verhandeling *de Natuur vormt den Dichter overwogen in* H. K. POOT, getoond, dat POOT zijnen aanleg, door hulp van de hem vereerde boeken, door de Werken van HOOFT, VONDEL en ANTONIDES, en door het vlijtig beoefenen der oude Latijnſche Dichters, ſtevigheid bijzette. De oude Schrijvers, onzen Dichter volgens vertalingen kenbaar, waren bij POOT als in merg en bloed veranderd. Het zoude weinig moeite kosten, dit door eene menigte voorbeelden te bewijzen. „ Het zou," zegt (4) DE BOSCH, „ eene gantſche afzonderlijke verhandeling vereisſchen, om alle de navolgingen van POOT, zo uit de Schriften der Ouden als andere Dichters, op te zaamelen." Deze oefening, deze navolging zet zijne Gedichten eenen ongemeenen luister bij; echter nog helderder glans ontleenen dezelve van zijn gadeſlaan, en als 't ware begluren der ſchoone en eenvoudige natuur.

(1) Als voren, bl. 257.

(2) Als voren, bl. 349.

(3) Als voren, bl. 380.

(4) *Verhand. van* TEIJLERS *Tweede Genootſch.* D. II. bl. 200.

tuur. (1) Hierdoor wordt een morgen- en avond- *Poot.*
ſtond met de juiste en eigenaardigſte kleuren ons voor oogen geſteld; hierdoor hooren wij het vee in de bogtige vallei, van bosſchen omringd, loeijen, en zien het grazen. Inderdaad door natuurlijken aanleg met oefening te paren is POOT tot zulk eene uitmuntende hoogte van kunst geſtegen. Jammer, dat hij niet eens zijne krachten in het Heldendicht gewaagd heeft. POOT is ſchilderachtig, levendig, eenvoudig, geestig; en tevens vol verbeelding, krachtig en ſtout, wanneer het onderwerp zulks vordert. Men weet niet wat men meerder in hem loven zal, *natuur* of *kunst*.

(2) **Dus nam Natuur een proef wat zij wist uitte-**
werken
Aen POOT, en ſtortte hem haer geest en gaven in.
De Kunst boodt haer de hant, om zijne kracht te
ſterken,
Waerdoor Natuur en Kunst vereenigden uit min,
Om, door dien band verknogt, een proefſtuk voort te
teelen,
Dat zich vertoonen zou volmaekt in alle deelen.

Ik

(1) Ve'e uitmuntende Gedichten in het III. Deel zijn vol van zulke juiste en natuurl jke teekeningen, b. v. bl. 79—85 *Lantvermaek*, bl. 86—92 *Mai*, bl 93—98 *Zomer*, bl. 99 tot 105 *Zomerónweer*, bl. 106—114 *Herfst*, enz.

(2) D. v. HOOGSTRATEN op POOTS afbeelding.

Ik geloof niet, dat wij bevalliger Landdichter hebben dan POOT. Meerdere dergelijke Dichters heeft deze tijd opgeleverd. Wij hebben reeds van WELLEKENS, DE WITH en SCHERMER gewag gemaakt, en moeten nog nader ſpreken van derzelver Vriend (1) PIETER VLAMING, van wien wij reeds eene kleine (2) proeve hebben bijgebragt.

Pieter Vlaming.

Deze was niet alleen in de levende talen, maar ook in het Latijn, zeer bedreven, ja in het Grieksch geoefend. Met vele uitmuntende werken heeft hij onze letterkunde verrijkt. Hij bragt onder andere den *Hertſpieghel* van SPIEGHEL en de *Rederijkkonst* van HOOGSTRATEN aan het licht, gaf de *Gedichten* van SCHERMER en eene Nederduitſche overzetting van SANNAZARIUS uit. Wij zullen hier van zijnen (3) Latijnſchen arbeid niet gewagen, maar alleen u herinneren, hoe hij met WELLEKENS te zamen door de uitgave van *Dichtlievende Uitſpanningen*, een ſchoon aantal Landdichten gemeen maakte. Dat op *Hoger-*

(1) Zie over dezen WAGENAAR *Amſt.* D. XI. bl. 399—401. SAXII *Onom.* T. VI. p. 293, 294 en 695. en de aldaar aangehaalde Schrijvers.

(2) Zie hier voren, bl. 24.

(3) Hij gaf de Latijnſche Gedichten van den Kanſelier HOSPITALIUS uit, en die van SANNAZARIUS, volgens den arbeid van hem en zijnen Vriend JOAN VAN BROEKHUIZEN.

gerwoerd van VLAMING onderſcheidt zich door kracht en zachtheid; *Vlaming.*

(1) Geen dwingeland zuipt hier de burgers uit,
Noch knaagt met ſtaal gebit het dor gebeente,
De ſchonken, die uitpuilen uit den huid
Van zijn verdrukte en ſchamele gebeente.
Veel zachter is de boer, die 't vee ontlast
Van zijnen melk, of ſcheert de witte vlokken
Van 't ſchaapje, daar de zuivre wol op wast,
Dat melk ons ſchenkt en warme winterrokken.
Geen bitze tong ontrust hier ons gemoed,
Niets kwetst ons, of het bijtje moest het wezen,
Dat weer de wond met honing ruim verzoet,
Uit rozen, tijm en lijacint geteezen.
De Noordewind zal wel met ſchriklijk woên
En fel geblaas het ganſche bosch doen beeven;
Maar kan aan 't ſtil gepijns geen nadeel doen.
De donder, door de wolken heen gedreven,
Scheurt wel een eik van boven tot beneên;
Maar 't ſchuldeloos gemoed is niet t' ontſtellen,
't Staat pal en blijft vernoegd en wel te vreên,
En is door ſtorm noch blikſem neer te vellen.

Dat hij als Puntdichter zou uitgeblonken hebben

(1) *Dichtl. Uitſp.* van WELLEKENS en VLAMING, bl. 65 en 66.

Flaming. ben, kan men afleiden uit dit eenige, bekende van hem, *op de Afbeelding van* SOCRATES:

(1) Waarom of 's mans gelaat gansch zonder ſchoonheid viel?
Natuur had al haar ſchoon beſteet aan zijne ziel.

Hendrik Snakenburg.

Veel minder Dichter was de geleerde (2) HENDRIK SNAKENBURG, bekend door zijne uitgave van CURTIUS. Zijne *Bijbelſtoffen* en zijn *Leven van* JOZEF zijn bijna beneden het middelmatige. Iets beter zijn zijne *Mengeldichten*; doch ook deze ontberen de noodige geestverheffing. De ſterkſte onderwerpen, de treffendſte tafereelen, hoewel van ſieraden bij hem niet verſtoken, blijven koud en hard. Wie, die het vreesſelijk woeden van eenen (3) *zwaren ſtorm* ſchilderen wil, zal dus aanheffen?

Tot nog toe is de Wind hier mijn vermaek geweest,
Maer nu bevangt de ſchrik mijn ingekrompen geest.

Be-

(1) Het is gevoegd in SCHERMERS *Gedichten* onder de afbeelding van SOCRATES, tegen over bl. 359.

(2) Zie over dezen F. DE HAES, voor de *Poëzij van* HENDRIK SNAKENBURG, uitgegeven te Leijden 1753.

(3) *Poëzij*, bl. 307. Dit is, mijns oordeels, een van zijne beste Gedichten. Dat op den *Morgenſtond* bl. 272. heeft mede veel goeds.

Leter zijn de daarop volgende regels: *Snakenburg.*

Het donderend geweld der worſtelende ſtormen,
Ten kerker uitgerukt, dreigt alles te misvormen,
Mengt aerde, zee, en lucht wanvoeglijk onder een,
En vult met doodſchen angst het hart van groot en kleen,
Geen paelwerk is beſtand, om 't water af te ſluiten,
Geen dijk zoo vast, waer op de zeeſlag af zal ſtuiten.
De vast geheide werf ſpoelt weg als enkel niet. enz.

SNAKENBURG ſchijnt, over het geheel genomen, den regten ſmaak uit de oude Dichters, waarin hij de Latijnſche jeugd te Leyden als Rector onderwees, niet gevat te hebben.

Was dezelfde goede en vaste grondſlag in eenen Dichter als (1) PIETER LANGENDIJK gevestigd geweest, deze, wiens uitmuntende aanleg overal doorſtraalt, zou met edeler en treffender glans ſchitteren. *Pieter Langendijk.*

LANGENDIJK leerde wel de beginſelen der Latijnſche taal bij (2) WILLEM SEWEL, een niet

(1) Zie over LANGENDIJK, zijn *Leven*, achter het IV. Deel zijner *Gedichten*.

(2) *Zie* over dezen WAGENAAR, *Amſt.* D. XI. bl. 326.

Langendijk. niet ongeacht Schrijver van dien tijd, maar verwaarloosde wel ras deze oefening. Hij was niet zonder verdienſten in de teekenkunde. LANGENDIJK worſtelde met ſchaarschheid in huiſelijke omſtandigheden; doch hoe zeer hij door het ongeluk vervolgd werd, zijne geestige en luchtige geaardheid, die in zijne dichtwerken doorſtraalt, bleef hem bij, en beurde hem gedurig op. In het laatst zijns levens genoot hij eenige rust, toen de Regering van zijne geboorteſtad Haarlem hem tot *Stads-Historieſchrijver* aanſtelde, en voor zijn leven vrijen kost en inwoning in het Proveniershuis aldaar vergunde. Hij overleed in 1755, in den ouderdom van 73 jaren.

Zijne Werken zijn meest van eenen geestigen of liever boertigen aard. Op zijn zestiende jaar vervaardigde hij reeds het bekende ſtuk, (1) *Don Quichot op de Bruiloft van Kamacho*, 't geen hij naderhand echter verbeterd heeft. Dit Blijſpel is vol geest en luim; men moet verbaasd ſtaan over des Dichters vernuft in zoo jonge jaren; ſomwijlen is het ook wel eens laag van uitdrukking. (2) *Krelis Louwen*, (3) *de Wiskunſtenaars* en andere zijner *Blijſpelen* zijn in den zelfden trant.

De zelfde geest van boertigheid vertoont zich me-

(1) LANGENDIJK's *Gedichten*, D. II. bl. 57. en verv.

(2) D. II. bl. 216. en verv.

(3) D. II. bl. 329. en verv.

mede in zijne (1) *Punt- en Sneldichten*, onder welke b. v. (2) *de belofte van een Prediker*, (3) *Broer Knelis in zijn preek geſtuit*, en dat (4) *op een Barbiersknecht*, geenen der minſte zijn. Het laatſte luidt aldus: *Langendijk.*

Hij leert de Chirurgie, volkomen op — dat leertie;
Hij ſcheert de menſchen zagt en zindelijk — dat ſcheertie;
Hij laat mij zagt en ſnel, als hij mij laat — dat laatie;
Hij praat altijd wat nieuws, als hij mij ſcheert — dat praatie;
Hij zoent zijn meesters meid en doet nog meer — dat doetie;
Zoo dat de vroome knecht haar trouwen moet — dat moetie;
Hij zeid: 'k ben nog te jong: 'k moet eerst mijn proef doen, — zeidtie;
Zoo Griet niet wachten wil, ſcheid hij er uit — dat ſcheidtie.

Men

(1) D. III. bl. 437. en verv. Zie ook *Punt- en Sneldichten*, D. I. bl. 333. en verv.

(2) D. III. bl. 439.

(3) D. III. bl. 445.

(4) D. III. bl. 454.

Langendijk.

Men ziet, hier is wel geest, maar het helt te zeer over tot het dubbelzinnige; minder is dit zigtbaar in het volgende, (4) *op een Roskammer*:

Gij klaagt ons de pacht op paarden, 't ooregeld
Tot ſchade van uw beurs, is al te hoog geſteld.
Nu zucht gij: maar hoe ver zou elk uw balken hooren,
Indien er wierd een pacht gezet op de ezelsooren?

of in dit:

(1) Twee haspelden op ſtraat: maar ſtonden eindlijk pal.
„ 'k Wijk voor geen gek," ſprak de een. De wijste zeide: „ ik al."

Om u een juist denkbeeld te geven van den trant, waarin LANGENDIJK het meest behagen ſchepte, en waarin hij zeker niet ongelukkig geſlaagd is, en tevens u te doen zien, hoe gemakkelijk en zangerig dikwerf zijne *verſificatie* is, ſtrekke het volgende op zekere *Advertentie in de Haagſe Courant*:

(2) Hans Michel Goudvink van Hanover,
Pro-

(4) D. I. bl. 338.

(1) D. III. bl. 449.

(2) D. III. bl. 443. De Advertentie in den Kourant van 13 April 1750 luidde aldus: „Wordt geadverteerd aan alle Hee-
„ren

Profesſor in de vogelkunst, *Langendijk.*
Brengt zeer geleerde vinken over,
En vraagt een ijder om de gunst.
Zij doen hun ſtemmen lieflijk klinken,
Zij fluiten deuntjes, grof en fijn,
Hij heeft veel geestelijke vinken,
En vinken die ook waerelds zijn:
Hij hoeft zo niet als andere Poepen
Met vogelkorven op zijn naars,
Koop! koop! Kanarie koop, te roepen;
Zijn kunst is al iets wonderbaars.
Zo Her Hans Michel kon beſluiten,
Na Leiden met zijn ſchool te gaan,
Om daar een Vink-Conſert te fluiten,
Men nam hem voor Hoogleeraar aan:
Mij dunkt hij moest daar heenen ſpringen,
Daar worden de Profesſors rijk,
Die jonge Spreeuwen leeren zingen
In 't geestelijk en waereldlijk.

Van gelijke houding is de (1) *Eneas in zijn Zondagspak*, zijnde eene kluchtige navolging van

„ ren en Liefhebbers, dat HANS MICHIEL van *Hanover* is over-
„ gekomen, met een partij *geleerde Goudvinken*, welken ver-
„ ſcheiden deuntjes fluiten in 't *geestelijk* en *weereldlijk*. Hij
„ is te bevraagen op het Spuij, in *de Gezonden Broeder*."

(1) D. I. bl. 455. en verv.

Langendijk.

van het vierde boek van VIRGILIUS. De ſchrandere VAN ENGELEN zegt: „ (1) SCARRON „ heeft zijn *Enée Travesti* en FOKKENBROCH, „ gelijk naderhand LANGENDIJK voor een ge„ deelte *Eneas in zijn' Zondagspak* gegeven. „ Men heeft hen in eene min beſchaafde Eeuw „ aartig gevonden, maar thans leest geen fat„ zoenlijk mensch die vodden meer. Waarom „ niet? Om dat zij, behalven de ruwheid, mon„ ſteragtig zijn in de eenheid. IJdere grol, daar „ men ons om wil doen lagchen, is een ding „ op zig zelven, 't welk nergens 't huis hoort. „ Het wordt wanſtaltig, zodra het op den Held „ wordt toegepast; het doet daarom het gepeupel „ lagchen.

„ *Offenduntur enim, quibus est equus, et pater, et res.*
„ *Want ſchoon dit aan 't gemeen misſchien behagen zal,*
„ *Het beste deel des volks verwerpt het heel en al.*

„ Wijze lieden lagchen zelden lang, of hun ver„ ſtand moet mede lagchen. Daar is een ander „ ſoort van Gedichten, waarin wij hartelijk lagchen „ en met verſtand lagchen."

Men kan voorwaar niet ontkennen, dat LANGENDIJK met den geest van FOKKENBROCH, ik zal niet zeggen te zeer ingenomen, maar beſmet geweest is. Dikwijls ſtraalt een verſtandi-

ge

(1) In het IV. Deel van de Werken der Maatſ. van Letterk. te Leiden, bl. 147 en 148. Men zie over de aanleiding tot den *Eneas in zijn Zondagspak* LANGENDIJK's *Leven* bl. 12.

ge boert in LANGENDIJKS werken door, meermalen echter eene lage en ruwe foort van aardigheid, welke het gemeen alleen behagen kan. *Langendijk.*

Ik herinner mij hier een uitmuntend gezegde van CICERO in het werk (1) *over de pligten*: „ Het ſchertſen zelfs moet niet buitenſporig zijn, „ noch de palen van zedigheid te buiten gaan; het „ moet beſchaafd en geestig zijn. Gelijk wij toch „ den kinderen tot alle ſpelen geene onbepaalde „ vrijheid geven, maar alleen tot zulke, welke aan „ loffelijke bedrijven verbonden zijn; zoo moet ook „ in het ſchertſen eenig licht van eenen goeden „ geest uitblinken. Voorwaar er is tweederlei „ ſoort van ſcherts, het eene onedel, dartel, „ ſlecht en morſig, het andere, bevallig, be- „ tamelijk, vernuftig en geestig."

Deze twee ſoorten heeft LANGENDIJK niet genoeg onderſcheiden, en zijne losſe verbeelding en ſpelend vernuft niet genoeg door welvoegelijkheid en

(1) Lib. 1. Cap. 29. CICERONIS *Oper.* cur. ERNESTI. T. VII. p. 849. Cic. *de Officiis* cur. HEUSINGERI, p. 240 & *ſeqq.* „ Ip- „ ſum genus jocandi, non profuſum, nec immodeſtum, ſed „ ingenuum et facetum eſſe debet. Ut enim pueris non om- „ nem ludendi licentiam damus, ſed eam, quae ab honeſtis „ actionibus non ſit aliena: sic in ipſo joco aliquod probi inge- „ nii lumen eluceat. Duplex omnino eſt jocandi genus: unum „ illiberale, petulans, flagitioſum, obſcoenum; alterum elegans, „ urbanum, ingenioſum, facetum."

Langendijk.

en ſmaak betoomd. „ Dan," vervolgt CICERO, „ is de boert den mensch onwaardig, (1) zoo „ ſchandelijke zaken of morſige woorden daar in „ gebruikt worden."

(2) *De Graven van Holland*, door LANGENDIJK, is een werk door hem in *Jaardichten*, voor de Kamer *Trouw moet blijken*, waarvan hij Factor was, vervaardigd; het is van eenen ernſtigen en geſchiedkundigen aard, echter hier en daar met eenige dichterlijke verſierſelen omkleed. Over zijn Gedicht (3) *de Stad Kleef*, en zijn Treurſpel (4) *Julius Cezar en Cato*, hetwelk, naar het Fransch gevolgd, op geene bijzondere verdienſten roemen kan, zal ik niet ſpreken; maar u liever melden, dat zijne (5) *Herders-*, *Viſſchers-* en *Veldzangen* inderdaad veel verdienſten hebben, en met die van WELLEKENS en VLAMING kunnen vergeleken worden.

Om ook eene ernſtige proeve uit zijne *Mengeldichten* bij te brengen, diene het Gedicht op de *Dicht-*

(1) *Ut ſupra p.* 849 *vel* 234. „ Si rerum turpitudo adhibe„ atur, aut verborum obſcoenitas."

(2) In *twee deelen*, door LANGENDIJK in 1745 uitgegeven, en met Afbeeldſels der Hollandſche Graven verſierd.

(3) In den jare 1747. met platen uitgegeven. Men heeft ook nog van hem *Willem de Eerſte*, in Jaardichten, 1761.

(4) D. II. begin.

(5) D. I. bl. 74. en verv.

Dichtlievende Verlustigingen van BERNARDUS DE BOSCH, in welke *de Geboorte des Heilands* het eerſte en voornaamſte Gedicht uitmaakt. *Langendijk.*

(1) ô Godgewijde Poëzij!
ô *Zielverquikſter*, honigbij,
Die nectar zuigt uit bijbelbloemen,
En met uw cherubijne ſtem
Ons lokt naa 't nedrig Bethlehem,
Wie zou uw' hemelzang niet roemen?
Waarheen vervoert gij mijnen geest,
Als hij uw goude nooten leest!
'K zie 't heir des hemels nederdaalen,
Dat aan de herders in het veld
Immanuels geboorte meldt;
Ik zie de ſtar der wijsheid ſtraalen.
De dichtkunst looft, in ſnaarenſpel,
De hoop, de troost van Israël,
Gekoesterd in een ſlegte wooning,
Door de allernederigſte maagd,
Die haren zoon en ſcheppet draagt,
Dien priester, dien profeet en koning.
ô Dichtkunst, gij ontvonkt mijn ziel,
En leid mij daar ik nederkniel

In

(1) D. III. bl. 134 en 135.

Langendijk.

In 't ſtof voor mijnen Heilands voeten.
De ſtal, waarin de kribbe ſtaat,
Blinkt ſchooner dan de dageraar.
Hier zal ons niets dan heil ontmoeten.
„ Ik kniel voor uwe kribbe, o Heer!
„ Naast deeze onnoosle herders neêr,
„ En offer u met de Oosterwijzen,
„ In plaats van wierook, mirre en goud,
„ Een hart, dat op uw gunst vertrouwt,
„ Terwijl we uw' naam in dichtmaat prijzen."
Zoo ver, DE BOSCH, ontfonkte mij
Uw Godgewijde Poëzij,
Dat ik des Heilands lof moest zingen.
Gij maakt mijn dichtkunst los van de aard,
Zij vliegt met de uwe hemelwaard,
En wil door lucht en wolken dringen.
Maar ach! zij is te zwak en teêr,
Zij ſtrijkt haar ſlappe vlerkjes neer,
En poogt vergeefsch u naa te ſtreeven.
Loof, loof de hoogſte Majesteit!
Zij kroone u met de onſterflijkheid,
De kroon des heils, in 't eeuwig leven.

Uit alle deze (1) proeven twijfel ik geenszins of

(1) Hoe gaarne had ik hierbij nog eenige regels gevoegd uit het verdienſtelijke Gedicht, *de Zwitzerſche Eenvoudigheid*, D. I bl. 167, en andere fraaije Gedichten.

of gij zult met mij bijzondere verdienſten in LANGENDIJKS Gedichten erkennen. Had hij, gelijk POOT, bij wiens Poëzij de zijne voorwaar niet te vergelijken is, oefening bij natuurlijken aanleg gevoegd, hij zou eenen eerſten rang onder onze Dichters bekleed hebben, daar hij zich nu, ondanks vele verdienſten, met den tweeden moet vergenoegen. *Langendijk.*

Wij zullen nu melding maken van eenige mindere Dichters, die in het begin dezer Eeuw gebloeid hebben, en wel in de eerſte plaats van (1) PIETER RABUS, den bekenden Schrijver der *Boekzaal van Europa.* Pieter Rabus.

Weinig ſmaak heerscht in zijn Dichtwerk. „In „dezen tijd, walgende van de poëzij," zegt hij in zijn voorberigt, „beſta ik den Nederlanderen „voor te diſen deze mijne *Zegen- en Vloekdich-* „*ten.*" Inderdaad RABUS had beter gedaan deze zoo tegenſtrijdige geregten voor zich te houden, ten minſte zijn Zoon, die deze Gedichten eerst in 1741 uitgaf, had dezelve niet moeten voordienen.

RABUS meende zich geſchikt voor het Heldendicht; ik wil u laten beſliſſen, of hij juist

(1) Zie over hem zeer nauwkeurig HOOGSTRATEN op het woord, ook SAXII *Onomast.* T. V. p. 423. Hij was geboren in 1660 en overleed in 1702. Wij hadden dus eigentlijk bij de vorige Eeuw melding van hem moeten maken.

Rabus. juist over zich zelven oordeelde. Zie b. v. deze regels uit het zeer uitgebreid Gedicht: *Verlost Britanje.*

(1)Maar twijl Hij met veel drifts vast haakt om groter ſprongen
Te maken, lukt het hem, dat Karel kinderloos
In flauwte en ſtuipen valt, en binnen korte poos
Het leven met de dood verwisſeld hier op aarde.
(Ik rep niet wat de faam van 's Konings dood verklaarde:
Die ſtoffe ſtap ik liefst om reden thans voorbij.)
Zoo word Jork opgeleid tot d' Opperheerſchappij:
Hij eenig Erfgenaam zijns Broeders, die de zaken
Des Rijks bevlijtigde, ſteeds ijverig in 't waken,
Word ſtrax verklaard voor Koning, wettig en bequaam,
Jacobus Englands Vorst en Tweeden van dien naam.

Waarlijk het is of men ons tot de Eeuw van MELIS STOKE te rug voert! ——

Abraham Alewijn. Beter klinkt de krijgstrompet bij eenen nu minder bekenden, maar toen niet ongeachten Dichter(2)ABRAHAM

(1) *Gedichten* bl. 122.

(2) Men heeft van dezen Dichter vele *Blijſpelen* en twee *Her-*

HAM ALEWIJN, die ook in andere ſoorten eenen zeer goeden dichterlijken aanleg ten toon ſpreidt. Men vergelijke met de zoo even aangehaalde regels van RABUS deze van ALEWIJN uit zijnen *Zegezang* ter eere van EUGENIUS: *Alewijn.*

(1) ô Zuil van 't Roomſche Rijk, die 's Keizers Oorlogsvanen
Hebt in Piemont geplant, ten troost der Italjaanen,
En ſnoode Tirannij en Staatzucht ingetoomt.
Ten blijk, dat d' Adelaar voor Vrankrijks Zon niet ſchoomt,
Maar durft, in vuur en gloed, door wakkerheid gedreeven,
Met opgeſpart gezicht haar onder d' oogen ſtreeven. —
Daar gij, als 't Opperhoofd, aan 't Hoofd der Leegerbenden,
Het uitgetoogen zwaard ſtoot zelfs in 's Vijands lenden,
En voert het Leeger aan in vuur en zwavelgloed,
En felle Krijgs Orkaan, die uitſpat, als verwoed,
En ijſelijk rammeit met nare donderſlagen
Van 't zwangere kartouw, vermengt met hagelvlagen
Van

Herderſpelen; zie *Catalogus der Tooneeldichters*, bl. 1 en 2. De derde druk zijner *Zede- en Hergzangen*, waarachter *Maatgeſchriften*, zag in 1713 het licht.

(1) *Zede- en Hergez.* bl. 73 en 74.

Alewijn. Van handgranaten, loot, en heete Bliksemstraal,
Terwijl men ziet alom het scherpgeslepen staal
Met opgestroopten arm van uwe Helden zwaajen,
Het bloedig oorlogsveld met lijken digt bezaajen, enz.

Welk een onderscheid! Waar RABUS als Heldendichter ons slaap verwekt, doet ALEWIJN ons bijna met zijn afgrijselijk vuur van angst wegvlugten!

Frans Greenwood. Omstreeks 'denzelfden tijd bezong (1) FRANS GREENWOOD *de Overwinning der Bondgenoten bij Hochstet* in eenen fraaijen Heldenzang, beginnende:

(2) 't Was lang genoeg den Adelaar
Getergt, getrotst, door helsch gebaar
Van t' saamgerotte krijgsharpeijen,
Die door een woedende oorlogszucht
Hem deeden in de dunne lucht
Zijn ingetrokken wieken spreijen.
Dit dult geen Brit noch Batavier, enz.

GREENWOOD overtreft, mijns oordeels, weder ALE-

(1) Hij was in 1680 te Rotterdam geboren, en overleed in hoogen ouderdom. Zijne Gedichten zagen in 1719 en het *vervolg* daarop in 1760 het licht. Reeds vroeger (1733) had hij uitgegeven *Boeren Pinxtervreugd*, in den trant van de *Boerekermis* van ROTGANS.

(2) *Gedichten*, bl. 19.

ALEWIJN. Schilderachtig en krachtig zijn b. v. *Greenwood.* deze regels:

(1) Straks toonde zich op 't moorttooneel
Gravidus met een ſchorre keel,
Na 't openen der bloedgordijnen,
En zwaait den blikſem met zijn vuist,
Van 't zwart geronnen bloet begruist.
Hier zou Alcides moedt verdwijnen.
Hem volgt de woedende Belloon.
Haar helm ſchijnt, trots de zon, te blinken,
Men zag haar als een Tiſifoon
Doldriftig langs het veld rinkinken,
Ten enkel toe met bloed bemorst,
Waarmeé zij lescht haar helſche dorst.
Geen Etna kan zoo vreeslijk donderen,
Wanneer de dolle Reus van onderen
Zich rept, door 't wichtig pak bezwaart,
En zwarte wolken ſchijnt te braken,
Als 't buldren der metale kaken
Van 't blikſemende ſchutgevaart.

Onder de mij bekende Gedichten van GREENWOOD

(1) Als voren, bl. 21.

Greenwood. WOOD zijn meer fraaije, ook in den zachten tint:

(1) Snelle booijes, die de baren
Van de zilvre Maas bevaren,
Bij een zoelen zomerwint;
Die om prijs met vlugge wieken,
Als een zwaan bij 't morgenkriekep,
Heen en weer zwiert zoo gezwint! enz.

Dan wij mogen ons niet te lang bij een en denzelfden Dichter ophouden, ten zij hij geheel buitengewone verdiensten heeft.

Carolus Tuinman. Ik zal u daarom met geenen (2) LAURENS STEVERSLOOT, noch (3) CAROLUS TUINMAN ophouden, waarvan de laatste, door zijnen *Oorsprong en uitlegging der Nederduitsche Spreekwoor-*

(1) Als voren, bl. 39 en 40.

(2) Geboren in 1672, en overleden in 1736. Hij bezong *Jonas den Profeet*, en gaf verscheidene Werken in onrijm in het licht.

(3) Eene groote menigte werken ziet van hem het licht, waar van de opschriften zijnen smaak aanduiden: *Heilloze gruwelen der Vrijgeesten*, 1714; *Liegende en bedriegende Vrijgeest*, 1715; *Sibboleth*, 1715; *Beginzelen van Heupelwerk en Zedezangen*, 1720; *Liederen Zions*, 1726; *Sleutel van de boeyetaal der Vrijgeesten*, 1739; *Rijmlust*, 1765; enz. enz. enz.

wooden, en *Fakkel der Nederduitſche Taale*, zoo zeer bekend, gebrek aan ſmaak in iederen regel ten toon ſpreidt. Zijne *ſtichtelijke Puntdichten uit het Oude Verbond*, zijne *Koppelverſjes*, zijne *Zedenrijmen* allen, even gelijk weleer bij den ouden ROEMER VISSCHER, in *ſchooken*, in plaats van boeken, verdeeld, zijn waarlijk minder dan de Gedichten van dien *Hollandſchen Martiael* der zestiende Eeuw. Liever zal ik u bekend maken met eenen ſchaars genoemden en toch verdienſtelijken Herder- en Minnedichter (1) PIETER VISSCHER. Tuinman.

Men ziet uit de *Voorrede* zijner *Herderszangen en Mengeldichten*, gelijk uit zoo vele van dien tijd, hoe angſtig hij met anderen voor de gezagvoerende Keurmeesters van taal- en dichtkunst geweest is, en echter mogt hij, hoe onnaauwkeurig ſomwijlen in taal, en ſtooterig in dichtmaat, zich met eenige gerustheid, zoo ik meene, in den rei der toen bloeijende Dichters ſtellen. Zie b. v. den aanhef van het dichtſtukje *Aan* ROSSELLA *op een Kusjen*: Pieter Viſcher.

(2) Gelijk een bei, die zijne hooning gaard
Uit bloeme en teere ſpruitjes,

En

(1) Hij was van Amſterdam, en nog een jongeling, toen hij in 1707 zijn Dichtwerk aldaar uitgaf.

(2) *Herderszangen en Mengeldichten*, bl. 79 en 80.

Visscher.

En d'aangenaamſte kruidjes,
Die groeien op der aard,
Verlokt door haar cierlijk prijken,
En zich door 't voedſel van haar blaaren komt verrijken,
En liefelijk verzaad,
Verkwikt, weêr keerd, en vrolijk t'huiswaarts gaat;
Zoo gingtme als ik de tippen
Van uwe malze lippen,
Genaakte met een kus, godin
Zo edel van gemoed, en aard, en zacht van zin.
Mijn ziel verdronk door die wellustigheeden,
En waar bijna ten lichaam uitgegleeden,
Had gij, mijn zielsvoogdes, hem niet,
Met mij, door eene kus geholpen uit 't verdriet,
En mij dus wederom het leven,
Op d'oever van de dood,
Door eene kus, dien ik genood;
Geſchonken en gegeven. enz.

Meerdere goede dichtproeven zouden wij kunnen bijbrengen. Het was wel eens der moeite waard, de verdienſten van dezen Herder- en Minnedichter, naar gedachten in een zeer jeugdigen leeftijd overleden, meerdere en afzonderlijke hulde toe te brengen.

De

De Herderszangen van VISSCHER herinneren mij aan die van (1) KORNELIS BOON *van Engelant*, die toen ook *Herderszangen*, en met dezelve *Helden-* en *Mengeldichten*, in het licht gaf. Kornelis Boon.

In het Herdersdicht is hij plat. Hij dichtte als niet dichtende, b. v:

(2) Zijt gij daer, Veenrijk? vrient, zijt gij daer? kan het wezen?
Mijn Veenrijk, man en maegt vroeg ik naer u voor dezen;
Maer niemand wist van u. Wij ſchatten altemael
U doodt, dewijl geen mensch in al dien tijd noch tael
Noch teecken van u kreeg. enz.

In het *Heldendicht* is hij iets beter. Het beste zijner Gedichten komt mij voor *de Zeetriomf voor Vigos* te zijn; beginnende:

(3) Is u, Spanje, dan vergeten,
Hoe zich Hollants waterleew
Voor uwe oogen heeft gequeten
In de jeugt der vorige eew.
Toen uw dootbleeke oever ſchuimde, enz.

of

(1) Hij was geboren te Rotterdam in 1680, en overleed omtrent het midden der achttiende Eeuw.

(2) *Gedichten*, bl. 64.

(3) Als voren, bl. 21.

Boon. of is er in dezen aanval van den Hollandſchen Waterleeuw op *Vigos* en de Vloot, die het verdedigde, niet veel ſchilderachtigs?

(1) Zie, daer ſpringt hij uit den neste,
Zie, daer komt hij u ter ſtraf. ——
Hoor eens zijn afgrijslijk brullen,
Zie hoe 't ſchuim druipe uit zijn bek,
Hoe zijn manen, los van krullen,
Steigren langs den ſtellen nek. ——
Maer daer valt hij aen het entren,
Rukt de kielen, hemelhoog,
Als het dunſte rach aen flenteren. enz.

Zijne *verſificatie* is in andere Gedichten zeer ongelijk, nu eens vloeijend, dan weder hortend en ſtootend.

Zijne *Tooneelpoëzij*, hoe ſierlijk (2) uitgegeven, hoe aanlokkend ingeleid door eenen *Brief*, *rakende de behandeling der Tooneelpoëzij*, gerigt aan den vermaarden HOOGVLIET, verdient, mijns oordeels, geene bijzondere vermelding.

Het was omtrent dezen tijd dat de *Leerzame Zinnebeelden* van (3) HENDRIK GRAUWHART

(1) Als voren.

(2) In 1730. te Delft in 4to.

(3) Deze was geboren in 1661; wanneer hij overleden is, weet

HART, en die van ADRIAAN SPINNEKER in het licht kwamen. Men vergelijke deze met dergelijke Werkjes in het begin der zestiende Eeuw, en men zal duidelijk zien, dat dicht- en plaatkunst merkelijk verachterden. De regte smaak ontbrak bij hen, zoo wel als bij den anders geestigen (1) JAN GOEREE, bij eenen (2) ROBBERT HENNEBO en (3) HERMANUS VAN DEN BURG. De laatste, willende andere Dichters navolgen, die, om eenen gemakkelijken en rij- Hermanus v. d. Burg.

bleek mij niet. Misschien dat hij hier, even min als SPINNEKER, op zijne juiste plaats staat; dan het is zeer moeijelijk, bij gebrek van echte beschheiden, eene stipte en vaste orde in acht te nemen.

(1) Zie over dezen PAQUOT T. IV. p. 268—270. LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl 35, 36, 342—344. Hij was geboren te Middelburg in 1670, en overleed te Amsterdam in 1731. Op zijn afbeeldsel vervaardigde hij zelf deze regels:

Wie vragen mogt naar JAN, na dat hij was verdweenen,
En in een Geest herschept, die spieren heeft noch beenen;
Dus was hij van postuur, van oogen, neus en mond.
Geloofst dit schilderij — 't is of hij voor u stond.

(2) Deze is bekend door zijne *Rouwklachten over het droevig afsterven van zijn Goudvink, Kanarij, Hond en Paerd*, door zijn *Lof der Jenever*, enz. Hij getuigt zelf (*Rouwkl.* bl. 7): dat hij was *Hospes in 't Gulde Vlies te Amsterdam, bekend door het prepareren van Roesbief, Taelingen en Kotteletten.*

(3) Geboren te Amsterdam in 1682, en aldaar overleden in 1752.

v. d. Burg. rijken dichttrant te erlangen, oude Latijnſche dichtvruchten in den Nederduitſchen dichthof met teedere zorg en onvermoeiden arbeid hadden overgeplant, koos daartoe noch den oorſpronkelijken VIRGILIUS, noch HORATIUS, noch OVIDIUS, maar den Geſchiedſchrijver in onrijm JUSTINUS, volgens eene vertaling. Wij verwonderen ons wel, dat hij, reeds bejaard, dit werk (1) *moeilijk en gedwongen*, gelijk hij zelf getuigt, heeft durven ondernemen; dan geenszins, dat het, volgens eigene belijdenis, *zo vele tusſchenvoegingen en inſtoppingen, om aan de rijmklanken te voldoen*, bevat. Wij verwonderen ons wel, dat hij alle de *vier en veertig boeken* voldragen heeft, en nog tijdig verlost is; maar geenszins, dat hij het kind met bittere weeën ter wereld bragt. Het kind zelf werd in den geest van dien tijd ſtijf en prachtig gebakerd, maar ſchijnt na deszelfs geboorte ſpoedig aan het kwijnen geraakt, en in zijne eerſte kindsheid overleden te zijn. De *Verzameling van uitgekozene Zinſpreuken*, noch die van *Schriftuurlijke Klinkdichten* overleefde hare zuster lang. De *Mengeldichten*, als met de meeſte levensgeesten voorzien, bereikten eenen meer gevorderden ouderdom. Deze vertoonen zich hier en daar in een luchtig en bevallig gewaad; men zie b. v. dezen aanhef van een Huwelijksdichtje:

(1) Lach-

(1) Zie het Voorberigt.

(1) Lachjes, lonkjes, toverlusjes, *v. d. Burg.*
Kneepjes, wenkjes, zachte kusjes;
Kusjes geurig als muskaat,
Zoet als verſche honigraat;
Straaljes van aantreklijke oogjes,
Schichjes van verliefde boogjes,
Zuchjes, in de ziel gevoed,
Balſem voor 't verlieft gemoed,
Zult g', ó Bruidegom! erlangen,
Als gij van de poesle wangen
Van uw Bruid zult zuigen 't waas,
Dat de Min gebruikt voor aas,
Als hij 't harte wil belaagen
Dat, beſtormd door zijne vlaagen,
Zulke tochten niet gewent,
Hem voor Oppervorst erkent. enz.

Wat verſchilt toch het onderwerp! Wat doet eene goede en juiste keuze! HOOGVLIET, zijn tijdgenoot, koos, even als VAN DEN BURG, zich te oefenen door eene vertaling in rijm, doch deed eene betere keuze. De jonge HOOGVLIET —— maar zulk een Dichter eischt eene meer bepaalde, afzonderlijke en aandachtige beſchouwing.

(1) AR-

(1) *Mengelpoëzij*, D. I. bl. 68.

Arnold Hoogvliet.

(1) ARNOLD HOOGVLIET, in den jare 1687 uit een deftig geſlacht geboren, had bijna den ouderdom van 20 jaren bereikt, toen hij, voelende wat hem ontbrak, met ijver zich op het Latijn begon toe te leggen. *De Vaderlandſche voorraad was kleen*, zegt (2) DE KRUIJFF in het *Leven van* HOOGVLIET; wij zouden liever zeggen, *de Vaderlandſche voorraad was hem niet genoeg*; HOOGVLIET wilde liever uit de bronnen zelve, dan uit de daarvan afgeleide beken, zijnen dorst naar wetenſchappen en dichtkunst leſchen. „ (3) Het gemis der „ noodige taalkunde," dus vervolgt de verdienſtelijke DE KRUIJFF, „ verſtak hem van den „ dienst der Ouden of Vreemden. Deze laatſte „ hinderpaal echter kon door vlijt uit den weg „ geruimd worden, en, daar laage zielen alleen „ voor een' loffelijken maar ongewoonen arbeid „ bukken, was de liefde voor de kunst ten vollen „ ge-

(1) Zie over dezen het Eerſte Deel van *de Levens der Nederlandſche Dichteren en Dichteresſen*, door het Genootſchap *Kunst wordt door Arbeid verkreegen*, waarin HOOGVLIET's leven en verdienſten door den naauwkeurigen JAN DE KRUIJFF onpartijdig ontwikkeld zijn. Het verwondert ons, dat zulk een loffelijk begin van dit Genootſchap geen verder gevolg gehad heeft, en dat daardoor geene andere Dichtkundige Gezelſchappen zijn aangemoedigd tot voortgelijk een nuttig werk.

(2) Bl. 12.

(3) Bl. 12 en 13.

„ genoegzaam, om alle zwarigheden te verzwak- *Hoogvliet.*
„ ken, en den moedigen Dichter tot het leren
„ van één of meer vreemde taalen te doen beſlui-
„ ten. Zoo lang een goede ſmaak Rechter blijve
„ over het ſchoone, zullen de verdienſtelijke Dich-
„ ters der Oudheid hunnen grijzen roem bewaa-
„ ren, en als Meesters in de kunst geleezen, be-
„ wonderd en nagevolgd worden."

Op het voetſpoor van den grooten VONDEL en anderen bepaalde hij zich tot het overbrengen van een geheel Latijnsch werk, om eene gemakkelijke versmaakkunde te verkrijgen, en geheel en al doordrongen te worden van de ſieraden, in dergelijke dichtſtukken vervat. Hij koos hiertoe *de Feestdagen van* OVIDIUS. Bij de beſchouwing van dit werk, hetwelk HOOGVLIET, gelijk getuigd wordt, (1) als 't ware een nieuw wezen gaf, zullen wij eenige oogenblikken ſtilſtaan.

Wij zouden echter van overtolligheid niet zonder reden te beſchuldigen zijn, indien wij, na het ſchrander oordeel van den kundigen DE KRUIJFF, waarmede wij geheel overeenſtemmen,

over

(1) DE KRUIJFF, bl. 14. zegt: „ Dit Werk, met zoo veel „ vuurs begonnen, met zoo veel ijvers vervolgd, gaf aan Hooo- „ VLIET, als 't ware; een nieuw wezen, en herſtelde wel dra de „ kunst in het bezit van deszelfs geheele ziel; zoo dat met het „ begin dezer onderneeminge ook deszelfs dichterlijk leven „ eerst regt zijnen aanvang ſchijne genomen te hebben."

Hoogvliet. over deze vertaling wilden uitweiden: wij bevelen met den meesten ernst deze onpartijdige en verſtandige (1) oordeelsvelling aan, en zullen alleen daar uit overnemen het zeggen: „ dat des „ Dichters Nederduitſche berijming der Feestdagen, „ ſchoon in veele opzigten verdienſtelijk, echter „ niet volledig aan de vereischten eener recht „ Dichterlijke vertaling beantwoordt." En geen wonder — HOOGVLIET zelf (2) betuigde bij ondervinding geleerd te hebben: „ dat er ligt „ wat geſtort wordt, hoe voorzichtig men de „ wateren van Parnas wil overgieten." Echter durven wij betuigen, dat uit deze zelfde *Feestdagen* vele uitmuntende proeven zouden zijn bij te brengen, en dat HOOGVLIET zijn voornaam oogmerk met deze berijmde vertaling bereikt heeft, nu namentlijk had hij door eene geſtadige en ingeſpannen oefening geleerd, „ dat de ſchrif-„ ten en Fabeldichters der Ouden allen jeugdigen „ oeffenaaren, die dezelve bij het rechte einde grij-„ pen, het verſtant verfraaijen en verrijken met oud-„ heid

(1) Zie bl. 39—47.

(2) Zie *Voorberigt* voor de *Feestdagen*. Geestig zegt de GUARDIAAN, D. II. bl. 475: „ De poëzij is zo vol van fijne „ geesten, dat zij in het overgieten vervliegen; en als er „ geene nieuwe geesten bijgedaan worden, blijft er niets over, „ dan het geene de ſtookers *terra damnata*, of *caput mortuum* „ noemen."

„ heid- en geſchietkunde, dat ze het oordeel uit- *Hoogvliet.*
„ zetten door derzelver aardigheden en vindingen,
„ de gedachten leiden door hunne orde en aan-
„ genaame ſchikkinge." —— „ Wie zal ontken-
nen," dus vervolgt (1) HOOGVLIET, van wien zelven wij het vorige hebben overgenomen, „ dat
„ de Heidenſche Dichtkunde, toen tot zulk eenen
„ hogen trap geſteegen, allen Dichteren onzes
„ tijds een onvermijdelijke volgdraad is in den
„ doolhof hunner gedachten; een kabinet vol
„ geestigheeden, en een open hof, daar ze, als
„ 't met oordeel geſchiedt, allerlei bloemtjes kon-
„ nen en moogen plukken, om in hunnen tuin te
„ planten, en daar ze de orde der plantazij moe-
„ ten afkijken."

(2) HOOGVLIET eens bij zijnen kranken Vader bezig drukproeven te verbeteren van zijne *Feestdagen*, ſprak de Vader tot hem: „ hoe
„ aangenaam zoude het mij zijn, indien dit ſtuk,
„ in plaats van het Heidensch bijgeloof op te
„ ſieren, de eer van den éénen waaren God konde
„ bevorderen;" en kort daarna overleed de Grijsaard. Ziet daar, mijne Heeren! den eerſten ſpoorſlag tot het uitvoerig gedicht, *Abraham den Aartsvader*, waarover wij nu zullen ſpreken.

(3) Veel, zeer veel is over dit werk geſchreven

(1) Als voren.

(2) DE KRUIJFF verhaalt dit bl. 20.

(3) Zie hier over onder andere DE KRUIJFF bl. 49—73. VAN

Hoogvliet. ven, bijzonder of het den naam van een Heldendicht met regt dragen kan, dan niet; wij echter zullen ons hierover niet vermoeijen, maar, zulke twisten aan andere Regters overlatende, flechts vragen, welke verdienſten heeft het als Dichtſtuk?

De aanleg, de ganſche houding van het werk, het geheel kan ik niet zeggen dat mij behaagt.

(1) *Eene poëtiſche Levensbeſchrijving*, gevolgd naar eenige oorkonden, waaraan men zich heilig houden wil, moest uit haren aard HOOGVLIET te veel beperken, te prozaïsch worden. Noch ſieradiën van Heidenen ontleend, noch ſtout gewaagde gisſingen, noch eige vinding, noch vrije ſchildering konden hier haren invloed ten goede doen gelden. Van hier het gezochte in het geheele werk; van hier zoo vele kunſtige beſchrijvingen van morgen- en avondſtonden, die ſoms wonderlijk afſteken, als hoorden wij den Dichter zichzelven aanſporen, om weder regt poëtisch te zijn; van hier eindelijk zoo vele Godſpraken, verzeld

ENGELEN in het IV. D. der Werken van de Maatſch. van Letterk. te Leijden, bl. 146, en LUBLINK, *Algem. Magaz.* D. I. bl. 864 en 865. Geheele Werkjes werden over dit Gedicht geſchreven: zie de twee Deelen van *Proeve van Dichtkundige Letteroefeningen over den ſmaak in de Poëzij en den Abraham den Aartsv.* Utrecht 1781.

(1) Dus roemt het de nalve LUBLINK op de hier boven aangehaalde plaats.

zeld van donder en blikſem, als of daar uit de kracht moest gehaald worden. De vrome HOOGVLIET dorst zich derhalve, mijns oordeels, niet genoeg los geven, en deed hij zulks, dan viel dit bij het overige al te zeer in 't oog. *Hoogvliet.*

Men begrijpe mij echter wel; ik houde den *Abraham* des niet te min voor een zeer uitmuntend en verdienſtelijk werk, leerzaam van zaken en rijk in dichterlijke ſchoonheden; maar het geheel, de aanleg, de houding des werks, is mij, naar den geest dier tijden, te ſtijf. Een Dichtſtuk moet in het geheel, en in de bijzondere deelen, dichterlijk zijn; men moet, wat gedeelte men ook op zich zelve neme, altijd iets dichterlijks vinden. Onderzoekt dit eens, bid ik, met de uitmuntendſte Dichtwerken; kiest wat gij wilt:

(1) *Invenies etiam disjecti membra poëtae*;

Maar, wanneer gij eens de volgende woorden, b. v. (2) „ Maar Godt, d'Alweter, die het men„ ſchelijk bedrijf met alziende oogen ziet, zei tot „ mijn' Helt: wat reden van ongeloof beweegt „ het

(1) HORATIUS, *Serm. Lib. I. Ecl.* 4. *v.* 62. volgens HUIJGENS, bl. 35.

hier merk ik, hoe zij 't kneedt,
Straks 't overſchot van een mishandelden Poëet.

Disjectus is hier echter eigenlijk niet *mishandeld*, maar *verſtrooid, in ſtukken geſcheurd en van één geworpen.*

(2) *Abrah. de Aartsv.* bl. 160.

Hoogvliet. „ het hart van Sara heden? of waarom heeft zij
„ toch gelachen? en gezeit: zoude ik nogh ba-
„ ren?" Indien, vraag ik, men deze en hon-
derd dergelijke regels, dus geſchreven, las, zoude men wel kunnen droomen Poëzij te lezen? Daarom betuigde een voorwaar bevoegd (1) Kunstregter:
„ Men kan tegenwoordig meer dan vijf- en twin-
„ tig agtereenvolgende regelen uit een dichtſtuk
„ neemen, welke, van het rijm ontbloot, volſtrekt
„ proſa zijn, waarvan ik meer dan eens de proef
„ genomen heb."

Men vergunne ons nu nog den *Abraham* in zijne bijzondere deelen gade te ſlaan. De onpartijdige DE KRUIJFF betuigt: (2) „ Hier vertoont
„ zich de *Abraham* in een geheel ander licht.
„ Schoon met veelen over den aanleg en de ſchik-
„ king des Dichtſtuks, om der kunst en des
„ kunstenaars wille, niet ten volle te vreeden,
„ bewonderen wij niet te min hetſelve hoogelijk in
„ de uitvoering; en deſelvde onpartijdigheid, welke
„ zo even vrijmoediglijk feilen heeft aangewezen,
„ mag zig hier naar waarheid verlustigen in den
„ lof van duizend kunstverdienſten. Immers, buiten de meenigvuldige proeven van Aardrijks- Geſchied- Oudheid en Letterkunde, buiten de gewigtige verdienſten eener zuivere taal, vloeien-

„ de

(1) J. DE BOSCH, *Reg. der Dichtk.* bl. 6.

(2) Bl. 73 en verv.

„ de berijming, en deftige voordragt, buiten eene *Hoogvliet.*
„ aangenaame verſcheidenheid van toneelen en be-
„ ſpiegelingen, buiten alle deze aanzienelijke voor-
„ rechten, welke als zo veele bijzondere deugden
„ ieder heuren bijzonderen lof verdienen, ontdek-
„ ken wij bovenal in den *Abraham* eenen rijken
„ voorraad van zulke ſchoonheeden, die, gelijk zij
„ uit eigenen aart het doel der kunst helpen bevor-
„ deren, zo ook bij uitſtekenheid den naam van
„ dichterlijke ſchoonheden dragen mogen. Onder
„ deezen rang mag men zekerlijk plaats geven aan
„ gelijkenisſen, bloemſpraaken, overbrengingen,
„ perſoonsverbeeldingen, en andere kunstſieraaden
„ van dien aart meer; ſieraaden, van welke
„ HOOGVLIET zich, ter verlevendiginge en ver-
„ fraaijinge zijnes werks, veelal gelukkig bediend
„ heeft, en wier ſchrandere vinding, voordeelige
„ plaatſing, gepast gebruik, en inwendige juistheid
„ meer vernufts, kunde, ſmaaks en oordeels vor-
„ deren, dan misſchien veelen, wier ſchriften er
„ tot walgens toe meede overlaaden zijn, immer ge-
„ weeten, of althans naar elsch bedagt hebben;
„ deze evenwel, hoe zeer ook noodzakelijke, hoe
„ zeer ook verdienſtelijke, deze zijn nog eigenlijk
„ de voornaame ſchoonheden niet, welke wij in
„ den *Abraham* meest bewonderen; wij bedoelen
„ vooral die meesterlijke trekken van gevoel en
„ verbeeldingskragt, van echte poëtiſche ſchilde-
„ ring, waarin natuur en kunst, als 't ware, om
„ den voorrang ſtrijden, en die, alomme in over-

Hoogvliet. „ vloed verſpreid, den dichterlijken geest van „ HOOGVLIET zoo gunſtig kenmerken."

Bijzonder behagen ons, onder andere, de (1) *beſchrijving van Egypte*, in het *eerſte Boek*, het (2) *vreedzaam herdersleven van* ABRAHAM *bij Bethel gelegerd*, in het *vierde*, en in dat zelfde het (3) *genoegelijke verblijf aan de eikenbosſchen van Mamre*, (4) *de Herderszang bij de geboorte van* ISAAK in het *achtſte*, en, om niet meerder te noemen, geheel het *tiende Boek*, vol van poëzij en fijn gevoel. In deze en vele andere gedeelten zal men vinden, dat, ſchoon dan ook de *Abraham*, als Dichtſtuk, in aanleg en houding niet vrij van berisping zijn moge, en hier en daar eenig valsch vernuft aan den dag legt, dezelve echter zoo vele dichterlijke beſchrijvingen, zoo vele fraaije vergelijkingen, zoo vele gevoelvolle en treffende ſchilderingen bevat, en tevens eene zoo ſtichtelijke en aangename lezing geeft, dat wij met reden denzelven onder onze beste Dichtwerken rangſchikken. Wij moeten echter nog met een enkel woord aanmerken, dat ſommige gedeelten, om derzelver wonderbare gezochtheid, ons mishagen. Hieronder rekenen wij b. v. de

be-

(1) Bl. 4.

(2) Bl. 81—83.

(3) Bl. 95—97.

(4) Bl. 193—195.

(1) *beſchrijving der Hemelſche Stad*, en de *Re-* Hoogvliet.
devoeringen der Goddelijke Eigenſchappen; ja, geheel het *tweede Boek*. Dan het wordt tijd, dat wij van dit onderwerp afſtappen.

Verdient HOOGVLIET lof om zijne vertaling van OVIDIUS, en zijnen *Abraham*, meerder lof verdient hij in ſommige zijner *Mengeldichten*; boven al in het Hof-dicht *de Zijde balen*, wel waardig den (2) zilveren Penning, met 's Dichters borstbeeld verſierd, en hem door VAN MOLLEM geſchonken. Hoe krachtig zijn deze regels over den *Zijdehandel*:

(3) ô Wondre Koopmanſchap! ô nutte Handeling,
Die uit het ſpinſel van een wormtje, zoo gering,
Zoo teêr, uw' oorſprong hebt! ô wondre, ô teêre wormen!
Die voor uw ſterven, voor 't verandren van uw vormen,
U zelf een tombe bouwt van zijde, om naderhant
Daar uit te worſtelen, om in heerelijker ſtant
Herlevende, en gelijk een Fenix, bij het krieken
Des

(1) In het begin des *tweeden Boeks*. Deze en dergelijke naauwkeurige, en als het ware plaatſelijke beſchrijvingen der Hemelſche gewesten hebben mij altijd mishaagd. Men kan over het gezochte in het II. Boek des *Abrahams* zien HOOGVLIET zelven in zijne *Voorrede*, en DE KRUIJFF, bl. 78 — 81.

(2) DE KRUIJFF, bl. 31 en 32.

(3) *Vervolg der Mengeldichten*, bl. 22.

Hoogvliet. Des vroegen morgens, heen te zweven op uw wieken!
Hoe dier, hoe krachtig zien we ons tot uw' lof verplicht!
Wat openen zich al tafreelen voor mijn Dicht,
Indien 't mij luste in uw beſchouwing uit te weiden!
Het boschgedierte geeft zijn vachten te bereiden
Ten dienſte van den Mensch in 't killigh jaargetij;
De Kemel zet zijn hair, het Schaap zijn wol, hem bij:
Gij, gij, ó kleine Worm, moogt met de glorie prijken,
Dat gij gewaden ſpint voor d' Edelen en Rijken:
Gij, naakte Worm, gij kleedt den Mensch in rijk gewaat,
Den Mensch, bij u zoo groot, zoo heerelijk van ſtaat;
En echter in zich zelf een aardworm in dit leven:
Zoo zien we d' eene Worm den andren kleedren geven.

(1) *De Eerkroon voor Vlaerdinge* is ook geene zijner minſte Gedichten. Onder zijne *Mengeldichten* zijn, onder andere, nog twee verjaardichtjes op zijne Zoontjes, welke mij altijd zeer bevallig zijn voorgekomen. Het eene (2) *Op den eerſten Verjaardag van mijn Zoontje* JOANNES HOOGVLIET, luidt aldus:

Moet

(1) Als voren, bl. 25—50.

(2) Als voren, bl. 208—209.

Moet mijn Dichtnimf, lieflijk Jantje, *Hoogvliet.*
Teeder Wichtje, dierbaar Pandtje,
Spruitje van mijn trouverbond,
Moet ik reeds, ô eenig Zoontje,
Kusjes drukken op uw koontje,
Root gelijk de Morgenſtond?

Ja, ô ja, wie kan het weeren?
't Is uw Moeders harts begeren,
Op uw eerſte jaargetij,
Dat we, hare vreugd tot teken,
Roosjes op uw Valhoet ſteken,
Bloemtjes van mijn Poëzij.

Herfstmaand, die wij daarom prijzen,
Zag u in de Waereld rijzen
Met een lachend aangezicht:
Zij berooft van bloem en lover,
Gaf u aan den Winter over,
Bij het ſlaauwend zonnelicht.

Maar die Grijsaart, al te grillig,
Tot uw koestering onwillig,
Spoedde zich en liep voorbij,
Tot de Lente bloemtjes plukte,
Roosjes op uw kaakjes drukte,
d' Eêrſte van haar jaargetij.

Doch

Hoogvliet. Doch de Zomer, al 't eenzijdigh,
Was op uwe welvaart nijdigh,
Roofde weêr dat ſchoon ſieraat;
Toen de koorts in de ingewantjes,
Bij het groeijen van uw tantjes,
Deed verbleeken 't friſch gelaat.

Maar de Herfſt, vol mededoogen,
Geeft u weêr nieu vermogen,
Nu ze uw eerſte Jaar vervult;
Daar gij, onder 't ſtreelen, kuſſen,
Met uw handtjes ondertuſſchen
Wijst hoe groot gij worden zult:

Is het waar, mijn lieve Jantje,
Groei nog hooger dan uw handje
Reiken mag, als ge opwaarts ziet!
Groei, ja groei in deugt en zeeden!
Leer de Waarheid naar de reden;
Leer, maar leer de zonden niet:

Het andere, (1) *Op den tweeden Verjaardag van mijn Zoontje* WILLEM HOOGVLIET, in denzelfden trant, is niet minder zacht en bevallig.

Lid.

(1) Als voren, bl. 209—211.

Hoogvliet.

Lieve Willem, tweede Zoontje,
Paerel aan ons huwlijks kroontje;
Aartigh Snappertje, al bedwing
Voor een oogenblik uw tongetje,
Luister toe, mijn lieve Jongetje,
Hoe ik u ter eere zing ——

's Hemels Oog zag uw beginſel,
Blijdſchap ſloot het eerſte windſel,
Toen gij in de waereld trad;
Voorſpoet bleef twêe zonnekringen
Staâg u in den ſluimer zingen,
Daar zij bij uw ſlaapkoets zat.

Welvaart geeft, door de Oppergoetheit
U geſtadigh nieuwe zoetheit,
Zet uw leedjes krachten bij,
Om te vaardiger te loopen,
Leert uw woordenklanken knoopen
Tot een lieve vleierij.

Groei, ô Willem; aartig wichtje,
Met een blozend aangezichtje!
Groei uw' Ouderen tot vreugt,
Groei in krachten uwer leeden,
Groei in geest en aartigheden,
In gehoorzaamheit en deugt.

Hoogvliet. Zulk eene naïve en gevoelige wijze van dichten bezat de edele HOOGVLIET, „ die," om weder (1) DE KRUIJFF te volgen, „ wat „ de natuurlijke kunstvermogens betreft, volkoo- „ men ter beoefening der poezije was toegerust; „ wiens liefde voor de kunst en werkzaame ijver „ deeze groote gaven verdienden, en wien door „ meer dan gewoone vorderingen de roem van „ een verdienſtelijk Dichter ongetwijfeld toekoomt."

Neemt men in aanmerking, dat HOOGVLIET in mannelijken ouderdom zich eerst regt begon toe te leggen, om, door het beoefenen der Latijnſche taal en van velerlei weetenſchap, aan zijn natuurlijk vermogen ſmaak en ſtevigheid bij te zetten; —— neemt men in aanmerking, dat hij in latere jaren, door de lasten en zorgen van zijn tijdelijk beroep gedrukt, die opgeruimdheid menigwerf miste, die hij door zijn braaf en godvreezend leven allezins verdiende, en die den Dichter verheffing van geest bijzet; —— neemt men eindelijk in aanmerking, dat hij zich naar den gelief koosden ſmaak van zijnen tijd heeft moeten ſchikken, eenen tijd, waarin aan de beoefening der taal, dat is van eene genootſchaps-taal, de *verſificatie*, en aan de *verſificatie* de dichterlijke denkbeelden werden opgeofferd: dan moet men zich ten uiterſte verwonderen, dat hij zich in den kring zijner kunstgenooten zoo loffelijk onder-

(1) Bl. 93.

derſcheiden heeft, en boven allen zoo zeer heeft uitgemunt. HOOGVLIET verhief zich, volgens (1) DE KRUIJFF, aan den eenen kant boven die magere geesten van zijnen tijd, die, ſchoon door geduld en oefening in het werktuigelijke der kunst beter dan hij ervaren, door gebrek aan gevoel geene dan koude en ſmakelooze verzen, op zijn best den naam van berijmd proza waardig, voor den dag bragten; en hij verviel aan den anderen kant niet zoo zeer als vele flikkerlichten van zijnen tijd tot het ander uiterſte, dat van winderige voorſtelling met velerlei pronk van valſche ſieraden en ſchitterende ongerijmdheden, waarvan het gezond verſtand en de goede ſmaak walgt. Inderdaad HOOGVLIET moet, mijns oordeels, door ieder bevoegd regter een zeer vereerende rang op den Nederduitſchen Zangberg waardig geacht worden. *Hoogvliet.*

„(2) HOOGVLIET," zegt DE KRUIJFF, „zag zich begunſtigd met de toegenegenheid van „drie rechtſchapen Vrienden, TARGIER, VAN „BRACHT en DE BAK, alle mannen van „ſmaak, en, inzonderheid de beide laatſten, be„minnaars der Nederduitſche Dichtkunst." Het verwondert ons, dat de anders zoo naauwkeurige Schrijver niet liever voor de *beide laatſten*, de *beide eerſten* geſteld heeft; immers is ABRAHAM de Bak. Abraham de Bak.

(1) Bl. 28.

(2) Bl. 9.

HAM DE BAK, de Dordſche Geneesheer, van wien, zoo ver mij bewust is, geen afzonderlijke Dichtbundel het licht ziet, niet zoo bekend als de anderen.

DE BAK voelde wel den verheven aanleg, de ſtoute drift, die voor den Dichter, in eenen heiligen gloed ontſtoken, als 't ware de gantſche ſchepping ontſluit:

(1) Dan is 't Heelal het doelwit van zijn' lust:
Dan kan geen hoogte of diepte hem bedwingen:
Natuur word zelf door zijn' beſpiegelingen
In 't diep vertrek van haar geheim ontrust,
En legt haar ſchat vrijwillig voor hem open:
Wijl hij 't Panneel beſchildert, en verbeelt
Den rijken zwier, die door zijn' zinnen ſpeelt;

Maar of hij zelf zoo kunſtig de Natuur als in hare ſchuilhoeken heeft opgeſpoord, en dezelve ſchilderachtig in het licht geſteld, dit kunnen wij, bij gebrek van nadere bewijzen, niet beſliſſen. Dit is zeker, dat (2) TIELEMAN en HENDRIK VAN BRACHT, vooral de eerſte, meer als Dichters beroemd zijn, dan DE BAK. De gees-

Tieleman en Hendrik v. Bracht.

(1) *Zie* DE BAK *voor de Feestdagen van* HOOGVLIET.

(2) Men moet deeren, zoo ik gis, niet verwarren met eenen anderen van dien naam, waarover men zie PAQUOT, T. XVII. p. 344. en de daar aangehaalde Schrijvers. Het is niet duidelijk, wien DE KRUIJFF bedoelt, TIELEMAN of HENDRIK; beiden waren Vrienden van HOOGVLIET.

geestelijke Dichtwerken echter, *Christus in het Vleesch* en *Uitbreiding van het Hooglied* van den oudſten TIELEMAN, behagen mij geenszins; en de weinige *Treurſpelen* van (1) HENDRIK, deels naar het Fransch gevolgd, verdienen niet, dat wij er bij ſtilſtaan. Maar (2) JACOB TARGIER, wien DE KRUIJFF als den minſten acht, zoude ik den meesten lof waardig keuren. *Tieleman en Hendrik v. Bracht.* Jacob Targier.

Deze Dichter, in 1688 te Dordrecht geboren, en reeds vroeg van het edelst zintuig, het gezigt, beroofd, was echter geenszins blind voor den helderen glans der echte en natuurlijke ſchoonheden. (3) De uitgever zijner Gedichten behoefde voorwaar hun, die waanden, dat TARGIER van de geboorte af geheel blind geweest was, niet tegen te ſpreken, maar had hun liever deze of geene der Dichtproeven moeten aanwijzen; b. v. den aanhef van het Gedichtje (4) *Ter Verjaringe van mijn Nigte* MARIA TERWEN:

Schoon de Winter met zijn tanden
Berg en bosch en beek en bron
Gansch

(1) Van dezen heeft men *Fedra en Hippolytus* 1715, *Valentiniaan* 1716 en *Herſtelde Vrijheid* (Zinſpel) 1718.

(2) Zie zijn *Leven* voor zijne *Gedichten*, uitgegeven te Delft 1737 door zijnen kunstgenoot JOANNES BADON.

(3) Zie het *Leven*, bl. 3.

(4) *Gedichten* bl. 91.

Targier.

Gansch verſchriklijk aan durft randen,
Bij het ſchemerlicht der zon,
Die, uit onze lucht geweken,
Flaauwer ſtralen van omhoog,
Op deze akelige ſtreken
Uitſchiet, en ontrooft het oog
Geur en kleur van friſſe bloemen,
Daar de jufferlijke rei
In de Lente op pleeg te roemen,
Tartende den blonden Mei,
Die, met lachend groen en loveren,
En met roosjes op zijn kleet,
Zielen aartig kan betoveren:
Schoon de koude, fel en wreed,
't Vloeiend zilver ſtuit in 't dartelen,
Dat, in marmerſteen verkeert,
Ziet geen blanke vischjes ſpartelen,
Door haar ſtrengheid overheert; ——
Schoon er thans geen Veldelingen,
Op het ſpigtig herdersriet
Teedre minnezangen zingen,
Bij het ruiſchen van een' vliet; ——
Elk ontduik' de wintervlagen,
Noorderſtormen, ſneeuw en vorst
Bij den haart, en ſchuw' de plagen
Met een half bevroze borst;
Febus, als voor 't hooft geſlagen,

Roer

Roer' de gouden ſnaren niet: *Targiet.*
En het Zusterdom aan 't klagen,
Deele in 't algemeen verdriet: ——
Echter voel ik in mijn aderen
't Edel dichtvuur tans vergaderen. enz.

Zulk een Schilder der natuur, dunkt mij, moet hare ſchoonheden gezien hebben, en door dezelve getroffen geweest zijn, al ware het dan ſlechts in zijne kindſche jaren. Deze verdienſtelijke man overleed, na een leven vol ſmarten, in den ouderdom van 47 jaren.

Hadden wij ten oogmerk, eene volledige Geſchiedenis onzer Dichtkunde, of een beredeneerd Dichtkundig Woordenboek, te ſchrijven, wij zouden breedvoeriger uitweiden en naauwkeuriger onderzoek doen omtrent vele Dichters, wier namen wij nu ſlechts zullen aanſtippen, en die, zoo ik meen, alle door uitgegeven Dichtwerken in de eerſte helft der achttiende Eeuw bekend zijn: (1) VAN DEN ABEELE, (2) ALBERTHOMA, (3) J. BENT, (4) JAN VAN BRAAM, (1) LAM-

(1) *Stichtelijke Gedichten* 1718.

(2) *Bijbelpoëzij* 1730, *Liederen* 1754, *Mengeldichten* 1754 enz.

(3) *Rijmgedachten over het lijden van Jeſus Chriſtus* 1726.

(4) Bij HOOGVLIET, HUIJDEKOPER en anderen geroemd. Hij werd geboren in 1677 en overleed in 1751.

(1) LAMBERT VAN DEN BROEK, die zich PALUDANUS noemde, (2) JACOB CLIJBURG, (3) GUILJAM TOUSAIN DOMIS, (4) J. DUSART, (5) W. DEN ELGER, (6) M. GARGON, (7) WIJNAND DE GEEST, (8) CORNELIS VAN DER GON, (9) HENDRIK VAN HALMAEL, (10) JOHANNES HAVERKAMP, (11) A. HEEMS, (12) P. VAN DER

(1) *Bijbelſtoffen en Zangen* 1709. *Verloren Paradijs van Milton* 1735. enz.

(2) Bekend door vele *Treur-* en *Kluchtſpelen*, en meer bijzonder door zijne *Poëzij* in 1727 uitgegeven.

(3) Een Treur-, Blij- en Kluchtſpeldichter van dien tijd.

(4) *Gezangen*, 1731.

(5) *Gedichten* en *Rotterdamſche Arkadia* 1726. *Zinnebeelden der Liefde* 1723.

(6) *Davids Pſalmen*, 1722. enz. enz.

(7) Bekend door *Treur-* en *Kluchtſpelen*. Men heeft ook een *Kamer-* en *Herderſpel* van hem.

(8) Zie over dezen PAQUOT, T. XII. p. 195 & 156.

(9) Men heeft van dezen 24 *Blijſpelen*, 4 *Zinneſpelen* en 1 *Treurſpel*.

(10) Men heeft van hem *Brutus*, *Sertorius*, *Dood van Nero* en andere *Treurſpelen*.

(11) *Bijbelpoëzij* 1729.

(12) *Gedichten en Karel de Stoute* 1716.

DER HOEK, (1) EMMANUEL en (2) WILLEM VAN DER HOEVEN, (3) N. W. OP DEN HOOFF, (4) JAN VAN HOVEN, (5) PIETER ADRIAAN DE HUIBERT, (6) GERARD KEMPHER, (7) J. KLAARBOUT, (8) RUDOLF MARCUS, (9) CORNELIS GERARDUS MOERINK, (10) A. CLEMENT NAGTEGAAL, (11) A. VAN OVERSTRAATEN, (12) CHRISTOFFEL PIERSON

(1) Zie over dezen Geſchiedſchrijver en Blijſpeldichter PAQUOT, T. XIV. p. 209—311.

(2) Bekend door zijne *Treur-*, *Blij-* en *Kluchtſpelen*. Men heeft ook een *Landſpel* van hem.

(3) Zie over hem *Vervolg op* WAGENAARS *Amſt.* D. XXI. bl. 95.

(4) Een Kluchtſpeldichter, behalve één Tooneelſpel, *Treurende Thems herſteld.*

(5) Treur-, Blij- en Kluchtſpeldichter.

(6) *Geſtraſte Kupido*, 1724. *Anakreons Gezangen* 1726. *Herderszangen* 1732. *Helena in Egypte* (Treurſp.) 1737.

(7) Zie over dezen LA RUE, *Gelett. Zeeland.* bl. 116. PAQUOT, T. VI. p. 58 & 59.

(8) Zie over hem *Vervolg* op WAGENAARS *Amſt.* D. XXI. bl. 58.

(9) Zie over hem PAQUOT, T. XVIII. p. 67 & 68.

(10) Bekend door *Blij-* en *Kluchtſpelen*, doch bijzonder door *Mengeldichten* 1726.

(11) *Geeſtelijke Gezangen* en *Gedichten* 1730, enz.

(12) Men heeft van dezen, behalve één *Treur-*, één *Staat-* en één *Landſpel*, zijne *Rijnwerken*, in 1712 uitgegeven.

SON, (1) C. VAN REIJSSEN, (2) JACOB ROSSEAU, (3) J. ROTTERDAM, (4) FRANS RIJK, (5) JACOB VAN RIJNSDORP, (6) D. SCHELTE, (7) CHARLES SEBILLE, (8) D. SMOUT, (9) W. SWANKE, (10) GIJSBERT TIJSSENS, (11) H. VOS, (12) J. VAN WESTERHOVEN, en (13) JACOB CAMPO WIJ-

ER-

(1) *Snel-, Punt- en Mengeldichten*, 1719.

(2) Een bekend Kluchtſpeldichter.

(3) *Mengeldichten* 1752, *Geestelijke Poëzij*, enz.

(4) Zie over dezen PAQUOT, T. XV. p. 146—148. en in de *Nieuwe Verzameling van Nederduitſche Mengeldichten*, bl. 272—324.

(5) Zie ook over dezen PAQUOT, T. XVIII. p. 68—70.

(6) *Rijmwerken*, 1714.

(7) Bekend door zijn *Pompejus* 1737, en *Dood van Ceſar* 1740, en het Blijſpel *Dobbelaar* 1731. Zie over hem WAGENAAR en DE KRUIJFF, in FEITAMA'S *Leven*.

(8) *Leven van Jeſus Christus*, 1728. *Heilige Dank- en Treurzangen*, 1714.

(9) *Stichtelijke Rijmoefeningen*, en *Nagelaten Gedichten*, uitgegeven door P. DE LA RUE, in 1734.

(10) Men heeft omtrent *dertig Spelen* van hem, en *Veld-, Minne-* en *Mengeldichten*, 1720, ook *Gedichten*, 1720.

(11) *Gezangen*, 1749.

(12) *Gezangen*, 1716.

(13) Zeer bekend door zijne veelvuldige Schriften, *Blijſpelen* en wonderbaren Levensloop. Zie over hem *Lev. van Verm. Mann. en Vr.* D. II. bl. 94—102.

ERMAN. Welk eene menigte! Hoe gemakkelijk, vreesden wij niet u te vermoeijen, zouden wij die kunnen verdubbelen! Hoe vele andere, meer verdienſtelijke Dichters zelfs, moeten wij hier onwillig als met ſtilzwijgen voorbijgaan! Een (1) ADRIAAN VAN CATTENBURG, (2) KOENRAET DROSTE, (3) FREDRIK DUIM, (4) PIETER LE CLERCQ, (5) JAN VAN HOOGSTRATEN, (6) GOVERT KLINKHAMER, (1) EVE-

(1) Zie over hem en zijne Werken PAQUOT T. XVIII. p. 252-256, die echter geen gewag maakt van zijn *Leven van David*. 1744.

(2) Men heeft van hem, behalve eene menigte *Treur-* en *Blijſpelen*, *Herderskouten* 1717, *Odyſſea van Homerus* 17 9, en *Ilias van Homerus* 1721.

(3) Van dezen zijn bekend *Jacob de Aartsvader* 1752. *Chriſtelijke Zedeſpiegel*, *Pſalmen*, *Mengelzangen*, *Jubelfeest van den Schouwburg*, 1738, *Zaïre*, *de Vlucht van Hugo de Groot*, enz.

(4) Men heeft van hem een fraai Gedicht *Minnelierzang aan* ZELINDE 1716, ook *de Mensch dwazer als een Dier*, naar het Fransch, 1712. Meer bekend is de vertaling *Huwelijks Mintafereel*, 1722.

(5) Van hem zien het licht *Parnas aan de Waal*, enz. 1726, *Poëzij* 1726, en *Zegepraal der Goddelijke Liefde* 1727, om niet van verſcheidene *Treur-*, *Blij-* en *Kluchtſpelen* te gewagen.

(6) Deze gaf uit *Leven van Apostel Petrus* 1725, *Hendrik de Vierde* naar 't Fransch van VOLTAIRE 1742, *Leerzame en Stichtelijke Zinnebeelden*, enz. Zie verder *Vervolg* op WAGENAARS *Amſt.* D. XXI. bl. 98 en 99.

(1) EVERARD KRAAIVANGER, (2) BARTHOLOMEUS VAN LEUVENING en (3) JOHAN STEENGRACHT; hoe gaarne meldde ik iets van hun, om u met den aard des dichtrants van dezen tijd meer en meer bekend te maken! Ik durf mijne gedachten naauwelijks laten gaan op zoo vele Genootſchappen en Gezelſchappen van dien tijd: NIL VOLENTIBUS ARDUUM, NATURA ET ARTE, IN MAGNIS VOLUISSE SAT EST, CONSTANTIA ET LABORE, MAGNA MOLIMUR PARVI, FABRICANDO FABRI SUMUS, DULCES ANTE OMNIA MUSAE, MELIORA LATENT, MINIMA CRESCUNT, INDUSTRIA ET LABORE, ARS USU JUVANDA, DOOR IJVER BLOEIT DE KUNST, OEFENING BESCHAAFT DE KUNST, enz. enz. alle door uitgegevene Dichtwerkjes toen ter bevordering der Poëzij werkzaam. Indien men aan zeker Schrijver, zeggende: (4) „ dat niets meer in ſtaat is, om „ de

(1) Aan hem beeft men te danken de *Dichtlievende Lente en Zomer*, in 1734 uitgekomen.

(2) Van deze zag men de *Stichtelijke Gezangen* in 1744.

(3) Zie zijne *Gedichten* in de *Dichtlievende Tijdkortingen* van 1728, verder PAQUOT T. V. p. 341. en LA RUE bl. 98 en 99.

(4) *Tael- en Dichtkundige Bijdr.* D. II. bl. 310.

„ de Dichtkunst voort te zetten, dan eenpaarige „ vlijt in Maatſchappijen," geloof moest geven, dan behoefde dit tijdperk in dichtverdienſten dat van AUGUSTUS, noch PERICLES te wijken.

Mag ik niet breedvoeriger van Dichters of Genootſchappen gewagen, het zou echter de palen van wellevendheid al te verre te buiten gaan, zoo ik de Dichteresſen geheel met ſtilzwijgen voorbijging. (1) ALGOND ILBERTI, huisvrouw van A. ALBERTHOMA, (2) ADRIANA VAN DER VEER, (3) FRANCINA JACOBA VAN WESTREM, (4) AGATHA MARIA SENA, (5) ANNA RETHAAN, ANNA MARIA VINCENTI-

(1) *Gouden Keten der Goddelijke Waarheden in rijm*, 1738. *De Catechismus berijmd*, 1739.

(2) *Nagelaten Geestelijke Gedichten en Gezangen*, 1749.

(3) *Roem des Geloofs in 46 Gezangen, Opwekkende Gezangen, Gods Voetſtappen*, enz.

(4) Gehuwd met JACOB MUHL, van wiens zuster JACOBA MUHL mede eenige Dichtproeven bekend zijn. In de voor Bloedverwanten en Vrienden gedrukte Verzameling van ANNA MARIA SENA, *Dichtlievende Huisoeffeningen* genaamd, heerscht een hartelijke en zachte, maar treffende dichttrant.

(5) *Nagelaten Gedichten van Vrouwe* ANNA RETHAAN *en van Juffrouwe* ANNA MARIA VINCENTIUS, in 1730 uitgegeven, en met *Levensberigten* voorzien door PIETER BODDAERT CORNZ. en PIETER DE LA RUE. Zie ook over deze Dichteresſen LA RUE *Gelett. Zeeland*, bl. 85, 86 en 104.

Jetske Reinou van der Malen

TIUS en (1) JETSKE REINOU VAN DER MALEN bloeiden omtrent dezen tijd. De laatſte verdient bijzondere onderſcheiding.

VAN DER MALEN heeft in ſommige harer Gedichten eene vastheid en levendigheid, die men in haren tijd bij de beste Dichters niet vond, en die den geeest van den grooten VONDEL ademen. Zie b. v. deze regels:

(2) 't Metaalen moordgeweer braakte alvernielbre ballen:
Hier zag men arm en been en ginder koppen vallen.
Hoe wierd de blanke kling tot 's Vijands ramp gewet,
Gedreeven door de borst, bepurperd en beſmet!
De Peerden trappelden die eerst hun rug beſchreden;
Zij kneusden 't bekkeneel, zij morsſelden de leden
Huns Meesters, die, gewond door vuur, door ſtaal, door lood,
Zich wentelden in 't ſlijk, en ſmeekten om de dood.
Men zag de Moordvoogdes, verzeld van Vloekverwanten,
Als Woede en Razernij, haar bloedſtandaarden planten:

(1) Men heeft van deze verdienſtelijke Dichteres *Zede-, Mengel-* en *Lijkdichten*, 1728.

(2) Bl. 77. Het geheele Gedicht op de *Zegepraal der Bondgenooten* in 1706, is uitmuntend.

De Hémel gaf nauw licht beſwalkt door rook en damp. *v. d. Ma-*
Het aardrijk was 't Tooneel van jammer, ſmert en *len.*
ramp.

Bezong deze lofwaardige Dichteres op zulk eenen klinkenden en krachtigen heldentoon den Oorlog, met niet minder ſtille en zachte trekken maalt zij ons den Vrede:

(1) Nu mag Titer Galathe
Weêr zijn tedre liefde melden,
Daar zij 't witgewolde Vee
Vreedzaam drijven langs de Velden,
En blijjuichend, hand aan hand,
Wandelen langs 't veilig land. —

De afgeſloofde Veldſoldaat,
Vaek vermoeld door harde ſlagen,
Rust in dees gewenſten ſtaat,
Bij zijn haard, vol welbehagen:
Daar hij 't leed van 't oorlogsveld
Echtgenoot en Kroost verteld.

Zoo bekoorlijk is uw wezen,
Zulke vruchten brengt gij meê,
Aan-

(1) Bl. 97. Dit geheele Gedicht, *Olijfkrans gevlochten over de Vrede, geſloten binnen Utrecht* 1713, is voortreffelijk.

v. d. Malen.

Aangenaamſte, nooit volpreſen
Deugdekweekſter, zoete Vreê!

De dichttrant van deze verdienſtelijke Vrouw is naar eisch krachtig of zacht; hij is rollend, en ſchittert met ongewonen glans. LUCAS PATER vereerde te regt haar afbeeldſel met deze regels:

(1) Dus maalt de Vrieſche Apel de Sapho van zijn land;
Den roem van haare Kunne, in Poëzije ervaaren.
't Is VAN DER MALEN, die, beroemd door vlug verſtand,
Van Deugd en Godsvrucht word bekranst met lauwerblaêren.

Wij hebben in de reeks der Dichteren, door ons opgenoemd, voorbedachtelijk geene melding gemaakt van (2) WILLEM SWANENBURG, om dat wij konden giſſen, dat het niet onaangenaam zoude zijn, eene proeve van zijnen zoo wijdgapenden en woesten *Wildzang* (*Dichttrant* durven wij het niet noemen) bij te brengen.

Willem Swanenburg.

Dus

(1) PATERS *Poëzij*, bl. 445.

(2) Hij gaf in 1734, uit *Parnas of de Zanggodinnen van een Schilder.*

Dus begint terſtond zijn (1) *Chaös*: *Swanenburg.*

Het luſt mij op een bas, met hartgeſpanne ſnaaren,
Van ſtijven wind gezweept, den aardbol om te vaaren;
Te zien van 't bruisſend zout, hoe 't in de wereld gaat,
En of Jupijn de vlag, als 't hoort, nog waaljen laat:
Of Mars in 't ijzer brult, bij 't blaffen der kartouwen;
Die ruggen van arduin, met ſchorfte nagels krouwen;
Of dat hij borsten kneet, op dons van armelijn,
En lelijbronnen tapt uit tepels van robijn.

Chaos! Chaos! Waarlijk, de gantſche *Parnas* van SWANENBURG is niet anders dan een (2) rollende rijmſtem, brommende in de woestijnen.

Dit is opmerkelijk, hoe zijn klaterende razernij, vruchtbaar in dichterlijke beelden, hoe zijn ſtout geratel afſteekt bij den zoetkruipenden keuveltoon zijner tijdgenooten. Zoo ziet men ook hier, dat de uiterſten zich raken. Één gebrek was gemeen; — juiste ſmaak, echt gevoel voor het ſchoone in de kunst ontbrak.

„ Ik

(1) Bl. 1.

(2) Zie over dergelijken trant *Holl. Spect.* Vert. 34.

„ Ik geloove niet," zegt de (1) Schrijver van den Hollandſchen Spectator, „ dat er in één „ land van de wereld zo veel, ik zeg niet „ Dichters, maar Verzenmakers gevonden worden, „ dan in 't onze." Dit is zeker, dat de Dichtkunst in ons Vaderland talrijker en ijveriger beoefenaars dan ergens anders gevonden heeft, ja dat de trek tot het dichtmatige een der karaktertrekken van onzen Landaard uitmaakt. Welk eene menigte namen hebben wij nu reeds in de achttiende Eeuw opgenoemd! Hoe vele komen ons nog in den zin! Hoe weinig zijn wij nog in deze Eeuw gevorderd! Van hoe vele moeten wij nog ſpreken! Dit alles bedenkende, zou de pen ons ſchier moedeloos ontvallen, zoo wij niet, hopende op uwe toegevendheid, beſloten, ook van toen zeer bekende Dichters ſlechts als in het voorbijgaan te gewagen.

Jan Jacob Mauritius.

Onder deze behoort in de eerſte plaats (2) JAN JACOB MAURITIUS, wiens *Lijdende Heiland*, *Gezangen op Zee* en *Dichtlievende Uitſpanningen* in hooge achting geweest zijn. Het Treurſpel *Seſoſtris*, om geene *Tooneel-* of *Kluchtſpelen* te noemen, is lang een der lievelingen op het Tooneel geweest. MAURITIUS was een man van groot

(1) In het begin van het gemelde Vertoog.

(2) Zie over dezen *Vervolg* op WAGENAARS *Amſt.* D. XXI. bl. 95 en 96. en PAQUOT T. XI. p. 266 & 267.

groot aanzien, eerst *Penſionaris* van Purmerend, daarna *Reſident* der Algemeene Staten te Hamburg en eindelijk *Gouverneur Generaal* van Suriname. Hij gaf *Taal- Oudheid-* en *Regtskundige* Werkjes uit, en hield in zijnen ouderdom met WAGENAAR eene belangrijke briefwisſeling. MAURITIUS overleed in den jare 1768, in den ouderdom van 76 jaren. *Mauritius.*

Als Dichter, zoo ver mij toeſchijnt, is hij meer ſtichtelijk, oordeelkundig en welmeenend, dan ſtout en krachtig.

Niet minder aanzienlijk in ſtand, niet minder verdienſtelijk in dichtvermogen was ter zelver tijd de Zeeuwſche Dichter (1) PIETER BODDAERT. Hij was een man van kunde en Godsvrucht; zijne *Stichtelijke Gedichten* munten uit door eene gevoelige en hartelijke dichtwijze. Onder zijne *Nagelaten Mengeldichten* wordt de Herders- en Viſcherszang *Dafne* bijzonder geroemd. Om de kortheid zullen wij het Gedichtje, *Raad om geen Zotten te zien*, hier tot proeve bijbrengen: *Pieter Boddaert.*

(2) Die nimmer zot wil zien, moet deur en venſters ſluiten,
Koom

(1) Zie zijn *Leven* voor de *Nagelatene Mengeldichten*. Men zie ook over hem *Taal- en Dichtkundige Bijdragen*, D. I. bl. 309—312.

(2) Bl. 53.

Boddaert. Koom nimmer uit zijn huis, en hou 'er andren buiten;
Maar opdat hem zijn wensch onfeilbaar moog gelukken,
Sla hij de ſpiegels door zijn gantſche huis aan ſtukken.

Johan Moorman.

BODDAERT bragt de Gedichten van (1) ANNA RETHAAN en (2) JOHAN MOORMAN aan het licht. De laatſte, een Vlaamsch Regtsgeleerde, onderſcheidt zich door een bevalligen en deftigen dichttrant, en toont allerwegen de goede vruchten van het onderwijs aan 's Lands Hoogeſchool te Leijden genoten.

Jan de Marre.

Wij hebben meerdere bekendheid met, meerdere betrekking op den Amſterdammer, (3) JAN DE MARRE. Bedenkt men, dat hij, ſteeds ter zee zwervende, echter niets van die ruwheid, den zeevarenden eigen, in Zeden en Gedichten overnam; bedenkt men, dat zijne verzen doorgaans meerdere ſierlijkheid en natuurlijker ſchildering met zich voeren, dan die der meesten zijner kunstgenooten; bedenkt men eindelijk, dat de *Batavia*, de *Beſpiegelingen over Gods Wijsheid*, de *Eerekroon voor de Kaap de Goede Hoop*, vele wetenswaardige zaken en oordeelkundige toepaſſingen behelzen — men kan hem den naam van verdienſtelijk Dichter niet

(1) Zie hier voren, bl. 107.

(2) Zie BODDAERT voor MOORMANS *Gedichten*, 1748.

(3) Zie over hem WAGENAAR *Amſt.* D. XI. bl. 405 en 406.

niet weigeren; te meer, daar deze zijne Dicht- *de Marre.*
werken nog verre overtroffen worden door zijne *Hof- en Mengeldichten*, die onderſcheiding verdienen. (1) *De Dageraad*, (2) *Rustrijk*, (3) *Groeneveld*, (4) *Boom en Bosch*, alle Hofdichten, zijn eenvoudig ſchoon. Onder zijne *Mengeldichten* trekt bijzonder de aandacht dat (5) *Op de uitmuntende Schilderkunst van* RACHEL RUISCH. Hoe verlustigen wij ons:

Daar 't Vernuft, door RACHELS vingren,
't Kunstvertrek met vruchten tooit,
Lelien en Roozen ſtrooit;
Daar de Wijngaardranken ſlingren
Om de geurige Granaat;
Alles even vrolijk ſtaat:

Daar de Bloemen, eêl van verven,
Tulp, Narcis, en Anemoon,
Hiacinth en Koninkskroon,
Nooit verflensſen, nimmer ſterven;
Wondre kleuren in ons oog
Flonkren als de regenboog: ——

Daar,

(1) Bl. 1—29.
(2) Bl. 30—45.
(3) Bl. 177—194.
(4) Bl. 195—214.
(5) Bl. 58.

de Marre. Daar, in rimpeltjes en kreukjes
De uchtenddauw als traantjes leit;
Daar der Vruchten wolligheid,
Of door ſteeltjes, of door deukjes,
Of door neepjes zagt gedrukt,
't Oog verbaast, de ziel verrukt. ——

Ziet de ſtrootjes, rankjes, takjes,
Nesjes, eitjes, ſchoon geſtipt;
't Veértje, dat het doek ontglipt;
Ziet de blaartjes, puntjes, vlakjes,
Adertjes, als rach zo fijn,
Die zo veele wondren zijn. ——

Bloemenkeelſter, wier panneelen,
Tot beſchaming der Natuur,
Eeuwig flonkren door het vuur
Van uw weelige penſeelen!
't Belge u niet dat ik dees ſpin....
Hoe!... daar is geen leven in. —

Dichtkunst! Daal, ei daal toch neder;
Zie uw Zusters rijk Vernuft,
Daar Natuur voor wijkt en ſuft.
Stier, ei ſtier mijn zwakke veder;
Dat ik Vruchten, Kruid en Bloem,
Dat ik all' dees wondren roem'.

Roe-

Roemen? Neen, dat waar verduistren. *de Marre.*
IJder Diertje, Bloem of Kruid,
Beeld den lof van RACHEL uit.
't Waar' den glans van 't werk ontluistren;
't Zonlicht, daar 't op 't heerlijkst straalt,
Met een zwarte kool gemaald.

Houding, snelheid, zwier en schikking,
Diepzels, hoogzels, net gepast
Op de blaadjes, schel en bast
Baren zulk een zielverkwikking,
Dat, daar 't hart inwendig juicht,
't Zwijgen 't allermeest betuicht.

Het was eene prijzenswaardige gewoonte in dezen tijd, dat den Bestuurderen des Amsterdamschen Schouwburgs kunstkundige *Adsistenten* werden toegevoegd. Zoodanig een was onze DE MARRE, die door zijn *Eeuwfeest*, *Marcus Curius*, en vooral door zijne zoo geliefde *Jacoba van Beieren* toonde, wat hij zelf in de Tooneelpoëzij vermogt. Ook had toen veel invloed op dien Schouwburg (1) SIJBRAND FEITAMA, van wien wij nu zullen gewagen. Sijbrand Feitama.

FEITAMA, in 1694 geboren, genoot het voorregt van in de Latijnsche taal onderwezen te wor-

(1) Zie over FEITAMA het *Leven* door DE KRUIJFF, in *de Lev. van Dichteren*, uitgegeven door het Genootschap *Kunst wordt door Arbeid verkregen*; ook WAGENAAR *Amst.* D. XI. bl. 402—405.

Feitama worden. (1) De onderrigtingen van den Zededichter CLAAS BRUIN ſtemden zijne ziel tot ernst. De taalkundige leſſen van den uitmuntenden LAMBERT TEN KATE maakten hem kiesch op bijzondere netheid van taal. De kleine kring van ter beſchaving neigende Vrienden, SEBILLE, VAN STEENWIJK en anderen, waarin FEITAMA zich, als bij uitſluiting van ander verkeer, bepaalde, maakte hem angſtvallig. Alles te zamen bragt te weeg, dat oordeel, verſtand, juistheid en ſmaak, meer dan vinding, ſtoutheid, verheffing en geestdrift in zijne Werken uitblinken. (2) Niet alleen door eigen arbeid in de Teekenkunde geacht, maar ook door eene zeer keurige kunstverzameling als een der bedrevenſte liefhebbers geroemd, was hij omgeven van kundige beminnaars en ervarene Meesters, die hem gedurig raadpleegden. Eene hem bijzonder eigene bekwaamheid tot het *emphaſiesch* lezen van verzen deed hem den toen zoo (3) dicht- en kunstlievenden Tooneelſpelers nuttig zijn. Daarenboven de vraagbaak zijnde van jeugdige Dichters, welke hij, door wel juiste, maar tevens ſcherpe, aanmerkingen gewoon was te onderwijzen, was hij alom zoo geëerd als gevreesd. Dit zelfde gaf hem voor zijne ei-

(1) Vergelijk DE KRUIJFF, bl. 5.

(2) Als voren, bl. 12 en 13.

(3) Men denke ſlechts om DUIM en PUNT.

eigen Werken eene geheel buitengewone beſchroomd- *Feitama.*
heid en nadeeligen beſchavingslust. Om den (1) *Telemachus* te beſchaven, werd de helft van FEITAMA's twee-en-zestigjarig leven verſpild; aan de vertaling en polijsting van den (2) *Hendrik den Grooten* bijkans twintig jaren te koste gelegd. Het was in dezen tijd eene ziekte onder de Dichters, hunne eigene Werken te verwerken, of, zoo zij het noemden, te verbeteren. Een (3) HOOGVLIET was FEITAMA hierin voorgegaan, een (4) DE BOSCH en anderen volgden; en wat won men met dit alles? —— meerdere vloeijendheid van berijming, meerdere juistheid van geliefkoosde taalregelen; —— maar de regte gang, de eigenaardige kracht van eene voortbruiſchende dichtader verloor zich in het zand eener droge taal- en rijmvitterij.

(1) Wij

(1) De beroemdheid van deze Vertaling was zoo algemeen, dat zij alle Dichtgezelſchappen en Kunstvrienden gedurende vele jaren bezig hield. Men zie over dezelve VAN EFFEN *Spectator* Vert. 140 en 221 ſt; *Nieuwe Bijdr.* D. I. bl. 151 tot 244 en D. II. bl. 399—455.

(2) Volgens WAGENAAR *Amſt.* D. XI. bl. 403 en 404, ſchijnen er ruim 10 jaren voor de berijming, en ten minſte 9 jaren aan de beſchaving beſteed te zijn.

(3) De eerſte uitgave van den *Abraham* wordt veor de meest Dichterlijke gekeurd.

(4) Zie zijne eigene *Aanmerkingen ter verbetering van de Dichtlievende Verlustigingen* in de Werken van de Maatſch. der Nederl. Letterk. D. II. bl. 17—88.

Feitama. (1) Wij erkennen FEITAMA voor een verdienſtelijk man, die door onvermoeide oefening zijn verſtand beſchaafd, en zijn geest met kennis verrijkt hebbende, anderen zijne kundigheden door eene nutte werkzaamheid mededeelde; wij erkennen hem voor eenen met regt geroemden Vertaler, die de ſchilderachtigſte en meest treffende tafereelen op ander doek met beleid en omzigtigheid overbragt, en allezins, als zoodanig, lof verdient; doch die, als oorſpronkelijk Dichter, door eene gedwongene ſtijfheid en geestelooze flaauwheid, den losſen zwier en zinrijke kracht verwaarloosde.

Was ik niet altijd ſchroomvallig iets uit Vertalingen bij te brengen, koos ik niet ſteeds liever vruchten van eigen grond, dan die van uitheemſchen ſtam geënt; ik zoude hier door proeven', van mijn gezegde bewijs bijbrengen; nu wil ik nog een woord van zijne *Tooneelpoëzij* en *Mengeldichten* gewagen.

(2) De eerſte voortbrengſels van zijnen geest waren het Tooneel gewijd, en beſtonden voornamentlijk in eenige zeer gelukkige Vertalingen. *Fabricius*, een oorſpronkelijk Treurſpel, is van zijne eerſte jongelingſchap, en draagt eenige kenmerken van eene krachtige Dichtpen; door eene *merkelijke Verbetering* heeft het, zoo men wil, merkelijk ver-

(1) Vergelijk DE KRUIJFF, bl. 15.

(2) Als voren, bl. 5.

verloren. Mij voldeden deze woorden van *Fa-bricius:* *Feitama.*

(1) o Goud, o voorwerp van mijn' haat!
Uw glans zal nooit mijne eer verduistren,
Noch aan uw ſlaafſche ketens kluistren.
Neen oorſprong van het ſnoodſte kwaad!
Gij zoud me op 't hart, als gloeijend ijzer, branden,
En pijnigen, als Midas ingewanden.

Weg dan; o heilloos glinſtrend ſlijk!
Betoon op dwaazen uw vermogen:
Vergeefs zult gij op mij iets poogen.
Niet hij, die veel begeert is rijk,
Maar hij, die met het weinig' vergenoegd is,
Dat, door 't beſtuur der Goôn, hem toegevoegd is.

Al lang genoeg mij dan beraên;
Nadien het nooit in mij zal komen
Voor dreigen of gevlei te ſchroomen.
Hou moed, Fabricius! Welaen. ——

Zijne *Mengeldichten* onderſcheiden zich noch door verheffing, noch door die losheid en be-val

(1) *Toonelpoëzij*, D. I. bl. 114.

Feitama. valligheid, welke uit een fijn gevoel voor het regte ſchoon voortſpruit.

(1) „ Smaak, vernuft, verſtand en oordeel vormen eigenlijk den oorſprongelijken Dichter. — „ Sommigen treffen door eene verrukkende ſtoutheid, „ door vernuftige vinding, maar luisteren, in de „ hitte der vervoeringe, naar den teugel van het „ beſtierend oordeel niet; anderen overtuigen het „ verſtand, zonder het hart te roeren. — Vraagt „ men nu, aan welke zijde FEITAMA als oor„ſprongelijk Dichter behoore geplaatst te wor„den, wij oordeelen aan die, welke meer naar „ den kant des bedaarden oordeels dan eener „ vindingrijke verbeeldingkragt overhelt. 's Mans „ meeste Dichtſtukken zijn beſtand tegen den „ ſcherpſten toets des verſtands, doch treffen „ weinig, en laaten de ziel in eene zagte kalm„te; zelden voelt zich de verwonnen Leezer in „ eene ſtreelende verrukking wegvoeren, zelden „ klimt de meesterlijke toon des Dichters tot „ eene verhevene ſtoutheid, maar nog zeldſamer „ tevens wordt de gezonde rede het aanſtoote„lijk ſlachtoffer des ongebreidelden vernufts."

„(2) FEITAMA," om met den oordeelkundigen DE KRUIJFF, wien wij zoo even gevolgd zijn, ook te beſluiten, „ FEITAMA, wiens „ ſtuk-

(1) DE KRUIJFF, bl. 22 en 23.

(2) Als voren, bl. 24.

„ ſtukken meer juist dan treffende, meer vloei- *Feitama.*
„ jend dan verheven, meer behaaglijk dan ver-
„ rukkende zijn, is, over het geheel beſchouwd,
„ zijner verkregene achting niet onwaardig, ſchoon
„ de verdienſten des oorſprongelijken Dichters,
„ naar ons oordeel, die des kundigen Vertaalers
„ niet kunnen evenaaren."

Pieter de la Rue.

(1) PIETER DE LA RUE is ons als Schrijver van het (2) *Geletterd Zeeland* nu en dan te zeer in onze naſporingen behulpzaam geweest, om hem als Dichter zelven geheel met ſtilzwijgen voorbij te gaan. Behalve de Gedichten, in de *Dichtlievende Tijdkortingen* voorkomende, gaf hij in het licht *Chriſtelijke Geloofsbelijdenis en het Gebed des Heeren in rijm*, *Bijbelſtoffen*, *Stichtelijke Gedichten*, *Vertalingen van Chriſtelijke Klinkdichten*, enz. Alles is meer vroom, dan zielverheffend. DE LA RUE verdient lof door zijne Schriften in onrijm, eenigzins ook door zijne uitgave van de Gedichten van ANNA MARIA VINCENTIUS, welke uitgave hij met deze regels aan haar begeleidde:

Uw rijm vloeit aangenaam; uw ſtijl heeft zwier en kragt;
Uw tedre vrouwevoet houd mannelijke ſchreden.

Uw

(1) Geboren te Middelburg in 1695.

(2) Men heeft ook van hem *Staatkundig en Heldhaftig Zeeland.*

de la Rue. Uw toon klinkt, naar den eisch der zaken, sterk of zagt.
Mogt d' IJstad eens met een' dichtkundige (1) ANNA praalen;
Verzierde eene (2) ANNA ook eens Zwol met heldre straalen
Van haar' verheven geest, door MOONENS pen vermeld:
Twee (3) ANNAAS, Middelburg, zijn 't, op wier geurge bloemen
Gij met geen minder regt, dan die twee Steên, moogt roemen.

DE LA RUE heeft hier en daar in zijne Gedichten iets sierlijks, dat men in eenen Bijbel- en Zededichter zelden aantreft. Hij heeft echter geenszins dat weelderige en krachtige, dat in een ander Bijbeldichter van dezen tijd uitnemend uitblonk. Ik heb het oog op (4) HENDRIK SCHIM, die, in denzelfden jare, 1695, als DE LA RUE geboren, eenen meer dichterlijken aanleg ten toon spreidt.

Hendrik Schim.

De

(1) ANNA ROEMER'S VISSCHER.

(2) ANNA MARIAN.

(3) ANNA RETHAAN en ANNA MARIA VINCENTIUS.

(4) Geboren te Maasstuis, en aldaar in den ouderdom van 47 jaren overleden.

De *Bijbelpoëzij*, de *Zededichten*, de *Heerlijkheid van Kristus en de Kerk*, alsmede de *Dicht- Tafereel- en Zinnebeelden*, alle dragen blijken van een vernuft, dat zich boven het dagelijksch · ſtandpunt tot edeler dichttrant verheft. Zijne *Bijbelpoëzij*, niet minder dan die van BAKE, is niet als vastgeketend aan de woorden der Heilige Schrift, maar offert nieuwe en geurige Bijbelbloemen op het altaar van ſmaak en kiesch gevoel. Het (1) *Gezang van Adam*, de (2) *Uitbreiding van Jeremias*, die van (3) *Joël*, en zoo vele andere Dichtſtukken, hebben ongemeen vele fraaije en krachtige teekeningen. Het is niet te ontkennen, dat de geest dier Godgeleerden, die, als 't ware, geen ſpijker aan de *Arke des Verbonds* dulden, zonder geestelijken zin en toepaſſing, ook SCHIMS Dichtwerk meermalen ontſiert; maar zulke gebreken worden rijkelijk vergoed door andere ſtoute, en tevens natuurlijke, trekken. Ik bedwing mij, om hieruit, of uit zijne *Mengeldichten* of *Zinnebeelden*, hoe verdienſtelijk alle, iets bij te brengen, om van eene andere dichtſoort, waarin hij ſchittert, meer bepaald te ſpreken; ik bedoel het *Landdicht*. *Schim.*

Zijn

(1) *De Heerlijkheid van Kristus en de Kerk* en *andere Bijbelzangen*, bl. 65 en verv.

(2) Als voren, bl. 109 en verv.

(3) Als voren, bl. 183 en verv.

Schim. Zijn *Zalig Lantleven, in drie boeken*, is zoo vol van regt natuurlijke en geestige trekken, deze dichtſoort paſſende, dat het mij ten uiterſte verwondert, dat het niet als zoodanig onder de eerſte kunstjuweelen geteld wordt. Dus b. v. ſchetst ons SCHIM een voorjaars ochtendſtond:

(1) Nu ziet hij het dachlicht krieken
En den nuchtren morgenſtont,
Met zijn goutgepluimde wieken,
Roosjes ſchilderen op den grond —
Dan komt op bebloemde wegen,
Met een eél en groen gewaad,
Hem de lieve Lente tegen,
Op wiens ongefronst gelaet
Lelien en rozen bloeijen. ——

Maar neen —— kiezen wij liever eene meer uitgewerkte teekening van den winter en deszelfs gezelligen avondſtond.

(2) . . . Als 't water in de bronnen,
Door de koude en felle vorst
Is verſtijft, en 't ſaemgeronnen,

Tot

(1) In de *Bijbel- en Zededichten*, bl. 51.

(2) Als voren, bl. 75.

Tot een kristalijne korst, *Schim.*
Hecht hij, om zijn lust te boeten,
Op de glaze ſpiegelbrug,
Kromme ſchaetſen aen zijn voeten,
IJzre wieken, die hem vlug
Als een vogel voort doen ſnellen,
Daer hij vrolijk wort verzelt
Van de kleppers met hun bellen,
En de knapen van het velt.
Keert hij 's avonts, moe gereden,
Naer zijn huis, hij vint zijn Vrou,
Die hem met veel vriendlijkheden,
Liefde, en ongeveinsde trou,
Welkom kust; en komt omarmen,
En in 't hoekje van den haert
Wil verkwikken en verwarmen;
Daer zijn kinders, lief van aert,
Om den hals des Vaders hangen,
En der Moeder, nimmer moe,
Die van enkle vreucht bevangen,
Staeg elkander lonken toe.
Onder een aenminnig praetje,
Tapt de huisvrou voor haer' man
Lekkre most uit 't verſche vaetje:
Braet kastanjes in de pan.
Dan begint zijn kroost te ſpringen,
Braef te danſen om het vuur,

Schim.

En gulhartig op te zingen,
't Lietje, flus, bij Albertbuur,
Vers uit eigen mont onthouwen. ——

Dan bedwingen wij ons. Zoo natuurlijk, zoo eenvoudig is alles geſchilderd! En deze Dichter was bijna in geen aanzien, terwijl een FEITAMA en anderen in den hoogſten roem, in de algemeenſte loffpraak deelden! Ik zal niet verder over hem hier uitweiden. Om zijne dichtverdienſten in het regte licht te ſtellen, zou eene afzonderlijke Verhandeling vereischt worden.

Wij zien door het voorbeeld van SCHIM, hoe vele goede vruchtboomen in onzen dichthof als in het wilde groeijen; wij zien, hoe zeer de Geſchiedenis onzer Taal- en Dichtkunde tot dus verre is verwaarloosd. Een SCHIM, een (1) LAMBERT TEN KATE HERMANSZ., die uitmuntende Taal- en Oudheidkenner van dezen tijd, een HUIJDECOPER, (2) *naast* TEN KATE *de grootſte bevorderaar onzer Taalkunde*, hoe ſchuilen hunne levensberichten en ware verdienſten nog in het duister! TEN KATE heeft, zoo ver

(1) Zie over dezen, WAGENAAR *Amſt.* D. XI. bl. 350—352 SAXII *Onom.* T. VI. p. 368, 369 & 719.

(2) Zie 't *Voorberigt* van het Vierde Deel van de *Werken der Maatſch. van Nederl. Letterk.* bl. 6.

ver wij weten, zich nimmer op de beoefening der Poëzij toegelegd; (1) BALTHAZAR HUIJDECOPER was een vlijtig opmerker, en gelukkig beoefenaar tevens. Bal hazar Huijdecoper.

HUIJDECOPER's dichterlijke navolging van HORATIUS *Hekeldichten en Brieven* heeft iets eigenaardigs, het geen ik mij niet herinneren kan, in eenige vertaling, buiten die van PELS, te hebben aangetroffen; de meening van HORATIUS heeft HUIJDECOPER meestal ten volle uitgedrukt, en te gelijk dezelve toepaslijk gemaakt op zijne tijdgenooten. Ook (2) eigene Gedichten hebben wij van HUIJDECOPER's hand, waaronder zeer uitstekende en schitterende. Wij vereeren hem ook als Treurspeldichter. De *Arzases* en *Achilles* hebben in onze oogen zeer groote waarde; vooral bekoren ons daarin zulke lierzangerige alleenspraken, die het gebrek van Reijen, welke de zedekundige toepassing aan de Treurspelen bij de Ouden gaven, eenigzins vergoeden; zoo doet HUIJDECOPER b. v. ARZASES spreeken:

(3) . . Stiet het lot mij van den troon,
't Heeft mij den rijksstaf, maar mijn deugden niet ontnomen;
De deugd weegt zwaarer, dan een kroon.

Is

(1) Zie, behalve eene korte lofspraak in het Voorberigt, zoo even gemeld, WAGENAARS *Amst. Vervolg*, D. XXI. bl. 96 en 97. en SAXII *Onom.* T. VI p. 692—694.

(2) Dezelve zijn in den jare 1788 te Amsterdam uitgegeven.

(3) *Arzases*, bl. 14 en 15.

Huijdecoper.

Is 't mij geweigerd, uwe ſtappen,
O Vaderen! in 't rijksgebied
Te volgen, daar ge een' dwingland ziet,
Die mij zelfs op den nek durft trappen:
Mijn deugden volgen de uwe naar,
En tarten onheil en gevaar.
't Klinkt heerelijk en ſchoon, dat ons de volkren vreezen,
Zich buigende voor onzen troon:
Maar, van den troon beroofd, dien echter waard te weezen,
Klinkt in mijne ooren ruim zo ſchoon.

Vervolgens ſprekende van zijnen trouweloozen Oom, gaat hij dus voort:

Doch gij, gij moet het meeste derven.
Gij mist uw deugd, ik ſlechts een kroon.
Maar weet, men kan wel zonder troon,
Niet zonder deugd, gelukkig ſterven.
Gij zucht, en zwoegt in ſlavernij,
Mijn ziel in tegendeel is vrij,
En vreest noch dwingeland, noch wederwaardigheden.
Hij, die een' rijkstroon misſen kan,
Geen wetten volgt, dan die geſtaafd zijn door de reden,
Ontziet geen' haat van een' tieran.

en VARANES; de dwingeland zelf, betuigt: *Huijdecoper.*

(1) Hij, die het recht heeft aan zijn zijde,
Van geene gruweldaad bewust,
Leeft vreedſaam, vrolijk en gerust,
Leeft zonder zorgen t' allen tijden.
Maar die, in weerwil van zijn deugd,
Die zich nog ſomtijds eens laat vinden,
Zich durft een ſchelmſtuk onderwinden,
Is nooit gerust, is nooit verheugd.

Zulke lesſen of zangen, in een Treurſpel gevlochten, doen, behalve het zedelijk nut, veel tot verlevendiging. Zoo zegt PATROCLUS in den *Achilles*:

(2) Achilles wreeder in zijn woede
Als hongerige wolf, of leeuw,
Verheugt zich in ons bang geſchreeuw,
En kan, maar wil zulks niet vergoeden.
Ó Wraakzucht! gramſchap! bittre haat!
Wat brouwt gij 't Vaderland al kwaad!
Als vrienden zich van vrienden ſcheiden,
Wie zal den vijand in zijn' woede dan weerſtaan?

Hierop in tweeſtrijd bij zich zelven, of hij ACHILLES zal bijblijven, dan hem afvallen, en

Hec-

(1) Als voren, bl. 18.

(2) *Achilles*, bl. 28.

Huijdecoper. HECTOR beſtrijden, beſluit hij tot het laatſte, en zegt:

(1) Ó Vriendſchap! wil 't mij dan vergeven.
De eer, de eer is mij veel meerder waard.
'k Zal zonder eer hier niet op aard,
Al moest ik zonder vrienden leeven.
De vriendſchap wankelt in den nood,
De eer blijft ons bij, zelfs na de dood.
Deze is onſterflijk, die kan enden.
Ik gaa. enz.

Dan genoeg, om u de verdienſten van HUIJDECOPER te doen beſeffen; wij gaan over tot hem, op wien Rotterdam zich met reden, als haren liefelijkſten Dichter, verheft, den bevalligen (2) DIRK SMITS.

Dirk Smits.

(3) Van zijne vroegſte jeugd af op loffelijke kunſten, inzonderheid op de muzijk, zich toeleggende, vervaardigde hij reeds op zijn veertiende jaar Gedichtjes. De Werken van (4) HOOFT, VON-

(1) Als voren, bl. 29.

(2) Zie zijn *Leven*, beſchreven door zijnen kunstvriend NICOLAAS VERSTEEG, welke met KORNELIS WESTERBAEN Wz. de uitgave zijner *Nagelatene Gedichten* bezorgd heeft, achter het III. Deel van SMITS *Nagelaten Gedichten*.

(3) *Leven*, bl. 7.

(4) Als voren, bl. 8.

VONDEL, HUIJGENS, en inzonderheid van DE DECKER, in welken laatſten hij een bijzonder behagen ſchepte, waren hem, met eene aanhoudende oefening in de Toonkunst, tot leidslieden, waar door hij tot dien trap van dichtvermogen geklommen is, dat hij voor zijne voorgangers wel in kracht, doch geenszins in ſierlijkheid en bevalligheid behoeft te wijken. SMITS oefende zich vlijtig in de taal, en leide zich inzonderheid toe op het zwierige en ſchilderachtige. (1) Eenen grooten afkeer had hij van al wat brommende en oneigen was. Hij paarde een juist oordeel met eene eigenaardige bevalligheid van uitdrukking, welke laatſte men bijna als onnavolgbaar erkennen moet. *Smits.*

(2) In het jaar 1737, toen SMITS den ouderdom van vijf en dertig jaren bereikt had, gaf hij zijne *Israëls Baälfegorsdienst, of Geſtrafte Wellust*, in het licht. Over het geheel genomen, is dit Dichtwerk, mijns oordeels niet genoeg geroemd, boven den *Abraham* van HOOGVLIET te ſtellen. Hoe bevallig gaat in het (3) eerſte boek een jufferen-ſtoet

Ter trotſche ſteepoort uit, met een' gepasten tred.
Waer dit aenminnig heir zijn dartle voeten zet,

Ver-

(1) Als voren, bl. 15.

(2) Als voren, bl. 17.

(3) Bl. 9.

Smits. Verliest het veldt zijn' glans, 't gebloemt zijn frisſche kleuren,
De lelij al haer wit, de roos haer blos en geuren.

Zwier en kracht blinken alom in dit Gedicht. (1) Een ander uitvoerig Dichtwerk van SMITS is de *Rotteſtroom*. Hetzelve is meer in dien bevalligen rijmtrant vervaardigd, welke wij ook hierna in SMITS Werken zullen vereeren. Om u eenige weinige verzen tot een voorbeeld te geven, kunnen deze dienen, uit de beſchrijving van de *Rotte* op haren wagen:

(2) Blanke zwanen zien wij ſpelen,
In ſneeuwitte vlietgareelen,
Voor haer' wagen; blijder, dan
Cypris duiven immer vlogen
Voor de koets dier Aertsgodinn';
Ijder ſchijnt met fieren zinn'
Op de ſchoone vracht te bogen,
Slaet, doorklieft het kabbelend nat,
Met de wieken, borst en pluimen,
Dat het water, onder 't ſchuimen,
Spelende om de ſtroomkar ſpat.

Het is in de daad te verwonderen, wanneer men

(1) Het is uitgegeven te Rotterdam in 1790.

(2) Bl. 7 en 8.

men het ſtijve en bepaalde eener plaatſelijke beſchrijving in aanmerking neemt, dat de voortreffelijke SMITS zoo veel bevalligheid, zoo veel liefelijkheid, zoo veel zachtheid hier heeft weten aan te voeren. *Smits.*

Zijne *Mengeldichten*, in den jare 1740 uitgegeven, zijn wel niet vrij van de gebreken zijnes tijds, doch echter vol van dat luimige, bevallige, naïve en zoetvloeijende, het geen SMITS zoo zeer eigen was.

Onder het zwakke rekenen wij eene menigte onnatuurlijke benamingen, b. v. *Pfapollo*, *Keulſche* en *Goeſche Zwanen*, in plaats van VONDEL en ANTONIDES, met vele dergelijke; dan het ware ons niet te vergeven, bij zulke kleine gebreken ſtil te ſtaan, daar wij zulke groote ſchoonheden voor oogen hebben. Hoe veel fraais en verſtandigs bevatten zijne *Bijbeldichten!* Hoe veel wijsheid zijn (1) *Lof der Vergenoegſaemheid!* Hoe geestig is het Gedichtje (2) *Op den Goudvink van den Heer* DE HAES! Hoe zacht en naar het onderwerp geſchikt is de (3) *Wiegezang op mijn Dochtertje!* Het laatſte ſtrekke tot voorbeeld:

Stil! ſtil! Hef Lijsje! ſus! ei ſus!
Wat ſiekt gij droeve traenjes!

Hoe

(1) Bl. 90—95.

(2) Bl. 185—189.

(3) Bl. 212—213.

Spits. Hoe rollen uwe traentjes dus
Langs 't blosje van uw koontjes?
Uw wiegje huist nog geen verdriet.
Waerom sluit gij uw oogjes niet?

Wat of uw hartje toch beschreit?
Wat doet u zuchtjes geven?
Uw minnelijke onnoozelheid
Leeft nog een hemelsch leven.
Gij zoogt uw lijfje pas vol zog,
Wat deert u? wat begeert ge nog?

Of jokt en speelt uw zoete jeugdt
Dus wat met simple klagjes?
Ei schep dan liever uwe vreugdt
In lodderige lachjes;
Die staen uw aenzichtje eens zoo wel.
De droefheit is geen kinderspel.

Bevallig Kindje! neen: gij moet
De tintelende vonkjes
Van uwen lieven morgengloed,
Noch de aengename lonkjes,
Die ge uit uw glinsterende oogjes schiet,
Verdrinken in een' tranenvliet.

Mijn zorg, die op uw welzijn let,
Zal, als uw krachtjes rijpen,

En

En gij uw voetjes neder zet, *Smits.*
Uw poezle handjes grijpen,
En leiden u, vol teedre min,
In 's Hemels naem, de weereldt in.

Mijn Dichtmaegdt zal, met blij geluidt,
Uw jeugdige oortjes ſtreelen;
En noôn de Rottewichtjes uit,
Om zoet met u te ſpelen,
Daer 't zwaentje door de golfjes zwiert,
Op 't neuriën van 't pluimgediert.

Schep moedt; wees blij en wel te vreên;
Gij zult uw levenspaedjes,
Door de allereêlſte zaligheên,
Met zachte rozeblaedjes,
En violetjes zien beſtrooit.
Smertdorens ſchaên de kinders nooit.

'K heb nog iet groots voor u gehoort,
Ei wil geen onheil ſchromen.
Gods Zoon zegt, door zijn hemelsch woordt,
Dat gij tot hem moogt komen;
Ja, dat het rijk der zaligheit
Den kindertjes is toegezeit.

Hij zend u zijne Boodjes neêr,
Met teedre liefdemerkjes,

Smits.

Die Englenvlugt bedekt u teêr,
Met haer ſneeuwitte vlerkjes,
Die kust uw rozekoontjes zacht,
En houdt, wanneer gij ſlaept, de wacht.

Zoet Meisje! rust dan vrij gerust,
U zal geen moeite moeijen.
Mijn Echtſieraed! mijn Liefſtes lust!
Laet u een ſlaepje boeijen!
Slaep, Lijsje! — ſlaep! — wees wel te moed!
Ik zwijg: — zij doet haer oogjes toe.

SMITS bezat de kunst, onze taal in zijne verſen tot die teederheid, innemendheid en welluidendheid te brengen, dat ze onze ooren als op het liefelijkst ſtreelt. Iets muzijkaals ſtraalt in alle zijne Gedichtjes door. Wie kan, als hij, ſpelen met de uitgezochtſte en keurigſte woordjes? Wie, als hij, kan ze kneden tot allerlei zachtheid en bevalligheid? Hoe vol geest en vinding is (1) *de Hof der Ruste!* Hoe teekenachtig, hoe zachtrollende is het bekende (2) *Op verſcheide Seraſijntjes door* DIONIJS VAN NIJMEGEN *geteekend!* Ik behoef u ſlechts deze regels te herinneren:

Ei let hoe blij elk hemelt,
En waelt, en woelt, en wemelt.

'k Zie

(1) Bl. 71—893

(2) Bl. 178—181.

'k Zie ieder, op zijn wijs, *Suite.*
Nu keeren, wenden, draeijen,
Dan tuimelen en zwaeijen,
Den Hemelvoogd ten prijs.

Dees kromt de winkbraeuwboogjes,
En ſlaert, met heldere oogjes,
Op 't ſchoon van 't ſchoonſte rijk;
Die, luistrend toegeſchoten,
Vangt de eeuwig blijde noten,
Van 't heiltriomfmuzijk.

Dees rust, gerust en veilig;
Die zingt het driemael heilig,
Met edlen zwier en val!
Een ander ſchijnt te vragen,
Met de oogjes neêrgeſlagen:
„ Waar ligt het tranendal?"

Zoo ver is 't hier van ſchreijen. enz.

Dan, gij kent het, Mijne Heeren! — Is dit Gedichtje uitnemend, geestig in wending van woorden en zaken, de (1) *Lijkkrans voor mijn Dochtertje* is niet minder zwierig en tevens krachtig. Het denkbeeld, dat MARGARITA in het Latijn een *Paerel* beteekende, bragt hem op de fraai-

(1) Bl. 222 en 223.

Smits. fraaije ſpeling in dit Dichtſtukje, 't welk het vernuft van eenen HOOFT en VONDEL tot eere zou geſtrekt hebben:

Een rei van Englen zag
Door 't dunne wolkfloers heen,
Of ergens, hier beneên,
Een zuivre parel lag,
Die waardig was te pralen
In 't gout van s' Hemels zalen.

In 't einde viel het oog
Op MARGARETJE, een wicht,
Dat pas door 't levenslicht
Beſtraelt werd van omhoog,
En blijdſchap, noch elende,
Noch deugdt, noch ondeugdt kende.

Dat Pareltje vol glans
Behaegde 't Engeldom,
Des daelde 't, in een' drom,
Van 's Hemels hoogen trans,
En ſtreek, met penne en veder,
Bij GRIETJES wiegje neder.

Hier nam het, met een vaert,
Dat Pareltje in zijn magt,
Belonkte en kuste 't zacht,

En vloog er meé, van de aerd' *Smits.*
Naer 't rijk der zaligheden;
Doch liet de ſchulp beneden.

(1) Het is mij niet geheel duidelijk voorgekomen, of SMITS de Griekſche en Latijnſche talen geheel en al onkundig geweest zij; dit is zeker; dat hij eenige vertalingen naar het Grieksch en Latijn vervaardigd heeft; wij gelooven echter, dat, gelijk dit door den Schrijver van zijn Leven getuigd wordt omtrent een Gedicht, gevolgd naar het Latijn van den Hoogleeraar (2) BURMAN, hij me-

(1) Men heeft van hem *Lijkklagt van* MOSCHUS *over* BION *Ged.* bl. 255—265, waaronder geſteld is: *gevolgd naar eene Franſche Vertaling, en voorts met het Grieksch vergeleken.* Hier op volgt bl. 266 BIONS XIXde *Veldgezang nagevolgt*, en bl. 268, *De Dichter aen zijne Ziel*, waaronder *volgens eene Vertalinge uit het Latijn van den Heer* JOAN VAN BROEKHUIZEN. In het eerſte deel der *Nagelaten Gedichten* vindt men bl. 350 K. VAN BARRLE *gevolgt*, te weten het Latijn van BARLAEUS; bl. 354, dit onderſchrift: *uit het Latijn van den Heer* P. BURMAN, *den Jongen*, en eindelijk bl. 358, *gevolgt naer het Latijn van den Heer* Mr. HERMAN BERKWOUT DE BERESTEIN. Het ſchijnt mij echter toe, dat hij ook die Gedichten, waaronder dit niet uitdrukkelijk gemeld ſtaat, naar Vertalingen zijner Vrienden vervaardigd heeft.

(2) Het is de intrede van P. BURMAN den Jongen, *over de Poëtiſche Verrukking*, in 1743 uitgegeven, en gewoonlijk achter de *Bedlfegorsdienst* gevoegd. Zie verder *Leven* bl. 19.

Smits. mede de overige Vertalingen met behulp van kundige Vrienden vervaardigd heeft. In zijn Leven vinden wij aangeteekend, dat hij zich de verkeering met daaromtrent kundiger lieden ten nutte maakte, dat een PIETER FONTEIN, JOSUA VAN DER POORTE, FRANS DE HAES en anderen hem hieromtrent behulpzaam waren. Verre van zonder oefening aan het dichten te gaan, lezen wij, (1) dat hij de Werken der oude Nederduitſche Dichters eerst doorlas, en *zoo lang de handen van de geheiligde Dichtlier afhield. Dus prentede hij de aan hem zoo behagelijke ſchoonheden diep in het geheugen, makende zich die als geheel eigen*, en vergoedde dus daardoor het gebrek van nodige kennis aan de voortbrengſels van Griekenland en Italie. Zijne Vertalingen uit levende talen zijn keurig, ten minſte de (2) *Navolging van den Brief van Eloiſa aen Abelaard*, naar het Engelsch van POPE, is inderdaad den hoogſten lof waardig.

In zijne *Nagelaten Gedichten* heerscht meestal mede dat zoetvloeijende en ſchilderachtige, hetwelk de Minnedichten van POOT kenmerkt. De Poëzij van dezen zijnen voorganger ſcheen hem ten uiterſte te bekoren; (3) „ hij las en herlas ze, en „ kon

(1) Bl. 8.

(2) *Nagelaten Gedichten*, D. I. bl. 324—349.

(3) *Lev.* bl. 8 en 9.

„ kon zich nooit verzadigen aan de wonderbare Smits.
„ ſchoonheid van het ſchilderachtige, de bevallige
„ wijs van woordenſchikkingen, uitgezogte bij-
„ woorden, en aartige ſlagen, die zich overal in
„ die Gedichten vertonen."

In deze *Nagelaten Gedichten* troffen onze aandacht, behalve den (1) *Vredezang*, waarin zoo vele heerlijke en ſchilderachtige beſchrijvingen voorkomen, de (2) *Dichtluim* en (3) *de Tijd*, Gedichtjes, zoo vol geest, zoo rollend van dichttrant, en zoo geheel naar het onderwerp geſchikt, dat ik mij niet herinner iets kunſtiger gelezen te hebben. Zijn (4) *Laatſte Dichtſnak* is mede zeer behagelijk; gelijk mede ons bekoorden vele uitmuntende *Bruiloftszangen*, welke door de losſe dichtpen van SMITS zelden iets van hunne gewone en natuurlijke eentoonigheid laten blijken, even gelijk de *Geboorte- en Lijkdichten* hier vol zijn van dichterlijke ſchoonheden en losſen zwier. Tot eene proeve ſtrekke de (5) *Troost aan mijne Nicht* AGATHA *over het afſterven van haer beide Dochtertjes*:

(1) *Zucht*,

(1) D. I. bl. 1—22.

(2) Als voren, bl. 77—89.

(3) Als voren, bl. 97—106.

(4) Als voren, bl. 241.

(5) D. III. bl. 114—116.

Smits.

Zucht, zucht niet, AGATHA!
Al wil uw tranen drogen;
Zie met geen weenende oogen
Uw lieve Wichtjes na.
Wat ſmaelt gij op den doodt?
Waertoe al 't droevig kermen?
Zij vliegen uit uw ermen,
De Godheit in den ſchoot:
Ontwijken ze uw gezicht;
Zij worden met gezangen
Van de Engelen ontfangen
In 't ongenaekbaer licht.
Schoon gij ze trouw en teêr
Gehoedt hebt met behagen,
En liefde toegedragen,
De Hemel ſchenkt ze meêr.
Hier zaegt gij hen in pijn,
En zwakheit licht bederflijk;
Daer zullen zij onſterflijk,
Twee Cherubijntjes zijn.
Uw LIJSJE, die haar ſtem
Zoo lief aen de uwe paerdde,
Zingt thans, ontlast van de aerde,
In 't nieuw Jeruzalem.
Zij blinkt in 't Engeldom,
En heet met kusje op kusje,

Haer

Haer lieve en jongſte Zusje; *Smits.*
Blijmoedig welkekom.
Uw KEETJE omhelst haer blij:
Dus leven zij hier boven,
In 't eeuwig hof der hoven,
Verhemelt zij aen zij;
Dus zien ze al 't Hemelsch ſchoon;
Op aerd' nooit recht te kennen;
Dus zweven ze op haer pennen
Al juichende om Gods troon.
Des wensch haer niet beneên
Met uw bedrukte klachten;
Wat is hier toch te wachten,
Dan rampen en geween? ——
Loof dan, ô AGATHA!
Den wil van 't Alvermogen,
En zie met vrolijke oogen
Uw lieve Wichtjes na.

Ik zal u uit den ſchoonen (1) *Lijkzang op de Echtgenote van den Heer* BISDOM, om de kortheid van mijn beſtek, nu niets bijbrengen; maar, ten ſlotte der proeven uit SMITS Gedichten, u mede-

(1) Als voren, bl. 162—167. Hoe ſchilderachtig is inzonderheid het *te huis komen des Weduwenaars onbewust van zijn' dreevigen ſlaat!* Wij bevelen onzen Lezers dit tafereel.

Smits. dedeelen dat (1) *aan den Westewind*, zoo ik mij niet bedriege, HOOFT's dichtpen overwaardig.

Levenwekker, Westewindt,
Lenteblazer, die gezwindt
Door de frisſche teigjes ſparteit,
Huppelt, tuimelt, danst en darteit,
Als gij luchtig zwiert en zweeft,
Daer mijn vreugdt, LYKORIS, leeft,
En haer eerſte minnezuchtjes
Offert aen uw zwoele luchtjes;
't Zij ge door haer lokjes ſpeelt,
Of de roode roosjes ſtreelt
Op haer lelijwitte kaken;
't Zij ge uw koelheit zelfs voelt blaken
Door het vlammenſtokend licht
Van haer tooverend gezicht;
't Zij ze u ſtrookt met lonkje op lonkje;
Blaes dan 't kleene minnevonkje,
Dat ze in haren boeſem voedt,
Tot een' reine minnegloedt,
Die haer koelheit eeuwig were,
En in felle vlam verkeere,

Die

(1) *Gedichten*, bl. 230 en 231.

Die haer borst zoo stowe en raek', *Smits.*
Dat zij gloeije, brande en blaek'!
Duik dan stil in groente en lover.
Laet vrij 't blusschen voor mij over.

Dan men mag in de Gedichten van SMITS vrijelijk zijne oogen overal laten rondweiden; zelden zal men iets aantreffen, dat niet sierlijk en geestig mag genoemd worden. SMITS heeft eene bijzondere netheid en eenstemmigheid gekregen in zijne Gedichten, omdat hij zich al vroeg gewende (1) *zelden eenig Gedicht te beginnen, voor dat hij het geheele beloop daervan in zijne gedachten ontworpen hadde.* Hierdoor gaf hij zijne dichtstukken eene goede houding en geregelden gang. Na zulk eene schikking en orde vloeiden de woorden als van zelve SMITS toe, wiens gemakkelijke dichttrant, met zekere vurigheid van geest, hem bijzonder eigen, overal doorstraalt.

Ik heb dikwerf hooren aanmerken, dat SMITS wel bevallig, maar niet krachtig en verheven gedicht heeft; en, over het geheel genomen, willen wij dit wel erkennen, vooral, wanneer men zulks bijzonder van zijne laatste Werken zegt; doch zijne *Baälfegorsdienst* is vol van krachtige en stoute uitdrukkingen.

Wyn-

(1) Zie zijn *Leven*, bl. 9.

Smits. Wanneer men den tijd, waarin SMITS geleefd heeft, en de gebreken zijner tijdgenooten gadeslaat, moet men erkennen, dat hij zich, als met eene adelaarsvlugt, boven het logge en lage van den toen heerschenden rijmtrant zoodanig heeft verheven, dat hij onder de eerste Dichters van ons Vaderland moet gesteld worden.

Nicolaes Versteeg. Het *Leven van* SMITS is keurig beschreven door (1) NICOLAES VERSTEEG, die zelf toen als Dichter beroemd was. Het uitvoerig dichtwerk *Mozes, in twaalf boeken*, is, als vele dergelijke Levensbeschrijvingen, op rijm. Zijne *Zegepralende Liefde* en enkelde losse Gedichten hebben eenige meerdere waarde.

Adriaen van der Vliet. Onder de Vrienden van SMITS moet ook geteld worden (2) ADRIAEN VAN DER VLIET, wien men in het toen zoo veel geruchts makend *Pan Poeticum* eene plaats gunde. Hij was als Helden en Herdersdichter geacht, en heeft in zijne losse verzen veel goeds. Ik meen eens een werk, *de Spanjaart in Rotterdam, in drie boeken*, van hem gezien te hebben.

Nog

(1) Geboren te Rotterdam in 1702, en aldaar overleden 1773.

(2) Zie b. v. SMITS *Gedichten*, bl. 252, en *Nagelaten Ged.* bl. 12, enz.

Nog andere Dichtvrienden van SMITS waren (1) JOAN COUCK, (2) ARIJ WIJS, (3) LUCAS BURGVLIET, en de meer beroemde (4) WILLEM VAN DER POT, wiens *Endeldijk* langen tijd van groote waarde gehouden is. Men kan niet ontkennen, dat hier en daar iets natuurlijks daarin doorſtraalt; b. v: Willem van der Pot.

(5) Wat liefelijke lucht! wat zoete geuren zweven
Hier om ons? Kan 't geboomt' dien balſemwaſem geven?
Neen; 't is liguster, 't is jasmijn, 't is riekend kruid,
Dat overal, in 't wild, hier uit het aardrijk ſpruit,
Wier geuren, omgevoerd op hare onzichtbre wieken,
Ons, in die lieflijkheid, doen 's Hemels Goedheid rieken.

Hoe

(1) Zie b. v. SMITS *Nagel. Ged.* D. I. bl. 273. COUCK gaf uit eene *Verzameling van het Gebed des Heeren, door de meeste der Nederlandſche Dichters in dichtmaat gebracht en uitgebreid*, ook de *Tempel der Vrede geopend*, enz.

(2) Van dezen heeft men *'s Heillands Kruisgeſchiedenis in 348 Dichttafereelen afgeſchetst*; zie verder SMITS *Nagel. Ged.* D. I. bl. 275.

(3) SMITS gaf zelf de *Stichtelijke Gedichten* van dezen zijnen Vriend uit.

(4) Geboren te Rotterdam in 1704 en in 1783 overleden.

(5) *Endeldijk*, bl. 12 en 13.

v. d. Pot. Hoe heeft die kamperfoelje, onbindbaar in den echt,
Zich met haar ranken om haar' waarden olm gehecht!
Hoe weeldrig pronkt zij hier met velerhande kleuren,
En kan het geurig hoofd nu rustig opwaarts beuren!

Zijn dichttrant is echter over het geheel genomen ſtijf, waarom ook zijne *Mengeldichten* door kieschheid, bevalligheid noch losſen zwier behagen. Zijn broeder CORNELIS werd in jeugdigen leeftijd aan de goede verwachting veler Dichtlievenden ontrukt.

Het is der opmerking waardig, hoe weinige onzer Dichters tot het Roomsch Kerkgenootſchap behoord hebben. Ik weet wel, dat VONDEL en ANSLO tot hetzelve overgingen, maar zij waren geboren van Doopsgezinde ouders, en bleven lang aan hunne eerſte gevoelens getrouw. Ik weet wel, dat SPIEGEL, VISSCHER en zijne Dochters hetzelve niet vaarwel zeiden, maar het ſchijnt mij toe, dat zij inwendig de gevoelens der Protestanten begunſtigden. WELLEKENS alleen, zoo ver ik weet, behoorde geheel tot de Roomſche kerk. Omtrent dezen tijd beoefende een *Roomsch-Katholiek Pastoor*, (1) JOANNES NANNING genaamd, de Dichtkunst, en

Joannes Nanning.

(1) Gebooren in 1686 en overleden in 1761.

en bragt uit het Latijn de *Lofzangen* over van *Nanning*, den Christelijken Dichter, die

(1) ... Vlogt om 't hoofd der vrome Martelaren,
Die om hunn' moed, voor 't Kruisgeloof betoond,
Met ſtralen zijn van 't zalig ligt gekroond,
Een zegekrans uit eeuw'ge lauwerblaren.

Dan NANNING's dichtwerk, hoe prachtig aan het licht gebragt, verdient niet dat wij er lang bij ſtil ſtaan.

Ieder tijdperk onzer Dicht-Geſchiedenis heeft bijzondere ſoorten gekweekt; zoo was het laatſte gedeelte der Zeventiende, en het begin der Achttiende Eeuw vruchtbaar in Herders- en Veld-dichten; zoo was het midden der jongstverloopene Eeuw rijk in dichtmatige Levensbeſchrijvingen, verkeerdelijk toen voor Heldendichten uitgebazuind. HOOGVLIET's *Abraham* wekte deze laatſte bijzonder op: „ Hoe velen zijn 'er, die door „ het lezen van den *Aartsvader Abraham* gaan- „ de zijn geworden *Heldendichten in Quarto* te „ ſchrijven," zegt de geestige *Filoſoof*. Eene andere dichtſoort, op HOOGVLIET's voorbeeld mede algemeen gevolgd, was in dit zelfde tijdperk het *Hofdicht*. Ik heb reeds van velen, die deze ſoort niet ongelukkig bewerkten, geſproken; en wil

(1) Zie NANNING voor AUR. PRUDENTIUS, *Lofzangen op de H. H. Martelaren*, in de *Opdragt aan* Mr. JACOB VAN DER DUSSEN.

Philip Zweerts. wil u nu nog aan (1) PHILIP ZWEERTS herinneren, die door zijn *Scheibeek* roem verworven heeft.

Op deze lustplaats, weleer die van den edelen BAKE, was het, dat de Vader onzer Dichtkunst eene veilige schuilplaats vond.

(2) ♦ VONDEL! die weleer bij 't lieflijk loof der linden
Van SCHEIBEEK zelve kon uw zagte rustplaats vinden,
Wanneer men in de Stad u 't leven maakte bang,
Omdat gij de onschuld hadt verdedigt in uw zang;

zong ZWEERTS bij den aanhef van dit Dichtwerk. Ook op deze lustplaats was het, dat het vermaarde beekje, door VAN BAERLE zoo geestig, gelijk wij gezien hebben, bezongen, vloeide:

(3) Het ruischend Beekje, de eer der zilvre watervlieten —
♦ Klaare Beek! alree vereeuwigd door den zang
Van

(1) Hij was *Notaris* te Amsterdam, en overleed in 1774.

(2) Bl. 1.

(3) Bl. 9.

Van BAERLE, en VONDEL, gij zult leeven eeuwen lang: Zwerts.
Geen bron van Pegazus, geen beek der Zanggodinnen,
Die vloeide in vroeger tijd, zou 't van u mogen winnen.

Men ziet, dat hij den klemtoon niet altijd behoorlijk plaatſte. Over het geheel genomen vonden wij noch bijzondere vinding, noch zeer vloeijende *verſificatie* in dit Hofdicht. Beter zijn zijne *Mengeldichten*. Het Treurſpel *Semiramis* blinkt met helderen glans. Zijn *Scipio*, zijne *Merope* verdienen mede onze loffpraak.

Men moet het ZWEERTS dank zeggen, dat hij de Gedichten van (1) HUBERTUS GREGORIUS VAN VRIJHOFF aan het licht bragt. Hubertus Gregorius van Vrijhoff.

Deze, Hoogleeraar in de Regten, eerst te Harderwijk, en daarna aan de Doorluchtige School te Amſterdam, ſchoon onder de middelmatige Dichters te tellen, had echter verdienſten, en was vol van (2) *Liefde tot de Dichtkunst*, gelijk hij zelf getuigt:

Een

(1) Zie zijn *Leven*, mede door ZWEERTS beſchreven, voor de *Gedichten*, ook SAXII *Onom.* T. VI. p. 525.

(2) *Gedichten*, bl. 58.

Vrijhoff. Een die heerschzuchtig is zal steets naer kroonen trachten;
En alles waegen om 't bezit van hoge magten.
Een die verlieft is, zal vaek wenschen om die geen,
Die van hem wort bemint, en nedrig aangebeên.
En een geltzuchtigen, zal waegen lijf en leven,
Op hoop, dat de Fortuin aen hem een schat zal geven.
Dus heeft elk een zijn' lust. De dolle krijgsman mint
Het dond'ren van 't geschut, dat andren maekt ontzint.
Een Bachus-vrient zal wijn zijn eêlsten Nektar noemen.
Maer ik min schoner zaek, meer waerdig om te roemen;
Dat 's d' eedle Poëzij! die, zo vol majesteit,
Ons smaken doet het nut gemengt met lieflijkheit,
Een onwaerdeerb're schat, aen weinigen gegeven.
In 't kort, de Poëzij is mijne ziel en leven.

VRIJHOFF overleed aan eene ziekte, die menig Geleerde, en bijzonder vele Dichters schijnt gefolterd te hebben, en onder den naam van (1) *melancholie* bekend is, in den ouderdom van nog geen *vijftig* jaren.

Van

(1) ZWEERTS voor de Gedichten, bl. 12.

Van de *Doorluchtige Voorbeelden*, *Leerzame Zinnebeelden* en andere Werken van (1) ROELAND VAN LEUVE hadden wij bijna vergeten te ſpreken. Zijne (2) *Treurſpelen* hebben hier en daar eenige goede beelden, die echter in dezelve, even min als in zijne *Brieven*, *Minnedichten*, enz. worden volgehouden. Gebrek aan ſmaak heerscht overal. Hierdoor ſtuiten de beste regels ellendig af; b. v: Roeland van Leuve.

(3) Wat rampen heeft de Staatzorg in?
Wat angst, wat kommer doet ons vreezen?
Het ritzlend blad, of iet nog min,
Doet ſchromen 't ergſte waar te wezen;
De ſchaduw, 't ruiſchen van den wind,
Jaagt ſchrik aan 't hart; ja zelf een Vrind.

Hoe lam komt die *Vrind* daar achter aan! Het zoude ons weinig moeite kosten duizend dergelijke voorbeelden in vele der middelmatige Dichters aan te wijzen, dan wij vreezen meerdere namen te noemen. Deze tijd was vruchtbaar in weinig beduidende Dichters, wier rijmzucht niet te bedwin-

(1) Hij was *Makelaar* te Amſterdam, en overleed in 1757.

(2) *Cezars Dood*, *Eudoctia*, *of Rampzalige Misſlag*, *Geſtrafte Boosheid* en *Brutus*.

(3) *Brutus*, bl. 17.

M. Bode. dwingen was. (1) M. BODE, een niet verwerpelijk Dichter van dien tijd, ook als Treurſpeldichter door zijne *Orestes en Pylades* en *Polyxena* bekend, klaagde toen te regt:

(2) 't Getal der Rijmers te beſnoeijen,
Is ſtroo gedorst, het vreest geen roe.
Dat kaak'lend Gild neemt daag'lijks toe:
't Wil als het onkruid welig groeijen.

Ieder was in die dagen tot de Poëzij aangegord. Ieder Ambachtsman bijna rekende zich omtrent de Poëzij ſtemgeregtigd. De Smit (3) ADRIAAN DE KRAMER roemde, dat hij bij het aanbeeld verzen ſmeden kon.

Adriaan de Kramer.

(4) ...Zeg alom, hoe gij wierdt bij den gloet
Van 't vuur, en 't ſchor muzijk der hamerſlagen,
Gebooren als breinſchepzels van een *Smit!*

was zijne taal tegen zijn Rijmwerk, hetwelk, hoe nietsbeduidend, na zijnen dood, met eene *Levens-*

be-

(1) Zie de *Gedichten* van hem in de *Nieuwe Verzameling van Nederduitſche Mengeldichten*, bl. 236—261.

(2) *Nieuwe Verzam. van Nederd. Mengeld.* bl. 244.

(3) Zie zijn *Leven*, beſchreven door J. A. Orsoij, voor het Tweede Deel der Gedichten.

(4) *Aanſpraak des Dichters aan zijne Gedichten.*

beſchrijving, tot de minſte bijzonderheid uitgeplozen, in twee ſtevige *Kwartijnen*, als *Gedichten*, werd uitgegeven. —— Dan laten wij zulke verzenſmeders daar; en wenden wij ons tot edeler Dichters. Kramer.

Onder deze bekleedt eene luisterrijke plaats (1) JAN DE KRUIJFF, wiens dichtpen zoo wel door kunde, goeden ſmaak en fijn gevoel voor het ſchoone, als door kracht en ſtoutheid van uitdrukking beſtuurd werd. Dat hij tot eenen losſen en boertigen trant zich ſtemmen kon, toont zijne (2) *Huwelijks Celebratie* aan JACOBUS VAN EEMS; dan wij bepalen ons liever tot eenige ernſtige en krachtige regels uit zijn fraai Gedicht, waarin hij de zucht naar (3) EER met ſikſche en juiste trekken onder andere dus afbeeldt: Jan de Kruijff.

Gij, Trotſche, gij, die zoo vermeetel
In 't menschlijk hart den vasten zetel
Geplant hebt van uw heerſchappij;
Van waar toch haalt gij dat vermogen?
Of worden wij door ſchijn bedrogen?
Toon, toon uw afkomst, uw waardij. —

Gij

(1) Geboren te Leijden in 1705 en aldaar overleden in 1776.

(2) *Gedichten*, bl. 72—82

(3) Als voren, bl. 27—36.

de Kruijf.

Gij helpt, door helſche tweegevechten,
Den ſel ontſteken twist beſlechten,
En port uw lieveling tot wraak.
't Geſchil mag voor geen rede buigen:
Men vecht, in 't aanzien van getuigen,
En moordt elkandren met vermaak.

Gij leidt de ſtrijdb're legerſchaaren,
Dwars door verachte krijgsgevaaren,
Blijmoedig naar het aak'lig graf.
Gij houdt den grijsaard zelfs gevangen;
En, om u na zijn' dood te erlangen,
Perst gij hem 't dierbaar leven af.

Gij gaaft het woord, gij waart de ſtander
Van d' onverwinb're ALEXANDER,
Toen hij de heele waereld dwong.
Gij wist, door 't ſtreelende in uw lonken,
Den moed van CURTIUS te ontvonken,
Dat hij te Rome in d' afgrond ſprong.

Gij heerscht op aller Vorſten troonen,
En al de Helden zijn uw zoonen,
Die ge aan uw borſten hebt gevoed.
Het aad'lijk en doorluchtig wapen,
Daar duizenden zich aan vergaapen,
Is naauw vermaagdſchapt aan uw bloed. —

Gij

Gij zijt de zangſter der Poëeten, *de Kruijff.*
Die ijvrig zwoegen, werken, zweeten,
In 't klauwtren op den Helicon.
En die ten toppunt is geklommen,
Dien opent gij uw heiligdommen,
Dien drenkt gij uit uw Hengſtebron.

Schoon DE KRUIJFF het toppunt van den Helicon niet altijd bereikte, dikwerf echter dronk hij eene goede teug uit de Hengſtebron.

DE KRUIJFF's Gedichten zijn beſchaafd, en toonen, dat hij, wars van een ſlechts gladgeſchaafd dichtwerk, zich op vinding, natuurlijkheid en ſtoutmoedigheid toeleide, en alzoo onder die Dichters van dezen tijd behoorde, welke den weg baanden tot eene veel edeler dichtwijze.

Het is hier de plaats, melding te maken van (1) JACOB SPEX, den Vriend en Leerling van den vermaarden POOT, blijkens het geen SPEX bij POOT's overlijden zelf getuigde: Jacob Spex

(2) Ik mis uw goude leſſen. ——
Uw ſcheiden treft, beroert mij allermeest.
Uw heuscheit, nooit bezweken,

Uw

(1) Zie zijn *Leven* voor de *Nagelaten Gedichten.*

(2) *Gedicht.* bl. 112 en voor het Derde Deel van POOT's *Gedichten.*

Spex. Uw gulle gunst voor anderen mij gebleken,
Quam, vroeg ook zelfs en spâ,
Met onderwijs, vol arbeits, mij te stâ.

Het Gedicht van SPEX de (1) *Uitvaert van Eugenius enz.* heeft veel krachtigs en natuurlijks; gelijk ook de (2) *Opgang van Willem Karel Henrik Frizo*; enz. b. v:

(3) De pekton brant. De nacht neemt schier een keet.
De vierpijl rijst, en gonst, en klapt, en klatert,
Brengt starren voort, of stort een vierstroom neer. enz.

Zijne *Klinkdichten* zijn somwijlen krachtig; zijne *Bijschriften* nu en dan zinrijk; men zie b. v. dat op den bejaarden KONSTANTIJN HUYGENS:

(4) Aanschou hier ZEULICHEM, 't sieraet der Letterlichten,
Daer 's Gravenhaege op roemt, ja heel ons Nederlant;
Die, in zes taelen zelfs, Apolloos kerk holp stichten,
Drie

(1) Als voren, bl. 115.
(2) Als voren, bl. 157.
(3) Als voren, bl. 160.
(4) Als voren, bl. 216.

Drie Prinſen hield verknocht aen zijn doorkneet verſtant, *Spex*
En, eindlijk afgeſlooft, na tienmael negen jaeren,
Nogh blanker bleek van hart, dan zilvergrijs van haeren.

Oplettenden zullen hier eenige navolging van VONDEL beſpeuren. Ook in (1) andere Bijſchriften van SPEX ſtraalt ſomwijlen eene te groote overneming door.

Daar SPEX in het vak der Bijſchriften zich eenen bijzonderen naam verworven heeft, zullen wij nog eene proeve bijbrengen, en kiezen daartoe dat op JOANNES SECUNDUS, hetwelk eenvoudig naïef mag genoemd worden:

(2) 'k Ontfing in 's Gravenhaeg, te Doornik liet ik 't leven.
NEËRA most ik, ooh! in 's levens lent begeven.
't Zijn vruchten van mijn brein de kusjes die elk leest:
Maar die ik gaf en kreeg zijn zoeter nogh geweest.

SPEX volgde in ſommige zijner Bijſchriften de zedekundige Puntdichten van DE DECKER, wel-

(1) Zie b. v. de navolging van dat van VONDEL op ANSLO in dat op HENDRIK VELZEN, bl. 226.

(2) Als voren, bl. 231.

Jacob Elias Michielz.

welken Dichter hij, benevens POOT, onder zijne voorgangers bijzonder hoogachtte.

(1) JACOB ELIAS MICHIELSZ., die ter dezer tijd door aanmoediging, hulpvaardigheid en een goed voorbeeld, tot bevordering der Dichtkunst medewerkte, vereerde de Dichtkunst van SPEX met deze regels:

(2) Waar ben ik? welk een klank! wat zwier! wat kracht van taal!
Wat lieflijk maatgeluid dringt in mijn ziel deur d' ooren!
Doet ons DE DECKER weêr zijn hemelgalmen hooren?
Of is 't de schelle keel van Delfslands Nachtegaal?
Neen. 't Is de schraandre SPEX, die bloem van FEBUS Zonen,
Die DECKER volgt en POOT, op even fixe toonen.

Gelijk Amsterdam in het algemeen eene vruchtbare kweekschool geweest is voor alle kunsten, zoo heeft zij bijzonder voor de Dichtkunst goede beoefenaars aangekweekt. Anderen mogen de oorzaak

(1) Zijn lof is in alle de Werken der toen bloeijende Dichters verspreid, waarvan sommige hunne Werken hem opdroegen. Hij heeft, blijkens SPEX, (*Ged.* bl 313.) *Naemloze Gedichten* uitgegeven, en was *Gecommitteerde ter Generaliteits Rekenkamer wegens Utrecht.*

(2) Zie achter de *Gedichten van* SPEX, bl. 349.

zaak hiervan bij den Schouwburg, of dichtkweekende gezelschappen en vriendenkringen, zoeken, wij zullen liever van de zaak zelve bewijs bijbrengen.

LUCAS PATER, ABRAHAM DE HAAN, BERNARDUS DE BOSCH, FRANS VAN STEENWIJK, JAN JACOB HARTSINCK, ANTHONIJ HARTSEN, JACOB LUTKEMAN, RUTGER SCHUTTE, waren toen met vele anderen, door onderlinge oefening, gemeenzaam verkeer en heilzamen naijver, der Poëzij bevorderlijk.

Het zoude eene al te luchtige pen verraden, zoo wij het slechts bij het noemen van dezer Dichteren namen lieten berusten; laat ons hunne verdiensten kortelijk gadeslaan, te meer, daar zij op den staat der Poezij in dit tijdperk zoo veel invloed gehad hebben.

(1) LUCAS PATER, niet ongelukkig in zijne werkzaambeid voor het Tooneel, onderscheidt zich in zijne overige Poëzij door beschaafdheid, juistheid en keurigheid, somwijlen ook door zinrijkheid en bevalligheid, blijkens het Gedichtje (2) *Op den Eersten Verjaardag van mijn Zoontje*; zie b. v. deze regels: Lucas Pater.

Waar-

(1) Zie over hem *Vervolg* op WAGENAAR's *Amst.* D. XXI. bl. 102 en 103.

(2) *Poëzij*, bl. 283.

Pater. Waarde GILLES! ſpeelziek Wichtje! Vaders luſt en
Moeders vreugd!
Die, door lagchjes, lonkjes, kusjes dag aan dag ons
hart verheugt! ——
Wij, wij lagchen om uw ſpelen, om uw poppen,
om uw bel;
Maar wat is 't gewoel der menſchen? — immers
louter poppenſpel.

Dat hij voor eene luimige dichtwijze geſchikt was, ſkan ons het Gedichtje (1) *Op den Ouderdom*, leeren:

Wanneer de jaren ons ontvlîên,
Dan is 'er geen meer vreugd te hoopen:
Dan moet men op drie beenen loopen:
Dan moet men door vier oogen zien.
Men kan ons bijzijn niet verdragen:
Men hoort ons ſteenen, kugchen, klagen;
De jicht maakt onze leden krom.
ô Welk een laſt is de Ouderdom!

De Veenzon, aan den warmen haard,
Moet in dien ſtaat ons koeſtren, ſtooven:
Wij zitten in een' hoek verſchoven:

Om-

(1) Als voren, bl. 436.

Ons leed wordt dag aan dag verzwaard: *Pater.*
De krachten hebben 't lijf begeven:
Ons leven is bijna geen leven.
ô Welk een last is de Ouderdom!
Nochtans elk Sterfling wenscht 'er om.

Gevoelig en teeder is PATERS Gedichtje (1) *op het afflerven van het eenig Dochtertje van* HERMANUS ASSCHENBERGH. Zinrijk zijn eenige *Bijfchriften* en *Puntdichten*; ook zal men veel eigenaardigs in den Herderszang, (2) *Motelief*, vinden.

In het Herdersdicht was toen bijzonder in aanzien (3) ABRAHAM DE HAEN, ook als teekenaar bekend. Abraham de Haen.

(4) DE HAEN, wiens vlug vernuft aan 't kunstfchool was gewijd,
Verwisfelde onvermoeid de veldfluit en penfeelen.

Zijn

(1) Als voren, bl. 397.

(2) Als voren, bl. 329.

(3) Zie over hem VAN GOOL, *Nieuwe Schouwb. der Nederl. Kunstfchilders*, D. II bl. 198 en 199, het *Bericht* voor de *Herderszangen en Mengeldichten*, en WAGENAAR *Amft.* D. XI. bl. 442 en 443.

(4) B. DE BOSCH, *Dichtl. Verlust.* D. II. bl. 213.

De Haen. Zijn veldfluit gaf eenvoudige, maar treffende toonen; het ſchilderachtige, waartoe zich het Herdersdicht bepaalt, en dat het als van zelve aanbiedt, blinkt zeer juist en natuurlijk bij hem uit. Zie, om ſlechts enkelde verzen tot bewijs bij te brengen, dezen aanhef:

(1) De milde Herfst, gehuld met druif- en appelvlechten,
Zag 't noeste landvolk reeds de bogaardladders rechten
Aan 't ooftrijk hout, dat krom van rijpe vruchten hing,
Die 't vrolijk huisgezin in teenen korven ving, enz.

Of deze regels:

(2) Geen wolf zal ſtil, bij nacht,
De teedre lammrenvacht
Verſcheuren met zijn tanden.
De druiftros, rood en bol,
Maak' dan den persbak vol
Van most, tot aan de randen.

Wij zouden hier vole ſchilderijen van het Landleven kunnen ophangen, vele Herderskouten, Veldvermaken, Beſchrijvingen van Jaar-

(1) *Herderszangen en Mengeldichten*, bl. 12.

(2) Als voren, bl. 17.

Jaargetijden, van Morgen- en Avondſtonden kunnen mededeelen, die de vernuftige DE HAEN veelal met losſen zwier voorſtelt; wij zouden uit zijne *Brieven* kunnen bewijzen, dat hij in deze laatſte ſoort niet zoo gelukkig als in het Herdersdicht ſlaagde: dan liever bepalen wij ons tot nog eene proeve uit zijn Gedichtje SILWIA, en toonen uit hetzelve, dat hij als Minnedichter niet zonder verdienſten was; dus zingt hij onder andere: *De Haen.*

(1) Mogt ik dat geluk beleeven,
SILVIAATJE! dat uw mond
Mij ſlechts kwam één kusje geeven,
't Was een balſem voor de wond,
Voor de wond, waarmée de liefde
Al te diep mijn hartje griefde. —

Wat is 't toch een kus te geeven?
Kusjes hebben nooit gedeerd;
Schoone! wierd gij meé gedreeven
Van den gloed, die mij verteert,
Gij zoudt u zo ſtraf niet draagen,
Maar om 't geen ik bid licht vraagen.

Laatst, in eenen mijner droomen,
(Denk eens hoe ik was te moé,)

Dacht

(1) Als voren, bl. 215.

De Haen.

Docht mij, dat ik u zag komen
Met een lachje naar mij toe,
En me een minlijk kusje geeven.
'k Had nooit zoeter droom mijn leven.

'k Hield u in mijn' arm omvangen;
'k Voelde hoe uw hartje joeg;
En aan 't blosje op beide uw wangen
Merkte ik uwen zin genoeg;
Uit de trekjes van uw wezen
Kon ik klaar uw lustjes leezen.

'k Zag uw flaauw gelookene oogjes
Loddrig drijven af en aan;
't Was als of zij uit haar boogjes
Riepen: „ kunt ge ons niet verſtaan?"
Op mijn borst zeegt gij toen neder.
Ach! kwam zulk een droom eens weder.

'k Gaf u meer dan duizend kusjes;
Gij gaaft mij wel duizend weêr;
'k Smolt in vonkjes weg, en lustjes,
En... Maar, Schoone! ik kan niet meer.
Kost de Min uw hart ooit raaken,
Wil mijn' droom dan waarheid maaken!

Deze verdienſtelijke Dichter, in het Latijn bedreven, tot de Regtsgeleerdheid opgeleid, geeft

vele blijken van eenen goeden aanleg. Zijne Gedichten zijn door de vermaarde Dichteres VAN DER WILP in het licht gegeven. Hij ſtierf, tot droefheid der Teeken- en Dichtlievenden, in den ouderdom van ſlechts 41 jaren, doch

(1) leeft... met roem...
In ſchildrend dichtmuzijk en ſprekende tafreelen,

gelijk zijn Vriend DE BOSCH getuigt, van wien wij nu zullen ſpreken.

(2) BERNARDUS DE BOSCH onderſcheidt zich meer door eenen ſtichtelijken, keurigen, beſchaafden en vloeijenden dichtſtrant, dan door vinding of ſtoute verbeelding. Het onderwerp, waartoe hij zich bepaalde, gaf hiertoe aanleiding. Het godvruchtige en zedekundige was zijne *Dichtlievende Verlustiging*. Met raad en dienſtvaardigheid was hij velen jeugdigen Dichters behulpzaam, en verkreeg met regt deswegens grooten lof. Indien ſtichtelijk onderwerp, kieſche behandeling, behagelijke voorſtelling, keurig- Bernardus de Bosch.

(1) B. DE BOSCH, *Dichtlev. Verlust.* D. II. bl. 213.

(2) Zie over hem *Vervolg* op WAGENAARS *Amſt.* D. XXI. bl. 99, en ROULAND voor het Vierde Deel der *Dichtlievende Verlustigingen*; eene beoordeeling zijner *Gedichten* vindt men in de *Taal- en Dichtkundige Bijdr.* D. I. bl. 10—23.

De Bosch. righeid van taal en eene rollende versmaat op dichtverdienſten regtmatige aanſpraak geven, dan kan men den braven, den keurigen, den godvreezenden DE BOSCH dezelve niet weigeren. Schildering kan men hem ten minſten niet ontzeggen, als hij ons de blindheid zijner dierbare Gade dus teekent:

(1) 'k Zie u, met uitgeſtrekte handen,
Bevreesd op d' effen vloer,
De deurpost zoeken langs de wanden.

noch juiste vergelijking, wanneer hij haar overlijden dus gevoelig beſchreit:

(2) Geen droeve tortel, wier gekir weêrgalmt in 't woud,
Betreurt een Gade meer op 't afgeknotte hout,
Dan ik mijn zielsvriendin... Maar klacht noch traanen baaten.
Zij, hoop ik, heeft mij niet in eeuwigheid verlaaten. —
Ach! zou 'k haar wederzien bij God, in 't zalig licht!...
Waar ben ik?... hoe!... 'k verbeeld mij 't ſtraalend aangezicht,
Waar-

(1) *Dichtl. Verl.* D. III. bl. 274.

(2) Als voren, D. IV. bl. 97.

Waarmeé zij, hoog verukt in hemelſche gezangen, *De Boschi*
Haare armen uitbreidt, om in 't Godsrijk mij te ontfangen.

Met eene niet minder gelukkige en nieuwe vergelijking ſpreekt hij dus den *Ouderdom* aan:

(1) Gelijk de winter, die de kabbelende ſtroomen
Met killig ijs bevloert, de vreugd niet kan betoomen
Der ſleevaart, die naar 't doel in oogenblikken ſnelt,
Daar bij den zomerbrand, door bogten, bosch en veld,
Die reistogt uuren kost: gij, verr' van om te doolen
Langs ruwe paden van nog kinderlijke ſchoolen,
Volgt de ondervinding, die den langen weg verkort,
En op haare effen baan het minst verhinderd wordt. enz.

Zulke vergelijkingen zijn onontbeerlijk voor die dichtſoorten, waarin men onderwijst, gelijk het Leer- en Zededicht; hierdoor krijgen ook deze eenen glans van beelden, zonder welke de Poëzij hare onmisbare verſierſels derft, en tot berijmd proza afdaalt.

BERNARDUS had eenen Broeder (2) JOANNES, als teekenaar, door zijne navolgingen van EVER-

(1) Als voren, D. IV. bl. 114.

(2) Zie over dezen *Vervolg op* WAGENAAR *Amſt.* D. XXI. bl. 130—132.

EVERDINGEN, MOUCHERON, VAN HUIZUM en anderen bekend. Een ander niet minder verdienſtelijk Broeder (1) HENDRIK volgde in Nederduitſche dichtmaat zeer gelukkig ſommige Latijnſche Gedichten van ADRIANUS VAN ROIJEN en PETRUS BURMANNUS SECUNDUS. Hij was een kundig Geneesheer, een man vol ſmaak en fijn gevoel voor het ſchoone, doch overleed in eenen niet hoogen ouderdom, tot droefheid van allen, die op zijne kunde en oordeel hoogen prijs ſtelden.

Hendrik de Bosch.

De dichttrant van (2) FRANS VAN STEENWIJK, den begunſtigden vriend en kweekeling van FEITAMA, is in den beſchaafden ſmaak van zijnen voorganger. Het uitgebreide Dichtſtuk *Gideon* heeft enkelde levendige brokken; doch de regte ſmaak, waardoor het geheel moet verbonden worden, ontbreekt; hierdoor ook krijgt men veel ſtrijdigs bij elkander; zoo daalt b. v. de *Waarheid*, vergezeld van het *Geloof*, ter *Helle*, om *Lucifer* tegen *Gideon* op te zetten. Minder levendig, minder afwisſelend is de *Claudius Civilis*, wiens geſchiedkundige houding zich bijna nimmer boven den verhalenden toon verheft, en die derhalve van dichterlijke beeldſieraden ſchaars voor-

Frans van Steenwijk.

(1) Geboren in 1720, en overleden in 1772.

(2) Zie over STEENWIJK *Vervolg op* WAGENAAR's *Amſt.* D. XXI. bl. 103.

voorzien is. Als Treurſpeldichter verdient STEENWIJK onderſcheiding. Gevormd door zijnen vriend, wiens verdienſten in dit vak uitſtekend genoemd mogen worden, volgde hij FEITAMA in deze loopbaan met vasten tred, en verwierf veel aanmoediging en loffpraak. STEENWIJK was geboren in 1715 en overleed in 1788. *Steenwijk.*

Een ander geacht Amſterdamsch Dichter was (1) JAN JACOB HARTSINCK, een man van aanzien, goed oordeel en vele kundigheden. Als Beſtuurder van den Schouwburg, was hij niet alleen door een naauwkeurig toevoorzigt, maar ook door goeden voorgang en gepaste werkzaamheid, nuttig. Zijne Tooneelſpelen zijn geenszins verwerpelijk. Daarenboven moedigde hij vele Dichters tot het tooneel aan, bijzonder HARTSEN en LUTKEMAN. Jan Jacob Hartſinck.

(2) ANTHONIJ HARTSEN is beroemd door zijne Vertalingen, zoo van de beste Franſche Treurſpelen, als van eenige Latijnſche Dichtſtukken. Zijn werk toont ſmaak en beſchaafdheid. Zijne losſe Gedichten zijn niet afzonderlijk uitgegeven, gelijk die van zijnen Vriend (3) JACOB LUTKEMAN, wiens Tooneelpoëzij mede veel goed- Anthonij Hartſen. Jacob Lutkeman.

(1) Men leze over dezen *Vervolg op* WAGENAAR's *Amſterd.*, bl. 100 en 101.

(2) Als voren, bl. 103 en 104.

(3) Als voren, bl. 103 en ROULAUD voor LUTKEMAN's *Poëzij.*

Lutkeman. goedkeuring verworven heeft. Onder LUTKEMAN's Gedichten munt dat (1) *op het afſterven van* RACHEL RUISCH bijzonder uit. De korte Gedichtjes van hem zijn hier en daar ſnedig, b. v. (2) *de Verdreeven Duivel:*

Toen BEKKER's pen weleer den duivel ſtout verdreef,
En 't orthodokſche volk daar tegen morde en ſchreef,
Riep Satan: „ Met wat drift verweert mij dorp en ſtad!
„ 'k Wist niet, dat ik op de aard' nog zoo veel vrienden had!"

HARTSEN en LUTKEMAN werden in het zelfde jaar 1782 ontrukt aan dien Vriendenkring, van welken wij hierna nog meer verdienſtelijke leden zullen opnoemen.

Rutger Schutte. Tot dezen kring ſchijnt zoo zeer niet behoord te hebben (3) RUTGER SCHUTTE, de geachte Gereformeerde Kerkleeraar te Amſterdam. Eerbied hebben wij voor zijne *Stichtelijke Gezangen*; doch eene verkeerde hoogdravendheid en ſmakelooze opgeblazenheid ontnemen dezelve, onzes oordeels, dat ſtille, zachte, gevoelige en zielverheffende, hetgeen in deze dichtſoort moet doorſtra-

(1) *Poëzij*, bl. 333.

(2) Als veren, bl. 327.

(3) Men leze over hem *Vervolg op* WAGENAAR's *Amſt.* D. XXI. bl. 98 en 99 en SAXII *Onom.* T. VI. p. 98.

ſtralen. Het Kerkgezang is zoo gemakkelijk niet, als velen meenen.

Omtrent dezen tijd bloeiden (1) JOANNES BADON, en zijne Echtgenoote (2) CLARA GHIJBEN, welker gezamentlijke *Mengeldichten* luisterrijk zijn uitgegeven; buiten eene gladde *verſificatie* hebben dezelve, onzes oordeels, weinig of geene waarde. Joannes Badon. Clara Ghijben.

Bijzonder vruchtbaar was de middag en avond der achttiende Eeuw in dergelijke Dichters, die, behalve eenen rollenden en gladden rijmtrant, geene verdienſten hadden; doch ik ſchroom met reden hier hunne namen aan te ſtippen; ſlechts een korte tijd is er verloopen ſedert hunnen bloei; door velen mijner beoordeelaars zijn zij gekend; hunne nabeſtaanden, hunne kinderen verkeeren onder ons. Ik wil niet gaarne aanſtootelijk zijn. Zou ik alle deze nieuwere Dichters optellen, hen naar mijn eigen inzigt beoordeelen, daar nog geen genoegzaam tijdsverloop eene ſtandhoudende oordeelvelling bepaald heeft, daar mij de gelegenheid ontbreekt, om alle deze Dichtwerken, waarmede dit tijdperk zoo rijkelijk voorzien, ja als overladen is, naauw-

(1) Geboren te Leijden in 1706, en overleden te Vlaardingen in 1783.

(2) Geboren te Dordrecht in 1708, en overleden te Vlaardingen in 1747.

naauwkeurig en met gezette vlijt door te lezen? Niemand kan mij zulks vergen. Ik zal mij, om mij als 't ware van de menigte los te rukken, nu meer bijzonder bij de voornaamſte en meest beroemde Dichters bepalen; en, vertrouwende op uwe inſchikkelijkheid, Mijne Heeren! mijnen ongebaanden weg rustig volgen; want noch terug te treden, noch ſtil te ſtaan gedoogt uwe uitnoodiging en mijn bijna volbragte arbeid.

Het is ons uit het dus verre verhandelde gebleken, dat de Dichters, welke omtrent het midden der achttiende Eeuw gebloeid hebben, door eene al te groote keurigheid en beſchroomde naauwgezetheid der Dichtkunst hare noodige kracht en zenuwrijke ſtoutheid hebben ontnomen; dat zij, hoe welmeenend, door angstvallig alle denkbeelden der Heidenſche oudheid en derzelver ſieradien te ontwijken, vele fraaije bloemen hebben verwaarloosd; dat zij, vol vrees van al te hoogdravend te worden, wel net en beſchaafd, wel zuiver en rollend, wel natuurlijk en liefelijk, maar niet krachtig, niet ſtout, niet rijk in beelden, niet vol pit en merg van zaken, met één woord, niet zoo verheven gedicht hebben, als de ſchitterendſte vernuften der zeventiende Eeuw. Het zal nu tijd zijn te onderzoeken, of die zelfde flaauwe dichttrant ook bij de beste en meestgeachte Dichters van het laatſte gedeelte der achttiende Eeuw heeft ſtand gehouden. Wij hopen

door

door proeven aan te toonen, dat, over het geheel genomen, de Dichtkunst in ſtoutheid, geestverheffing, en waar gevoel voor het ſchoone en bevallige der natuur, groote vorderingen gemaakt heeft; wij zullen daarom bijzonder ons beijveren, om, als bij uitſluiting, dankbaar te gedenken aan allen, welke het eerst de banden, waarmede men de vrije kunst toen lang had gekluisterd, hebben losgerukt, en getoond, dat de Dichtkunst, onttrokken aan de eigendunkelijke voorſchriften van altijd ſchavende en herſchavende meesters, en onderſchraagd door den ſmaak, getrokken uit Griekſche en Latijnſche dichtbloemen, al weliger en weliger bloeit. Onder zulke munten bijzonder uit WILLEM en ONNO ZWIER VAN HAREN.

Door geboorte en aanzien boven de meeste hunner landgenooten verheven, was natuurlijk het bekrompen oordeel van kunstregters en zoogenaamde zuiveraars niet zoo zeer voor hun gevaarlijk; zich op zaken van Staat toeleggende, boden zij hunne Werken aan geene Genootſchappen angstvallig aan; zij vierden hunnen vrijen geest den teugel, waardoor zij eenen beteren dichttrant erlangden. Eene levendige verbeeldingskracht, eene grondige oefening in alle oude en levende talen, zie daar wat hun boven hunne tijdgenooten heeft doen uitblinken. In alle vakken van geleerdheid bekwaam gemaakt, voorzien met eene grondige kennis der Geſchiedenis, met den aard en de zeden van ieder volk bekend, in de hoogſte ambten werk-

zaam, kregen zij door zulke gelukkige omſtandigheden den waren ſmaak, het echte gevoel voor dichterlijke ſchoonheden. Zij verzamelden, uit die rijke voorraadſchuur hunner oefeningen, zulk een ſchat van vergelijkingen en beeldſpraken, zulke natuurlijke aardigheden, zulke ſtoute en krachtige trekken, zulk eene hoogdravendheid, dat men als 't ware van hun zekere herleving der Dichtkunst in de laatſte helft der vorige Eeuw, mijns bedunkens, gerust rekenen mag. Dan het wordt tijd, dat wij deze onze gezegden door proeven uit hunne Gedichten pogen te ſtaven, en daarom hen wat naauwkeuriger dan anderen beſchouwen.

Willem van Haren.

WILLEM VAN HAREN, uit een (1) oud ade-

(1) Het geſlacht der VAN HAREN's was al ſedert het jaar 1200 in de vrije Rijksſtad Aken bekend. ADAM of DAAM VAN HAREN, een Edelman uit het Valkenburgſche bij Maestricht, was een der teekenaren van het verzoekſchrift der verbonden Edelen te Brusſel; hij was eerst Raad en Hofmeester van WILLEM I. en na deszelfs dood, van den Graaf LODEWIJK van Nasſau, Stadhouder van Vriesland. De Oudoom van onzen Dichter, mede genaamd WILLEM VAN HAREN, was Gevolmagtigde wegens Vriesland bij de Algemeene Staten, Curator der Hoogeſchool te Franeker, en beroemd door tien Gezantſchappen. Hij was geboren in het jaar 1626 en overleed in 1708. Zijn neef ADAM ERNST VAN HAREN was de vader van onzen WILLEM, en ONNO ZWIER VAN HAREN; hunne moeder was AMELIA HENRIETTA DU TOUR. Deze A. E. VAN HAREN was Grietman en Ontvanger Generaal van 't Bilt in Vriesland, Kwartier-Schout en Dijkgraaf van Poelland, enz. Zie over dit alles *Aantek. op de III. Zang der Geuzen*, bl. 174, uitge-

adelijk geſlacht geboren, was Grietman, en Ontvanger Generaal van het Bilt. Hij had zitting in de Vergadering der Algemeene Staten dezer Landen en was Gevolmagtigde Afgezant van den Staat aan het Hof des Hertogs van Lotharingen, den toenmaligen Gouverneur Generaal der Oosteurijkſche Nederlanden. Geleerdheid, menſchenkennis, geſchiedeniskunde verſierden zijnen geest; eene levendige verbeeldingskracht, een ſcherp oordeel en een ſtout vernuft gaven hem natuurlijk als Dichter groote bekwaamheden. Het Gedicht, genaamd (1) *de Gevallen van* FRISO, is het grootſte Werk door WILLEM VAN HAREN ons nagelaten. Het is misſchen het eenige eigentlijke Heldendicht dat wij bezitten, ten minſte het eenige, dat op de ware leest van den grooten Vader der Dichtkunst geſchoeid is. Voor hetzelve heeft men onder

W. van Haren.

gegeven in 1776; ZACH. HUBER, *Orat. in Obitum Guielmi* AB HAREN, 1708 en S. NAUTA *Lijkrede op* O. Z. VAN HAREN, 1779; men kan ook over de VAN HAREN's zien WAGENAAR *Vaderl. Hiſt.* en de *Bijvoegſels*, op onderſcheidene plaatſen. Wij hebben deze en andere aanteekeningen omtrent de VAN HAREN's uitvoeriger gemaakt, omdat wij gaarne bouwſtoffen aanbrengen voor hun, die de verdienſten van deze uitſtekende vernuften naar waarde in het licht willen ſtellen.

(1) Het is tweemaal uitgegeven, in 1741 in 8vo, en in 1758 in 4to. Wij zullen beiden aanwijzen, omdat de laatſte uitgave niet zeer gemeenzaam, en echter verre weg de beſte is; het laatſte gedeelte des Werks is aldaar vooral veel verbeterd.

W. van Haren. onder andere een (1) Gedichtje van den beroemden VOLTAIRE, waarin hij VAN HAREN bij DEMOSTHENES, PINDARUS, en TYRTAEUS vergelijkt; hieruit kan men zien, in welk eene achting, zelfs bij de beroemdſte buitenlandſche vernuften van dien tijd, deze geweest is. In het vervaardigen van dit uitvoerig Heldendicht ſchijnen hem onder de ouden HOMERUS, onder de nieuweren FENELON tot voorbeeld geſtrekt te hebben. Ik beken, de Geſchiedenis van FRISO, Koning der *Gangariden* en *Praſiaten*, Stamvader der *Frieſen*, een *Indiaan* van geboorte, is voor allen niet even belangrijk en aan-

(1) à Monſieur DE HAREN:

Demosthene au conſeil et *Pindare* au Parnaſſe,
L'auguste Liberté marche devant tes pas,
Tyrtée a dans ton ſein repandu ſon audace,
Et tu tiens ſa trompette, organe des combats.

Je ne peux t'imiter, mais j'aime ton courage,
Né pour la Liberté, tu penſes en Héros;
Mais qui naquit ſujet, ne doit penſer qu'en ſage,
Et vivre obſcurement, s'il veut vivre en repos.

Notre Esprit est conforme aux lieux, qui l'ont vu naitre,
A Rome on est esclave, à Londres Citoyen;
La grandeur d'un Batave est de vivre ſans Maitre,
Et mon premier devoir est de ſervir le mien.

Onder andere hebben de Dichters P. A. DE HUIJBERT, J. J. MAURICIUS en P. LANGENDIJK dit in Nederduitſche verzen overgebragt, de laatſte twee malen.

aanlokkend; (1) meestal worden wij verplaatst in al te vreemde gewesten, bij volkeren, in wier godsdienst en zeden, wij door afstand van plaats en tijd, te weinig belang stellen; echter', zoo ik mij niet bedriege, is dit Werk vol dichterlijke schoonheden, stout en schilderachtig, vervuld met de heerlijkste lessen; dus teekent hij ons b. v. in het eerste boek den Wijzen, die *W. van Haren.*

(2) . . . ijverd om de deugd, en niet om een beloning.
't Gemoed is hem een Troon. Is daar de rust ten Koning
Verheven, dan besit hij straks een hoog geslacht,
Gesag en rijkdom en eene onbepaalde magt.
Hij tempd de rampen, daar de Koningen voor bukken;
Geen wisselvalligheid kan hem dien schat ontrukken;
En 's vijands zwaarste woede, en allerhevigst vûur
Stuit van zijn' boezem af, als van een' stalen muur.

Of

(1) Van het 1ste tot het 6de Boek ingesloten, in het 7 en 8e. is hij te *Rome*, in het 9de te *Gades*, en komt in deze gewesten; het tiende en laatste is verre het belangrijkste; de verdeeling der uitgave in 8vo is in 12 Boeken.

(2) 4to bl. 5, 8vo bl. 7. Ik zal, om de kortheid, de navolging van oude Griekſche en Romeinſche Dichters zoo hier als op andere plaatſen van den *Friſo*, niet aanteekenen.

W. van Haren. Of wil men een dergelijk voorbeeld uit het tweede boek, men leze deze regels, waar een afgezonderd Wijsgeer tegen FRISO zegt:

(1) De lust naar wetenſchap en kennis is een bron
Van vreugd, die 't aardsch geluk nooit evenaaren kon,
En die de ziel geſtaag, in plaats van af te matten,
Verkwikt met nieuwe ſpijs, vercierd met nieuwe ſchatten.
Gij zult welhaast de vrugt dier levenswijze zien,
En leeren op uw hart, en driften te gebien;
De waare heerſchappij, die hemelwaarts doet ſtijgen!
Ontſterfelijke roem! niet in een Hof te krijgen,
Daar 't woelende gemoed nooit op zich zelven denkt,
Der ijd'le en dwaaze pragt zijn dierbare uuren ſchenkt
En zwemmende in een' vloed van wezenloze ſchimmen,
Den Goddelijken Geest belet om hoog te klimmen.

of deze:

(2) . . . . Eisch niet meer vergankelijke ſchatten,
Maar een gezond begrip om alles regt te vatten.
De kennis van zich zelv' is de eenige overvloed.
De Wijsheid is en blijft, het allerhoogſte goed.

D 2

(1) 4to bl. 38, in 8vo is dit bl. 57 geheel anders.

(2) 4to bl. 39, 8vo bl. 58.

De Wetenſchap is meer dan ſcepters te waardeeren, *W. van Haren.*
En blijft onwrikbaar ſtaan, daar troonen ommekeeren.

Het ſpreukrijke, het geen mij in de oude Dichters, bijzonder in CATS, zoo zeer bevalt, is bij W. VAN HAREN zeer gemeen; dit uit het vijfde boek is geheel in den trant van dien verdienſtelijken Zededichter:

(1) Helaas! wie weet hoe lang mij 't licht gebeuren mag?
Wis is de dood, onwis onz' laatſte levensdag.
Deez' rijst om kort, en deez' om langen tijd te praalen;
Maar beide rijzen ze op, om in het graf te daalen.

Hoe vol wijsheid is de volgende wijsgeerige aanmerking, welke ik genomen heb uit de uitmuntende twistrede tusſchen den jeugdigen FRISO en den wijzen TEUPHIS, bij hun geſprek over de Romeinſche ſtaatsgeſteltenis! FRISO had onder andere gezegd, dat, zoo hij immer het verloren Rijk der Gangariden magtig werd, hij de éénhoofdige regering aldaar zoude affchaffen. —— De Wijsgeer antwoordt hem:

(2) Gelukkig, die den loop dier dingen regt mag leeren,
Te

(1) 4to bl. 116, 8vo 6e. Boek, bl. 201.

(2) 4to bl. 213 in het 8e. Boek, 8vo bl. 351 9e. Boek.

W. van Haren. De beſchrijving des vreesſelijken ſtorms, bij den ſtraf voor den Godtergenden Koning BOSIRIS, na het moorden eener Priesterſchaar, is niet minder krachtig:

(1) Op eens betrekt de lucht. Het glansrijk licht verdwijnt
Aan 't groot azuuren plein. De zwarte nacht verſchijnt,
En heerscht in 't middaguur. De holle ſchimme zweeven.
Het water ſpat van zelf om hoog. De heuvels beeven.
Het aardrijk ſplijt van een. Het loeid met naar geluid.
Het vuur barst met geweld ten diepe ſpleeten uit.
Daar rijst een wervelwind, die muuren ſlaat te mortel,
En rukt, met eene vlaag, de bosſchen van hun wortel.
De op een getastte wolk werpt, in dit ijslijk weêr,
Als keijen van om hoog, de zwaarſte hagels neêr,
Die, met een ſchel geluid, of klaatrende op malkandren,
Het rijk gehalmde veld in woestenij veranderen,
En wat in d'open lucht ter deez' tijd wierd gezien,
Met ſlag op ſlag gekneust, verplett'ren onder 't vlien.

Het is bekend, hoe zeer Vergelijkingen leven en ſierlijkheid de Gedichten bijzetten; de Ver-

(1) 4to bl. 257 in het 10c. Boek; in de uitgave in 8vo ontbreekt dit geheel, het gantſche verdichtſel is daar anders.

Ligt de eigenbaat niet eerst in ketenen geklonken. *W. van Haren.*
Hou dan de middelmaat. Gelukkig is het land
Daar 't recht den ſcepter zwaaid, al is 't in ééne hand.

Doch men zal misſchien aanmerken: dit alles is verſtandig en fraai, maar niet regt dichterlijk en krachtig. Wij erkennen dit eenigzins; maar is deze beſchrijving van den Oosten-wind, bij eenen ſtorm, in het negende boek, dan niet dichterlijk?

(1) Hij rees met groote kragt en vreesſelijk geweld,
En, zwoegend, bulderend, en brullende langs 't veld,
Alleen door d'Opperſten des Hemels te beteuglen,
Treft tevens woedend bet de Aspunten met zijn vleuglen,
En, hellende naar 't West, doorvliegt het wijde zwerk,
Genaakt Alcides ſtraat, met minder moeite en werk,
Dan 't uitgeſpannen oog des menſchen na zou volgen,
En maakt de wateren onzinnig en verbolgen.
Hij werpt zich dwarlend neer in de ouden Oceaan;
Hij jaagt het onderſte der zeë ten wolke aan,
Strooit vlooten van elkaer door 't wentlen van de baaren,
En brengt niets voor het oog, dan wisſe doodsgevaaren.

De

(1) 4to bl. 231, 8vo bl. 382 en 383 10e Boek.

W. van Haren. De beſchrijving des vreesſelijken ſtorms, bij den ſtraf voor den Godtergenden Koning BOSIRIS, na het moorden eener Priesterſchaar, is niet minder krachtig:

(1) Op eens betrekt de lucht. Het glansrijk licht verdwijnt
Aan 't groot azuuren plein. De zwarte nacht verſchijnt,
En heerscht in 't middaguur. De holle ſchimme zweeven.
Het water ſpat van zelf om hoog. De heuvels beeven.
Het aardrijk ſplijt van een. Het loeid met naar geluid.
Het vuur barst met geweld ten diepe ſpleeten uit.
Daar rijst een wervelwind, die muuren ſlaat te mortel,
En rukt, met eene vlaag, de bosſchen van hun wortel.
De op een getaſtte wolk werpt, in dit ijslijk weêr,
Als keijen van om hoog, de zwaarſte hagels neêr,
Die, met een ſchel geluid, of klaatrende op malkandren,
Het rijk gehalmde veld in woestenij veranderen,
En wat in d' open lucht ter deez' tijd wierd gezien,
Met ſlag op ſlag gekneust, verplett'ren onder 't vlien.

Het is bekend, hoe zeer Vergelijkingen leven en ſierlijkheid de Gedichten bijzetten; de Ver-

(1) 4to bl. 257 in het 10e. Boek; in de uitgave in 8vo ontbreekt dit geheel, het gantſche verdichtſel is daar anders.

Vergelijkingen zelve moeten eenvoudig en eigenaardig, doch ook ſchilderachtig zijn. Hieromtrent is (1) HOMERUS, de meester. VAN HAREN, gelijk men uit vele plaatſen merken kan, heeft hem hier in nagevolgd, met dat gelukkig gevolg, dat wij bijna geenen Nederduitſchen Dichter kennen, welke dit zoo treffende in zijne Gedichten ten uitvoer bragt. Om u hiervan te overtuigen, en te doen zien, hoe onbillijk zulke dichtſtukken, als de FRISO, verworpen liggen, zal ik u door eenige voorbeelden VAN HAREN's kunstvermogen hieromtrent kenbaar maken. *W. van Haren.*

De aanval van een leger beſchrijft hij aldus:

(2) Gelijk een ſterke troep van hongerige leeuwen
Heet op een kudde valt, en woed in 't akilg ſchreeuwen,
En brullende vernield, en 't knagende ingewand,
Door fellen ramp verſtoord, verzaad op 't bloedig land;
Zoo valt mijn krijgsvolk aan.

Het tweegevecht tuſſchen DIOCAAR, den zoon van SEGON, en eenen reusachtigen Marder, is geheel

(1) Die hier aan twijfelen mogt leze het zesde Deel van TEIJLERS IIde Genootſchap, waar de kundige JERONIMO DE BOSCH, in zijne opheldering en, de uitmuntende Vergelijkingen, door HOMERUS gebezigd, telkens bijbrengt.

(2) 4to 2e. Boek bl. 42; 8vo bl. 62.

W. van Haren. heel ſchilderachtig; de laatſte valt op den eerſten aan met zijne vreesſelijke knods:

(1) Maar SEGONS zoon, zoo wel door vaardigheid vermaard
Als kragt, ontwijkt bij tijds, en ſpringt hem met het zwaard,
(2) Terwijl de knods het ſlijk vergeefs in 't rond doed ſpatten,
(3) Regt op 't wanſchapen lijf; en weet hem ſtijf te vatten,
En drukt hem 't doodlijk ſtaal dwars door de leeuwenhuid
In 't week des buiks, en ſcheurd het, ſnijdend, daar weer uit.
Hij brult van ſtonden aan, en knerst op zijne tanden,
Gelijk een beer, die lang de Samojeedſche ſtranden
Onveilig heeft gemaakt, en eindlijk, in een woud,
In touwen listiglijk verſtrikt word aangeſchouwd,
En 't uitgetogen ſtaal der jagers ziet genaken,
Om van zijn leven beide en woede een eind te maaken.

Hoe

(1) 4to 5e. Boek, bl. 127; 8vo 6e. Boek bl. 221.

(2) Aan zulk een regel kent men den Dichter, die HOMERUS beſtudeerd heeft.

(3) De uitgave in 8vo heeft deze en de volgende regels tot de vergelijking anders; alles is minder kort en krachtig.

Hoe fraai en kunſtig ſchildert hij ons den vergramden BAGOAS, die van kwaad tot erger vervalt, in het zesde boek. *W. van Haren.*

(1) Gelijk een heete koorts, die nog in 't allereerst
Wat ademtocht vergunt, maar haast ontembaar heerscht,
En 't bloed op 't vreesſelijkst in de aderen doed kooken,
En niets voor de oogen zwenkt, dan ijsſelijke ſpooken,
Zoo raast de Booswigt. enz.

Het volgende beeld is voorzeker niet minder ſchilderachtig en krachtig:

(2) Maar naauw word dit geval BAGOAS aangebragt,
Of hij bemerkt den tijd, met ongeduld verwagt,
Waarin hij zijne wraak, met vrugt, in 't werk kan ſtellen.
Een woeste vreugde doet hem 't bloed in d' aadren zwellen.
Hij ſtaat, gelijk een Gier, door honger lang getergd,
Op 't hemelhoog en koud Emodiſche gebergt,
Die teêd're lamm'ren ziet in vruchtb're en groene dalen,
En zijn roofzugtig hart daarmee denkt op te haalen, Die

(1) 4to bl. 144, 8vo 7e. Boek, bl. 245.

(2) 4to 6e. Boek, bl. 150, 8vo 7e Boek, bl. 256.

W. van Haren.

Die loert op 't oogenblik van dienst voor zijne vlugt,
Zijn vleug'len ſpreid, en rijst, en kerft de dunne lugt.

Denzelfden BAGOAS, vol vreugd over een gepleegden koningsmoord, en reikhalzende naar meerdere gruweldaden, vergelijkt hij aldus bij een draak:

(1) Gelijk een helſche Draak, geen dorstverligting krijgend
Door ingezwolgen bloed; en nog naar meerder hijgend;
Met open muil door veld en bosſchen heenen ſtreeft,
En 't doodlijkst gift uitaêmt voor al wat om hem zweeft;
Zijn oogen ſtaan gelijk twee ſterren, en geluiden
Gaan uit den zwarten mond, die pest en krijg deduiden:
Zoo gaat hij, ſmedende weer nieuwe gruweldaên. enz.

En wat verder ſchildert hij hem dus:

(2) Niet anders dan een Stier, die, langs de woestenijen
Van 't groot Numidië, zijn leven moet bevrijen,
Door jagers agtervolgd, en 't vreesſelijk gebas
Der honden reeds aanhoord, als of het naast hem was;
Hij

(1) 4to bl. 157, 8vo bl. 267.

(2) 4to, als voren, 8vo bl. 268.

Hij ſtoot, met woest geweld, en breekt van alle zijden *W. van Haren.*
Wat hem verpligten mag den naasten weg te mijden,
Den zwaarſten tak van 't woud wipt hij met zijnen hoorn
En ſchuimbekt van verdriet, en loeid en brult van toorn. enz.

De ſchrik, die echter naderhand bevonden werd ongegrond geweest te zijn, heldert hij dus op:

(1) Fluks word een felle ſchrik in ieder hart geboren,
Men agt zich wederom rampſpoedig en verlooren;
Geen grooter vrees bevangt een' wankelbaaren geest
Voor ſpookſels in den nacht, en eenzaamheid bevreesd,
Wanneer hij, door het licht der zilvre maan bedroogen,
Zijn herſen-ſchimmen meent te hebben voor zijn' oogen,
Gedaanten, wezens ziet, verſchriklijk van gebaar,
Ja zelfs zich inbeeld, dat een ſtem hem, luid en klaar,
Een naderenden ramp of dood koomt voor te ſpellen;
Als konde een ſpookſel hem Gods raadsbeſluit vertellen!
Niet anders dan, wanneer het oog een dier bemerkt,
Van jongs af aan gehaat, (het zij natuur zulks werkt
Of toeval,) en het zélve op 't onverwagtst ziet nadren;
De

(1) 4to bl. 158, 8vo bl. 270.

W. van Haren. De leden trillen, en het bloed bevriest in de aadren;
Zoo ziet men, enz.

In het zevende boek ſchildert hij de ſtilte van een Romeinsch Leger, dat aandachtig luistert, aldus:

(1) Het ganſche Leger ſtond, aandagtig, opgetoogen,
En lette, met ontzag, op des Dictators oogen,
Stil, even als, op 't end van eenen zomerdag,
De wijde zee zich toont: waar 't ooge reiken mag
Is geen beweging, jaa geen adem zelv der winden,
Of ligte golv, de kust langs glippende, te vinden:
De zee gelijkt ook ſtrand: zij, die nog onlangs vol
Verwoede baaren was, hier hemelhoog, daar hol,
En dreigende, door dijk, en dammen te overrompelen,
Het aardrijk wederom in d' ouden nagt te dompelen.

Van het voortgaand mompelen en morren der krijgslieden zegt hij:

(2) Hun toorn groeid, als een Vuur, dat voor aan in een woud
Met een verheven vlam word, onverwagt, aanſchouwd,
Niet

(1) 4to bl. 192, 8vo 8e. Boek bl. 316.

(2) 4to bl. 193, 8vo bl. 317.

Niet bluschbaar is, en, door een harden wind gedreeven, *W. van Haren.*
In korten wijd en zijd verſlindende aan koomt ſtreeven,
Met ijsſelijk gekraak het hoog geboomt verteerd,
In eenen modderpoel het loofrijk oord verkeerd,
En het beyallige der ſchaduwrijke hoeken,
Aan 's meesters oog vergeefsch in asch en damp doed zoeken.

Den Dictator PAPIRIUS, onverzet midden in zijn muitend leger, dat hem dreigt met het blank geweer, teekent hij ons dus af:

(1) PAPIRIUS wierd nog verſtoorder op deez taal,
Maar niet in 't minst ontzet voor 't roudom ſchit'rend ſtaal.
Zoo ziet men, midden in Neptuins Egeeſche rijken,
Den hoogen Athos ſtaan, als uit zijn duistre wijken
Eöol de Winden lost. Zij ſtorten magtloos op
De ontzachelijke kruin en onbeweegb'ren top:
Niets is er wijd en zijd dan onrust te beſpeuren,
Het aardrijk loeid, en beeft, en ſchud, en voeld zich ſcheuren,
Alleen weerſtaat hij 't al; kaast dwarlwind en orcaan
Met grooter kracht te rug, en jaagt ze zeewaarts aan.

De verwondering van den genen, aan wien een ge-

(1) 4to bl. 194, 8vo bl. 318.

W. van Haren. gewigtig geheim geopenbaard wordt, drukt hij uit met deze vergelijking:

(1) Niet anders dan wanneer men uit een' droom ontwaakt,
En, worstlend met den ſlaap, geen zeker denkbeeld maakt,
Jaa twijfelt of men nog in 't ijdel rijk der ſchimmen
Gedompeld legt, dan weer vermogt om hoog te klimmen;
Zoo ſtond de jonge Vorst, wantrouwende in 't begin
Zijn oog en zijn gehoor.

Ik zoude uit dit werk, bovenal uit het uitmuntende laatſte boek, nog zeer veel fraais kunnen bijbrengen; doch ik ben reeds over dit Heldendicht te breedvoerig geweest. Dit is echter daarom geſchied, omdat de FRISO, mijns oordeels een tijdperk in onze Dichtgeſchiedenis uitmakende, niet genoeg naar waarde geacht, ja bij velen, die prijs ſtellen op voortreffelijke Dichtwerken, te vergeefs gezocht wordt. Hier en daar zal men, ik beken het, den geest van VAN HAREN's tijd, het ſchiedkundig berijmde, nog eenigzins aantreffen, echter zeer zeldzaam.

Heeft WILLEM VAN HAREN uitſtekende verdienſten als Heldendichter, hij is nog voortreffelijker als Lierdichter. Wij zullen nu niet ſpre-

(1) 4to bl. 220, 8vo bl. 364.

ſpreken van zijnen (1) *Leonidas* en andere afzonderlijk uitgegevene Lierdichten, maar u in zijn geheel mededeelen het voortreffelijk Gedicht, met het opſchrift (2) *het Menſchelijk Leeven*, omdat deze Lierzang zeer weinigen bekend, en echter de hoogſte toejuiching verdient van allen, die ware dichtkunst hoogſchatten. *W. van Haren.*

Helaas! helaas! hoe vlieden onze dagen!
Hoe ſpoed zich ieder uur met onzen luister heen!
Hoe flaauwe vreugd! hoe bittre plagen!
Hoe min vermaak, hoe veel geween!

Ô Dierbaar perk van drie tot zeven jaren,
Als ieder voorwerp 't oog bekoord, het harte ſtreelt,
Och of ze zonder einde waren,
Als alles lacht, als alles ſpeelt!

Be-

(1) Dit Gedicht is met drie anderen, meerendeels overgenomen uit de *Lierzangen van* HORATIUS, en vervolgd door eene *Proeve van Overzetting uit* POLYBIUS, uitgegeven. Zeer vele Gedichten voor en tegen W. VAN HAREN, mees al betrekking hebbende op zijnen *Leonidas* zagen een en andermaal met deze *Lierzangen* het licht; ook heeft men van hem *Lof der Vrede*, in drie Zangen, te vinden in het begin van het *Derde Vervolg der uitmuntende Gedichten van, voor, en tegen Jonkheer* WILLEM VAN HAREN. Ook heeft men nog van WILLEM VAN HAREN: *Aan zijne Groot-Brittanniſche Majeſteit*. 1743; *Aan de Groot-Brittanniſche Natie*, 1743; *Aan de Koninginne van Hongarijen*, 1742. en eenige *Pſalmen*, in de *Honigbij*, eene Frieſche Verzameling van Dichtſtukken, waaronder velen van waarde.

(2) Zie *Honigbije*, D. I. bl. 62—66.

W. van Haren.

Beminlijk Kind! ſpeel, nuttig u deez' dagen,
Want 's Waerelds grootheid ſchaft aan ons 't genoegen niet,
Dat u, door uwen houten wagen,
En door uw kaarten huis geſchied.

Haast zal men u door ſtrenge meesters leeren,
Wat taal Demosthenes verkondde in Pallas ſtad,
En Cicero voor 's Waerelds Heeren,
Toen Rome nog de kroon op had.

ô Moeilijk werk, benaauwde en pijnlijke uuren!
Ze is maar een ſchets deez' toe, waarmeé men u kastijd,
Der ſlagen, die ge eens zult verduuren
Van 't ſtuurſche lot, in later tijd.

Wat open veld verſchijnt daar voor ons oogen?
ô Jongeling! hoe werkt uw geest, hoe kookt uw bloed!
De driften, in het hart gevlogen,
Ontſteeken een' ondoofb'ren gloed.

Jaa! goot gij dan de onafgepeilde ſtromen
Des Oceaans daar op, gij bluschte 't vuur niet uit:
Hoe zal de reden het betomen,
Zij, die haare oogen pas ontſluit?

Ge-

W. van Haren.

Gelijk Aurore, in 't Oosten doorgeblonken,
Jaa nog veel ſchoonder ſtaat de Wellust in haar praal,
Haar adem is de pest; haar lonken
Verdelgen, als de blixemſtraal.

In zulk een ſtrijd ziet gij de dagen klimmen,
Gelijk het fris gebloemt zich opheft in een tuin,
En wordt een Man. Maar, ach! wat ſchimmen
Omcingelen op nieuws uw kruin?

Nu vlugt de ſlaap reeds in den vroegen morgen,
Jaa, zomtijds heeft de nagt geheel voor u geen rust.
Vermoeden, vrees, wantrouwen, zorgen,
Verdoven kennis, ijver, lust.

Nu ziet ge eerst klaar de broosheid aller dingen;
Hoe min het wuft geluk naar breidel hoort en toom;
En hoe de ſtaat der Stervelingen
Gelijk is aan een vlugge droom.

Terwijl de vreugde u bloemen ſchijnt te geven,
Ach zieldoorgrievend nieuws! ontrukt u't lot een' vrind,
Een' vrouw, beminder dan het leven,
Of 't waardſte pand, het liefſte kind.

W. v. Haren.

Vlugt dan, reis vrij naar afgelegen Staten,
Zeil door de middellijn naar 't verre Zuiderland;
Hun denkbeeld zal u nooit verlaten;
Het ſtaat, het wagt u reeds op ſtrand.

De droefheid is gelijk aan wreede dieren,
Verwoeder dan een leeuw, in netten ſtijf verwart,
Doorknagende, als een worm, de nieren,
Verſcheurende, als een Gier, het hart.

Wie koomt daar aan, vermoeid, en neergebogen?
Zijn wenkbraauw is gelijk aan 't ingaan van den nagt;
De glans der maan is in zijne oogen;
Zijn kruin is 't zwerk met ſneeuw bevragt.

't Is de Ouderdom. Waar mag hij toch op wijzen?
Wat teekend hij daar gints met zijnen vinger af?
Wat hoop van aarde doet hij rijzen?
't is 't eind van alles; — 't is het graf.

Hoe veelen is nog min geluk beſchoren,
Die de ijzere armoe fel met ſcherpe tanden bijt,
Die nagt en dag het kermen horen
Van 't teeder kind, dat honger lijd.

Heeft

Heeft de aarde dan geen voedſel voor ons allen? *W. van Haren.*
ô Hemel!.. and'ren prangt een lighaamskwaal, en doet
Hun 't leven onverduurbaar vallen,
In 't midden van den overvloed.

Zomwijlen rukt, voor 't eind van uwe dagen,
Fortuin uw ſtaat ter neer, gelijk men in het woud
Een hogen eik omver' geſlagen,
Na 't woeden van den wind, aanſchouwd.

Dan wordt een dwaas op uwen ſtoel verheven.
't Geweld verwoest uw erf; de laster verft uw kleed;
Geen vriend durft zich naar 't huis begeven,
Daar 't bleek gebrek den vloer betreed.

Wat is de Mensch, hoe magtig, hoe vermetel?
Genaakt het uur, al ſtaat een Heir rondom het Hof,
De Koning valt van zijnen zetel,
En wordt een handvol asch en ſtof.

Gij, Gij alleen, oneindig Opperwezen!
Gij, Vader en Monarch van al wat was, en word,
Hebt geen verandering te vreezen,
Noch dat uw' Scepter zij verkort.

W. van Haren.

D' oude Eeuwen, die voor 't menschdom gantsch verdwijnen,
En zij, die zullen zijn in laater tijdsgewrigt,
Ô God! die roept ge, en zij verschijnen
Te zamen voor uw' aangezicht.

Gij ziet hen voor uw zeetel henen drijven,
Als kielen, langs de zee genoopt door wind en vloed.
De eene is bekroond met Vrede-olijven,
En de andere bevlekt met bloed.

Gij hebt den Tijd van de Eeuwigheid gescheiden,
Gij hebt zijn vleugelen met uwe hand gewrogt,
Opdat hij niet te lang verbeiden,
En niet te snel vervliegen mogt.

Het Noodlot zit geknield voor uwe voeten,
En leest in 't heilig boek uw onweerstaanb'ren wil:
Maar, als uw oogen het ontmoeten,
Verandert alles, of staat stil.

Daar 't Eeuwig Licht een zee verspreid alle uuren
Van heil en van geluk uit 's Allerhoogsten schoot,
Daar kan geen rouw, geen droefheid duuren,
Daar vlugt de smart, daar sterft de Dood.

Was

Was WILLEM VAN HAREN, waaraan ik niet geloof dat nu iemand uwer twijfelen zal, een voortreffelijk Helden- en Lierdichter, zijn Broeder (1) ONNO ZWIER heeft hem voorzeker nog overtroffen. In den jare 1713 werd hij, waarſchijnlijk te Leeuwaarden, geboren; hij was Grietman in Stellingwerf-Westeinde, en een der aanzienlijkſte en bekwaamſte Staatsmannen van zijnen tijd. Hij had, even gelijk zijn Broeder, zitting in de Vergadering der Algemeene Staten, ook in den Raad der Staten en de Admiraliteit van Amſterdam; als Gevolmagtigd Afgezant in Zwitſerland, en als buitengewoon Ambasſadeur op de Vredehandeling te (2) Aken, was hij den Staat van zeer veel nut. Schoon hij

Onno Zwier van Haren.

(1) Zie over hem *Lijkrede op 't Afſterven van den Hoog-geboren Heere, Jonkheer* O. Z. BARON VAN HAREN, *Grietman in Stellingwerf-Westeinde &c. &c. op den 2den van Herfstmaand van den jaare* 1779, *in Wolvega, in den ouderdom van* 66 *jaaren en* 5 *maanden overleden, uitgeſproken in de Kerk van Wolvega, door den Wel Eerwaarden Heere* SIMON NAUTA, *Bedienaar des Goddelijken Woords in de Gemeente van Wolvega*, te Zwolle 1779. 8vo.

(2) Op het Stadhuis aldaar in de Zaal waar de Vrede geſloten werd, heb ik zijne beeldtenis geſchilderd gezien; in plaat is zijn afbeeldſel niet gebragt, dat van zijnen Broeder meermalen.

O. Z. van Haren. hij in (1) zoo vele hooge posten werkzaam was, kon dit in hem echter niet verdooven een bijzonderen lust tot de Wetenſchappen, en voornamelijk tot de Dichtkunst, welke hij in eenen eenigzins gevorderden ouderdom geheel botvierde, toen

(2) Zijn oog, niet meer ontroerd door Staatsveranderingen,
Zag uit zijn ſtil verblijf 't gewoel der ſtervelingen,
Ge-

(1) Behalve de reeds aangeteekende waardigheden, is hij nog geweest Vroedſchap, Burgemeester, en Eerſte in de Stad Slooten, Commisſaris generaal van de Zwitſerſche en Grizonſche Troepen in dienst der Vereenigde Nederlanden, Gedeputeerde uit den Adelijken Staat in de Staten van Friesland, Gedeputeerde te Velde, Commisſaris van WILLEM den IVden, Erfſtadhouder der Nederlanden, tot het reguleeren der zaken van Juſtitie en Politie, Finantie en Regeeringe in de door de Franſchen terug gegevene Landen en Steden in Braband, als mede Directeur van 't Zeeuwſche Genootſchap der Wetenſchappen te Vliſſingen. Hij was ook zeer gezien bij de Weduwe Gouvernante, enz. Zoo dat wij met zijnen Lijkredenaar wel zeggen mogen, (bl. 13.) „ In den glans zijns levens heeft de overleedene ve„ le goederen, jaa wat zegge ik, bijkans alle zegeningen dezer „ aarde genooten, en, indien 't mij geoorloofd is eene ſpreek„ wijze van hoogere tot laagere zaaken te doen daalen, zoude „ ik zeggen, hij is in ons Gewest, en Gemeenebest, met eere „ en heerlijkheid gekroond geweest: de hoogſte eerampten in „ den Staat, zoo algemeene, als bijzondere, in onze Provintie, „ heeft hij bekleed, ook zoo, dat weinige in ons Gemeenebest „ hem gelijk zijn geweest, dus het te verwonderen zoude zijn, „ indien deze groote man de doodelijke pijlen van den fel„ bijtenden nijd en naijver hadde kunnen ontduiken."

(2) Zie VAN MERKEN, *Germanicus*, 14de Boek, bl. 387.

Gelijk de nijvre beij, die honing gaart in 't woud, O. Z. van Haren.
Het gonsend wespenheir, dat om hem zweefr, beſchouwd.

(1) Van zijne volbragte ſtudiën te (2) Franeker en Utrecht tot aan zijne afzondering op het vreedzaam Wolvega, was zijn leven zoo rijk in voor als tegenſpoed. (3) De uitgezochtſte gaven der goede, maar ook der kwade fortuin waren zijn deel. (4) Aanzienlijk van geboorte boven al-

(1) Van zijne kindſche Oefeningen lezen wij het volgende, (*Lijkr.* bl. 11.) „In zijne aankomende jeugd genoot hij tot eenen „Leermeester den grooten, en in de geleerde waereld zeer be„roemden DUKERUS, Rector aan 't Gymnaſium te Zwolle, wiens „gemeenzame verkeering ons overleedene in den tijd zijner in„woning aldaar onder, zoo niet boven, andere zijner mede„leerlingen genooten heeft, toonende deeze groote meester, „dat hij deezen zijnen leerling, als edel van geboorte, aart en „naarſtigheid, begaafd met ſchoone vermogens, onder alle zeer „beminde."

(2) *Lijkrede*, bl. 12.

(3) De Leeraar in Makkinga, JOANN. JELLEMA, van wien twee Latijnſche Gedichten achter de Lijkrede van S. NAUTA gevonden worden, zegt daarom:

Si quis in hoc mundo fuerit melioribus horis
Uſus, et infausſtis, ut reor, HAREN erit.

(4) Als vooren:

Nobilibus prognatus Avis, Probavisque, ſecundus
In Friſiis nulli nobilis HAREN erat.

O. Z. van Haren. alle Friezen, tot den grootſten invloed en aanzien in dit Gemeenebest verheven, en echter door de bitterſte (1) huiskrakeelen vernederd, ja tot (2) tweemalen van huis en aanzienlijke boekerij door

(1) Ik zal deze teedere ſnaar niet roeren. Verſcheidene deelen druks in folio zijn over deze welbekende zaak voorhanden, waar uit mij, bij het doorzien, VAN HAREN's krachtige en meesterlijke ſtijl gebleken is. Voor het overige zeg ik met den min kunſtigen, dan verſtandigen, JELLEMA:

Cum caput extollit ſuper omnia celſior arbor,
Expoſitam ventis hanc magis eſſe vides.
Multa tulit, lugenda tulit, miſerabilis HAREN,
Sortis et incertae dura flagella tulit.
Heic aliquis merito, fuerit niſi nescius hospes,
Dixerit. HARENUM non habuiſſe parem.
Quid fuit in cauſâ? respondeo: *tangere vulnus,*
Non bene curatum, provida Muſa negat.
Iam ſatis est obiter dixiſſe. Domestica plures
Lis dedit HARENO non ſine nube dies.
Quale ſit hoc vulnus, quum ſanguine ſanguis abhorret
Proximus à proprio, non latitare potest.
Excidat ista dies, non nomine flebilis uno,
Detur et imbriferis abripienda notis.

Men heeft in de *Tijdwinst in ledige uuren*, van TRIP, een uitmuntend ſchoon Gedicht, genaamd *Spiegel der Verdorvenheid, in het geval van den Heere Jr.* ONNO ZWIER VAN HAREN, bl. 176—182.

(2) Zijn Lijkredenaar, (bl. 12) ſprekende van zijne kinderlijke oefeningen aan de Latijnſche School te Zwol, zegt, dat hij, ten bewijze zijner naarſtigheid, bekwaamheden en vorderingen op de Lagere Scholen, doorgaans met gewone Eereprijzen bekroond werd, van welke ten minſte ſommige nog voorhanden waren, of-

door brand beroofd, geeft hij ons in zijn leven een treffend tafereel der menſchelijke wisſelvalligheid. *O. Z. van Haren.*

„ (1) Hij was," zegt zijn Lijkredenaar, „ van een vlug en doordringend verſtand, „ van een ſcherp en welwikkend oordeel, „ van een ſtaalen geheugen, welke gaven, indien „ er gebruik, en vlijt, en in de vlijt aanhou- „ dendheid, en alles overwinnende arbeid bij- „ komt, gelijk die in den overleedenen onbe- „ twist-

offchoon eene woedende vlamme TWEEMAAL *zijne ſchoone en uitgelezene Boekerij verteerd heeft.* — Zijn Broeder WILLEM ſchijnt mede door brand zijn huis verloren te hebben:

Damna quoque injecit Vulcanus iniquus acerba,
Et domus HARENI perdita tota fuit.
Par fuit hæc ipſi cum fratre moleſtia, cujus
Et perilt, flammâ diripiente, domus.

Men zie verder, hoe ONNO ZWIER VAN HAREN zich beklaagt over het verlies van zijne boeken, in eene der volgende aanteekeningen. Aanmerkelijk is het ook, dat hij in de aanteekeningen op den Derden Zang der *Geuzen* (bl. 174) zegt, „ dat op den „ laatſten dag van December 1732, zijn vaderlijk huis tot „ *St. Anna* in *Friesland*, is verbrand." Dit zal dus waarſchijnlijk de eerſte brand geweest zijn; de laatſte had plaats te *Wolvega:*

Wolvega, vidisti, rapidas volitare favillas,
Lapſaque cum ſonitu texta ſuperba vago. et ſeqq.

En wel tegen den winter van het jaar 1776, gelijk blijkt uit eene Opdragt aan zijnen Zoon J. P. ANDRÉE, ſtudeerende te Utrecht, te vinden voor de *Overzetting van* POPE's *Eerſten Brief over den Mensch.*

(1) *Lijkrede*, bl. 14 en 15.

O. Z. van Haren. „ twistbaar gezien zijn, eenen groot man „ vormen, hoedanig een de overledene waar„ lijk was. Hij blonk bijkans in alle ſoorten „ van geleerdheid uit; hij ſprak verſcheiden talen „ en zeer vaardig; meer nogtans verſtondt hij: „ hij was een groot geſchiedkundige, zo in de „ algemeene geſchiedenisſen der wereld, en „ onderſcheidene koningrijken en natien, onder „ verſchillende lugtſtreeken, als in de bijzondere „ van ons Vaderland, eenen doorſleepenen Staats„ man zoo noodzakelijk, gelijk ook in die van „ Gods kerke; een goed Philoſooph, vooral in eenig „ gedeelte van de natuurkunde, een bekwaam „ Regtsgeleerde, en voor eenen Staatsman een „ groot Godgeleerde." Zulke bekwaamheden voorwaar waren zijnen dichterlijken aanleg niet weinig behulpzaam; een ſchat van allerlei kundigheden is in alle zijne Werken te vinden, bovenal in zijn dichtſtuk (1) *De Geuzen.*

Men

(1) Bij de beſchrijving van dit Werk ſpreekt het van zelve, dat de billijkheid vordert, dat wij het oorſpronkelijke van VAN HAREN volgen, en niet het in gladder versmaat gebragte door den onvermoeiden arbeid van de ſieraden van onzen tijd, BILDERDIJK en FEITH. De eerſte vergunne ons, dat wij ons verwonderen, dat dit Werk niet op beider naam is uitgegeven, en dat hem in het jaar 1784, bij het uitgeven der *Geuzen*, de veel verbeterde uitgave van 1776 in het eerst geheel onbekend was. Hoe vele fraaije verzen, in den Druk van 1776 in den tekst voorkomende, zijn nu in de aanteekeningen geheel van hunne plaats gebragt! Wij volgen dus de laatſte uitgave van den

Men zoude dit Werk met (1) den verdienſtelijken BILDERDIJK het best eene *Verzameling* of *Samenſtel van Vaderlandſche Lierzangen* kunnen noemen. Ieder bevoegd regter moet dezelve voor ſchoone kunſtſtukken erkennen; alles is hier ſtout, verheven en ſchilderachtig; (2) de versmaat is hier en daar wel wat ruw en ſlordig, en de taal niet zeer beſchaafd; men mist, gelijk (3) BILDERDIJK te regt aanmerkt, *die ſchoonheden van den tweeden rang, op welke onze leeftijd en landaart zo gezet, zo kiesch en zo keurig is*, maar het is vervuld met alle die ſchoonheden van den eerſten rang, te veel in zijnen tijd verwaarloosd. Uit een honderdtal van ſchoone plaatſen, welke wij tot proeven zouden kunnen bijbrengen, zullen wij

O. Z. van Haren.

den Dichter zelven, welke men zeer verre boven den Druk van 1772, wegens meerdere volledigheid van nieuwe gedachten en ſchoone invlechtingen, mijns oordeels, ſtellen moet; zoo dat ik geheel niet inſtemme met het gevoelen van BILDERDIJK in zijne Uitgave bl. 334—337 opengelegd. Wij voegen hier nog bij, dat dit Werk van VAN HAREN het eerst gedeeltelijk in den jare 1769 in het licht verſchenen is, onder den titel *Aan het Vaderland.*

(1) Voor zijne Uitgave, bl. xx.

(2) Dit alles is door de Heeren BILDERDIJK en FEITH alleruitmuntendst verholpen. Men begrijpt echter, dat dit niet heeft kunnen geſchieden, zonder dat hier en daar vrij wat van het krachtige is verloren gegaan.

(3) Als voren, bl. xiii.

O. Z. van Haren. wij eenige kiezen, niet om het overige als 't ware daardoor minder te keuren, maar om u, mijne Heeren! en alle ware hoogachters der Nederduitſche Dichtkunst, aan te ſporen tot het geheel. Wij rangſchikken hetzelve onder de heerlijkſte kunstvruchten van den Nederlandſchen Zangberg. Dus vermeldt hij b. v. de eerſte Watergeuzen:

(1) Oranj' en Vrijheid doen herſchijnen
De Geuzen, welke Dwinglandij
Van d'aarde zogt te doen verdwijnen,
En 't wit van hare raſernij!
Zij rijzen weder uit de baaren,
Daar hen de Vrijheid deê bewaren,
Toen alles vluchte, boog of viel.
Een kleine Vloot is haar vermogen,
Maar d'onverſaagdheid is in d'oogen,
En 't Vaderland in ieders ziel.

Dus, van Collatien vertrokken,
De dolk, en bloedig, in de hand,
Kwam de eerſte Brutus, onverſchrokken,
Zich toonen aan de Tijbers rand.

„ Ro-

(1) Uitg. 1776. 2de Zang, bl. 10 en 11. van Bilderdijk, bl. 16, 17.

O. Z. van Haren.

„ Romeinen! riep hij, neigd uw ooren,
„ De blijde Vrijheid laat zich hooren;
„ Zij zegt: „ Kiest mij of ſlavernij!"
„ Voor Wetten, of voor Heer, te beeven,
„ Verkiest, of ſlaav of vrij te leeven!"
En 't Capitool weergalmde, „ Vrij!"

Hoe vernuftig en ſchilderachtig is, bij het opnoemen der Scheepsbevelhebberen voor den Briel, de *epiſode*, waarin ons de reden, die HENDRIK THOMASZ., een Noordhollander, tot den togt bewogen heeft, eenvoudig, maar niet te min fraai, aldus wordt medegedeeld!

(1) De Jonge THOMASZ bragt die mannen,
Die 't waaterig Noord-Holland zond,
Die uit de Rijp- en Grafter-bannen
De rijksdom's prikkel hem verbond.
Met KEETJ' aan 't Beemster-meir gebooren,
Heeft THOMASZ alle hoop verlooren
Van zoete KEETJE 's lieve hand;
Gelijk in zeeden, woonplaats, jaaren,
In kindsheid reeds in hoop van paaren,
Wie had belet haar echte band?

Ach!

(1) Bl. 16—18. bij BILDERDIJK is dit te vinden achter in de *Opheldering*en, bl 265.

O. Z. van Haren.

Ach! KEETJE's Vader, rijk in gelden,
In veenen, weijden, hooi en gras,
Wil nimmer Schoonzoon hooren melden,
Bij wien een kleiner erfdeel was.
Dus als, met d' eerſte blink der reeden,
De zeedigheid voor alles treeden,
En cieren moet een' jonge maagd,
Krijgd KEETJE last, voor al te vlieden
Dien THOMASZ, meer dan and're lieden,
Die, minder rijk, haar meest behaagd.

Vergeefs gaf Meij toen zagte dagen,
De Soomer 't aangenaamſte groen,
Geen tuin kan KEETJE meer behaagen
In 't allervruchtbaarst' Ooft-faijſoen.
Maar als de vorst, in Wintertijden,
Geheel Noord-Holland koomt verblijden,
Dan draagd de Liefd' aan vrijsters hulp;
Wanneer de Jeugd, op ſchaats geheeven,
De ſnelle winden-lijk gaat zweeven.
Wijl d'Ouderdom bewaard de ſtulp.

Dan kunnen Minnaars, zonder ſchroomen,
(De gulle vreugde heerscht in 't Land)
Op 't ijſer en de gladde ſtroomen
Vergaderd, vliegen hand in hand.

Dan

Dan leijden THOMASZ vlugge ſchaatſen
Zijn hartewensch door buure-plaatſen,
Hij drukt de ving'ren, welk' hij houd;
En als, wijl KRETJ' een weinig ruste,
Een zoentje beider lijden ſaste,
Scheen ijs en noorde wind niet koud.

O. Z. van Haren.

Maar als bij d' Ouders is vernomen
Die korte troost, en rust, zo kuis,
Werd geene reden aangenoomen
Die KRETJE bragt uit Moeders huis.
Wat zal des Vrijers moed beginnen?
„Koomt," zegt hij, „makkers! buit gaan winnen,
„Daar and'ren lokt der Vrijheids glans!
„Wat s' aan de Geuſen mag vertoonen,
„Laat s' ons met goud en vrijsters loonen!"
En honderd man nam aan die kans.

Kon onze VAN HAREN den trotſchen en bloeddorſtigen ALBA afſchuwelijker afſchilderen, dan op deze allerkrachtigſte wijze?

(1) Dit alles doet aan ALBA denken,
Dat Nederland bedwongen is,

Dat

(1) Bl. 27 en 28. BILDERDIJK bl. 39 en 40.

O. Z. van Haren.

(1) Dat geen de minſte vouw zal krenken
Het blad van die geſchiedenis;
Dat de Overwinning, ſijnen wagen
Gevolgd, getuigenis zal dragen,
En brengen aan een and'ren Eeuw,
Dat hij, in Vrijheid heeft gevonden,
En heeft getemd, en heeft gebonden
Den fieren Nederlandſchen Leeuw.

„ 't Schavot heeft reeds de dood gegeeven
„ Aan elk, die wederſpannig was,
„ De goederen van ſij, die leeven,
„ Behooren aan des Konings kas.
„ Gaat, willekeurige beveelen,"
Zegt hij, „ gaat ieder een beſteelen
„ Hun Oud'ren goed, en Vad'ren erf!
„ Dit Volk moet arm, behoeftig weeſen,
„ Van Beedelaars is niet te vreeſen,
„ En Vrijheid ſtrekt tot haar bederf!"

Dus

(1) BILDERDIJK heeft dit dus veranderd:

Dat niets het minst den roem zal krenken
Van zijne nagedachtenis.

wij vinden het oorſpronkelijke veel dichterlijker.

Sijn helder oog kan nimmer feijlen, *O. Z. van Heren.*
En ziet gelijk aan alle zijd;
Het kan 't ongrondelijke peijlen;
Het kend de waarheid, meet de tijd;
Het wil in deernis wel beſchouwen
Ons kort vermaak, ons lang berouwen,
Ons ongeduld in ramp, en pijn,
D' onweetenheid, dat ongelukken,
Die leeren onder God te bukken,
Bewijſen zijner goedheid zijn.

Hij gaf geboorte, kracht, en leeven
Aan alle Glooben zonder tal,
Welk' in d' onmeetb're ruijmte zweeven,
Elkaêr bewaarende voor val.
Zo wel die d' afſtand doed verdwijnen,
Als zij, die onbeweegbaar ſchijnen,
Zijn all' in eevenwigt gezet:
En in de loop, of rust, begonnen,
Comeeten, Weerelden, of Sonnen,
Volgd ieder d' eens gezette wet.

Maar noch die blinkende gevaarten,
Wier wigt d' inbeelding naauwlijks vat,
Noch gij, geduchte vier'ge Staarten,
Planeetens nieuwe leevens-ſchat,

O. Z. van Haren.

Het zij gij diend, of wel gebied,
Graveer op 't diepst in uw geweeten,
In weelde, of in gebrek gezeeten,
Dat u de Godheid ſtadig ziet.

Ver boven 't Firmament verheeven,
Geeft d' Allerhoogſte ſijne wet.
De throon, die deeſe wet ziet geeven,
Is boven lof, en zonder ſmet.
Aldaar is alles reijn en heijlig,
Voor 't aardſch' en voor 't bevlekte veijlig.
De Deugden ſpeelen om dien throon;
Sij offren zuivere gebeeden;
Terwijl de zwakke Menschlijkheden,
Van verre, bidden om verſchoon.

Bij alle Volk'ren aangebeeden,
Schoon geen van haar ſijn weeſen kend,
Werd hij gezogt in plegtigheeden,
Geleerd bij Khoran, Vedam, Zend.
De Wild' eerd hem in lucht, en winden.
Elk tracht om ſijne wet te vinden;
Elk zoekt een tempel in de ſmart.
Sterveling! in uw geweeten
Is ſijne vaste wet gezeeten.
Sijn tempel is in 't deugdzaam hart.

Sijn

Sijn helder oog kan nimmer feijlen, *O. Z. van Haren.*
En ziet gelijk aan alle zijd;
Het kan 't ongrondelijke peijlen;
Het kend de waarheid, meet de tijd;
Het wil in deernis wel beſchouwen
Ons kort vermaak, ons lang berouwen,
Ons ongeduld in ramp, en pijn,
D' onweerenheid, dat ongelukken,
Die leeren onder God te bukken,
Bewijſen zijner goedheid zijn.

Hij gaf geboorte, kracht, en leeven
Aan alle Glooben zonder tal,
Welk' in d' onmeetb're ruijmte zweeven,
Elkaêr bewaarende voor val.
Zo wel die d' afſtand doed verdwijnen,
Als zij, die onbeweegbaar ſchijnen,
Zijn all' in eevenwigt gezet:
En in de loop, of rust, begonnen,
Comeeten, Weerelden, of Sonnen,
Volgd ieder d' eens gezette wet.

Maar noch die blinkende gevaarten,
Wier wigt d' inbeelding naauwlijks vat,
Noch gij, geduchte vier'ge Staarten,
Planeetens nieuwe leevens-ſchat,

O. Z van Haren.

Sijn voor Sijn' oogen meer in waarde
Als 't bloedeloose dier op aarde,
(1) Dat kleint', aan 't zoekend oog, verborg;
De Vorsten, welk' een land vercieren,
Het voedsel, nodig voor de mieren,
't Is alles deel van sijne zorg.

Dit is een andere toon van Godsdienstige verzen, als bij de Bijbelrijmelaars van dien tijd.

Dan, mijne Heeren! ik ben hier in een al te heerlijk bloemhof geplaatst voor het kort verblijf mij vergund; op deze wijze voorttredende, zal het einde ver te zoeken zijn. Ik moet echter bij het heerlijke tafereel der kuische ROSEMOND, hoe uitvoerig, u noodzakelijk ophouden; het zoude onvergeefelijk zijn zulke bloemen onachtzaam voorbij te treden, en er u niet oplettend op te maken.

(1) On-

(1) BILDERDIJK, die te regt bijna niets van eenig belang in deze gansche uitvoerige en treffende schilderij heeft veranderd, stelt deze regel aldus:

't Geen kleinheid aan ons oog verborg.

ons komt die van VAN HAREN veel schilderachtiger voor, dat *zoekend* heeft hier veel kracht, ook in de volgende regels geeft *vercieren* zoo sterker tegenstelling dan *bestieren*, het geen BILDERDIJK verkiest.

(1) 't Ontſtuimig Zwerk nogtans, aan 't woelen, *O. Z. van Haren.*
Heeft niet alleen aan Vlaand'rens rand,
Maar bittre werking ook doen voelen
Aan Walch'rens Wester duijne-kant.
Meer oostelijk-als d' and're ſteden
Heeft Veere mind're ſchaê geleeden,
Doch hoorde d' ijsſelijke wind:
En waar zijn harten zonder ſchroomen,
Wanneer m' in noodweer, op de ſtroomen,
Of vader weet, of man, of kind?

Maar niemand heeft in deeſe wallen
Met meerder angst den avondſtond
In zwarte wolk zien nedervallen,
Als gij, deugdrijke ROSEMOND!
't Is juijst agt jaaren thans geleeden,
Dat ROSEMOND, beroemd door zeeden,
Haar trouw, DE LANG', aan u verbond;
Dat gij, gelukkigſt' aller menſchen,
Genoot het toppunt uwer wenſchen
In 't blij bezit van ROSEMOND.

't Is waar, wanneer de lentedagen,
Met d' eerste blijk van ſonnegloed,

Ver-

(1) Bl. 140—145. BILDERDIJK, bl. 198—205.

O. Z. van Haren.

Verdwijnen doen de wintervlagen,
En 't licht herzoekt de Noordſe vloed;
Dat jaarlijks uwe nijvre zorgen
U, maanden lang, voor 't oog verborgen
Van uwe vrouw, en huisgezin:
Maar welke vreugd', in najaarstijden,
Als vader, huijs en vrouw verblijden,
En voeden kwam door ſijn gewin.

Hoe vroolijk gleeden dan all' uuren
Van 't weer vereende jonge paar!
Als in de kou, bij goede vuuren,
Sij tellen overwinst van 't jaar;
Als zamen aan den disch gezeeten,
Na vroeg en matig avond-eeten,
In 't langzaam nad'ren van de nacht,
Sij hem verhaald, wat kinders zeijden,
Die om ſijn afzijn dikwijls ſchreijden,
En welke troosten ſij bedacht.

Of wel, als hij, in kers-tijds rusten,
Op zee-caart toonde aan ROSEMOND,
Waar deeſe reijs, op Groenlands kusten,
De beste nering zich bevond.
„Hier," zegt hij, „ziet men Hecla branden;
„Daar was 't, in 't ijs, op Spitzbérgs randen,

Dat

„Dat ſtorm ons 't noodgebed afwrong; *O. Z. van Haren.*
„De Hemel in dees' oogenblikken,
„Zag mij voor u alleen verblikken."
Haar oog en hart volgt ſijne tong.

Zo lang de Dwinglandij, aan 't woeden,
Noch wederſtand noch paalen kend,
Was hare zorg voor drift te hoeden
DE LANG', aan hare raad gewend.
Maar als nu God, getergd door Spanje,
De Vrijheid toonde bij Oranje,
Was ſij 't, die moedig haren man
Vermaand', in krijg, en in gevaaren,
Sijn bloed en leven niet te ſpaaren,
Daar God en Land hem roepen kan.

Sij zeid', „Ik zal nooijt overleeven,
„ô Waard', ô dierbaar' Echtgenoot!
„Den dag, die u de dood zou geeven!
„Voor 't Vaderland op kust of vloot,
„Maar 'k wensch het einde mijner dagen
„Veeleer, als dat de Spanjaards zagen,
„Dat voor 't gevaar DE LANGE beeft;
„Of ik 't verwijt zou kunnen hooren,
„Dat laffe rust hem kon bekooren,
„Als 't Vaderland hem nodig heeft."

O. Z. van Haren.

Hij antwoord: „ mijner ziels beminde!
„ Mijn welzijn altijd is gewis,
„ Mits ROSEMOND maar ondervinde,
„ Dat haar DE LANGE waardig is.
„ Ik ga voor Godsdienst en de Landen,
„ Voor ROSEMOND en onſe panden,
„ De Vrijheid zoeken, of de dood;
„ En 't zal Oranje nooijt berouwen,
„ Wat ſijne wil mij mag betrouwen,
(1) „ In Zeelands, ſijn', of Geuſen nood."

Hij ſcheen nog meer te willen ſpreeken,
Maar 't oog gezwollen toont een vloed
Van vogt, gereed om door te breeken,
Niettegenſtaande taelije moed.
Maar ROSEMOND durft vrijlijk ſtorten
Die traanen, welk' ons leed verkorten.
Een kus ſcheid haar en haren Man,
Een teed're kus, die op de lippen
De beide zielen zâem doed glippen,
En egte Min maar geeven kan.

Wijl

(1) Dezen ſtroeven regel verbetert BILDERDIJK aldus:
Het zij te land of op de vloot.

Wijl Tweedragt, uit de Hel ontflooten, *O. Z. van Haren.*
En tusſchen Krijg en Wraak gezet,
Door hare toorts, en 't bloed vergooten,
Rivieren, Kust, (1) en Dampkring ſmet,
Vuld zagte vreê (de deugdsbelooning)
Ô ROSEMOND, uw hart en wooning;
In beid' is alles even rein.
Geen driften gaan in 't harte zweeven,
Geen weelde ſtoord de rust van 't leeven,
Het zeedig huijs is net en klein.

Drie kind'ren, zoet en waarde panden,
Gewenschte vrucht van hare trouw,
Vermeerd'ren nog de lieve banden,
Zo heilig bij de kuiſche Vrouw.
Haar oudſte Soon, nu zeven jaaren,
Spreekt reeds van over zee te vaaren;
Het meisje ſpeelt bij Moeders ſchoot,
De meerd're gunst ſchijnt haar te ſpijten
Wanneer de Moeders hand, op 't krijten
Van 't zuijgend kind, de borst ontbloot.

Een

(1) BILDERDIJK had dit niet moeten veranderen in:

. . . . . en Zee beſmet.

O. Z. van Haren.

Een weinig melk, een weinig water,
Met meel (1) en eijeren gemengd,
Geeft d' eene vroeger, d' and're laater,
Het voedzel, eerst op 't vuur gezengd.
Terwijl is Moeders oog aan 't dwaalen,
In twijffel, waar ſij meest kan praalen;
't Is egter, of ſij 't hoogſte prijkt
Met hem, die haar is eerst gegeeven;
Die verst gevorderd is in 't leeven,
Die meest na haren Man gelijkt.

De buijen, die zich laten hooren,
't Gehuil der winden in de lugt
Koomt deeſe zoete vreugde ſtooren,
En oorzaakt meenig bange zucht.
„ Wie weet," zegt ſij, in zwaare reegen,
„ Wie weet, waar hij nu is geleegen;
„ Of zwerfd, verwaeijd in holle zee!
„ Sij ſpraaken laast van uit te vaaren,
„ En nergens Spanje's vloot te ſpaaren,
„ Zelfs niet op Englands kust of ree.

„ 6

(1) BILDERDIJK heeft verbeterd:

. . . . of luttel broods . . . .

„ Dat men tijden mogt beleeven, O. Z. van Haren.
„ Dat ieder zwakke jonge Vrouw
„ Voor haren Man niet altijd beeven,
„ Noch zorg voor Weeſen voeden zouw!
„ Voor Weezen?" — ROSEMOND, bewoogen,
Voeld traanen (1) duisteren haar' oogen,
Die hare hand veegt ſpoedig af;
Maar d' oudſte kind'ren laaten 't ſpeelen,
Om (2) bij de Moeder 't leed te heelen,
't Geen ieder vreesde dat hij gaf.

Die kind'ren eijsſchen nieuwe zorgen,
(3) De kindsheid vorderd vroege rust:
D' aanſtaande nacht, zal, voor de morgen
Bereiden kracht en nieuwe lust.
De moeijheid blijkt alreed' aan 't gaapen,
Een kort gebed verhaast de ſlaapen,
Die ſlaap is zuiver, ongeſtoord,
Wijl ROSEMOND, diep in gedachten

Op

(1) Is dit niet veel fraaijer dan BILDERDIJK's
..... drijven door haar oogen?

(2) BILDERDIJK heeft dit zeer lief veranderd:
Om door hun zoentjes enz.

(3) Dezen allernatuurlijkſten regel had BILDERDIJK niet moeten veranderen; de volgende regels hebben mede zeer veel geleden.

O. Z. van Haren.

Op 't zeemans lot, in zulke nachten,
Met zidd'ring elke rukwind hoord.

Maar, denkt ſe, 't zorgen kan niet helpen,
Hij is, ô God! in uwe hand,
't Sij hem de golven overſtelpen,
Of ſijne pligt hem vind' aan land!
Ik moet voor deeſe kind'ren leeven:
Nog eens de borst aan 't klein gegeeven!
En, als de lamp is uitgeblust,
Keert ROSEMOND zich in gebeeden
Tot 's Hemels goedertierenheeden;
En hare ſlaap is ook gerust.

Ik weet niet, dat de achttiende Eeuw ons eenig kunſtſtuk ſchilderachtiger, natuurlijker en gevoeliger heeft geleverd; leest en herleest, bid ik, deze onnavolgbare *epiſode*, en veteer VAN HAREN met mij, als den kenner en doorgronder der ſchuilhoeken van het menſchelijk hart, den ſchilderachtigen Dichter van huiſelijke tafereelen, die het regte punt getroffen heeft, om ons op het genoegelijkst te ſtreelen en te roeren. Die bij zulke ſchilderingen koud blijft, is voor geene poëtiſche verwarming vatbaar. VAN HAREN wist, dat zulke voorwerpen den waren ge-

gevoeligen meest treffen, en bedient er zich met regt meermalen van, b. v: *O. z. van Haren:*

(1) Maar welk is van de ſchouw-tooneelen
Die 't menschdom aan uw oog ontdekt;
't Geen allerminst u kan verveelen;
Of allermeest genoegen wekt?
Het is, wanneer de Moeders borſten
Verzachten eigen kind'rens dorſten,
En voeden 't kroost dat God haar gaf;
(2) Als ſij die teed're zuijgelingen
Bewaard voor melk van vreemdelingen;
En weigerd aan 't ontijdig graf.

VAN HAREN, niet gewoon anderen ſlaafsch te volgen, leide zich toe op zulke natuurlijke ſchoonheden. Hij zocht zijne poëzij niet door overlading van verſchrikkelijke woorden en akelige denkbeelden met duistere woordſchikking kracht en verhevenheid bij te zetten; hij ſpaart zulke krachtige trekken voor enkele reizen, en bedient zich lie-

(1) Bl. 147. BILDERDIJK, bl. 208.

(2) BILDERDIJK heeft aldus:

Wanneer zij hare teedre telgen
Geen vreemde ſappen in doet zwelgen.

O. Z. van Haren. liever van ſchilderingen en gelijkenisſen, uit die zachte en teedere tooneelen ontleend, waarin onze verbeelding zoo gaarne zich verlustigt, omdat een welgeſteld hart er zijn grootst en edelst genoegen in vindt. Tot bewijs ſtrekke nog het begin des twaalfden zangs, waarmede ik dit verslag omtrent *de Geuſen* zal beſluiten:

(1) Wanneer, door bittre nood gedrongen,
Uit Oudren huijs, een éénig Soon,
Van ſijne Moeders zij gewrongen,
In verre landen hoofd de woon,
Dan leefd de Moeder in verlangen,
Geen rust kan hare ziel bevangen,
Maar hoop en wenſchen, dat de dag,
De blijde dag voor haar, mag leeven,
Die 't waarde pand zal wedergeeven,
Dat eens in hare boezem lag.

Doch als de tijdſtip is gekomen,
Dat ſe, onverwagt, de tijding hoord,
Dat op de kusten is vernomen
Een ſchip, en hare Soon aan boord,
Dan weegen uur en oogenblikken,
De minste winden doen verſchrikken,

Door

(1) Bl. 72. Bilderdijk, bl. 105.

Door hare vreeſen ſtorm gemaakt : O. Z. van Haren.
Die zorgen zijn maar opgeheeven,
Als in haar' armen is gegeeven
Die 't Moeders hart zo teder raakt.

Dan dwaalt de ſtem op hare lippen,
Dan zoekt, vergeefs, het koriſte woord
Uit hare mond verhaast te glippen
Door nieuwe woorden weêr geſtoord.
Sij wil verhalen, ſij wil vraagen;
Wat ſij, wat hij heeft ook verdraagen;
Maar nette taal is weg gevlucht;
De ſpraak, in order niet te brengen,
Voeld zig met ſnikken ondermengen;
Verwarde klank vervuld de lucht.

Die dag is thans alhier gebooren, enz.

Het zal, na zulke proeven, niet noodig zijn, verdere bewijzen bij te brengen uit de overige Lierzangen, welke afzonderlijk gedrukt zijn, als daar zijn (1) *de Vrijheid*, *Vaar-*

(1) In de *nieuwjaarsbrief aan mijn jongſte Soon*, (gelijk ons ergens elders gebleken is, CAREL genaamd) over een krijgskundig onderwerp loopende, en geteekend 31 Dec 1777, zegt VAN HAREN, bl. 29 en 30: „*Gij zijt groot gemaakt in den grondregel, dat 's menſchen geest en lichaam in maatige, maar ſtaadige arbeid en beweeging moeten worden gehouden, gelijk het gepaſt*

O. Z. van Heren. *Vaarwel van een oude Vader aan zijn Soon, enz.* (1) *de Koopman, de Staatsman, de Schimmen,* (1) de

lijste ſtaal een geduurige zorg van ſchoonhouding verelijscht. Alle drie roestenſe zonder dat: en die roest is bij den mensch ſpoedig gevolgd door traage vadzigheid, met zig brengende die luijheid, welke de gewisſe voorloopſter is van de burgerlijke dood, dat is van die geſteldheid van geest, in welke men aan de zamenleeving onnut is. Deeſen regel, dien ik u heb geleerd, volg ik zelve: maar zo lang ik geene genoegzaame boeken weder bezit, is het herſtellen, veel min het nieuw opſtellen van werken van discuſſie voor mij onmoogelijk; zelfs niet van die geene van welke gedeelten behouden zijn. Alles wat er proviſioneel over is voor een man, aan een zestigjaarigen arbeid gewend, is het mondeling onderwijs aan mijne twee jongſte Soonen, wanneer ſij onder mijne oogen zijn, en om voor haar zomtijds in haar afweeſen een klein werkje op 't papier te brengen, het geen hun kan herinneren een gedeelte van die mondeling gegeevene leſſen. Van deeſe zoort zijn de twee hier nevensgaande voortbrengzelen van mijne weinige leedige uuren, in dit najaar. Het eerſte voor u, tot uitbreiding van een vers van de Geuſen, dat u donker voor kwam, en het tweede voor uw Broeder, opgeſteld gedurende de veertien dagen, dat de reijs van de Argo na de Levant ſcheen te zullen zijn." In den Lierzang de *Vrijheid* wordt fraai uitgebreid het gezegde in den vijftienden zang der *Geuſen*:

Die ſterven durfd is altijd vrij.

Het tweede Gedicht is niet minder fraai, en heeft tot opſchrift: VAARWEL *van een oude Vader aan ſijn Soon, vaarende op 's Lands Schip van Oorlog de Argo, onder bevel van de Collonel Ridder* VAN KINSBERGEN. Deze laatſte zoon was ANDRÉAS genaamd.

(1) Deze drie Lierzangen, *de Koopman*, gerigt aan zijn zoon Duco, negotiant tot Amſterdam, *de Staatsman*, zijnen zoon Wil-

(1) *de Komst van de Mesſias*, (2) *de Koophandel*, (3) *de Herſchijning*, (4) *de Landbouw*, en (5) *de Inënting*, om nu niet te ſpreken van zijne (6) Dichterlijke Vertalingen. Hij heeft ons (1) twee

O. Z. van Haren.

WILLEM ANNE, gedeputeerden Staat van Friesland, toegezongen, en *de Schimmen*, een Gedicht, dat boven de twee overige, hoe uitmuntend fraai ook, uitblinkt, en de heerlijkſte trekken van ware poëzij aan den dag legt, zijn in 1778 te Zwol uitgegeven.

(1) Deze, hoewel zonder naam, twijfele ik niet, of is mede van VAN HAREN; het is *eene Proeve van een Lofzang om te werden 'geſteld in muſijck.*

(2) In de uitgave der *Geuſen*, of liever *aan het Vaderland*, van 1769, maakt deze Lierzang den eerſten zang des Werks uit; in latere uitgaven heeft hij denzelven weggelaten, en naderhand denzelven gezonden aan het Zeeuwsch Genootſchap der Wetenſchappen te Vliſſingen; in de uitgave van BILDERDIJK is hij de Voorzang. Zie verder BILDERDIJK, bl. 238 en 239.

(3) De geheele titel is DE HERSCHIJNING, *Lierzang aan* ADELEIDE, *op den 5den Auguſtus* 1776, *wanneer zij haar achtenvijftigſte jaar vervulde.*

(4) Deze Lierzang, gericht aan den Griffier VAN DEN HEUVEL tot Utrecht, is te Zwol in 1777 gedrukt.

(5) Deze Lierzang is gericht aan zijne behuwddochter SARA MARIA VAN DEN HEUVEL, huisvrouw van Jonkheer DUCO VAN HAREN, welke twee zoontjes had laten inënten. Dit Gedicht is mede in 1777 te Zwol gedrukt.

(6) Deze zijn *Proeve van Overzetting uit het Engelsch*, zijnde de eerſte brief van POPE's *Proeve over den Mensch*,

P. Z. van Haren.

(1) twee Treurſpelen, *Willem den Eerſten en Agon, Sultan van Bantam*, genaamd, nagelaten; het

dezelve is in 1776 vervaardigd, en, zoo ik mij niet bedriege, *Offerhande van Themistocles, Lierzang van Pindarus aan Ergóteles van Himera, gevonden in Herculanum, en volgens het Grieksche ontcijfferde Handſchrift in 't Italiaansch vertaald door den Eerwaarden Vader Gennaro Sanchez de Luna, voorheen Jeſuit en Hoogleeraar in de Griekſche Letterkunde tot Napels, op eenen vrijen trant in Nederduitſche dichtmaat overgebragt door het Kunstgenootſchap, onder de zinſpreuk, Gunst baard Kunst.*

(1) In de jare 1779, het zelfde jaar van zijn ſterven, is een tweede nageziene en verbeterde druk van deze Treurſpelen uitgekomen, onder den titel van *Proeven voor Nederlands Toneel*. Achter deze Treurſpelen heeft men gevoegd *Pietje en Agnietje, of de Doos van Pandora, Tooneelſpel, ter gelegendheid van de derde Eeuw van de Unie van Utrecht*; dit ſpel is echter meerendeels in proza, waarom wij er in den tekst geene melding van gemaakt hebben, zoo min als van eenige andere Werkjes van VAN HAREN in ondim, als daar zijn de *Lijkreeden op Willem den Vierden*; Leeuw. 1766. *Proeve van eene Nationale Zedelijke Leerreeden van een oud Man aan de Jeugd van Nederland*, Zwolle 1779; *Aanſpraak als Preſident aan de Raad van Staaten enz.* 1746; *Proeven op de Levensbeſchrijvingen der Nederlandſche Doorluchtige Mannen, behelzende het Leven van Joannes Camphuijs* 1772; *Van Japan, met betrekking tot de Hollandſche Natie en de Christelijke Godsdienst* 1775; de reeds genoemde *Nieuwjaarsbrief aan mijn Jongſten Zoon* 1778, en eindelijk, *Verhandeling over de Nationale of Vaderlandſche Gedichten* in het zesde Deel der *Verhandelingen van het Zeeuwſche Genootſchap te Vliſſingen*. In de aanteekeningen op zijne *Gedichten* ſpreekt hij van een *Leven van den Griffier Fagel*, zie bij den tienden zang bl. 203 en 204, BILDERDIJK 315 en 316; deze ſchijnt

het laatſte verdient zeer veel lof, doch vereischt eenige beſchaving. O. Z. van Haren.

Wij erkennen ONNO ZWIER VAN HAREN voor het uitſtekendst ſieraad der achttiende eeuw, die in POOT alleen eenen waardigen mededinger vindt. *Het eenparig verſlag der Letterkunſtige berichten* mogen hem, volgens (1) BILDERDIJK, *alle aanſpraak op den eernaam van Dichter ontzeggen*, wij, met dezen Hoofddichter van onzen tijd zulke onwetende betweters belagchende, vereeren VAN HAREN, met een warm gevoel, als een Dichter van zeer zeldzame verdienſten, die moed en kunde genoeg had, ſlaaffche banden te breken, en zich op eene hoogte te ſtellen, door dichtlievenden van zijnen tijd op verre na niet bereikt.

Om

ſchijnt mede van zijne hand te zijn, en misſchien is het in handſchrift nog aanwezig; men zie ook hierover *Bijvoegſels op het Negentiende Deel van* WAGENAAR's *Amſt.* bl. 124. Dat VAN HAREN te weinig naar verdienſte bekend is, en eene bijdrage tot betere bekendmaking mij zeer noodzakelijk voorkwam, heb ik dit alles niet willen verzwijgen. Men vergeve mij deze rijkelijkheid, en neme ze voor mildheid.

(1) *Voorrede*, bl. XIV.

Om de verdienſten van de Broeders VAN HAREN naar eisch te waarderen, vergelijke men hunnen dichttrant met dien van andere toen beroemde tijdgenooten, b. v. van den Rotterdammer (1) FRANS DE HAES.

Frans de Haes.

Het is inderdaad opmerkingswaardig, hoe hier alles verſchilt.

Zijn de Gedichten der Vrieſche Dichters taalkundig gebrekkig, die van DE HAES, met zijne uitgegevene (2) *Nederduitſche Spraakkunst* overeenſtemmende, zijn ten dezen opzigte zonder vlek of rimpel. Zijn de verzen van de eerſte, vooral die van ONNO ZWIER, dikwerf ſtroef en ſtooterig, die van den laatſten rollen als van zelve. Is de *Friſo*, zijn de *Geuzen* hier en daar niet vrij van al te groote vrijheden, zijn de *epiſodes* misſchien te lang, is het geheel wel wat ongelijk, nu te kort in één gedrongen, dan weder al te wijdloopig, is de woordſchikking ſomwijlen duister; bij DE HAES is alles regelmatig, overduidelijk, evenredig, ja als met een paſſer afgemeten. Zijn de VAN HARENS vrij, luchtig, ſtout, krachtig, mannelijk, verheven, ſierlijk; DE HAES is naauwkeurig, ſtil, zacht, welluidend, gelijkmatig, ja veelal beſchroomd. De uitgevers der *Taal- en Dichtkundige Bijdragen*, de hooggeachte en

(1) Geboren in 1608 en overleden in 1761.

(2) Zie dezelve achter zijne *Nagelaten Gedichten*.

en beste beoordeelaars van dien tijd, begonnen het Werk van DE HAES dus aan te kondigen: „(1) De edele Dichtkunst zeker ſlijgt van trap „tot trap, en werdt hoe langer hoe nader aan „de volkomenheid gebracht;" terwijl de *Friſo* als Heldendicht werd uitgekreten voor een onvolkomen lettervrucht, niet te vergelijken bij eenen *Gideon*, veelmin bij eenen *Abraham*. De *Friſo* was niet genoeg bewerkt, niet genoeg geregeld; (2) *in de tedere lente der kunstoefening des Dichters gevormd en geplukt*, ontbeerde *dezelve eenen alles rijpmakenden zomer*. Hierin werd W. VAN HAREN geprezen, dat hij met HOOGVLIET en STEENWIJK aan het voegelijk opſchrift van een Heldendicht, door het naar den held FRISO te noemen, voldaan had. Zie daar de geest van dien tijd! De (3) *Poëtiſche Uitbreiding over de Euangeliſche Gelijkenis van den Verloren Zoon, in drie boeken*, gevolgd van eene lange *Beſpiegeling* door DE HAES, was voorzeker tot Heldendicht bevorderd, zoo maar een naam aan dien Zoon in de Heilige bladeren gegeven ware. Van *de Geuſen* werd in de beoordeelingen van dien tijd naauwelijks, of, gelijk wij gezien hebben, met minachting melding ge- *F. de Haes.*

(1) *Taal- en Dichtk. Bijdr.* D. I. bl. 235.

(2) Als voren, bl. 469.

(3) *Stichtelijke Gedichten*, bl. 1—104.

F. de Haes. Door een verborgen kracht, al krakende openbarst,
Dat de Oceaan, van ſchrikk', tot in zijn diepſte kolken,
Beroerd, aen 't hobblen raekt, en ſteigert tot de wolken.

Zulke proeven bewijzen, dat DE HAES en andere Dichters van dien tijd, zoodra het ontwerp als van zelve hen noopte tot het krachtige, ſchilderachtige en ſterke, aanleg en vuur genoeg hadden, om uitſtekende Dichters te zijn. Is er daarentegen een eenvoudig denkbeeld te ſchetſen, alles wordt plat en laag. Zoo zegt DE HAES b. v., ſprekende van Portugals koophandel:

(1) Men ziet de Koopzorg hier, bij dag en avond, zweeten.
De hoop op groot gewin doet lief en leed vegeten.
Mistrouwende argwaan, die elks hart, als 't zijne, krom
En avrechts ſchat, ziet hier, met duizende oogen, om,
Als 't op een wisſlen gaat, of aenkoomt op het ſluiten
Eens koops, om andren eer, dan zich, te laten ſnuiten.

On-

(1) Bl. 11.

Verhief zich Rotterdam destijds op zijnen ſtichtelijken Bijbel- en Zededichter DE HAES, het naburig 's Gravenhage roemde mede op eenen Godvruchti 1 Dichter, die zich door zijne *Pſalm- i ng, chtelijke Gedichten en Gezangen*, len (1) JOAN-

Verhief zich Rotterdam destijds op zijnen ſtichtelijken Bijbel- en Zededichter DE HAES, het naburig 's Gravenhage roemde mede op eenen Godvruchtigen Dichter, die zich door zijne *Pſalmberijming*, *Stichtelijke Gedichten en Gezangen*, veel lofs verwierf; wij bedoelen (1) JOANNES EUSEBIUS VOET.

Joannes Euſebius Voet.

Deze beſpeelde met veel losheid de gewijde ſnaren:

(2) Triumph! Triumph! Immanuël
Vaart glorierijk naar boven!
Triumph! Triumph! de dood en hel
Zijn uit het veld verſtooven! —
De juichtoon, die mijn Cymbaal ſlaat;
Laat zig door niets bepaalen;
De ſnel gewiekte Dageraad
Zou hem niet achterhaalen;
Hij vliegt den drang der wolken door
Tot in het zalig Hemelkoor
En volgt den Zegewagen. enz.

Doch

(1) Hij was een kundig Geneesheer, en *Inſpecteur van en over de Comptoiren van 's Lands Middelen en Rechten bij de Collecte in het Zuider kwartier van Holland.* Hij overleed in 1778.

(2) *Stichtelijke Gezangen, gedicht op voorname Lotgevallen der Christelijke Kerke, enz.* bl. 40 en 41. *Honigbij*, D. IV. bl. 129 en 130.

Doch in alle Gedichten van hem heerscht niet de juiste ſmaak. Door de Werken van (1) BODDAERT opgewekt, door SCHUTTE en BADON, zijne kunſtvrienden, aangemoedigd en onderſteund, gewoon zijne Werken (2) door Godgeleerden, Taal- en Dichtkundigen van allerlei geboorte, rang en geleerdheid te laten beſchaven, aan het leerſtellige en *ſymboliſche* gehecht, verloor hij dat natuurlijke en eenvoudige, het welk nog in ſommige zijner eerſte Gezangen doorſtraalt, en liet zich tot den verkeerden ſmaak, toen bij vele Kerkelijken zigtbaar, verleiden. Dus bezong hij b. v. *Jezus Schoonheid*, en ſchreef te gelijk eene (3) *Verhandeling over den Geeſtelijken Smaak.* *Voet.*

(4) Mijn God en Heiland! . . . . . .
Ontfonk mijn hart nu met een kool van 't zoenaltaar;
Door 't duivewiekje van uw Geest in vlam geblaazen,
Op dat die heilig vuur zich met mijn woorden paar',
En ik uw Sion doe op lekkernijen azen. ——
Och! dat Loruchama mijn taal in 't harte eens drong!
Och! zag ik den Euphraat en Ganges palmen ſpreiden!
En 't rijke Scheba voor den Koning, dien ik zong,
Het geurig reukwerk tot zijn outerdienst bereiden!

Zulk

(1) Zie *Voorreede* voor het eerſte Deel der *Stichtelijke Gedichten en Gezangen.*
(2) Vergelijk *Taal- en Dichtk Bijdragen*, D. II. bl. 992.
(3) Uitgegeven te Utrecht 72.
(4) *Stichtelijke Gedichten*, D. I. bl. 83.

Of 't voorwerp mindert keer op keer *Poet.*
In zijn bezitting in mijn oogen.
'k Heb hoven luſtrijk aangelegd,
En ſierlijk vijvers laaten graaven,
'k Heb mij een ſpeelhuijs opgeregd,
En knegten in mijn dienst doen ſlaaven,
En aan mijn oogen ſlaap ontroofd,
Om, ook uit 's waerelds andre hoeken,
Koraalen, ſteenen, planten, ooft,
En wat er vreemd was, op te zoeken. —
Maar, laas! wat heeft dit alles in?
Ook 't geen ik reeds nu heb ontfangen?
Ik vinde in zijn bezitting min,
Dan in 't vergadren, en 't verlangen.
Zoo ras doet niet de morgenſtond
Mij op het laauwe dons ontwaaken,
Of ik bedenk en zoek in 't rond,
Wat mij die dag toch zal vermaken,
Het wandlen, visſchen, of de jagt,
Of het doorſnufflen van mijn boeken,
Of het gezelſchap dat mij wagt,
Om tijdverdrijf in 't ſpel te zoeken:
Maar nu ſtoort dit, dan dat verdriet
Al mijn bejaagde vergenoegen,
En dat 'er 's avonds overſchiet
Is moeite, ziekte, of zielewroegen. —

Vos.

Hoe zalig zijn zij, die omhoog
Dit ruſtloos woelen zijn ontvaaren;
En, op den blaauwen ſtarreboog,
Gaan hand aan hand met de Englenſchaaren
Bij 't eeuwig ongeſchapen Licht;
Daar zij, van duiſternis ontheven,
Beglanſt door 't Godlijk aangezigt,
In ware vreugd geſtadig leven.
Daar hier omlaag de grootſte vreugd
Vervliegt met de allervlugſte ſchaggen,
En ſlegts 't beſtendige in de deugd,
En haar' gevolgen is te wagten.
Helaas! wat is een ſterveling!
Gelijk een ſchaduw vlugt zijn leeven,
En onder 's hemels ſtarrenkring
Is niets, dat duurzaam rust kan geeven.

Deze dichtwijze is geenszins ſchitterend noch ſtout, maar zij is eigenaardig en ſtichtelijk.

Iedere dichtſoort moet op eene haar bijzonder eigene wijze behandeld worden; geheel iets anders vereischt het Heldendicht, geheel iets anders het Kerkdicht; Minne- en Krijgszangen vorderen verſchillende toonen; Leer- en Zededichten, Wijsgeerige Dichtbrieven, moeten wel verlevendigd door vergelijkingen, en inmengſel van wel gegroepte beelden; maar zijn niet berekend voor die

die vlugt en die verheffing, welke aan het Lierdicht eigenaardige kracht en werking bijzet. De *Beſpiegelingen voorgeſteld in Dichtmatige Brieven* van de Amſterdamſche Dichteres (1)CHRISTINA LEONORA DE NEUFVILLE misſen levendigheid en vastheid. Zulk eene taal, als: Christina Leonora de Neufville.

(2) Het ſchrander ſchepſel, door de Godheid Mensch genoemd,
Dat hoog de Majeſteit van zijnen Maker roemt
Door wondren, tot wier nutte opmerking onze levens
De tijd ontbreekt, beſtaat uit geest en ligchaam tevens;

is proza. Alles moet ook hier ſtevig en ſchilderend, duidelijk zonder te plat, bondig zijn zonder te ingewikkeld te worden. Goede wijsgeerige Dichters vermijden het duistere; een gebrek, waartoe DE NEUFVILLE wel eens, en na haar vele anders verdienſtelijke Dichters vervallen zijn. Men zoekt bij deze lang en dikwerf te vergeefs naar de ware meening en den juisten zamenhang. Het

(1) Geboren in 1713 en overleden in 1781. Zie verder over haar *Vervolg op* WAGENAAR's *Amſt.* D. XXI. bl. 101.

(2) *Beſp. in Dichtm. Briev.* bl. 43.

C. L. de Neufvill. Het eerſte vereiſchte van alle taal, en dus ook van allen dicht, is verſtaan te worden. Onverſtaanbare woord- en zinſchikking, alleen voor den Dichter zelven, in hooge verbeelding, duidelijk, al is het in de gladſte *verſificatie*, is niet anders dan

(1) *Homlen, ſtomlen en gedruis,*
Daar Lijsbet vlooit den deken,
Heis op, heis neer in 't knekelhuis.

De dwaasheid dezer pijnelijke zinsverduistering brengt razernij voort, wanneer men verlevendiging zoekt door allerlei geratel, gekraak en gebulder van knarſende duivels en loeijende orkanen, opdonderende uit afgronden en ſulferkolken, krielende van helſche ſpoken en blikſemſpugende draken. De bevallige Dichtkunst ſchuwt zulke akelige voorwerpen. Niets is meer van het zedelijke en wijsgeerige, dat zachtheid en ſtilte ademt, verwijderd. De kracht moet uit de zaken, niet uit ſchel- en hardklinkende woorden geput worden. De Dichtkunst moet overal, en bijzonder in het wijsgeerige, eene ſakkeldraagſter en bloemenſtrooiſter zijn; zij moet door vergelijking en beeld-

(1) Zie het geestige en verſtandige *vier en twintigſte Vertoog* van den *Hollandſchen Spectator*.

beeldſpraak het duistere verhelderen, het afgetrokkene zigtbaar maken; zij moet het zwakke denkvermogen ſterken, den geest door levendigheid onderſchragen, en alzoo, den ſterveling opbeurende, hem opwaarts voeren, zoo dat hij in geestelijke en hemelſche beſpiegelingen deele. Zulk eene geestverheffing zal men te vergeefs bij DE NEUFVILLE zoeken, wier *beſpiegelende Dichtbrieven* met bijna tweemaal zoo vele *Opheldering*en in omrijm, door haar zelve, moesten toegelicht worden. Het bulderende kan men haar echter niet te last leggen. Een enkele maal wordt het zwaar weder, zonder ſchade te doen aan eene kieſche dichtkunde. C. F. de Neufville.

(1) **Nu vreest ge, in 't zuivren van de lucht, de donderſlagen,**
De blikſemvlammen, die het ſtoutſte hart vertſagen;
Dan doet een onweêrwind, een bulderende Orkaan,
Als hij uw' Vloteling verrast op d' Oceãan,
Uw' Steêling ſiddren, die, vol doodãngst, vol verlangen,
In 't loeijen van den ſtorm de weeklagt waant te vangen,
To

(1) *Beſp. in Dichtm. Briev.* bl. 96.

G. L. de Neufville.

Te hooren 't laatst Vaarwel, gezonden van de vloot,
Aan Vader, Broeder, Vriend, aan Kroost en Echtgenoot.

Hare (1) Vertalingen uit het Fransch zijn vloeijend. Zij was eene vrouw van veel *ſtudie* en belezenheid, eene ijverige minnares van wijsgeerte en natuurkunde, doch haar ontbrak het noodig vernuft, om, de natuur in hare diepſte ſchuilhoeken opſporende, de voorwerpen met den ſchitterenden glans der verbeelding op te helderen. Zulk een geest, zulk een dichtvermogen verſierde den uitmuntenden TRIP, bij wien wij nu eenige oogenblikken zullen ſtilſtaan.

Lucas Trip.

(2) LUCAS TRIP was een man van geleerdheid en aanzien. De waardigheden van Raadsheer en Burgemeester zijn door hem in zijne geboorteſtad Groningen met luister bekleed. Het dichterlijk ſchoon uit de echte bronnen puttende, verhief hij zich boven het lage van zijnen tijd. Hij vervalt wel tot het gebrek van al te harde en onnatuurlijke ſpreekwij-

(1) Behalve eenige Brieven van VOLTAIRE, heeft zij het Treurſpel *Childerick* vertaald.

(2) Hij is overleden in 1783.

wijzen, en mengt, gelijk de kunstkeurige (1) DE BOSCH te kennen geeft, te veel het geheimzinnige van den geopenbaarden Godsdienst in zijne Gedichten, waardoor alles, dikwijls in plaats van verheven, laag wordt; maar zijn (2) *Tijdwinst in Ledige Uuren* bevat tevens de heerlijkſte en fraaiſte trekken van oorſpronkelijkheid en ſtoutheid; alles kenteekent den verſtandigen en kunſtigen Dichter, b. v.: Tijd.

(2) Wat is een hand vol aardſche ſchatten?
Wat hooge ſtaat? bewijrookt' eer?
Een waterbubbel, naauwlijks meer
Dan louter lucht, die onder 't vatten
De holle hand met ſchijn bedriegt,
Of met uw' adem henen vliegt?

Bij de verwoesting van Jeruzalem beſchrijft hij de pest aldus:

(3) De onzienelijke Pestpijl ſnort
Bij 't ſchemerlicht der naare wolken,

Langs

(1) Verhandelingen bij TEIJLERS Tweede Genootſchap, D. II. bl. 138.

(2) *Tijdwinst in Ledige Uuren of Proeyen van Stigtelijken Aandagt*, bl. 69.

(3) Bl. 100.

Trip.

Langs merkt en heiligdom; en ſtort
Een talleloos getal van volken,
Door 's Hemels brandmerk blaauw gevlekt,
In 't voetzand neer; daar 't onbegraaven,
Verſmaad van gieren en van raaven,
Zijn naaste bloed ten walge ſtrekt.

Zijn Gedicht (1) *Godt zichtbaar in het Onaanzienlijke: vertoont in de beſchouwinge van een Kei, Blaauwbeſſe en Vlieg*, overtreft alle zijne Gedichten. Diepe kennis der natuur, ware dichtkunst, zuivere Godsvrucht maken het geheel éénig in zijne ſoort. De houding, overgang en uitvoering, alles is voortreffelijk. Zonder het overige iets te willen benadeelen, ſtrekken deze kunſtige regels, bij de beſchouwing der blaauwbeſſe-plant, tot eene proeve:

(2) Konſtenaars in waterwerken,
Die de vogten opwaarts jaagt!
Kan uw tuigkunde ons beperken,
Hoe de ſtam, die 't plantje draagt,
't Groeizaam nat weet op te pompen;
En het voert van ſteé in ſteé?

Neen!

(1) Als voren, bl. 209—244.

(2) Bl. 221 en 222.

Neen! gij bloost, en ziet de ſneê *Trip.*
Van uw fijn vernuft verſtompen.

Stam en ſteelen zijn de pijpen,
Die uit zijnen wortelbak,
Waar in daauw en regen ſijpen,
't Voedend ſap in blad en tak
Door de vezeltjes verſpreiden,
En van klepje in klep het vogt,
Als een watermolentogt,
Naar de naaste ſlootjes leiden.

Maar wat vogt? zijn 't waterkegels
In het ſtookhuis van Natuur
Naar de alwijze ſcheppings regels,
Saamgekloot uit zoet en zuur?
Zijn 't gekante, of ronde bollen,
Van gemengeld kruidernat?
Klootjes, die, van vat in vat,
Duizend op een haarbreed rollen?

Groote Godt! ik zie uw vinger
In de zaak; maar, werwaarts heen
Mij de Wijsbegeerte ſlinger'
In haar vorming, 'k vat er geen.

Trip. 't Oog met Leuwenhoekſche glazen
Welgewapend, ziet zich blind,
Daar het kleen geen endpaal vindt,
Kennen wijkt hier voor verbaazen.

Wij bevelen dit heerlijk dichtſtuk hun ter lezing en herlezing aan, die het natuurkundige juist en dichterlijk willen gadeſlaan; zij zullen telken reize nieuwe ſchoonheden, meerdere voortreffelijkheid ontwaren.

Dan de onpartijdigheid vereischt, dat wij ook iets van het gebrekkige van dezen Dichter aanwijzen. Er heerscht eene harde, al te gezochte en gekunſtelde tegenſtelling en overbrenging in zijne geeſtelijke Gedichten; b. v:

(1) O Schepper, die me ſchiept, herſchep! herſchep mij weder,
Om 't dierbaar kruisrantſoen van uw' geliefden Zoon!
Ontdek, o Middelaar! mijn Bartimeus oogen!
Meng de aardſche midd'len aan met vogt van uwen mond!
Beziel uw bloedfontein met artsenij-vermogen!
Zoo werd' mijn blind verſtand verhelderd en gezond.
De vinger van uw' Geest, herſtel d' ontſpannen trommel
Van mijn verward begrip, en onopmerkzaam oor. enz.

Nu

(1) Bl. 32.

Nu eens noemt hij den Zaligmaker (1) *Alfa van 't Verbond*, dan weder (2) *Hemelſche Advocaat*. Hoe jammer is het, dat zulk een krachtig Dichter, als TRIP, ſomwijlen tot zulke platte en gezochte uitdrukkingen vervalt! TRIP, aan zijnen eigen geest overgelaten, was vol vinding en natuurlijk vernuft. Doch men had hem in het *Theologiſche* aan eenen verkeerden kunstſmaak, toen alomme geroemd, gewend. Alles moest ten ſterkſten gekleurd worden, en ten krachtigſten afſteken, b. v: *Trip.*

(3) Of mach men ongeſtraft den voet
Aan 's Hemels erfenisſe ſtooten?
Het onwaardeerbaar Goëls bloed
Met onbeſuisde verkenspooten
Vertrappen in een moddergoot
Van lusten; Godt in 't aanzicht ſpuwen;
Van Jezus bloed als onrein gruwen;
En lachen met den baaren dood?

Hier is kracht en wanſmaak vereenigd. Beris-

(1) Bl. 86.

(2) Bl. 91.

(3) Bl. 95. Bl. 154 vindt men

De Schoetzoon van Godes Eigenbeeld
In 's aardrijks moddér neérgezonken.

Vele andere voorbeelden zou ik hier kunnen bijvoegen.

Trip. rispenswaardig zijn zulke uitdrukkingen, als (1) *Wraakfiolen*, of het

(2) Pappig lijm, in 't weefgetouw
Van 't werkende genadeleeven.

Dan genoeg, om u de ligt verſchoonbare gebreken van dezen uitmuntenden Dichter te doen kennen; eenen Dichter, die door zijnen kleinen bundel te regt eenen grooten en onuitwischbaren roem verworven heeft.

Op meerdere kieschheid dan TRIP mogt zich zijn vriend, de beſchaafde (3) PIETER HUIZINGA BAKKER, beroemen.

Pieter Huizinga Bakker.

Deze was een man van een fijn oordeel omtrent onze dichtkunde; zijne werken ademen ſmaak en bevalligheid. Zijne *Poëzij* is vol geest en verſtand, keurig van taal, en niet zelden ſtout en

(1) Bl. 94.

(2) Bl. 144.

(3) Geboren in 1713 en geſtorven in 1801. Zijne Gedichten zijn in drie Deeltjes in 8vo uitgegeven. Zijne uitmuntende Verhandeling in het vijfde Deel van de *Werken der Maatſchappij van Letterkunde* te Leijden, meermalen door ons genoemd, zijne *Levensbeſchrijving van* WAGENAAR, die met zijne zuster gehuwd was, doen hem kennen als een keurig en verdienſtelijk Schrijver.

krachtig. Om u een blijk te geven van het vuur, dat dezen edelen vriend der Dichtkunde beziel- *Huizinga Bakker.*
de, zullen wij u dit gedeelte van een zijner (1) *Klinkdichten* tegen de Engelſchen, in het drie of vier en tachtigſte jaar zijns levens vervaardigd, mededeelen:

Hebt gij dien woesten aart gezoogd uit beesten ſpieren?
Getoogen uit dat vleesch, uw dagelijkſchen beet,
Dat gij, met bloed, met al, als Canibaalen vreet,
En woest verſlindt, verſcheurt, als havikken en gieren?
Het gras en veldgewas voedt vreêgezinde dieren,
Vleeschvraatzugt maakt den wolf en tijger woest en wreed,
Het rund graast in de wei, doet niemand ſchade of leed,
d' Een ijlt naar roof, daar die veel zagter zeden ſieren.
Naar wie toch zweemt ge 't meest, ô Britten! van gemoed? enz.

HUIZINGA BAKKER is, mijns oordeels, een Dichter van ongemeene verdienſten. Alles is bij hem eenvoudig, los en met de juiste woorden uitgedrukt. (2) *De Geboortegroet aen Hy-*

(1) Deze zijn vijf in getal en afzonderlijk gedrukt. Zij ſtellen ons den eerwaardigen Grijsaard als een jeugdig en vurig Dichter voor.

(2) *Poëzij*, D. II. bl. 50—54.

Huizinga Bakker. *Hylas*, welks begin wij tot eene proeve kiezen, kan ten bewijze ſtrekken van zijnen naïeven dichttrant.

Heden hebt gij, achttien jaeren,
's Leevens wufte zee bevaeren,
Met des lighaems ſchip gezeild:
Zelden hebtge nog, bij 't ſpoeden
Op de tuimelende vloeden,
't Zeil gereefd, den grond gepeild.
't Was nog vaeren met een' roeier,
Dobbren in een boot of boeier,
Op een binnenlandſchen vloed;
Daer men zorgloos, onder 't zingen,
Roer en riem of zeil kan dwingen,
Nu met meêr, dan minder, ſpoed.
't Was nog los en onbedreeven,
Langs de ſtranden van dit leeven,
Onbekommerd, onberaên,
Zonder oogwit, voortgetoogen,
Daer men ſchaers opmerkende oogen
Dagt op kaert of koers te ſlaen.
In dit ſpeelend zorgloos zeilen,
Was de ſchipper traeg in 't peilen,
En de ſtierman min bedagt,
Of het zeil eens glijpte en kraekte,

Of

Huizinga Bakker.

Of de kiel een gaeping maekte,
't Werdt ſlegts lugtig uitgelagcht.
Nu, maer nu, zal 't errenst worden,
Nu behoort, met wisſer orden,
Beter kennis, vaster geest,
't Ligchaems ſchip de reis te waegen:
Ligte vloeden, heldre dagen,
Speelzeilagien, zijn geweest. enz.

Ons beſtek verbiedt ons bij zijne Hekeldichten en andere uitmuntende Werken verder ſtil te ſtaan.

Schoon HUIZINGA BAKKER niet behoorde tot die Dichters, welke door eene ſtoute vlugt, edele hoogdravenheid of vindingskracht zich verheffen, toont hij echter overal keurigheid, vernuft en ſchildering. Hij heeft 'grooten rijkdom van welgepaste woorden, aardige vonden, goede gedachten, en geestige wendingen. Alles heeft bij hem iets van de eenvoudige en ſtevige dichtwijze van vroegere dagen:

(1)Hij wist zijnZangvriendin der ouden tooi te geeven,
Hun nette eenvoudigheid, 't eenvoudige verheven:
De onafgebroken vlijt van 't oeffenend verſtand
Schonk hem een vaste hand.

Het

(1) Zie het Gedicht van HUIZINGA BAKKER, *op het Afſterven van* BERNARDUS DE BOSCH. *Poëzij*, D. III. bl. 80.

Het zoud ehier de plaats zijn, te gewagen van eenen (1) CORNELIS ELZEVIER, (2) GERARD MUYZER, (3) ISAAK VAN NUYSSENBURG, en vele anderen der toen bloeijende Dichters; dan daar deze noch onder de meest bekende, noch onder de allerlofwaardigſte Dichters behooren, gaan wij liever over tot de beroemde Nicolaas Simon van Winter. Echtgenooten (4) NICOLAAS SIMON VAN WINTER en LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN.

VAN

(1) Bekend door zijne *Arkadia* 1739, *Stervende Zwaen, naar het Engelsch van* Jufvr. HARCOURT, *Betrapte Herder* 1744, *Proeve van den Mensch*, naar POPE, 1744, *Lierzangen* 1747, *Proeven van Taal- en Dichtkunde* 1761, enz.

(2) Zijne *Mengeldichten*, en vooral zijne *Nagelaten Gedichten*, door PHILIP ZWEERS uitgegeven, hebben veel zachts en bevalligs. Hij ſtierf in jeugdigen leeftijd; was geboren in 1738 en overleed in 1775.

(3) Het *Neerlands Eeuwgetij*, *in Klinkdichten*, 1772, en zijne *Nagelaten Gedichten* bevatten ſommige goede dichtſtukken. Hij was geboren in 1738 en overleed in 1775.

(4) Geboren in 1718 en overleden in 1795. Zijn eerſte dichtſtukje *Cain en Abel* verſcheen in 1743, in 1755 *de Amſtelſtroom*, en *de Jaargetijden* in 1769. In 1792 gaf hij eene Verzameling van zijne *Gedichten en Fabelen* uit, met de *Nagelatene Gedichten* zijner Echtgenoote. Zijne Treurſpelen zijn *Monzongo* en *Menzikow*. Ten beſluite melden wij hier, dat hij met zijne Echtgenoote en de Dichters DE BOSCH, PATER, A. HARTSEN, ROULLAUD, MEIJER en ASSCHENBERG de fraaije berijming der Pſalmen vervaardigde, bekend onder den naam van *Laus Deo*, *Salus Populo*.

VAN WINTER mag met regt een keurig en levendig Dichter genaamd worden. De *Amſtelſtroom*, in den vloeijenden trant van SMITS *Rotteſtroom* vervaardigd, kan den twijfelachtigen hieromtrent overtuigen; daar is alles los en bevallig, het zij de Dichter ons bloemen ſchildert, waarvan *N. S. van Winter.*

(1) Dees verheffen ſteile topjes;
Genen duiken in het gras;
Andren zoomen 't ſpiegelglas,
't Stroomnat met hun ſchoone knopjes.
Wat verſchil ontdekt zich hier
In de wortels, in de zaden,
In de takjes, in de bladen,
In de rankjes, los van zwier!

het zij hij ons de zwanen, die in den Amſtel duiken en dartelen, dus afbeeldt:

(2) De een ſpoelt hals en borst en pluimen,
In het ſladdrend waterwed;
De ander, die de vleugels net,
Doet het bruiſchend water ſchuimen.
Deze zwemt, met ſnellen ſpoed,
Door de tuimelende baren;
Die zien we, onder 't ſpelevaren,
Wenden, draaijen, in den vloed.

Hoe

(1) Bl. 15.

(2) Bl. 17.

N. S. van Winter. Hoe gepast en verstandig is niet in dat zelfde Gedicht het volgende, bij de beschouwing van een Kerkhof, aan stad noch kerk verbonden!

(1) Zo plagt ook, in vroeger tijd,
Bij de dappre Batavieren,
't Groen de stille wijk te sieren,
Aan der dooden rust gewijd.
Bloedverwant en rouwgenooden
Dekten met geen' marmren steen,
Maar, bij klagten en geween,
't Ruime graf met groene zooden.
't Bijgeloof, hoe trots door waan,
Blind in ijver, snood in zeden,
Had natuur nog niet vertreden;
Had, schijnheilig, niet bestaan
Rondom bedehuis en kerken,
Ja, in kerk en bedehuis,
Graf bij graf, en kluis bij kluis,
Als iets heiligs af te perken. enz.

Ik zoude hier gemakkelijk andere schoone proeven kunnen bijbrengen; dan men zal ook uit deze het dichtwerk genoeg kunnen beoordeelen.

De *Jaargetijden*, eenigermate gevolgd naar het Engelsch van THOMSON, zijn in eenen meer deftigen trant gedicht. „ *De Dichtkunst*," zegt VAN

(1) Bl. 44 en 45.

VAN WINTER voor dit Dichtwerk: „ *door* „ *eene Christelijke Wijsbegeerte geſterkt in het* „ *beſchouwen der ſchepſelen, te doen dienen tot* „ *eer van den grooten Schepper, is mij altoos* „ *voorgekomen haar verhevenſte gebruik te zijn:* „ *ik heb dit naar mijn vermogen trachten te* „ *doen, en hoope mijne pogingen niet nutteloos* „ *aangewend te hebben.*" Onzes oordeels, is hij in dit zijn doel gelukkig geſlaagd. Niet zoo goed ſlaagde hij, volgens ſommigen, in het Treurſpel; ſchoon zijn *Monzongo*, naar mijn inzien, op veel dichterlijks roemen mag. *N. S. van Winter.*

Misſchien beſtond er nimmer een paar door zuivere liefde en ſchitterende dichtverdienſten tevens zoo verbonden, als VAN WINTER en zijne nog meer beroemde Echtgenoot (1) LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN. De laatſte, in den jare 1722 te Amſterdam geboren, werd reeds vroeg door haren Neef, den kundigen Dichter FRANS DE HAES, met de voortreffelijkſte vernuften van haren tijd in kennis gebragt; hierdoor, maar bijzonder door eene dagelijkſche oefening in de werken van VONDEL, CATS en DE DECKER, gaf zij haren natuurlijken aanleg tot de dichtkunst werking en leven. In de ſchriften der beste oude Nederlandſche Dich- *Lucretia Wilhelmina van Merken.*

(1) Zie over haar, *Vervolg op* WAGENAAR's *Amſt.* D. XXI. bl. 104 en 105.

L. W. van Merken. Dichters was zij door eene herhaalde lezing zoo gemeenzaam, dat een geoefend lezer vele ſchoone trekken van hun in hare Gedichten ziet doorſtralen. Door haar huwelijk met den keurigen VAN WINTER werd hare zucht tot de poëzij meer en meer opgewakkerd; zijne kunde en geoefend oordeel kwam haar uitmuntend te ſtade. Na een leven, bij allen te regt geroemd wegens buitengewone nuttigheid en zeldzame dichtvermogens, overleed zij te Leijden in den jare 1789.

Na reeds in 1745 het Treurſpel *Artemines* in het licht gegeven te hebben, verſcheen in 1762 van haar het voortreffelijk Leerdicht *het Nut der Tegenſpoeden*; dit is, mijns bedunkens, vooral niet het minſte van hare werken; het is vol van eenvoudige ſieraden, b.. v:

(1) Wat ſchenkt de Rijkdom haar' bezitters op dees aard?
Een huis, een handvol gouds: is dit uw wenſchen waard?
Doetdit, met zoo veel krachts, naar zijn bezit u haaken?
Dekt dan de ruwe pij zo warm niet als 't ſcharlaken?
De nijvre werkman word door koude minst geraakt.
Van weinig houts word een verwarmend vuur gemaakt.

Al

(1) Uitg. van 1768, bl. 9 en 10.

Al vormt de laage hut geen prachtige vertooning *L. W. van Merken.*
Voor ons hoogmoedig hart, 't is echter ook een wooning;
Zo wel een rustplaats op de groote levensreis,
Als d' allerruimste zaal van 't vorstelijk paleis:
Of hoont die langheid u, doet u die engte vreezen,
Daar haast een kleene kist u ruim genoeg zal weezen?
Geen wooning, hoe gering, die geen verblijf verstrekt.
De mensch is wel gehuist, zoo hem geen schuld bevlekt.

Wij zullen dit zinrijk Gedicht niet verder opensaan, uit vrees van ons te lang daarbij op te houden, waartoe het ons allezins uitlokt, Godsdienst, Wijsbegeerte en Dichtkunst hebben met vereenigde pogingen VAN MERKEN in dit en andere Werken ten dienst gestaan, waardoor hare Gedichten te gelijk ernstig, verstandig en stichtelijk zijn. Achter dit Leerdicht heeft men éene *Verzameling van Brieven en andere Gedichten*, waarvan velę lof verdienen.

Wij zullen niet, als verblind door hare waarlijk groote en buitengewone verdiensten, beweren, dat hoogdravendheid en stoutheid in de Gedichten van deze uitmuntende Vrouw doorstralen; neen, zij deelde ongelukkig in de gebreken van haren leeftijd; maar dit durven wij staande houden, dat zoetvloeijendheid, sierlijkheid, bevalligheid, fijn gevoel en kiesche smaak hare pen bestuurden; daarenboven zijn hare Werken

L. W. van Merken. vol van de ſchoonſte leſſen, en als zoodanig van' een onberekenbaar nut.

Vier jaren na de zoo even genoemde Verzameling kwam het bekende Dichtwerk *David* in het licht. Wij hebben bij den *Abraham* van HOOGVLIET onze gedachten omtrent dergelijke dichtſtukken medegedeeld; ook dit moeten wij geheel op den *David* toepaſſen, doch tevens verzekeren, dat geene dichtſtukken van dezen aard, mijns oordeels, zoo bevallig behandeld zijn, als de *David*. De woede van SAUL, de liefde van MICHOL, de vriendſchap van JONATHAN, alles is levendig, en met de ware onderſcheiding behandeld. Wij zullen uit dit algemeen bekend en te regt geroemd Werk geene proeven bijbrengen; hetzelve is een van die weinige, nuttige en bekoorlijke werken, welke, in een aantal brave, godsdienſtige en kunſtlievende huisgezinnen, te regt de genoegelijkſte uren van voorlezing en aangename ſtichting verſchaffen.

Meerderen roem van krachtige en ſtoute poëzij verdient de (1) *Germanicus*. Het eenige, hetgeen ons in dit Dichtwerk voornamelijk hindert, doch hetwelk, wat het dichterlijke betreft, weinig ter zake doet, is de ſtof, het onderwerp. Ware een CLAUDIUS CIVILIS, ARMINIUS of een ander onzer dappere en tegen het Romeinſche juk worſtelende voor-

(1) Dit Dichtwerk zag het licht in 1779.

voorouders de held des Gedichts geweest, en dus de zaak als 't ware omgekeerd, het zoude eene meer aanlokkende en ſtreelender lezing verſchaft hebben; doch, wij herhalen het, als dichtſtuk heeft het uitmuntende verdienſten. Hoe fraai is onder anderen de (1) beſchrijving van het bezoek van GERMANICUS in het bosch van *Teutoburg*! b. v.: *L. W. van Merken.*

(2) Sints Varus ongeval, zes jaaren reeds geleên,
Wierd deeze plaats geſchuwd door vreemden en gebuuren,
Geen doodſcher ſtilte waart bij de omgeſtorte muuren
Van ſteden, door 't geweld geſloopt en uitgemoord;
Rondom 't verlaaten puin, dan in dit aaklig oord.
Dees ſtilte werkt met kracht op Romes legerſchaaren;
Elk zucht, en ducht, dat hier zijn dierbre vrienden waaren,
En hoort, in zijnen waan, 't gekrijt van 't geeſtendom,
Op 't ritſlen van één blad, zien gantſche benden om,
Als of zij langs zich heen die ſchimmen zagen zweeven. enz.

De geheele beſchrijving is voortreffelijk; het ſlot bovenal, waar GERMANICUS met zijnen vriend Ti-

(1) Bl. 132—145.

(2) Bl. 134.

L. W. van Merken. TITUS een belangrijk geſprek heeft, is vol natuurlijk gevoel:

(1) Ach! Titus, zegt hij, hoe veel helden dekt dees aard'!
Doch ſchoon het denkbeeld van hunn' ramp mijn hart bezwaart,
Nog ſterker treft mij 't lot van zo veel duizend menſchen,
Die thans hier 't laatst vaarwel aan hunne vrienden wenſchen,
Door 't aaklig denkbeeld, dat geen een van dit getal
Na honderd jaren tijds op de aard meer leeven zal.
Dit, antwoord hem zijn vriend, is 't lot der ſtervelingen.
Al de aarde is een toneel van ſtandveranderingen,
Ligt dat dit zelfde bosch, korts rood van Romes bloed,
Hier na een akker wordt, die 't laate nakroost voed;
Ligt zal de landman, als zijne oſſen 't kouter trekken,
Door 't ſtooten van den ploeg, nog eens de plaats ontdekken
Waar Romes dierbaar kroost door u thans rust geniet;
Ligt dat hij, graavend, hun verbroken ſpeeren ziet,
En

(1) Bl. 144.

En op hunn' hollen helm, door roest belet te blinken, *L. W. van Merken.*
Bij 't roeren van den grond zijn ijzren ſpaê hoort klinken;
Daar bij, al ſiddrend, zijn verſchrikt gezicht mistrouwt,
Als hij het overſchot van 't heldenkroost beſchouwt.

Wie herinnert zich hier niet eene (1) menigte van uitmuntende plaatſen van Latijnſche Dichters? Zulke navolgingen zijn prijzenswaardig. Genoeg bekend, nooit genoeg geroemd is de treffende en gevoelige ſchilderij, welke de Vader der Dichtkunst, HOMERUS, ons geeft van den edelen (2) HECTOR, afſcheid nemende van zijne waarde ANDROMACHE, terwijl de teedere As-

TY-

(1) Zie, onder anderen, OVIDIUS *Heroid.* Ep. I. v. 53—56. VIRGILIUS *Georg.* Lib. I. v. 493—497. CLAUDIANUS *in prim. conſul. Stilich.* Lib. I. v. 134—136. PROPERTIUS El. X. Lib. IV. v. 29 & 30.

(2) *Iliad. Z.* v. 466 & *ſeqq.*, door den geleerden Geneesheer HERMANNUS GERARDUS OOSTERDIJK, wiens handſchrift van den gantſchen *Homerus*, in Nederduitſche verzen overgebragt, mij in eigendom is, aldus vertaald:

Dus treedt hij naar zijn ſpruit, het teer geliefde wicht,
Met opene armen toe; dan 't ongewoon gezicht
Van 't blinkende helmet, dat ruig van paardenhairen,
Die wappren in de lucht, den ſtoutſten kan vervaaren,
Ontzet het jonge kind, dat uit verbaasdheid huilt,
En in zijn voedſters ſchoot zich met het hoofd verſchuilt.

L. W. van Merken.

TYANAX voor 's Vaders helm, met pluimen verſierd, angſtig wegſchuilt, en HECTOR, na het afleggen van den helm, het lieve kind op zijne armen neemt, kust, en, om hoog tillende, de Goden bidt. Deze ſchilderij gelooven wij, dat VAN MERKEN voor den geest gehad heeft, bij het ſchilderen van het afſcheidnemen door GERMANICUS van zijne echtgenoot en kinderen, een der fraaiſte plaatſen van dit werk. Het is voorwaar te beklagen, dat onze Nederduitſche Dichters zich niet meer in HOMERUS oefenen, ten einde uit deze heerlijke bron fraaije vergelijkingen, aandoenelijke tafereelen en ſchoone beſchrijvingen te putten. (1) De kundige DE BOSCH heeft den weg tot dit levend water ook voor hun geopend, die der Griekſche tale onkundig zijn; zoo dat ook dezen nu eenen vrijen toegang hebben, en als VAN MERKEN, ſchoon op aanwijzing van anderen, in hunne Gedichten meesterlijke trekken van den oudſten en grootſten Dichter kunnen ontleenen.

(2) Hij droogt, meedogend, haar de traanen van 't gezicht;
Kust kleenen Cajus, en het jongstgeboren wicht,
Die

Des jongskens ijdele vrees dwingt de ouders, hoe angstvallig,
Een lieflijk glimplach af. Maar Hector zet lieftallig
Zijn helm op de aarde neer, omhelst, en heft zijn zoon
In de armen hemelwaards, en smeekt: „ô Groote Goôn. enz.

(1) Zie het zesde Deel der Verhandelingen van TEYLERS tweede Genootſchap.

(2) Bl. 260.

Die naauw' hun' vader in zijn wapenrusting kennen, *L. W. van Merken.*
Doch aan den glans daarvan welhaast hun oog gewennen,
Daar zich het teder jongske, aan kindſche vreugd gehecht,
In 's vaders ſchild, als waar't een rustbed, nederlegt,
En 't zoogend wicht, bekoord door 't prachtig hoofdſieraadje,
Den helmtop aanlagcht, op 't beweegen der pluimaadje.

Zie daar een kiesch gebruik maken van voorbeelden; een enkele wenk was genoeg, om haar uitſtekend vernuft op te wekken. Ik zal u noch bij den uitmuntenden (1) lofzang der Duitſche Vrouwen, noch bij de meesterlijke beſchrijving van den (2) ſtorm en het levensgevaar van GERMANICUS en de zijnen, noch bij de (3) mannelijke taal van CATUMARUS, eene kroon weigerende, noch bij zoo vele andere fraaije gedeelten van den *Germanicus*, noodigen, overtuigd, dat het geheel, in al zijne voortreffelijkheid, u genoeg bekend is.

De

(1) Bl. 329—331. Deze ſchoone zang is te lang om hier af te ſchrijven; wij bevelen hem aan onze kunstlievende lezers ten ernſtigſte aan.

(2) Bl. 341—347.

(3) Bl. 424 en 425.

L. W. van Merken.

(1) *De ware Geluksbedeeling*, *Brieven en Nagelaten Gedichten* van deze Dichteres hebben veel goeds; onze aandacht trof bijzonder (2) *het onderſcheid tuſſchen Zijn en Leven*, *aan N. N. op zijn Verjaardag*, een Gedichtje, dat op veel naiefs zich beroemen mag.

Hare (3) *Treurſpelen*, niet, gelijk die van anderen, naar Franſche voorbeelden gevolgd, hebben, als oorſpronkelijke werken, waarde, te meer daar zij door eenen levendigen dichttrant en eene goede en vaste ſchildering van karakters en hartstogten uitmunten. Aan dezelve ontbreekt echter die verwarring en ontwikkeling, welke men in deze ſoort van Dichtwerken gewoon is te verlangen.

VAN MERKEN, wier naam op ieders tong, wier werken in ieders handen zijn, zal roem behouden, zoo lang men aan de ſchoone kunne en aan ware verdienſten hulde bewijzen zal.

Ook andere Vrouwen verſierden toen den Nederlandſchen Zangberg. Ons Vaderland, dat ten allen tijde op keur van Letterminnaresſen zich verheffen kon, kweekte toen, in onderſcheidene Gewesten, geachte Dichteresſen. Groningen roemde

(1) Na haar afſterven door haren Echtgenoot, in 1792, met eenige zijner Gedichten in het licht gegeven.

(2) Bl. 122—130.

(3) Twee Deelen Treurſpelen, waarin een enkeld van VAN WINTER, zien het licht.

de op eene (1) ANNA VAN DER HORST; Vriesland op (2) CYNTHIA LEENIGE, en met Overijsſel op de verdienſtelijke (3) CLARA FYOENA VAN SYTZAMA, gelijk Utrecht met Zeeland zich verhief op (4) PETRONELLA DE TIMMERMAN en op eene (5) SARA MARIA VAN ZON; te gelijk was Holland met reden trotsch op de keurige VAN DER WILP, en Bataafsch Braband op de begaafde DE LANNOY.

Al-

(1) Gehuwd aan ROEFZEMA. Zij gaf, onder andere, uit: *De Gevallen van Ruth*, in *zes zangen*, 1764; *Lijkklacht van Jacob op het afſterven van Rachel*, 1767; *Het oud Enkhuizen*, in *zeven zangen*, 1767; *Debora*, in *vier zangen*, 1769.

(2) Bekend door hare *Mengeldichten*, 1786.

(3) Deze, gehuwd aan den Baron VAN RAESFELT, was geboren in Vriesland, doch woonde, als *Vrouwe tot Heemſe*, te Heemſe in Overijsſel. Hare *Bellingweerder Uitſpanning of Gedichten*, die in 1746 te Groningen uitgegeven zijn; hebben zeer verdienſtelijke Dichtſtukjes.

(4) Haar tweede Echtgenoot, de vermaarde Hoogleeraar HENNERT, vereerde hare nagedachtenis door eene uitgewerkte ſchets van haar leven, geplaatst voor hare *Gedichten*. Zij was geboren te Middelburg in 1724, en overleed te Utrecht in 1786.

Haar Oom, JAN DE TIMMERMAN, Penſionaris van Middelburg, een man van veel kunde, is mede als Dichter bekend, blijkens den bundel van *Gedichten*, na zijn overlijden, in 1774, uitgekomen.

(5) Van haar heeft men: *Eeuwgetijde van den Munſterſchen Vrede*, in 1748, te *Utrecht*, en *Verzameling van Stichtelijke Gedichten* in 1756, te *Middelburg*, uitgegeven.

Aller verdienſten in het licht te ſtellen, zou ons tot genoegen zijn; dan wij zijn reeds te wijdloopig geworden, en bepalen ons daarom tot de twee laatſte, die ook door de meeste bekendheid zich aanbevelen.

Sara Maria van der Wilp.

(1) SARA MARIA VAN DER WILP, wier waardige Vader, WILLEM FREDRIK VAN DER WILP, met grooten roem van geleerdheid als Conrector in de Latijnſche Schole te Amſterdam onderwijs gaf, had voor de vorming van haren ſmaak dien kunstlievenden Vader veel te danken.

Na in den jare 1757 (2) eene vertaling tot proeve gegeven te hebben, gaf zij later blijken van haren dichtgeest, door eene verzameling van hare Gedichten, welke zich veelal aanprijzen wegens keurigheid van taal, goeden ſmaak en ſchilderachtige voorſtelling. Tot een voorbeeld kan ſtrekken het begin van het Gedicht *op de Vrede te Aken geſloten.*

(3) Wanneer, na buldrende onweêrvlagen,
En winterſtormen, met meer glans
De morgenzon aan 's Hemels trans
Uit de oosterkimmen rijst, en brengt de lentedagen,
Dan

(1) Hare *Gedichten* zagen te Amſterdam in 1772 het licht.

(2) *Meſſias, Gewijde Herderszang, van* POPE.

(3) *Gedichten*, bl. 119.

Dan lacht al 't omgelegen veld, *S. M. van der Wiip.*
En van den blijden zang der ſchelle nagtegaalen,
Weêrgalmen bosſchen, heuvels, dalen,
Waar al het pluimgedierte om ſtrijd zijn vreugd vermeld.

Dan mag de herdersknaap, gezeten
In 't lommer van een vrugtbre ſtreek,
Daar 't loof zig ſpiegelt in de beek,
Weer, ſpeelende op zijn riet, het bar ſaizoen vergeeten,
Terwijl zijn vrolijkhupplend vee
In 't malſche klavergroen, den hónger mag verzaaden,
Waar hen geen roofzick wild kan ſchaaden,
En 't veldtapijt verſtrekt een zachte legerſteê.

Zo rijst ook, na veel oorlogsrampen, enz.

Of wil men een kort, maar krachtig, voorbeeld uit het uitmuntend Gedicht, *Bethlehems Kindermoord*:

(1) Daar rukt men 't kind van moeders volle borst.
Men kletst zijn hoofd te plettren aan de ſteenen,
En werpt het wicht verachtelijk daar heenen,
Van brein en bloed te deerelijk bemorst.

De

(1) Als voren, bl. 74.

S. M. van der Wilp.

De legerknaap, gevoelloos voor ontfermen,
Rukt ginds een zoontje uit moeders klemmende armen,
Terwijl zij 't dacht te bergen in dien nood.
Zij kermt, en ſmeekt om teder mededoogen;
Vergeefs, helaas! hij moort het voor haare oogen,
En ſpot, terwijl hij 't lagchend wicht doorſtoot.

Deze verdienſtelijke Dichteres was geboren in 1716, en overleed in 1803.

Juliana Cornelia de Lannoy.

Nog meer verdient eene bijzondere aandacht JULIANA CORNELIA DE LANNOY, die te Breda in 1738 het eerſte licht zag, en aldaar in den bloeijenden ouderdom van 44 jaren overleed.

(1) Der Franſche en Engelſche talen magtig, ja der Latijnſche eenigermate kundig, wist deze Barones, die

(2) ... zacht van aart, maar vol van moed en leeven
Door de aandrang van Natuur tot dichten wierd gedreven,
Van

(1) De verdienſtelijke BILDERDIJK ſchreef voor hare *Nagelaten Gedichten*: „De Franſche Gedichten van Jongvrouwe de LANNOY, waarvan een niet groote doch keurige voorraad voorhanden is, zullen, zoo ſpoedig mooglijk, in een boekdeeltjen volgen." Zulks heeft tot dus verre geen plaats gehad, even min als de beloofde herdruk der *Treurſpelen*.

(2) *Dichtkundige Werken*, bl. 7.

Van haare teerſte jeugd met weetenslust bezield, *J. C. de Lannoy.*
Haar boeken, toen alreeds, voor haar geſpeelen hield;
En zonder 't minst gelei van kennis, maag of vrinden,
Geheel verwonderd was zich op Parnas te vinden,

wist, zeg ik, deze Baronnes, door oefening geſterkt, hare plaats op den Nederduitſchen Zangberg met roem te handhaven.

In 1767 gaf zij het uitmuntend Treurſpel *Leo de Groote* in het licht, en in 1770 *het Beleg van Haarlem*, alomme geroemd. In 1776 volgde *Cleopatra*. Hare Treurſpelen zijn, mijns oordeels, voortreffelijk, en boven die van velen harer tijdgenooten verre te ſtellen. Hare *Dichtkundige Werken* gaf zij in 1780 uit. De *Brieven* zijn in eenen vrolijken trant geſchreven, en prijzen zich aan door dezelfde geestigheid en losheid, welke zoo zeer doorſtraalt in het meer uitvoerig Hekeldicht (1) *het Gastmaal*. Om u eene proeve te geven van dezen haren dichttrant, ſtrekke het Gedichtje, genaamd *de Onbeſtendigheid*:

(2) Moest eindlijk Babylon in puin en asch verkeeren,
Die ſtad, die 't gansch Heelal verwondring heeft gebaart!
En

(1) Als voren, bl. 57—82.

(2) Als voren, bl. 193.

J. C. de Lannoy. en toont eenen mannelijken dichtgeest, ver boven de zoete en verwijfde rijmelarij van vele tijdgenooten verheven.

Wij vereeren deze zeldzame vrouw als eene Dichteres van veel verdienſten, die met eenen gelukkigen uitſlag

... (1) zich fier aan 't Schouwtoneel dorst wagen;
Die driemaal op Parnas eene eerkroon weg mogt dragen,

en van wie men met grond mag zeggen, dat haar

(2) geest, beſtraald met Godlijk vuur,
In Lier- en Heldendicht de kunst huwd' aan natuur.

Pronkten onderſcheiden gewesten toen op keur van Dichteresſen, de voorgang, de aanmoediging van keurige Dichters bragt daartoe veel bij. Wie denkt hier niet aan het Amſterdamſche dichtgezelſchap, waarin een (3) PIETER MEIJER, (4) HENRI JEAN ROULLAUD, ASSCHENBERG, DE BOSCH, VAN STEENWIJK, PATER, VAN WINTER, HARTSEN, LUTKE-

(1) *Dichtk. Werk.* bl. 7.

(2) Zie FEITH op het Afbeeldſel van DE LANNOIJ, *Nagel. Dichtw. van* DE LANNOIJ, bl. 86.

(3) Voornaam Boekhandelaar, geboren in 1720 en overleden in 1781.

(4) Geboren te Amſterdam in 1729, en aldaar overleden in 1790. Zie over hem *Vervolg op* WAGENAARS *Amſt.* D. XXI. bl. 103 en 106.

alleen door vernuft, maar ook door kracht en verheffing. Om u hiervan te overtuigen, zullen wij den aanhef van den *Lierzang voor 's Lands Verdedigers, ter gelegenheid van den Zeeslag bij Doggersbank*, mededeelen. J. C. de Lannoy.

(1) 't Is edel, met gelijke krachten;
In spijt van vuur, en staal, en dood;
Den Vijand rustig af te wachten;
Dan zelf is de overwinning groot;
Maar de overmagt en duizend dooden
Te trotsen, tot men Zege erlang':
Dit voegt alleen aan halve Goden,
Aan Helden van den eersten rang.

Breekt door, verrukking! vreugdetraanen!
Breekt door een wolk van kommer heen!
Hoe zoet is 't, u een weg te baanen,
Daar niets dan ramp te duchten scheen!
Wie zijn ze, die beroemde Braaven,
Daar gantsch Euroop het oog op vest?
Triumph! triumph! het zijn Bataven!
Men kweekt er nog in ons Gewest.

Zulk eene uitstorting van overstelpt gevoel, het ware kenmerk der Poëzij, was toen zeldzaam, en

(1) *Nagel. Dichtw.* bl. 72.

J. C. de Lannoy. en toont eenen mannelijken dichtgeest, ver boven de zoete en verwijfde rijmelarij van vele tijdgenooten verheven.

Wij vereeren deze zeldzame vrouw als eene Dichteres van veel verdienſten, die met eenen gelukkigen uitflag

... (1) zich fier aan 't Schouwtoneel dorst wagen;
Die driemaal op Parnas eene eerkroon weg mogt dragen,

en van wie men met grond mag zeggen, dat haar

(2) geest, beſtraald met Godlijk vuur,
In Lier- en Heldendicht de kunst huwd' aan natuur.

Pronkten onderſcheiden gewesten toen op keur van Dichteresſen, de voorgang, de aanmoediging van keurige Dichters bragt daartoe veel bij. Wie denkt hier niet aan het Amſterdamſche dichtgezelſchap, waarin een (3) PIETER MEIJER, (4) HENRI JEAN ROULLAUD, ASSCHENBERG, DE BOSCH, VAN STEENWIJK, PATER, VAN WINTER, HARTSEN, LUTKE-

(1) *Dichtk. Werk.* bl. 7.

(2) Zie FEITH op het Afbeeldſel van DE LANNOIJ, *Nagel. Dichtw. van* DE LANNOIJ, bl. 86.

(3) Voornaam Boekhandelaar, geboren in 1720 en overleden in 1781.

(4) Geboren te Amſterdam in 1729, en aldaar overleden in 1790. Zie over hem *Vervolg op* WAGENAARS *Amſt.* D. XXI. bl. 105 en 106.

KEMAN en anderen zich beijverden, om eene VAN MERKEN en VAN DER WILP door leer en voorbeeld op te wekken? Niet dat wij van dezen kring zekere ongewone verheffing van Dichtkunde afleiden, dit zij verre; zij vertaalden met goed gevolg de *Fabelen van* GELLERT, vervaardigden eene fraaije (1) *Berijming der Pſalmen* en keurige (2) *Chriſtelijke Gezangen*; zij hadden eenen beſchaafden en ſtichtelijken dichttrant, waardoor zij zich meer onderſcheidden dan door vinding of geestdrift.

In dien kring, waar een DE BOSCH, PATER en VAN STEENWIJK den godsdienſtigen ernst hunner kunstgenooten geboeid hielden, ontſpande een (3) HERMANUS ASSCHENBERGH door zijne korte en geestig berijmde Vertelſels de langgerekte aandacht. Niet veel dichterlijks, doch veel vermakelijks hebben zijne Gedichten, waarvan dit tot voorbeeld ſtrekken kan: Hermanus Aſſchenbergh.

(4) TEDERE LIEFDE.

Na lange droogte kwam een zachte en milde regen
Op 't kwijnend aardrijk neergezegen.
Dit zagen Jaap en Piet met vergenoeging aan.
Jaap

(1) *Laus Deo, Salus Populo.*

(2) *Chriſtelijke Gezangen*, 1793, bekend onder den naam van *Lamſchen* of *Kleinen Bundel.*

(3) Overleden in 1798 in den ouderdom van zes en zestigjaren.

(4) *Pozij* door UILENBROEK in 1793 uitgegeven, bl. 109.

Aſchen-bergh.

Jaap ſprak, door blijdſchap ingenomen:
„ Al wat in de aarde is, zal nu frisch te voorſchijn komen,
„ En onze wensch zal zijn voldaan."
„ 'k Verlang geenzins," ſprak Piet, „ naar zulke groote gaaven;
„ 'k Heb, vóór agt dagen eerst, mijn wijf daar in begraaven."

Het zoude echter niet moeijelijk zijn uit andere Gedichten van hem te toonen, dat hij geenszins voor eene deftige dichtwijze geheel ongeſchikt was. Zijne Tooneelſpelen zijn zonder verheffing.

Willem Hendrik Sels.

Pieter Johannes Kasteleijn.

Gaarne gewaagden wij, zoo ons beſtek zulks gedoogde, nog iets van den *Salomon*, de *Euangeliſche Liederen*, *Zedeſpelen* en *Nagelaten Gedichten* van (1) WILLEM HENDRIK SELS; of van de *Oorſpronkelijke Dichtwerken*, *Vertalingen*, *Nieuwſte Poëzij* en andere niet onverdienſtelijke werken van den ſcheikundigen (2) PIETER JOHANNES KASTELEIJN; dan ik moet dezen, met den geleerden Geneesheer (3) HERMANNUS GERARDUS OOSTERDIJK en ande-

(1) Hij was *Solliciteur-Militair*, geboren in 1741, en overleed in 1789.

(2) Deze, te Breukelen in 1750 geboren, was Apothecar te Amſterdam, en overleed in 1793.

(3) De losſe Gedichten van dezen zijn nog meest in handſchrift aan-

dere Amſterdamſche Dichters, voor ditmaal met ſtilzwijgen voorbijgaan, om nog van anderen als ter loops te gewagen.

Het was toen, zoo het ſcheen, der Geneeskunst bijzonder gegund met de Dichtkunst te huwen. De Poëzij klom als een teedere en ſteunbehoevende wijngaard welig op tegen dezen vasten en ſtatigen olm. Een MACQUET in Zeeland, een STIJL in Friesland, beijverden zich, om eene losſere en betere dichtwijze te bevorderen; de Verhandelingen inzonderheid van (1) JAN MACQUET, over (2) *het ſchoone in de Poëzij*, over (3) *de voortreffelijkheid der oude en hedendaagſche Poëten*, behalve andere van zijne (4) *Dichtlievende Uitſpanningen*, zoo in gebonden als on- Jan Macquet.

aanwezig. Behalve den gantſchen HOMERUS, door ons geroemd, is nog eene Verzameling van alle Lierzangen van HORATIUS van hem voor handen. Zie over hem *Lofrede op* H. G. OOSTERDIJK, door JERONIMO DE BOSCH, Amſt. 1795.

(1) Geboren in 1731 en overleden in 1798.

(2) Zie in het tweede Deel van de *Werken van de Maatſchappij der Nederlandſche Letterkunde* te Leijden.

(3) In de *Nieuwe Bijdragen*, D. II. bl. 77—150.

(4) In de zoo even aangehaalde *Nieuwe Bijdragen*, D. I. bl. 33—64 is eene Verhandeling van hem, *Dichtlievende Uitſpanningen* genaamd; ook losſe Gedichten van hem vindt men in dit tijdſchrift. Zijne Gedichten in drie Deeltjes in 8vo. van 1772—1779 uitgegeven, zijn mede *Dichtlievende Uitſpanningen* genaamd.

Macquet. ongebonden ſtijl, waren hiertoe ſtrekkende. Zijne geeſtelijke Gedichten, (1) hoe ongepast van opdragt, zijn over het geheel genomen levendiger dan de toen nog heerſchende ſmaak ſcheen toetelaten. Onder zijne Mengeldichten munten eenigzins uit, (2) *de Mensch, een verheven en laeg Wezen*, (3) *Jaargetijden*, (4) *ter Gedachtenis van den Admiraal Heemskerk* en (5) *Koridon, Veldzang, op den dood van een eenig Zoontje.* Beide laatſten, hoe verſchillend, daar het eene vol kracht en ſtoutheid, het andere vol ſchildering en zachtheid is, kenmerken op verſchillende wijzen het dichtvermogen van MACQUET. Als gedwongen om uit één van dezen eene proeve bij te brengen, bepalen wij ons bij dit gedeelte uit den *Koridon*:

(6) Wie zal Alekzis nu door boſſchen, landen, welen,
Verzellen? Wie voortaen genoeglijk ſpelemelen

Op

(1) Het tweede Deel dezer *Uitſpanning*, bevattende *Euangeliſche Tafereelen*, is AAN DEN HEILAND opgedragen.

(2) D. III. bl. 193 en 194.

(3) Zie de *Lente*, *Zomer*, *Herfſt* en *Winter*, D. III. bl. 222—254.

(4) D. III. bl. 212—221.

(5) D. I. b. 276—284.

(6) Als voren, bl. 279.

Op jeugdig klavergroen, voor vaders aengezicht, *Macquet.*
Daer hij in lenteſchaeuw en buiten zorgen ligt?
Wie zal in 's vaders hand zijn teere handjes klappen,
En dansſend naest de zij van vader dorpwaert ſtappen?
Wie loopt, als vader keert, bij 't nadren van den nacht,
Voor uit naer Silvia, die hare lief de wagt,
En roept, door vreugde op 't zien van moeder ingenomen,
„Goên avond, moederlief, zoo ſtraks zal vader komen."
Wie geeft nu Silvia een lekkren morgenzoen?
Wie valt haer om den hals, wie volgt haer in het groen,
Als zij de koeien melkt, en weet door kouten, vragen
Naer naem van koei en ſchaep zijn moeder te behagen?
Wie ſtreelt haer, als ze in huis door zorgen is bezet?
Wie brengt zij 's avonds nu al kusſende te bed?
Nu lieve Koridon hunne oogen is ontweken.
Voor wien zult gij nu meer en vee en boomen kweken,
Alekzis? Ach voor wien ent gij nu lekkre peer
En blozende appelen, voor wien zult gij nu meer
Uw land bezaeien? Door uw klaverrijke weiden
Een kronkelende beek van gindſche heuvels leiden?
Het vee door u gekweekt, 't geboomt door u geplant
Groeide op met Koridon. enz.

Van dezen (1) aanzienlijken en begaafden Geneesheer gaan wij over tot den niet min achtenswaardigen (2) SIMON STIJL, wiens afſterven allen, die op braafheid en kunde prijs ſtellen, nu onlangs trof. Het zoude, na hetgeen de kundige en ijverige SCHELTEMA zoo krachtig, voor weinige dagen, geſchetst heeft, overtollig zijn, hier iets verder aan te ſtippen; genoeg zij het te melden, hoe de leerling van eenen VALCKENAER, de vriend van eenen SCHRADER en HIGT, (allen door hunne Latijnſche, de laatſte ook door Nederduitſche Dichtwerken beroemd) overal doorſtraalt, en ons in zijne Dichtwerken blijken geeft doordrongen te zijn geweest van eenen zuiveren ſmaak, gezogen uit Griekſche en Latijnſche bloemen; hiervan kunnen de zoo krachtige (3) *Mityleners*, hiervan kan de (4) *Vrijer naar de Kunst*, en vooral de geestige *Krispijn Philoſooph* getuigen. De *Slotzang ter liefde van het Vaderland*, (5) achter zijn heerlijk werk over *de opkomst en bloei der Vereenig-*

Simon Stijl.

(1) MACQUET was Schepen, Raad en Burgemeester te Zierikzee.

(2) Zie over dezen JACOBUS SCHELTEMA *Levensſchets van* SIMON STIJL, Amſt. 1804.

(3) Treurſpel, in 1768 uitgegeven.

(4) Beide Kluchtſpelen.

(5) In den tweeden druk, dien van 1778.

eenigde Nederlanden is, gelijk SCHELTEMA, niet zonder grond, zegt: (1) „ een der fraaiſte „ proeven van het beſchrijvend Leerdicht, welke „ immer in eenige taal is gegeeven; een dicht- „ ſtuk, waarin de zwier en keur van uitdruk- „ king met kracht en klem gepaard zijn, en het- „ welk ten bewijze verſtrekt, wat een Dichter „ vermag, die eene rijke verbeeldingskracht door „ een juist oordeel regelt." Alles is eenvoudig en toch krachtig. b. v: *Stijl.*

(2) Een algemeene trek, den ſterving ingegeeven,
Doet hem zijn Vaderland beminnen, naast het leven
En d'appel van zijn oog; een diepgeplante zucht
Doet alles haaken naar zijn Vaderlandſche lucht,
Zijn Vaderlijken grond, en lang bekende Steden.
Hiertoe werkt alles meê, gewoonte, ſpraak en zeden,
En 't lief herdenken aan de onnozelheid der jeugd,
Zo lustig doorgebragt in zorgelooze vreugd.
Trek van den Noordpool naar de dorſtige Abyſſynen;
Elk mint zijn ſneeuwſpelonk, of dorre zandwoestijnen.
De Samojeed veracht zijne ijsgebergten niet,
En Tarter noch Sarmaat geeft blijken van verdriet.
Geen uitheemsch paradijs zal hun gezicht bekooren,
Voor

(1) *Levensſchets van* S. STIJL, bl. 14.

(2) Bl. 398.

Stijl.

Voor 't woest en bar gewest, waarin zij zijn geboren;
Zelfs daar de Dwinglandij haar snoodste vierschaar spant,
Blijft nog in 't slaafsch geslacht een zucht voor 't Vaderland.

Treffend is de volgende zoo juiste teekening van den Nederlander:

(1) Dees Landaard, zacht van geest, genegen tot den vrede,
Trok nooit, dan tegen dank, het slagzwaard uit de scheede;
Maar schroomde ook vuur noch staal, noch Koninglijke magt,
Zodra 't getergde bloed aan 't zieden wierd gebragt.

Van zijne losse Gedichten roemen wij onder anderen den (2) *Lierzang op de Onsterflijkheid der Ziele.* De godsdienstige en wijsgeerige vastheid, die den edelen STIJL in alles bezielde, blinkt hier bijzonder uit. Deze Dichter, geacht van alle weldenkenden, stierf in Bloeimaand van dit jaar (1804), in den ouderdom van 73 jaren, en geniet thans de vervulling van die hoop, die hem voor lang reeds in vele wisselvalligheden opbeurde:

(1) Ver.

(1) Bl. 401.

(2) Zie in de *Levensschets van* STIJL *door* SCHELTEMA, bl. 15—19.

(1) Verheven hoop! wien zoudt gij niet bekooren, *Stijl.*
Wie wenscht u toch te bannen uit zijn hart,
U, die het graf en alle kerkers tart?
Als 't lichaam sterft, dan wordt de ziel herbooren.

Beijverden zich op het einde der achttiende Eeuw, meer dan te voren, kundige en geleerde mannen, om der Vaderlandsche Letterkunde van nut te zijn; stipten wij aan, hoe een VORT, OOSTERDIJK, MACQUET, STIJL en andere Geneeskundigen de Nederlandsche lier niet ongelukkig bespeelden; ook bekwame Regtsgeleerden, eerlijke Staatsmannen waren ten dezen niet achterlijk, maar bragten volvaardig het hunne toe, tot aankweeking onzer Dichtkunst. Om een enkel bewijs bij te brengen, noemen wij slechts HIERONIJMUS VAN ALPHEN, in den voorleden jare (1803) aan de Vaderlandsche Letteren ontrukt. Schoon als *Prokureur-Generaal van den Hove van Utrecht*, als *Pensionaris van Leijden*, als *Thesaurier-Generaal der Unie* in de hoogste en belangrijkste werkkringen geplaatst, wijdde hij onvermoeid zijne bespaarde uren nu eens der Regtsgeleerdheid, dan weder der Godgeleerdheid, somwijlen der Geschiedkunde, dikwerf der Dichtkunde. *Hieronijmus van Alphen.*

Zij-

(1) Als voren, bl. 17, in het Gedicht op *de Onsterflijkheid der Ziele.*

van Alphen Zijne uitgave van (1) RIEDELS *Theorie der ſchoone Kunſten en Wetenſchappen*, met vele bijvoegſels, had veel invloed op de wetenſchappelijke beoefening der Dichtkunde in ons Vaderland; of dezelve der ware Dichtkunde voordeelig geweest zij, zullen wij hier niet onderzoeken, veelmin toeſtemmen; genoeg zij het te melden, dat VAN ALPHEN door zijne (2) *Proeve van Stichtelijke Mengelpoëzij*, (3) *Gedichten en Overdenkingen*; (4) *Mengelingen in Poëzij* enz., en laatſtelijk door zijne (5) *Proeven van Liederen en Gezangen voor den Openbaren Godsdienſt*, als ſtichtelijk Dichter bij velen met roem bekend is. Het zij ons vergund aan te merken, dat hij, onzes oordeels, lof verdient door zijne (6) *Kindergedichtjes* en (7) *Nederlandſche Gezangen*.

Het is niet zoo gemakkelijk, als de meesten in den eerſten opſlag wanen, Gedichtjes, voor der kinderen bevatting geſchikt, zamen te ſtellen; die van VAN ALPHEN zijn proefondervindelijk welbe-

ha-

(1) In 1778.

(2) In 1771 en 1772 uitgegeven.

(3) In 1777 uitgegeven.

(4) In 1783.

(5) In 1801 en 1802.

(6) In 1781 en 1782.

(7) In 1779.

hagelijk gevonden; zeer velen hebben het zelfde met hem gepoogd, en geen is met zoo gelukkigen uitſlag bekroond geworden. Ik weet wel, dat eene gemakkelijke *verſificatie* hier veel afdoet; maar dit toch weet ik ook, dat de eenvoudige taal van het kinderlijk hart, zonder plat of laag te worden, te bezigen, aan weinigen met VAN ALPHEN gegeven is. De naam van dezen kinderlievenden Dichter zal ſteeds in waarde blijven bij deugdzame ouders en leergierig kroost. *van Alphen*

De (1) kleine bundel der *Nederlandſche Gezangen* bevat, naar mijn oordeel, de beſte dichtſtukjes, door VAN ALPHEN vervaardigd; tot een voorbeeld ſtrekke een gedeelte van (2) *het Beſtand*:

Slijt nu eens geruste dagen,
afgeſtreden Vaderland!
Doet den oorlogstrommel zwijgen,
hangt de wapens aan den wand! —
Haalt nu adem, jonge helden,
en verlaat het oorlogsveld;
Ach! ik zie uw zogende egaés,
van hun dartlend kroost verzeld,
Sprakeloos aan uwe voeten,
en, door blijdſchap ſchier ontgeest,
Schrei-

(1) Slechts van *een en veertig* bladzijden.

(2) Bl. 13—26.

Van Alphen

Schreiend toonen, hoe angstvallig
ze in uw afzijn zijn geweest.
Ach! omhelst uw lieve wigtjes,
drukt hen aan uw vaderhart!
Geeft uw vrouwen duizend kusſen
voor haar tranen, voor haar ſmart:
Dikwijls zag men haar verſlagen,
met een bleekbeſtorven mond,
Aan de legerboden vragen;
wie geveld was, wie gewond? —
Jonge ELIZE wagt, verlangend,
op de thuiskomst van haar held,
Dagt te vliegen in zijne armen,
toen zijn dood haar wordt gemeld;
Wonden, die wel moed getuigden;
maar geen heelkunst ooit genas;
Velden hem, die s'lands beſchermer;
en ELIZES blijdſchap was.
Zij, die ſtraks bevallig bloosde,
zingend uitzag, zwijgt verbleekt,
Kan niet ſchreijen; ſtarende oogen
zijn het ſlegts, waar't hart in ſpreekt.
Spraakloos ſchijnt ze tog te vragen,
waar zijn lijk is, waar zijn graf,
Wie hem, in zijn bangſte ſtonden,
troost en artzenijen gaf?

Ach!

Ach! verzwijgt uit medelijden, *van Alphen*
met wat ſmarten hij ontſliep,
Hoe hij, met verſlijfde lippen,
nog om zijne ELIZE riep,
Hoe hij, met gebroken oogen,
rondzag, maar geen egaê vondt;
Zwijg het eeuwig, zulke pijnen
maken al te diepen wond.
Treur ELIZE! zie ons weenen!
ja gij mist uw troost en vreugd:
Maar — voor 't vaderland te ſterven
is beloning voor zijn deugd.

VAN ALPHEN ſleet de laatſte jaren zijns levens wel ambt- doch niet werkeloos, en zamelde toen ijverig in den oogst van jeugdigen letterbouw.

Gedachtig aan ons (1) gezegde wegens onvermogen, om de menigte Dichtwerken dier dagen naar eisch op te tellen, veelmin dezelve met gezette vlijt te lezen en te beöordeelen, laten wij de voortbrengſels der vruchtbare Genootſchappen *Kunſtliefde ſpaart geen Vlijt* en *Kunst wordt door Arbeid verkregen*, zelfs de *Dichterlijke Handſchriften* onaangeroerd; wij willen niets onttrekken aan

(1) Bl. 175 en 176.

aan de verdienſten van de minder bekende (1) JOANNES VAN SPAAN, (2) JOSUA VAN IPEREN, (3) CAROLUS VLIEG, (4) JOHAN PIETER BROEKHOFF, (5) SIMON VAN DER WAAL, (6) ISAAK DE CLERCQ en een groot aantal anderen, onder

(1) Gereformeerd Leeraar te Hensbroek, Aelsmeer, Rijswijk, Dordrecht, Leiden, en laatſtelijk in den Haag, alwaar hij overleed in 1788, in den ouderdom van vier en zestig jaren.

(2) Leeraar in de Wijsbegeerte en ſraaije Letteren, Lid van verſcheiden geleerde Genootſchappen, Predikant eerſt te Veere, daarna te Batavia, overleden in 1781. Hij is beroemd door vele uitgegeven Werken, bijzonder door den arbeid aan de nieuwe Pſalmberijming met SCHUTTE, VAN SPAAN, VAN DEN BERG, HINLOPEN, VAN BINNEVEST en anderen. VAN IPEREN gaf in 1777 de bekende *Kerkelijke Hiſtorie van het Pſalmgezang* in het licht.

(3) Bekend door *den Val van Adam, in drie boeken*, en *de Bekeering van Saulus, dichtkundig beſchreven*, in 1765 uitgegeven. Daarna was hij met VAN SPAAN en VAN IPEREN onder de werkzaamſte Leden van het Genootſchap *Kunſtliefde ſpaart geen vlijt.*

(4) Hij was Koopman te Emmerik in Kleefsland, en is bekend, behalve door zijne Prijsverzen en vele losſe Gedichten, door zijne *Dicht- en Zedekundige Zinnebeelden en Beſpiegelingen*, in 1770 uitgekomen.

(5) Door zijne losſe Gedichten en Prijsverzen bekend. Hij overleed te Alkmaar in 1791, en werd door DE LANNOY en anderen zeer geëerd en betreurd.

(6) Zie vele losſe ſtukjes van hem in de *Dichterlijke Handſchriften.* Hij overleed in 1794.

der welke een (1) HENDRIK HOUTAM en (2) OTTO CHRISTIAAN FREDRIK HOFFHAM onderſcheiding verdienen; maar wij zul-

(1) Bode der Stad Gouda. Toen hij den gouden ecreprijs bij het Haagſche Genootſchap had behaald, lieten Burgemeesteren dier Stad hem ſtatelijk bedanken en een geſchenk aanbieden. De weinige Gedichten, die van hem het licht zien, geven blijken van eenen goeden dichtgeest, bijzonder zijne Prijsverzen, *de Vriendſchap*, in 't Genootſchap *Kunst wordt door Arbeid verkregen*, en *de Opvoeding*, in dat van *Kunstliefde ſpaart geen Vlijt*; zie b. v. reeds in den aanhef van het laatſte Gedicht:

Rechtſchapen Ouders! die uw' tijd,
En vlijt, en ruſteloze zorgen,
Der vruchten van uwe Echtkoets wijdt,
Om van des levens vroegſten morgen,
De telgjes in uw hof geplant,
Met kloek beraad en fikſche hand
Te leiden, ſnoeien, buigen, binden;
Totze eens, van ſtamme en kruin voorzien,
Daarge al uw zorg bekroond zult vinden,
In Hollandsch vrijen tuin de ſchoonſte vruchten bien. enz.

HOUTAM was geboren in 1751 en overleed in 1780.

(2) Zie over dezen P. J. UILENBROEK voor de *Nagelaten Geſchriften of Boereſchouwburg*, enz. 1801. HOFFHAM in, 1744 in het Brandenburgſche geboren, en ſlechts zeer korten tijd te Amſterdam gewoond hebbende, miste de vereiſchte ontwikkeling; van hier ontbrak hem gemakkelijkheid en beſchaafdheid. Hij had echter zeer veel geest en aanleg. Zijne *Proeve eener Theorie der Nederduitſche Poëzij* (1788) is een der geestigſte werken, die mij immer zijn voorgekomen; ook zijne *Hekelſchriften* (1781) en zeer vele zijner losſe Gedichtjes in de *Dichterlijke Handſchriften*, verdienen onderſcheiding; zijne Blijſpelen (1783, 1784 en 1791) behagen mij even weinig als zijne

zullen alleen ten flotte nog melding maken van de meer bekende NOMSZ, BELLAMY en NIEUWLAND, alle beroemde Dichters, waarvan de twee laatſten, bijzonder uitmuntende, in den (1) bloei hunner jaren den Vaderlande ontrukt zijn.

Jan Nomsz. De ijverige (2) JAN NOMSZ, aan wien de Schouwburg zoo groote verpligting heeft, daar zijne menigvuldige, zoo wel oorſpronkelijke als vertaalde, Spelen juistheid, keurigheid en gemakkelijkheid, niet zelden kracht in zich beſluiten, verdiende inderdaad beter lot, dan in een Gasthuis van algemeene armen een behoeftig leven te eindigen.

(3) ... Men heeft zijn dienst aan 't ſchouwtoneel vergeten. ——

(1) Zoo

Slaapdichten (1784). Tot eene kleine proeve van zijnen trant kan b. v. ſtrekken (*Dichterl. Handſch. Schaker. III.* bl. 127.)

DE ONGELIJKE ECHTELINGEN.

MAGERA, de oude bes, wierd STREPHONS gemalin:
Hij, geld- en baardeloos, zij, rijk en ruig van kin:
Sints laat het echte paar, om ſtrijd, zich daaglijks ſcheeren,
Op hoop van kinhair hij, zij om dien tooi te weeren.

HOFFHAM overleed te Pentzlow in het Brandenburgſche in 1799.

(1) Ook andere jeugdige Dichters van eenen goeden aanleg werden omtrent dien tijd aan de goede verwachting hunner landgenooten ontrukt. Men herinnere zich ſlechts eenen JAN WILLEM VAN SONSBEECK, of eenen ABRAHAM VAN DER WOORDT.

(2) Overleden in het St. Pieters Gasthuis te Amſterdam, in 1802, in den ouderdom van *vijf en zestig* jaren.

(3) *Mengelwerken van* J. NOMSZ, bl. 4.

(1) Zoo gij voor 't ſchouwtoneel uw geesten af wilt *Nomsz.*
ſlooven,
Kom dan toch hoon op hoon door taai geduld te
boven,
Al put ge uw krachten uit, de hoon is hier uw prijs;

was reeds zijn zeggen voor bijna veertig jaren, en hij voegde er bij:

(2) Ach! zo ik van mij zelv' eens, uit een vrije borst,
Hoe klein mijn kunstkracht zij, één woordje ſpreken
dorst ——
Ik denk het is genoeg, wanneer u word verhaald:
Dat geen Mececn mij ooit één nachtkaars heeft betaald.

Het is hier de plaats niet te onderzoeken, of hij zich zelven zijnen armoedigen ſtaat te wijten heeft gehad, of te beweren, dat, daar bij echte Dichters de grootſte vergelding is de

(3) —— —— —— —— achting, hun betoond,
Hun grootſte loon beſtaat in niet te zijn beloond;

dit is mijns oordeels zeker, het was de pligt geweest van Beſtuurders van den Schouwburg, ter
lief-

(1) Als voren, bl. 5.

(2) Als voren, bl, 4 en 5.

(3) Als voren, bl. 4.

Nomizi liefde der kunst, hem voor zoo kommerlijk een leven, en voor zoo rampzalig een ſterven te bevrijden; de verwaarloozing van dezen pligt bewijst, indien men er anders aan mogt twijfelen, dat de ware Dichtkunst ten Schouwburge toen weinig of geene aanmoediging vond.

Het uitgebreidſte en meest bekende zijner Werken is de *Willem de Eerſte*. Schoon een dier zoogenaamde Heldendichten van vorige dagen, welke alle blijken dragen, van bij poozen, op gezette tijden, in een gemakkelijken leuningſtoel, met het geſchiedverhaal ter zijde liggende, op rijm gebragt te zijn, heeft het echter hier en daar zeer fraaije regels, en toont alzoo, op vele bijzondere plaatſen, dat een meer krachtig dichtvermogen, een helderder licht reeds begon door te breken. Men zie b. v. waar

(1) .....ALVA komt, verzeld van al de plagen
Die de afgrond ooit tot ſtraf van 't menschdom op deed dagen:
De ſchrik, met angſtig zweet en doodverf op 't gezigt,
Vliegt voor den wagen heen, ſteeds krakend van 't gewigt
Des koopren ſtoels, een ſteun voor ALVA's ijzren leden.

Het

(1) WILLEM DE EERSTE, *of de Grondlegging der Nederlandſche Vrijheid, in vier en twintig Zangen*, Amſteld. 1779, bl. 9.

Het bloed ſpringt uit den grond, waar 's wreedaarts *Nomsz.*
rosſen treden;
En waar het ſnorrend rad de bevende aarde raakt,
Verſpreid zich ſtraks een rook, die 't daglicht duis-
ter maakt.

NOMSZ had eene zeer gemakkelijke *verſificatie*, waarom in zijne (1) *Mengelwerken* de *Brieven* en *Vertelſels* den lezer als medeſlepen. Onder de eerſten verdienen, door ſtevigheid van uitdrukking, die (2) *aan den Philoſooph* onderſcheiding; de laatſten hebben bijna allen veel naïefs, niet zoo zeer in de zaken, die verhaald worden, als wel in de wijzen, waarop zij zijn voorgedragen; waarom dezelve, onzes oordeels, verre boven die van ASSCHENBERGH te ſtellen zijn. Die zelfde geestigheid heerscht ook in vele der (3) *Hekelſchriften*. In zijne (4) *Mengeldichten* bewijzen de Vertalingen, hoe NOMSZ door losſen zwier en juiste overbrenging tot dit werk uitmuntend geſchikt was. Onder de oorſpronkelijke werken verdient de (5) *Lierzang aan den Dood, over het afſterven van den Dichter* JAN DE MARRE, te worden aanbevolen.

NOMSZ

(1) In 1782 te Amſterdam uitgegeven.

(2) Bl. 32—50.

(3) Bl. 147—190.

(4) Bl. 191—322. Ook zijne afzonderlijk uitgegevene *Vertalingen der Fabelen van* LA FONTAINE, als mede die van vele Treurſpelen, bewijzen dit ten duidelijkſte.

(5) Bl. 237—240.

Nomsz. Nomsz was zoo vlug van dichtpen, dat hij als ter loops menig klein ſtukje of verhaal (1) dadelijk op rijm bragt. (2) *De Verjaargroet aan een Negentigjarig Heer*, op deze wijze vervaardigd, is eenvoudig geestig; ook getuigt van deze vlugheid

(3) Mohammed.

„Gij eischt," ſprak Mohammed, profeet der Arabieren,
„ô Volk! dat Allahs magt, het ongeloof ten val,
„Door mij, door wien hij u met luister doet beſtieren,
„Den gindſchen heuvel, voor uw oog, verzetten zal?
„Welaan! — Gij, heuvel! hoor; hoor toe, gij, kind der aarde!
„De Hemel zegt door mij u zijn bevelen aan:
„Een wonder overtuig' dit volk van mijne waarde!
„Kom tot mij.... nu, ga voort!... Maar hoe! gij blijft nog ſtaan?
„Wel! ſta dan eeuwig ſtil. Nu, let eens wel, gij vromen!
„Ei! ſta de ootmoedigheid van 's Hemels zendling gaê:
„De-

(1) *Ex tempore*

(2) Bl. 245.

(3) Bl. 2.3.

„ Dewijl de heuvel niet tot MOHAMMED wil komen, *Nomsz.*
„ Dat MOHAMMED, gedwee, dan tot den heuvel gaat"

Wij verbeelden ons, dat NOMSZ, bij meerdere aanmoediging en bij meer beſchaafde en geſchikte levenswijze, zeer groote vorderingen zou gemaakt hebben. Was zijne jeugd in latere dagen, toen een meer levendige dichttrant zich verſpreidde, door eenen goeden omgang met verdienſtelijke Dichters geſterkt, en hij ter navolging opgewekt, de heldere lichtſtralen, die men nu in zijne werken ontwaar wordt, zouden in vollen luister aan onzen dichthemel ſchitteren.

Wij hopen, dat zijn ongelukkig lot geen jeugdig Dichter zal affchrikken, om

(1).... op 't pad der kunst manmoedig voort te gaan.
Werk zonder zucht tot loon

was de les van NOMSZ, hoe rampſpoedig, aan zijnen, toen jeugdigen, vriend UIJLENBROEK.

(2) JACOBUS BELLAMIJ werd in den jare 1757 te Vliſſingen uit geringe ouders geboren. *Jacobus Bellamij.*

(1) Als voren, bl. 6.

(2) Zie over BELLAMIJ onder andere den begaafden Dichter ABRAHAM VERRUL, *Redevoeringen*, Amſt. 1790. *Ter Gedachtenisſe van* J. BELLAMIJ, Amſt. 1786. Voor de *Twee Nagelaten Leerredenen van* J. BELLAMIJ, Vliſſ. 1790, het *Voorberigt hem*

Bellamij. ren. Tot het onaanzienlijk beroep van Bakker opgeleid, werd hem, zoodra mèn den aanleg van zijnen geest, ook uit zijne ruwe kindſche proeven, gewaar werd, betere gelegenheid tot beſchaving en oefening zijner dichtvermogens gegeven, zoo in zijne geboorteſtad, als aan de hoogeſchool van Utrecht, waar hij zich tot den predikdienst voorbereidde.

Begaafd met een fijn gevoel voor het ſchoone en met eene levendige verbeelding, maakte hij in de Dichtkunst, bij meerdere oefening, meesterlijke vorderingen. Zijn eerst uitgegeven werk, *Vaderlandſche Gezangen*, draagt overal blijken van ſtoutheid en oorſpronkelijkheid; bijzonder behagen ons daarin (1) *Aan de Utrechtſche Burgeren*; (2) *Bij den dood van* J. D. BARON VAN DER CAPPELLEN; (3) *Ter gedachtenis van* JARRIJ; (4) *Aan de Nederlanders*; (5) *Het Va-*

betreffende. BATAVUS *bij den dood van* J. BELLAMIJ ZELANDUS, Utrecht 1785. *Poetiſche Spectator*, bl. 137—146. *Aan* FRANC NA BANE, *de ongelukkige Minnaresſe van den ontijdig geſtorvenen* BELLAM'J enz. Amſt. 1786.

(1) Zie *Vaderlandſche Gezangen van* ZELANDUS, 1785. bl. 87.

(2) Bl. 101.

(3) Bl. 69.

(4) Bl. 91.

(5) Bl. 110.

Vaderland, (1) *Zang van Matroozen* en (2) *Aan eenen Verrader des Vaderlands.* Om u te toonen, hoe verre BELLAMIJ verwijderd was van eene, in zijnen bloeitijd nog zoo algemeen geroemde, *zoete Poëzij*, ſtrekke het begin van het laatſte gedicht tot proeve : *Bellamij.*

't Was nagt, toen u uw moeder baarde,
Een nagt, zoo zwart als immer was;
Een heir van helſche geesten waarde;
't Gevogelt liet een naar gekras,
Door 't aaklig woud, tot driemaal, hooren;
De zee werd woedend, klotste en floeg,
Dat zelfs, tot in de hemelkooren,
Den eng'len ſchrik in 't harte joeg!
Uw moeder zag u —— en het leven
Ontvlugtte aan heur benepen hart!
Uw vader ſchrikte —— ſtondt te beeven ——
Zeeg neêr —— verwonnen door de ſmart,
Wanneer een ſtem, gelijk een donder,
Klonk door het huis; dat u ontving:
„ Dat elk zich van dit kind afzonder'!..
„ Natuur wrogt hier een' aterling!

Het

(1) Bl. 112. Deze en het voorgaande behooren bij het Zangſtukje de *Doggersbank* bl. 108.

(2) Bl. 121.

Bellamij. Het geheel heeft echter iets van dat harde en al te ſterk gekleurde, hetwelk de ware teekening bederft, en echter maar al zeer in de laatſte dagen dezer eeuw geliefd werd. Beter bevalt mij dit Gedichtje (1) *aan God*:

Gij die, daar duizend waereldbollen,
Geregeld, om hunne asſen rollen,
De kragt van hunne werking voedt,
Gij die, tot op de verſte paalen
Der ſchepping, waar geen zonnen ſtraalen,
Aan 't Niet uw aanzijn voelen doet:

Gij, op wiens wenk, uit 't hol der bergen,
Die met hun ſpits den hemel tergen,
Een ſtroom van gloeiend ſolfer breekt:
Gij die, in zalige valeijen,
Waar zuidewindjes ſpelemeſen,
De geurenrijkſte planten kweekt;

Gij die, aan duizend, duizend dieren,
Die wriemlend op een ſtoftje tieren,
De gunſten ſchenkt van uwe hand:
o God! die alles eens deedt worden!
Die leven, werking geeft en orden!
Vergeet Gij nu ons Vaderland!!...

Een

(1) Als voren, bl. 12 en 13.

Een buitengewone aanleg tot een groot Dichter beſpeurt men niet alleen in deze *Vaderlandſche Gezangen*; zijne andere *Gezangen* en *Nagelaten Gedichten* zijn, indien al niet zoo ſtout en krachtig, toch zoo vol geestigheid en zacht gevoel, dat wij ze verre boven de *Vaderlandſche* ſtellen. Alles is bevallig, los en natuurlijk. (1) *Chloë*, (2) *aan Chloë*, (3) *aan God*, (4) *aan mijne Ziel*, (5) *Mijn Wensch*, (6) *Aan de Maane*, (7) *Mijn Lier*, (8) *De Liefde*, (9) *Kuschje*, (10) *Zang van Vaderlandſche Meisjes*, (11) *De Naamen*, (12) *Mijn Geboortedag*, (13) *De Misbruikte Vrijheid*, (14) *Het Wijsgeerig Antwoord*, (15) *Het Keurslijf*, (16) *Aan* CATS, en dat (17) *Aan* STIL- *Bellamij.*

(1) *Gezangen*, Amſteld. 1785, bl. 28.

(2) Als voren, bl. 54.

(3) Als voren, bl. 59.

(4) Als voren, bl. 5.

(5) *Gezangen mijner Jeugd en Nagelaten Gedichten*, Haarl. 1790 bl. 115.

(6) As voren, bl. 24.

(7) Bl. 12.

(8) Bl. 43.

(9) Bl. 88.

(10) Bl. 183.

(11) Bl. 51.

(12) Bl. 54.

(13) Bl. 83.

(14) Bl. 122.

(15) Bl. 148.

(16) Bl. 166.

(17) Bl. 171.

Bellamij. STILLING, het laatſte dat BELLAMIJ vervaardigd heeft, reken ik de besten. Waarlijk eene keuze onder zoo vele verdienſtelijke Minnedichtjes is zeer moeijelijk. Om u door BELLAMIJ's voorbeeld te toonen, hoe het eenvoudig naieve toch behaagt, kiezen wij in de eerſte plaats het begin van *mijn Geboortedag*:

Toen ik, op mijn geboortedag,
Nog naauwlijks in het wiegje lag,
Kwam 't dartel wicht, de looze Min,
Het kraamvertrek al lagchende in.
Het knaapje ſchaterde overluid:
„ Veel heils met deze jonge ſpruit!
„ Hij zal, zoo ik mij niet bedrieg,"
Dit zeggend keek hij in de wieg;
„ Hij zal nog aan mijn moeders kroon
„ Een paerel zijn van 't eerſte ſchoon.
„ Me dunkt, dat op zijn kleen gelaat
„ Alreeds een trek der Liefde ſtaat!"
Men zegt, als of ik 't laatſte woord
Reeds met bewustheid had gehoord,
Dat ik, met eenen lieven lagch,
Naar 't vrolijk minnegoodje zag.
„ Zie!" ſprak de dartle Jongen toen,
En gaf mijn kleene wang een zoen;
„ Zie! heb ik nu wel mis geraên?
„ Het kind ziet mij reeds lagchend aan!

„ Ge-

„ Gewis, mijn liefſte kind, gij zijt *Bellamij.*
„ Om mijne komst met recht verblijd;
„ Ik zal u, in uw prille jeugd,
„ Genieten doen de zoetſte vreugd.
„ Door mij zult gij het puik en de eer
„ Der meisjes.... Ziet.. daar lagcht hij weêr!
„ Ja, Jongen! wordt maar ſchielijk groot!
„ Dan ſchenk ik u een' ſpeelgenoot,
„ Een meisje vol bevalligheên,
„ Uitmuntend ſchoon en juist van leên!
„ Nu lagcht gij, maar gij weet nog niet
„ Wat gunſten u de Liefde biedt. —
„ —Kom, nog een kuschje, kleene knaap!..
„ En wieg den jongen nu in ſlaap!" — enz.

Ten anderen kan hiervan tot bewijs ſtrekken het zachtgeſtemde Minnedichtje *aan de Maane*:

Schoone maan, zeg, ziet gij heden,
daar gij 't halve rond beſpiedt,
Schoone maan, zeg, ziet gij heden
mijn geliefde Fillis niet?
Ja, gij ziet haar, want geen wolkje
dekt uw helderblinkend oog;
Gij kunt onverhinderd tuuren
van den hoogen ſtarrenboog.
Onverhinderd! ach! wat zeg ik?...
dak of vengſter zal misſchien

U,

Bellamij.

U, ó Nachtvorſtin, beletten,
om mijn' levenslust te zien.
Nijdig dak, afgunſtig vengſter!
laat het oog der zuivre maan
Door uw digtgevoegde rechten
bij mijn lieve Fillis gaan!
Maar, zoo gij, ó lust des Hemels,
mijn bevallig meisje ziet,
Zeg dan, dat heur trouwe minnaar
Haar zijn ted're groete biedt.
Zeg, met een verhelderd blikje,
door een' ſchitterender gloed,
Schoone Fillis, 't is uw minnaar,
die u door mijn ſtraalen groet.
Nachtverlichtſter, ſtiltekweekſter,
ziet gij mijne Fillis nu?
Mooglijk ziet zij, tederdenkend
aan heur' minnaar, thans op u!
Mooglijk denkt zij, opwaards ziende,
daar gij 't halve rond beſpiedt,
Schoone maan, zeg, ziet gij heden
mijn' geliefden Damon niet?
Mooglijk zendt zij ook een zugtje
van verlangen naar mij heen.
Vang dit zugtje, ſchiet het weder
met uw ſtraalen mij beneên!
Hemeldogter, wellustwekſter,

blijf

blijf ons beider oogenlijn, *Bellamij.*
En laat uw vergulde ſtraalen
immer onze boden zijn.

Onder zijne overige Gedichten munt uit de Vertelling (1) *Roosje*, te vinden in de *Proeven voor het Verſtand, den Smaak en het Hart.* Dit Gedichtje, bekoorlijk door zijne eenvoudigheid en losſen zwier, moet elke gevoelige ziel treffen, en bewijst, dat BELLAMIJ te regt de bron eener goede poëzij uit het hart, niet uit eene koele beſpiegeling, afleidde. Meerdere bewijzen hiervan vindt men in dezelfde *Proeven*; ik behoef u ſlechts (2) *eene Vraag* te herinneren. Ook in een ander werk, waarin BELLAMIJ, even als in het zoo pas genoemde, de voornaamſte hand gehad heeft, (3) *den Poëtiſchen Spectator*, is dit blijkbaar.

Een los en geestig vernuft, hoe zeer niet overal door

(1) *Proeven voor het Verſtand, den Smaak en het Hart*, Dordrecht 1790, bl. 119—128.

(2) Als voren, bl. 101.

(3) Uitgegeven te Amſterdam in 1784.

Bellamij. door eenen juisten en geoefenden smaak gewijzigd, schittert in BELLAMIJ's Gedichten. Zij verdienen buiten twijfel veel lof; alleen moeten wij aanmerken, dat een niet genoeg beschaafd vernuft dezelven niet zelden tot het laffe doet nederdalen, waartoe het rijmelooze van vele der Gedichtjes iets schijnt bij te dragen. Onze Noordsche hoven zijn, onzes oordeels, voor zulke ranke, teedere en op zich zelve gelaten bloemen te koud; de minste wind uit zee knakt ze op hare stelen; aan het rijm gebonden, erlangen zij de behoorlijke ondersteuning. Het gehoorig Griekenland en het zangerig Italie, waar de zachte maat op vleugels van zuidewinden den Dichter als van zelve toewaaide, waren meer geschikte kweekhoven voor zulke vruchten. Vele van BELLAMIJ's rijmelooze Gedichtjes vloeijen echter zeer gemakkelijk, en men kan hem niet wijten, dat vele zwakke geesten, door het nieuwe steun en behagen zoekende, op zijn voorbeeld, ons overladen hebben met eene reeks van nietsbeduidende rijmelooze dreunen, zonder smaak of kracht; laffe schriften, zonder geest of gevoel, stuitend voor het kiesch gehoor; zeer zoutelooze geregten, waarvan eene gezonde tong walgt,

en

en die men ons toch met geweld voor goeden Hollandſchen dichtkost wil opdringen. *Bellamij.*

Indien BELLAMIJ's vlugge en losſe geest door meerdere jaren vastheid had erlangd, zijne Dichtſtukjes zouden meer merg van zaken, meer verfijnden ſmaak hebben ten toon geſpreid, en eene onmisbare kieschheid zou alles nog grooter luister hebben bijgezet. BELLAMIJ echter heeft het door eene zachte en gevoelige ſchildering reeds tot eene hoogte gebragt, waartoe het zeer weinigen gegeven is te geraken.

Hij overleed in den ouderdom van 28 jaren, tot groote ſmart van allen, die zich met regt iets groots van hem voorſtelden.

Nog treurigər was de dood van den niet min beroemden (1) PIETER NIEUWLAND, Pieter Nieuwland

mc-

(1) Die over dezen alom geroemden en betreurden Dichter nader wil onderrigt zijn, zie SAXII *Onom.* T. VIII. p. 426; *Ter Gedachtenis van* PIETER NIEUWLAND, *door* J. W. VAN SONSBEECK *en* D J. VAN LENNEP, Leijden, 1794; *Iets ter Gedachtenis van* PIETER NIEUWLAND, *door zijnen vriend* J. P. MICHEL, Amſt. 1794, en vooral *Lijkrede op* PIETER NIEUWLAND, *door* JAN HENDRIK VAN SWINDEN, Amſt. 1795; *Konst- en Letterbode*, 1794, *No.* 49; om van den lof in de Redevoeringen van PARADIJS, SIEGENBEEK en anderen, te regt NIEUWLAND toegezwaaid, niet te gewagen.

Nieuwland mede een Dichter uit geringe ouders afkomſtig, doch in wien het Vaderland eenen der braafſte Burgers, de geleerde wereld haar grootſte ſieraad verloren heeft. Deze uitmuntende man, voorzeker boven BELLAMIJ, door meer beſchaafden, meer zinrijken dichttrant, te ſtellen, verdient in de laatſte plaats onze aandacht.

NIEUWLAND, door de zorgen van vele kunſtlievende mannen in de geleerde talen onderwezen, met de voortbrengſels der beſte Dichters van bijna alle volkeren bekend gemaakt, overtrof in alles, en dus ook in zijne kindſche Dichtwerken, ras de verwachting zijner leermeesters. De jeugdige NIEUWLAND deed ieder verbaasd ſtaan over het nooit gehoorde van zulk een alles omvattend vernuft. Hij dichtte, ook toen hij nog met (1) tol en hoepel ſpeelde, en was velen dier bejaarde Dichters in verdienſten toen reeds niet ongelijk, welke hij naderhand zeer verre overtrof. De regte ſmaak, de juiste verheffing, het warmst gevoel blijkt overal in zijne Gedichten.

Zij, wien het met mij bekend is, met welk eene losheid en gemakkelijkheid NIEUWLAND alle wetenſchappen beoefende, en bijzonder zijne Gedichtjes vervaardigde, die hij al ſpelende daar henen ſchreef; zij, die weten, hoe wei-

(1) Zie ABRAHAM DE VRIES voor de uitgave der *Nagelaten Gedichten.*

weinig prijs hij op dezelven ſtelde, hoe weinig *Nieuwland* roem hij daar in zocht, — zij alleen kunnen regt oordeelen, welk een dichterlijk vernuft in dezen voorbeeldeloozen en zedigen man geſchitterd heeft.

Welke ſoort van Gedichten hij vervaardigde, in alles was hij oorſpronkelijk, eenvoudig los en geestig. Bij eenen ſtatelijken ſtarrenhemel hief hij dus krachtig aan, ter eere van den *Orion*:

(1) Wie heft met ſtatelijke pracht,
Bij de achtbre ſtilte van den nacht,
Uit de Oceaan het hoofd naar boven?
Wie blijft in 't aanzien van Diaan',
Die vruchtloos poogt dien gloed te doven,
Met onverzwakten luister ſtaan?

Zijt gij 't, Orion! voor wiens licht
Der kleiner zonnen flikkring zwicht
Als 't licht der maan voor Febus glanſen?
Rijs, groote Orion! rijs omhoog!
Zijt welkom, held! aan onze tranſen!
Verruk, verruk ons ſtarend oog!

Wat ſterreglans, die eerbied baart,
Praalt op uw gordel, knods en zwaard,
Bezaaid met tintelende vieren! enz.

(1) *Aan*

(4) *Gedichten*, Amſt. 1788. bl. 8.

Nieuwland (1) *Aan den* Amſterdamſchen *Nachtwacht* gaf hij tot een *Nieuwjaarsgift* een Gedichtje, dat, in geestigheid en losheid, alle dergelijke, mijns oordeels, overtreft. NIEUWLAND beveelt den Wacht geestig de zorg, niet voor zich of het zijne, maar voor zijne geliefde; vol naïviteit (2) wijst hij denzelven naauwkeurig hare woning, en vervolgt aldus:

(3) Heerschten in dees barre ſtreeken
Niet beſtendig wind en vorst,
Mist, waardoor naauw zon kan breken,
Vocht, de pest voor long en borst.

Speelden hier de zachte luchten,
Die, aan Taag of Ibers boord,
't Flauw geluid van 's minnaars zuchten
Voeren, daar zijn meisjen 't hoort.

Hadden dan de Zanggodesſen
Mij doen delen in haar gunst,
Mij verwaardigd met haar leſſen
In de ſchone citerkunst.

o!

(1) *Nagelaten Gedichten*, Haarlem, 1797. bl. 68–80.

(2) Deze aanwijzing is meesterlijk; dan men moet huis en gracht kennen, om het dichterlijke van deze, op zich zelve droöge, aanwijzing te voelen.

(3) Als vorm, bl. 74—77.

o! Dan hield ik, ganſche nachten, *Nieuwland.*
Zelf de wacht voor Anna's huis.
'k Zou mij wel zorgvuldig wachten,
Haar te hindren door gedruis.

Maar, wanneer door 't groen der blaêren
't Licht der Maan op 't water lacht,
Roerde ik daar de citerſnaren
In de ſtilte van den nacht.

'k Zou, in tedre minneklanken,
Nu haar klagen, 't geen ik lij';
Dan haar milde goedheid danken,
Zich ontfermende over mij.

Wierd die klank door haar vernomen,
Dan verliet zij ſtil het bed;
Aan het venſter zou zij komen,
Op een kleine reet gezet;

Aan het venſter zou zij luiſtren;
Doch vooraf den ſlaauwen ſchijn
Van het nachtlicht gansch verduiſtren,
Om 'er niet bemerkt te zijn.

Tot zij mooglijk, zacht bewogen
Door de tonen van mijn lied,
Met een zucht, de borst ontrogen,
Of zich met een' lach verried!

Nieuwland

Doch! helaas! mijn ſtroeve vingren
Leerden nooit, met kunst en zwier,
Tonen door elkander ſlingren,
Zwevende over luit of lier.

En het onbeſtendig Noorden
Duldt geen teder nachtmuzijk:
't Zangchoor ſchuwt bevrozen boorden,
Neemt in zoeler lucht zijn wijk.

Wilde een Minnaar 's nachts hier zwerven,
In den winter, langs de ſtraat,
Dan deed ligt de kou hem ſterven,
Schoon de min hem 't leven laat.

Van gelijken aard is dat aan (1) A. H. PRUIJSSENAAR, waarin hij, als minnaar, zich den bekoorlijkſten en natuurlijkſten droom van een aanſtaand gelukkig huwelijk overaardig voor den geest brengt; eenen droom, waarin (en hierin onderkent men den grooten Dichter van den kleingeestigen woordenrijmer) de gemeenzaamſte en eenvoudigſte zaken met eenen geestigen zwier, vol ſmaak en kunst, op eene keurige en gemakkelijke wijs, ons worden medegedeeld. Zoo zijn ook (2) *De Les in het Koffijdrinken*, (1) *De*

(1) *Nagel. Gedicht.* bl. 54—64.

(2) Als voren, bl. 47—50.

(1) *De Jufferlijke Hoed*, (2) *Aan* A. H. PRUIJSSENAAR, (3) *Op het Huwelijk van* .... en dergelijken. Vol (4) waar gevoel is (5) *het Fragment*, en bovenal het fraaije, treffende en met regt geroemde Lijkdicht ter gedachtenisse van zijne geestrijke echtgenoote en pasgeboren eenig kind, beiden den braven en gevoeligen vader op het onverwachtst ontrukt. *Nieuwland*

(6) ô Teêrgeliefde en vroegverloren Vrouw!
Om wier bezit ik alles gaarne geven,
En willig goud en glorie offren zou,
Kon ik u slechts herroepen in dit leven!
Ontvang van mij, die ook in 't zwijgend graf
U minne en ere en uw volmaaktheên huldig,

Dees

(1) Als voren, bl. 51 en 52.

(2) Bl. 65—67.

(3) Bl. 81—84.

(4) Die weten wil, wat *waar gevoel* zij, en wat dit bij den Dichter uitwerke, leze de uitmuntende Verhandeling van onzen NIEUWLAND, in het *Nieuw Algemeen Magazijn*, D. II stuk 2. bl. 519—552. Wat *waar gevoel* was, begrepen toen slechts weinige Dichters; van daar zoo vele laffe voortbrengsels, wier stippen en strepen het gevoel moesten uitdrukken of liever uitschreeuwen. NIEUWLAND begreep het beter, en geeft er de sprekendste blijken van in alle zijne Gedichten.

(5) *Nagelaten Gedichten*, bl. 43—46.

(6) Als voren, bl 93—99.

Nieuwland Dees laatſten pligt!... Ik leg dien wenende af.
'k Ben dit uw trouw en mijner liefde ſchuldig.
Ook gij, lief Wicht! dat moeders ſchoot verliet,
Om in den ſchoot des grafs met haar te ſlapen,
Gij eischt geween, geen vrolijk welkomlied!
Hoe ras, o God! wordt vreugd in wee herſchapen!
Of is 't een droom, een zwevend ſchaduwbeeld,
Dat 's nachts den geest benaauwt met nare zorgen,
Doch dat, ter vlugt in 't bijster brein geteeld,
Ter vlugt ook wijkt bij 't nadren van den morgen?
Neen! 't is geen droom!... 'k Ontwaak, en tast in 't rond,
Maar vind geen vrouw aan mijn verlaten zijde,
En voel geen' kusch van haren lieven mond,
En hoor geen ſtem, wier klank mijn ziel verblijdde.
Die lieve mond is bleek en koud, en zwijgt.
Stijf is de hand, die teder mij omärmde.
Nu klopt geen hart, geen boezem zwelt en hijgt,
Waaräan weleer haar liefde mij verwarmde.
Nacht dekt het oog, den ſpiegel, daar haar ziel,
Steeds groot en goed, en telkens toch verſcheiden,
Zo hemelsch blonk, en altoos elk geviel,
En niemand wilde en niemand kon mist iden.
o Gij, die bouwt op ſchoonheid, jeugd, en kracht!
Was zij niet jong en ſchoon als lentebloemen?
Wie kon, als zij, van 't maagdelijk geſlagt,
Op mannekracht bij vrouwezachtheid roemen?

Maar

Maar 't doodlijk gif van een' verborgen worm *Nieuwland*
Vernielt in 't veld de ſchoonſte roos van allen;
Het woest geweld van enen maartſchen ſtorm
Doet ook in 't woud de kloekſte ſtammen vallen.
o Edle roos! o knopjen, jong en teêr!
Dezelfde ſtorm heeft beide fel verſlagen.
Ik ben geen Gade, ik ben geen Vader meer!
De winter heerscht reeds in mijn lentedagen. enz.

Dan men moet het geheel lezen, om de waarde van NIEUWLAND, als gevoelig Dichter, naar eisch te vatten; eene waarde, welke mijne zwakke pen niet in ſtaat is flaauw te ſchetſen, ik laat ſtaan juist te teekenen, en met de vereischte kleuren krachtig te verlevendigen.

Zijne andere Gelegenheids-verzen zijn als die van een groot Dichter; zij hebben niets ſtijfs noch gezochts. Het begin van dat op den dood van het tienjarig dochtertje van zijnen vriend DE GRAAF ſtrekke ten voorbeelde:

(1) Gelijk, in 't prilst der lentedagen,
't Bevallig roosje lieflijk bloeit,
Met friſschen ochtenddauw beſproeid,
Eer 't door een ſtorm wordt neêrgeſlagen;
Zo bloeide ook uw MARIA's jeugd,
Verſierd met lieve aanminnigheden,

Met

(1) *Gedicht.* bl. 25.

Nieuwland

Met rijpe kennis, zachte zeden,
En meer dan kinderlijke deugd.
Maar och! dat knopje, pas ontloken,
Ligt nu reeds door het woest geweld
Van eene herfststui neêrgeveld,
Te vroeg van zijnen steel gebroken.
Hoe moet dees slag uw deugdsaam hart,
Kroostlievende Ouders, hevig treffen,
Wie, wie kan beider lot beseffen!
Wie, tedre moeder! schetst uw smart!
Nog onlangs prijkte 't aan uw zijde,
En spreidde lieflijk al zijn schoon
Voor 't oog der Ouderen ten toon,
En aêmde een geur, die 't hart verblijdde.——
Doch troost u, moet ge uw roosje missen,
't Ligt niet vertreden in het stof,
't Is in een' eeuwigschonen hof
Verplant uit 's waerelds wildernissen,
Daar 't nooit geschud, ontbladerd wordt
Door 't woest geweld van aardsche stormen,
Die hier de schoonste bloem misvormen:
't Spreidt daar zijn geuren, nooit verdord.
Gij zult het zelf eens daar zien bloeien,
Maar eindlons schoner dan 't hier plag;
Dat heil verbiedt u 't naar geklag,
Des laat geen ijdle tranen vloeijen
Om 't lot, dat vroeg haar viel ten deel! enz.

Zij-

Zijne Vertalingen overtreffen die van de meeste Dichters, die wij geroemd hebben. Hij heeft hierin het ware punt getroffen, en weet bij het overhalen, als een kundig natuurkenner, zoo vele fijnere geesten voor de vervlogene weder bij te dragen, dat de ~~even~~redige kracht, het ware ligchaam behouden blijft, zoo dat de juiste ſchikking, rolling en vloeijing van woorden en zinſneden, het *nationaal* verband tusſchen taal en zin, zelfs de maat niet verloren gaat. Zouden wij proeven bijbrengen? — alle zijne Vertalingen bewijzen het; — alle zijn voortreffelijk; (1) *Het Duifje van Anakreon* is echter geene der minſte: *Nieuwland*

Van waar gij, lief duifje?
Van waar zo ter vlugt?
De geur van uw wiekjes
Bewijrookt de lucht.
Wie ſchonk u dien balſem?
Wie zijt ge? waarheen?...

Anakreon zendt mij
Naar zijne Climeen',
Die thans alle harten

Be-

(1) *Gedicht.* bl. 73.

Nieuwland

Beheerscht door haar ſchoon.
Anakreon heeft mij
Gekocht van Dioon';
Hij gaf haar een liedje,
En kreeg mij ten loon.
Nu dien ik mijn' meester,
En heb hem zo lief!
Gij ziet, ik bezorg nu
Voor hem dezen brief.
Dan laat ik, dus ſprak hij,
Wel ſpoedig u vrij;
Doch, ſchoon hij mij losliet,
Toch bleef ik hem bij.
Waarom zou ik zwerven
Door 't veld en in 't wond?
En eeten in 't wilde?
En ſchuilen in 't hout?
Neen! liever bewoon ik
Anakreons ſchoot,
En pik uit zijn vingers
De kruimeltjes brood,
En lep uit zijn' beker
Verkwikkenden drank.
Dan ſpring ik en klapwiek
Uit vrolijken dank,
En ſprei om zijn' ſchedel
Mijn vleugeltjes uit,

En

Nieuwland

En, wil ik gaan ſlapen,
Ik rust op zijn luit.
Nu weet gij het alles,
't Is tijd om te gaan.
Geen raaf zou meer klappen,
Dan ik heb gedaan!

Onder de Gedichten van NIEUWLAND verder eene keuze te doen, of hem tegen andere tijdgenooten te vergelijken, is mij niet mogelijk. Ik ken zeer weinige Dichters hem gelijk. Ook gevoel ik, dat ik eene partijdigheid, waarop ik roem drage ondanks mij zelven, voor hem en al het zijne heb opgevat. Van hem, zoo ontijdig ontrukt aan mij, en aan allen, die hem van nabij kenden, dat is, die hem hoogachtten, die hem lief hadden, meer te gewagen, hem naar eisch te loven, die, de eenvoudigſte en geleerdſte man tevens, in de verhevenſte beſpiegelingen, zijne gulheid, zijne kinderlijke hartelijkheid, zijne engelachtige onſchuld niet verloor, verbiedt mij eene reeks van aandoeningen, die mijnen geest en pen, bij het herdenken aan NIEUWLAND, thans belemmeren. De gedachte aan zijnen vroegen, aan zijnen droeven, dood vervult mijne ziel met diepe treurigheid, mijn oog

met

Nieuwland met tranen — het zijn tranen van rouwe, tranen van vriendſchap, tranen van dankbaarheid; — verſchoont ze, Mijne Heeren! — ik kan, ik wil ze niet weerhouden:

(1) Waarom toch zou mijn oog geen droeve tranen plengen?
Hij, om wiens dood ik ween, is al die tranen waard,
Maar die zij 't eenigst niet, dat wij ten offer brengen.
Zijn deugd, zijn grootheid, zij voor 't nageſlacht bewaard,

(1) Zie het Gedicht van JAN MELCHIOR KEMPER, *op het Afſterven van* PIETER NIEUWLAND, achter de *Nagelaten Gedichten*, bl. 144.

DER-

DERDE AFDEELING.

BESLUIT VAN DÉ OPGAVE DER DICHTERS DEZER EEUW.

Zoo hebben wij dan ook omtrent deze Eeuw het moeijelijk werk eener korte opgave der Dichters volbragt! —— hoe volbragt, zonder van levende en zoo ſchitterende Dichters te gewagen? -- Ja, Mijne Heeren! ik zeide reeds in mijne inleiding, van levende Dichters niet te zullen ſpreken, en de redenen, die mij daartoe bewogen hebben, zijn, mijns oordeels, zoo duidelijk en voor elk in het oog loopende, dat ik u met eene opgave daarvan niet eens zal vermoeijen; echter gevoel ik uwe vraag en hare bedoeling in volle kracht; ja beken gaarne, dat de onzekerheid, hoe in dezen te handelen, mij bijna had afgeſchrikt van dit ganſche werk. De billijkheid toch vorderde, dat wij ook de verdienſten van zulke ſchitterende en zeldzame vernuften, waarop wij ons met volle regt nog mogen verheffen, in een behoorlijk en helder licht ſtelden, en dat wij, gedachtig hoe veel deze verdienſtelijke mannen hebben toegebragt, om eene krachtige, levendige, gevoelige en meer zakelijke dichtwijze in te voeren,

hunne namen dankbaar in den rei der uitſtekendſte Dichters aanſchreven —— namen, die, der onſterfelijkheid gewijd, mij op de tong en u zoo zigtbaar voor den geest zweven, als of zij hier te lezen waren. Inderdaad, Mijne Heeren! waarom zouden wij het ontveinzen? onze leeftijd mag zich beroemen op Dichters van geleerdheid en van fijn gevoel, die, doordrongen van Griekſche en Latijnſche letterkunde, met den waren ſmaak, als met een levenwekkend water, den toen dorren grond bevochtigd, en tot meerderen groei en bloei uitgelokt hebben.

Ik zoude tot veelvuldige herhalingen vervallen, zoo ik het verdienſtelijke en gebrekkige der Dichtkunst in de Achttiende Eeuw hier in het breede wilde vermelden. Wij hebben met opzet, zoo in onze inleiding tot deze Eeuw, als bij de bijzondere Dichters, beide gepoogd in het licht te ſtellen; ook zal de vergelijking der Eeuwen, of het kort overzigt van het verhandelde, in een volgend Hoofdſtuk, nog genoegzaam hiertoe bijdragen. Nu zij het genoeg, alles als zamentrekkende, aan te teekenen, dat, mijns oordeels, in de eerſte drie vierdedeelen der Achttiende Eeuw, wel een beſchaafde, rollende en zachte, doch tevens flaauwe dichttrant doorſtraalt. Kracht, ſtoutheid, verheffing, ware ſmaak, juist gevoel voor natuurlijke ſchoonheden waren ſchaars te vinden, ſchoon de lust tot dichten misſchien nimmer zoo algemeen was in ons Vaderland.

Wan-

Wanneer men de menigte levensgeſchiedenisſen van heilige mannen, die de Dichters van dezen tijd bezongen, ſlechts nadenkt, zal ras de trage gang, het geſchiedkundig berijmde, en het koude der afzonderlijke deelen, met al het bonte in deze zoo genoemde Heldendichten, ons voor den geest zweven, en ons overtuigen, dat de regte bron eener goede poëzij, een levendig gevoel namelijk voor hetgeen goed, ſchoon en groot is, toen ontbrak. Zulk een gevoel geeft als van zelve uitſtorting en verheffing, en zonder hetzelve blijft de Dichter, ook met de beste. *verſificatie*, een koude beſchrijver, op zijn best genomen, een geestig ſchilder. Hij, die in beſchaafde taal de oorſpronkelijke, de natuurlijke aandoeningen des harten in zijne verzen overſtort, is, naar mijn gevoel, de ware Dichter.

Werd het Heldendicht miskend, de Lierzang was dikwerf door het korte van zijne regels en het lange van zijnen duur ſlechts te onderſcheiden; aan dezen bovenal beſpeurde men, dat de oude letterkunde weinig geraadpleegd werd. De kracht werd gezocht in bulderende en ſchelklinkende woorden, welke ſomwijlen bij het overige als bloedvlekken op een wit kleed afſtaken.

De Mengel- of Gelegenheidsgedichten waren flaauw, zonder dat warm kunstgevoel, dat onmisbaar aan alle ſoort van Dicht verknocht is. Men zette zich tot het verzenmaken, als tot eenen omſlagtigen, pijnelijken arbeid. Men blokte op de vrije kunst; en het was duidelijk bij velen, dat zij,

om eenen dierbaren vriend, een eenig kind, of eene teederbeminde gade te beſchreijen, de Lijkdichten van vorige Dichters naauwkeurig hadden nageſlagen.

Wij zullen geene meerdere dichtſoorten behoeven bij te brengen, maar alleen aanmerken, dat het Leer- en Zededicht, uit deszelfs aard voor eenen zachten gang best berekend, en met de ſtemming der Dichters best maat houdende, natuurlijk het meest en het gelukkigst beoefend werd.

Wil men, dat wij de oorzaken van dezen tragen gang van den dichterlijken geest in deze gedeelten der Achttiende Eeuw naſporen, wij verwijzen u in de eerſte plaats naar de Geſchiedenis, door ons in onze inleiding tot deze Eeuw geraadpleegd. De Staat bleef daarna onder WILLEM DEN VIERDEN, en de eerſte jaren van het Stadhouderſchap zijns Zoons, uiterlijk rustig, en in dezelfde ſtemming; ſchoon zich de gemoederen, inwendig woelig en wrevelig, tot die onrust en partijſchap voorbereidden, welke naderhand burgers van één Vaderland, vrienden van ééne verwantſchap, ja leden van één en hetzelfde huisgezin, zoo fel als vijanden tegen elkander in het harnas joeg.

De Staatkunde toonde ook nu weder haren invloed op de Dichtkunst. Bij den rustigen gang der tijden, in het voorlaatſte gedeelte der Eeuw, bleef de kunst mede in denzelfden tragen gang, tot dat, de meerdere woeling der partijſchap als door eene

ge-

gedurige wrijving vele heldere dichtvonken hebbende uitgelokt, op eens een meer algemeen zuiver en helder dichtvuur ontſtak. De eerſte reden derhalve van den tragen dichtgeest in het voorlaatſte gedeelte dezer Eeuw bleef dezelfde ſtaatkundige rust, en het kalme genot des voorſpoeds, welke wij hier voren, geſchiedkundig ontwikkeld, als de bron daarvan vermeld hebben.

Eene andere reden is de geringe invloed en mindere beoefening der oude Schrijvers, en de algemeene zucht tot nieuwe, Franſche en vooral Duitſche, ſchriften, die eene verkeerde ſtrekking, een valsch gevoel verſpreid hebben. De Griekſche en Romeinſche letterkunde vormen den waren ſmaak, geven den regten *tact*, de behoorlijke onderſcheiding. Door gemis hiervan was het, dat men, het gebrek van eentoonige en altijd gelijk afloopende denkbeelden, in zoo zoetvloeijende verzen uitgedrukt, gevoelende, om kracht te erlangen, tot harde en onnatuurlijke ſpreekwijzen, tot gewrongen tegenſtellingen en vreemde woordſpelingen verviel.

De gezaghebbende Genootſchappen, die zich, na PELS, meer dan eene Eeuw hebben gehandhaafd, en een kwalijk geplaatſte beſchavingslust, onderdrukten ook nog langen tijd veel goeds. De Theorien, uit beſpiegelende wijsgeerige bepalingen, niet uit den aard en het wezen der Dichtkunde geput, benaauwden den vrijen dichterlijken geest, en gaven alles een eentoonig, donker en ſomber aanzien. Dichters en Taalkundigen ſtelden zich

voor of tegen weinig beteekenende ſchoolſche ſpitsvindigheden met zoo veel ijver te weer, alsof Parnas zelf beſtormd werd. Een *laat ons* of *laten wij*, een *nominativus* of *ablativus abſolutus* verdeelde en verhitte de anders koude gemoederen. Ware kracht, natuurlijke aanleg en juist gevoel werden dienstbaar gemaakt aan enkele taalkundige wetten en *ſpeculative* voorſchriften. De geringſte dichterlijke vrijheden werden als taalkundige feilen uitgemonſterd. Aan eene gladde versmaking werd veel belangrijks prijs gegeven. Men zie ſlechts de nadere uitgaven en zoogenoemde verbeteringen van HOOGVLIET, FEITAMA, DE BOSCH en anderen, welke door hunne zoogenaamde taalkundige reiniging met de vlekken alle de eigenaardige *tinten* en zachte toetſen der ſchildering wegnamen. Men leze de *Recenſien* van den *Friſo* of *de Geuzen*, beide veroordeeld om hunne taalkundige gebreken, of eene hier en daar ſtuitende versmaat, terwijl de zoetklinkende heldentoon van den beſchaafden STERNWIJK en den keurigen FEITAMA alom hemelhoog geroemd werd. Men zag inderdaad meer op woorden dan zaken.

Wie de geſchiedenis der Bouw-, Beitel- en vooral Graveer-, Teeken- en Schilderkunst in dezen tijd met een oplettend oog gadeſlaat, zal door vergelijking van de waarheid van ons gezegde en van de ſtandvastige, eenzelvige, rigting der beeldende kunſten, die als getrouwe lotgenooten in elkanders

ders toeſtand ſteeds deekden, meer en meer overtuigd worden. Hoe koud, hoe hard, hoe gedwongen, gezocht, overladen en onnatuurlijk is alles! Gebrek aan ſmaak en aan levendig gevoel van den onvervalschten indruk der zuivere en altijd milde natuur, ſtraalt bij Dichter, Teekenaar, Plaatſnijder, Bouwmeester en Schilder in dit tijdsbeſtek alomme door.

Wij ſpreken, Mijne Heeren, van den geest en de ſtrekking van het grootſte gedeelte der Achttiende Eeuw, niet van bijzondere vernuften, welke wij gaarne en van ganſcher harte de verſchuldigde hulde toebrengen.

Wanneer wij de ſtrekking en den gang dezer tijden naſporen, blinken, wel is waar, enkele Dichters uitſtekend uit, doch niet anders dan de maan aan eenen flaauwen ſterrenhemel. POOT, die ook dán heerlijk zou hebben uitgeblonken, wanneer hij van de ſchitterendſte Dichters ware omringd geweest, ſtaat als het ware alleen; hij verdient daarom des te meer onzen lof, maar hij grensde ook nog aan de vorige Eeuw, en was afgezonderd van de beſchavende dichtgezelſchappen. POOT leefde op het land, en oefende zich met vlijt in de ſchriften der Ouden, hoedanig dezelve hem dan ook mogen bekend geworden zijn; de gedurige navolging duldt dienaangaande geene twijfeling. POOT beſchaafde, op deze wijze, zijnen uitſtekenden natuurlijken aanleg; hij begluurde de natuur in hare ſtille ſchuilhoeken en ſtatelijke pracht;

hij ſloeg deze, als de beste leermeesteresſe, die hij altijd voor en om zich had, gedurig gade, en bereikte alzoo eene dichterlijke hoogte, welke bij den lagen ſtand zijner tijdgenooten heerlijk afſteekt. Na POOT, om van SCHERMER niet te ſpreken, die tot de vorige Eeuw eigenlijk moet gebragt worden, of eenen VLAMING, LANGENDIJK, FEITAMA, HUIDECOPER en dergelijken, die men onder de Dichters van den eerſten rang toch niet mag rangſchikken, aan te halen, ſtuit men al ras van HOOGVLIET op SCHIM en SMITS, alle verdienſtelijke Dichters van later tijd, doch ook alle Dichters, die, hoe uitſtekend in eenig bijzonder en afzonderlijk dicht-gedeelte, niet op eenen algemeenen, het geheele ligchaam doorſtroomenden dichtader roemen kunnen.

Zulk eene ſchaarsheid van uitſtekende Dichters moet ieder opmerkzamen verwonderen. Ik weet wel, dat het getal van uitmuntende Dichters niet altijd overvloedig zijn kan, nademaal de gave der echte Dichtkunst eene bedeeling is, aan weinige ſtervelingen verleend; maar, in vergelijking van vorige dagen, en ondanks den algemeenen lust en zoo vele dichtgezelſchappen, moet het gering getal toch ieder oplettend beſchouwer, ook in den eerſten opſlag, bevreemden. Zoo vele Aristarchen, zoo vele leerſcholen, met de uitgezochtſte en uitlokkendſte Latijnſche en Nederduitſche blazoenen, konden zoo weinig hun doel bereiken, zoo weinig uitſtekende kweekelingen opleveren! Inderdaad — even min

als

als een andere DOUW, REMBRAND, VAN DER HELST, of een DE KEIZER en VAN KAMPEN, door bouw- of ſchilder-kollegien, toen in menigte voorhanden, konden teruggeroepen worden, even min bragten de dichterlijke Genootſchappen éénen Dichter, VONDEL gelijk, te voorſchijn; maar ook, even gelijk een VAN HUIZEM ons als in het luisterrijkst tijdperk der Schilderkunst verplaatſte, even zoo heeft POOT den vollen bloei der Dichtkunst voor het kunstkeurig oog te rug gebragt.

Op dit gedeelte der Achttiende Eeuw volgden betere tijden. WILLEM, en vooral ONNO ZWIER VAN HAREN, lieden van hoog aanzien en gezag, geleerden van uitnemenden ſmaak, waren de eerſten, die zich boven de toen geëerbiedigde Keurmeesters en Dichtgezelſchappen verheven gevoelden, en zich moedig aan derzelver eigendunkelijke voorſchriften en eenen lagen dichtgeest ontrokken. Zij hebben hunne Gedichten meer ziel en leven bijgezet. De Griekſche en Latijnſche ſieraden werden door hun weder ingehaald, en met oordeel in de Gedichten geplaatst. Eigen vinding, weliger vernuft, natuurlijker, losſer dichttrant kenmerken hunne werken. Waren door den invloed van de Dichtgenootſchappen hunne taal en *verſificatie* geregelder en beſchaafder geweest, hunne uitdrukkingen keuriger, hadden zij meer gedeeld in de verdienſten van andere nette Dichters omtrent hunnen leeftijd, zij

zouden mogelijk die ſtoutmoedigheid, die kracht, die verhevenheid, die natuurlijke losheid en ongedwongenheid, die geestigheid gemist hebben, waarop zij zich nu met reden verheffen. Van hun begint als 't ware een nieuw en beter tijdperk der Dichtkunst. Van toen af werd der Dichteren hemel allengskens meer en meer helder.

Wij zullen niet onderzoeken, hoe veel invloed hier gehad hebben de ſtaatkundige geſteldheid des lands, de meerdere woeling der gemoederen, door partijſchap verhit, de opſcherping van het denkvermogen bij velen, de Amerikaanſche vrijheidszucht, om niet te gewagen van latere voorvallen, droevig voor de herinnering, maar toch opwekkend voor die kunst, die zich in den ſtroom van bruiſchende aandoeningen zoo gaarne ontlast, en zich als van zelve met de vlugt eener hooggeſpannen verbeelding opwaarts voert; het zij genoeg u te herinneren, hoe, met en na de VAN HARENS, een DE KRUIJFF, TRIP, HUIZINGA BAKKER, VAN WINTER, VAN MERKEN, DE LANNOY, en, om van anderen niet te gewagen, een BELLAMIJ, en vooral een NIEUWLAND, overal blijken geven van meer algemeene verheffing, meer algemeenen ſmaak voor ware, natuurlijke dichtkunst.

Het is waar, de gebreken der vorige tijden ſtralen ook hier en daar in het laatſte gedeelte dezer Eeuwe bij de Dichters door. Ten allen tij-

tijde vervaardigde men te veel Gedichten; FOCQUENBROCH zong reeds:

(1) Tappen, dichten, en trouwen
Dat zijn huidendaags, dunkt mijn,
Voor drie neringen te houwen,
Die het meest profijtlijk zijn.
Want in deze flechte tijen
Klaagt ſchier ieder ambagtsman,
Maar het tappen, 't dichten, 't vrijen
Neemt, Godt lof, nog daaglijks an;

bijzonder echter was het laatſte gedeelte van de Achttiende Eeuw vruchtbaar in Dichtwerken. Wat al Genootſchappen hebben toen Gedichten uitgegeven! Wanneer het *Tweede Stuk* van het *Tiende Deel der Poëtiſche Mengelſtoffen en Prijsvraagen* van het Dichtlievend Genootſchap, *Kunstliefde ſpaart geen Vlijt*, in het licht kwam, riep de *Poëtiſche Spectator*: (2) „ reeds tien boekdeelen! — en „ dat alles in *poëzij*? — in *poëzij* wel juist „ alles niet — maar ten minſten alles in vaerzen „ en op rijm!" Wat een reeks Heldendichten, Lierzangen, Prijsverzen zag men ieder jaar in het licht verſchijnen, en hoe weinig den druk waardig, hoe weinig den naam, waarmede zij be-

(1) *Werk.* D. II. bl. 362 en 363.

(2) *Poët. Spect.* bl. 119.

betiteld werden, verdienende! (1) „ Het ſchijnt „ zeer gemeen te worden," zegt de zoo even aangehaalde Schrijver, „ om het woord *Ode* als „ een opſchrift te gebruiken; doch iedereen weet, „ dat het weinig kosten en moeite vereischt, „ om voor een kleene bierkroeg, een groot uit- „ hangbord te plaatſen met deeze woorden: *Het* „ *groote, nieuwe Heeren-Logement*; men behoeft „ niet eens de deur in te gaan, om te zien, „ dat het *Logement* zich niet verder uitſtrekt, „ dan het uithangbord." Wat al koude Verjaar-, Trouw- en Lijkdichten, waarmede ook goede Dichters, ſomwijlen tot bederf der kunst, deerlijk geplaagd werden, zag men toen in het licht verſchijnen, terwijl eigene zwakheid, of de al te gedienſtige hulde van vrienden en naastbeſtaanden, met deze en zoo vele andere weinig beteekenende Rijmwerken, de verzamelingen deed uitzetten en verdikken! Weinigen was het gegeven, hierin ſteeds levendigheid, bevalligheid en kracht te brengen; NIEUWLAND was hierin een meester.

Alle Eeuwen hebben hunne gebreken, en de Achttiende had de hare, welke ik wat naauwkeuriger moest aanwijzen. Ik wil haar echter in de Dichtkunst haren roem niet betwisten. Groote Dichters heeft zij voortgebragt. Zoetvloeijendheid, beſchaafdheid, zuiverheid van taal en uitdrukking,

(1) Als voren, bl. 132—133.

king, keurigheid, aangename ſchildering, teederheid kenmerken meermalen hare poëzij. Daarenboven heeft zij de opwekking tot Godsdienst en zeden met bijzonderen ernst in acht genomen: een HOOGVLIET, eene VAN MERKEN, een DE BOSCH en anderen hebben, in prijzenswaardige Dichtwerken, hun edel doel, het dubbel oogmerk der Dichtkunst, volgens (1) HORATIUS, bereikt; zulke werken *behagen* en *ſtichten* tevens. De roem van vele brave en edele menſchen tot Godsdienst en zedelijkheid opgeleid te hebben, is voorwaar het vereerendſte en kittelendſte, waarop een regtſchapen hart zich verheffen kan.

Op liefelijke, bevallige, uitſtekende Dichters mag voorzeker deze Eeuw roemen. Kan men natuurlijker ſchilderen dan POOT, de diepſte ſchuilhoeken van 't menſchelijk hart in minnedichten opſporen en geestiger ten toon ſtellen? Is POOT niet alleen in ſtaat eene eeuw luister van Dichtkunst bij te zetten? Had LANGENDIJK geene geestigheid en gevoel voor het aardige? Kan men liefelijker, bevalliger en aanminniger de dicht-

(1) Art. Poet. v. 343 & 344.

„ Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
„ Lectorem delectando, pariterque monendo.

door HUIDECOPER, bl. 282, dus gebrekkig vertaald:

„ Een dichter zoekt of te behagen, of te ſtichten,
„ Of beide, 't aangename, en 't nutte, in zijn dichten.

dichtkunst tot zachtheid van woorden en zaken doen vloeijen, dan SMITS gedaan heeft? Zijn niet de VAN HARENS ſtout en verheven? hadden zij niet den waren ſmaak, het fijn gevoel voor het ſchoone? kunnen hunne Lierdichten met de oude niet gerust vergeleken worden? Wist TRIP de natuur niet in hare diepſte verborgenheden op te ſporen, en in aangename verzen ons als zigtbaar te maken? Hadden SCHIM, VAN WINTER en BELLAMIJ niet iets gevoeligs en ſchilderachtigs? Was NIEUWLAND niet oorſpronkelijk, natuurlijk, ſtout, teeder en geestig? In 't kort, zijn deze en vele anderen geene uitmuntende Dichters? Zijn zulke namen niet genoeg, om u te overtuigen, dat de Achttiende Eeuw, bijzonder het laatſte gedeelte, der Dichtkunst uitſtekende beöefenaars geſchonken heeft? Dit is toch zeker, de kieſche ſmaak voor hetgeen ſchoon en welvoegelijk is, is in het laatſte tijdperk meer dan ooit doorgedrongen. De Genootſchappen hebben eene meer edelmoedige wijze van handelen en beoordeelen aangenomen, en de Dichtkunst niet alleen niet zoo zeer als te voren in eenen engen band geſloten, maar zelfs door welmeenende aanmoediging haar dikwerf onderſchraagd. Onder veel middelmatigs, hebben de Genootſchappen in hunne werken hier en daar vrij wat voortreffelijks bewaard. De Dichtgezelſchappen zijn thans niet meer gevreesde verzamelplaatſen van altijd ſchavende en herſchavende letterwijzen. Men heeft

heeft ook daar meer op innerlijke waarde, dan uiterlijke gladheid en rolling der verzen beginnen te letten. De Dichtvergaderingen zijn niet meer zoo gezagvoerend, niet meer zoo gevreesd voor den jeugdigen Dichter, als voor veertig of vijftig jaren; hij behoeft nu zijne dichtwerken niet angstvallig ter tafel te brengen, en bij het rondgaan met een beklemd hart ze na te staren; door eene losse voorlezing lokt hij eene meer gulle en welmeenende beoordeeling uit. Op eene meer eigenaardige, op eene meer billijke beoordeeling in het algemeen verheft zich onze leeftijd, waarin men, bij meerdere kracht en verheffing, tevens de Dichtkunst in meer vrijen, in meer ongedwongen tooi welkom heet, waarin men hare gaven als edel gebloemte met meer losse vinger aantast, en men de kleine stippen, die op een of ander blaadje zigtbaar zijn, geenszins met geweld poogt weg te nemen, gedachtig, dat de roekelooze hand, die hier met harden vinger ter zuivering nijpen wil, het bloempje berooft van zijn edelst sieraad, van zijne ongekrenkte eer.

Men voege eindelijk bij dit alles zoo vele voortreffelijke levende Dichters, lieden van smaak, geleerdheid en juist gevoel, die voorzeker hunne voorgangers verre overtreffen door losse zwier, ware verheffing en statelijken ernst, zoodat sommigen hunner roemen kunnen op een dichtvermogen, indien niet zoo luisterrijk, ten minste niet

veel

veel minder ſchitterend, dan dat van HOOFT, VONDEL of POOT.

(1) Natuur verſchafte aan HOOFT den levendigſten zwier;
Men leze, al wat hij ſchreef: zijn ſchriften zijn verheven.
Natuur ſloeg zelfs de hand aan VONDELS gouden lier.
Zij leerde POOT den toon van 't vrolijk akkerleven.
Nog brengt ze in 't Vaderland een edlen dichtrei voort,
Die oor en harten treft door grootſche Meesterſtukken.

(1) P. VAN DEN BOSCH, op het einde van het derde Deel van de Werken der Maatſch. van Letterkunde te Leijden, bl. 244.

DER-

DERDE HOOFDDEEL.

BESLUIT OF KORT OVERZIGT DER VORDERINGEN EN VERACHTERINGEN VAN DE NEDERDUITSCHE DICHTKUNST GEDURENDE DE ACHTTIENDE EEUW, IN VERGELIJKING VAN VROEGERE TIJDPERKEN.

Wij hebben dan voorwaar eene ruime baan doorloopen! wij hebben van zes Eeuwen de voornaamſte Dichters en derzelver verdienſten pogen na te gaan; wij hebben over mannen beſlist van kunde en beroemdheid, vermetel inderdaad en gebrekkig tevens; niemand gevoelt dit beter dan wij zelve; maar wij zijn er verre van af, deze onze opgave zoo wel als oordeelvelling eenigermate als volkomen of beſlisſend te willen voordragen; wij gevoelen te wel het zwakke van beiden. Ook was ons oogmerk geenszins eene volledige Geſchiedenis onzer Dichtkunde bij deze gelegenheid te ſchrijven, maar ſlechts de ſchets daarvan voor te dragen, ten einde door deze als van

zelve geleid te worden ter beantwoording der eigenlijke vraag: *welke zijn de vorderingen, welke is de verachtering der Nederduitſche Dichtkunde, gedurende de Achttiende Eeuw, in vergelijking van vroegere tijdperken?*

Welke de vorderingen, welke de verachteringen in de Achttiende Eeuw zoo wel, als de vroegere tijdperken, geweest zijn, hebben wij bij iedere Eeuw onderzocht, en, zoo veel in ons vermogen was, naauwkeurig opgegeven; bijzonder hebben wij dit gedaan omtrent de Zeventiende en pas verloopene Eeuw, welker dichtſtand ons meer bepaaldelijk, niet zoo zeer naar aanleiding der vraag, als uit den aard der zake, ſtond te onderzoeken. De *vergelijking*, of de zamentrekking en verdere ontwikkeling van hetgeen wij gezegd hebben, is nu nog onze taak.

Dertiende Eeuw. De Geſchiedenis onzer Dichtkunde leerde ons, dat vóór de DERTIENDE EEUW onze poëzij naauwelijks beſtond, zijnde de moedertaal zelve nog geenszins in openbare geſchriften en zaken des Lands algemeen in gebruik, en een ſlecht Latijn, der middeneeuwen waardig, daarvoor gebezigd. De ontluikende beſchaving des Lands, de meerdere bloei van den handel, deed den dageraad onzer Taal- en Dichtkunde in dit tijdperk opkomen. Het was in dezen tijd, dat onze Letterkunde de aandacht der Graven begon tot zich te trekken, en dat

dat die herleving der letteren in Italie aanving, welke in de volgende Eeuw zoo luisterrijk geheel tot ſtand gebragt werd, toen de kostelijkſte juweelen der oudheid, uit de morſige holen van vadzige monniken aan het licht gebragt, behoorlijk gezuiverd, den volke werden aangeboden. Groot en algemeen was de invloed der oude letteren, die allengskens den ruwen dichttrant beſchaafden, den goeden ſmaak en het juist gevoel voor hetgeen goed en ſchoon is alomme deden ontluiken.

Een JAN VAN HELU, een MELIS STOKE, en vooral een JACOB VAN MAERLANT, de ſtamvader onzer Dichtkunst, hadden, wanneer men hunne hooge oudheid en het volſlagen gebrek aan goede voorgangers gadeſlaat, waarlijk veel verdienſten, en men vindt in hunne rijmelarijen ſomwijlen vrij wat kracht en poging tot verheffing: Echter geſtadige afwijkingen, gedurige misvattingen, volſtrekte verwaarloozing van behoorlijke maat, vermoeijende inlaſſingen van zoo vele overbodige ſtopwoorden en een doorloopende kronijkſtijl maken hunne werken zoo ruw en onbeſchaafd, dat de Dertiende Eeuw althans tot vergelijking met de laatst verloopene geenszins mag optreden.

De overgang der Graaflijke regering uit het Hollandſche in het Henegouwer Huis bij het einde der Dertiende Eeuw, de gewigtige, ſchoon kortſtondige, verovering van het grootſte gedeelte van Veertiende Eeuw.

Holland, in het begin der VEERTIENDE EEUW, door de Vlamingers, de woeste leuzen van *Hoeksch*, *Kabeljaauwsch*, *Vetkoopers*, *Schieringers*, *Kaas-* en *Broodvolk*, en andere oproerkreten, die onze toen onbeſchaafde en moordzieke landgenooten tot oproer en broedertwist aanzetteden, waren der Veertiende Eeuwe en der beoefening van de wetenſchappen in dezelve nadeelig. Het licht, vooral door MAERLANT in de vorige Eeuw zoo glansrijk ontſtoken, had niet dien voortgang, die heldere gevolgen, welke men natuurlijk zou verwacht hebben. De inmenging van Franſche woorden en uitheemſche zinſchikking bedierven de Taal- en Dichtkunde. De Hollander, aan zichzelven overgelaten, ontwikkelt zich gemakkelijk en gewillig tot alle beſchaving; doch Vlaamſche inmenging bedierf toen, gelijk alle vreemde tooi in latere dagen, de gewillige ontwikkeling der natuur. De Hollandſche dichtboom, reeds bloeijend, gaf buiten verwachting de beloofde vruchten niet, in den anders uit zijnen aard zoo ooſtrijken boomgaard. De kunst ging niet voor- maar achterwaarts, ſchoon de Graven de aanmoediging der Dichtkunst geenszins veronachtzaamden, zelfs door jaargelden en geſchenken haar poogden te verheffen.

Een LODEWIJK VAN VELTHEM, een NICLAES DE KLERCK en anderen waren in verdienſten bij eenen MAERLANT, wiens werken

zij

zij deerlijk plonderden, ja uit wien zij bijna al het dragelijke overgenomen hadden, dat nog bij hen te vinden was, op verre na niet te vergelijken; en hoewel een CLARS WILLEMS een eenigzins beter dichtſpoor ſchijnt te hebben ingeſlagen, is de dichttrant ook bij hem, en, gedurende den ganſchen loop der Eeuwe, zoo ruw, zoo buiten alle maat, zoo vol bastaardije, dat het tijdverſpillend en kunstmiskennend zoude zijn, bij zoo ongelijke verdienſten, den evenaar te willen opheffen tusſchen deze duistere en de zoozeer glansrijke Achttiende Eeuwe.

Niet veel gelukkiger was het volgende tijdperk. Vijftiende Eeuw.
Wanneer men nadenkt de bijzondere gunstbewijzen van KAREL DEN STOUTEN, en vooral van PHILIPS DEN SCHOONEN, in de VIJFTIENDE EEUW, de opkomst en ontwikkeling der *Sprekers* of *Rederijkers*, die bijzonder ter bevordering der Dichtkunst toen werkzaam waren, de uitvinding der Drukkunst, in dezen tijd tot ſtand gebragt, en den invloed van de herleving der oude Letterkunde, bij andere Volkeren zoo zigtbaar, moet men zich met reden verwonderen over den tragen gang der Dichtkunst, over den ſmakeloozen, gewrongen, dikwerf onverſtaanbaren, en altijd met vreemde woorden ontſierden rijmtrant dezer dagen.

Walgelijk is de bastaardij van eenen ANTHONIS DE ROUERE; zonder merkbare verheffing

zijn de WEERT VAN IJPREN, VILT, VAN DEN DALE, DE SMET, VAN MUNSTER, GOETMAN en andere Dichters; alles is eer minder, dan beter, in vergelijking van MAERLAENT; zoodat ook dit tijdperk geenszins mag waardig gekeurd worden, met zoo edel eene mededingſter als de jongstverloopene Eeuw, in eenig ſtrijdperk te treden.

Zestiende Eeuw.

Veel rijker in voortbrengſels van goede Dichtkunst was de ZESTIENDE EEUW. De Hervorming deed haren invloed ten goede gevoelen. Deze was wel door LUTHER begonnen, doch zij werd hier te lande krachtig bevorderd door onzen ERASMUS, die de manhaftigheid van LUTHER met MELANCHTON's zachte overredingskracht paarde, en in geleerdheid zijns gelijken voor noch na, bij uit- noch inlanders, gehad heeft. Oostenrijkſche geldbeden, Spaanſche vervolging wekten Nederlandſche vrijheidsliefde, Hollandſche kunstdrift. Het bloed der Martelaren werd het zaad van kennis; en de hand over hand toenemende gewetensdwang grondveſtte, als door terugwerking, bij onze brave en naar ruimer lucht dorſtende voorouders, die vastheid van geest, die liefde voor de waarheid, die drift ter vereeuwiging der onwankelbare deugd, welke, daar zij de bronnen zijn van een zuiver gevoel, ook toen de ware grondſlagen [uitmaakten eener betere dichtwijze.

Wan-

Wanneer men onpartijdig het eerſte en laatſte gedeelte dezer Eeuw gadeſlaat, ziet men een merkelijk verſchil in de geſteldheid des Lands, en in die der Dichtkunst.

De Gelderſche oorlog, de overgang der regering aan het huis van Oostenrijk, de oorlog tusſchen den Spaanſchen Koning, onzen Landvoogd, en den niet minder magtigen Franſchen Monarch, onzen nabuur, de gedurig ontvlammende onlusten met andere Vorſten verſpreidden een akelig duister over het eerſte tijdperk, waarin de met zoo veel moeite en gevaar voor handel en zeevaart verzamelde gelden ten lande uitgevoerd, en de aan den dienst der Zanggodinnen gewijde vermogens tot ſlaaffche offeranden voor eenen vreemden Mars ſchandelijk werden verſpild.

De hooggeroemde CASTELEIJN, de toen wijdvermaarde (1) *Excellent Poëet moderne*, VAN GHISTELE, COLIJN VAN RIJSSELE, EDEWAERD DE DEENE, en zoo vele andere Rederijkers, zelfs de veel verdienſtelijker ANNA BIJNS, zijn onbeſchaafd, door bastaardwoorden ontſierd, gewrongen van dichtſtijl, ſlordig van taal, donker en ſtroef. Vergelijkt men met dezen den meer beſchaafden KOORNHERT, FRUITIERS, MARNIX, VISSCHER, en den voortreffelijkſten van allen, den Hollandſchen ENNIUS,

(1) Eernaam van CASTELEIJN.

US, den welgeſlepen SPIEGHEL, zoo zal men ras overtuigd zijn, dat de godsdienſtige en ſtaatkundige ontluiking eener betere verlichting nieuwen bloei der Poezij heeft aangebragt. De eerſte zucht naar Vrijheid, de eerſte ontwikkeling van het verheffend gevoel van eigene waarde, gaf der Dichtkunde eenen nieuwen en ſterken ſpoorſlag tot vorderingen. Ik behoef u, Mijne Heeren! de geſchiedenis der worſtelingen, der duizende vervolgingen en ontelbare gevaren, over welke onze voorvaders in het laatſte gedeelte dezer Eeuw zoo heerlijk hebben gezegepraald, niet te ſchetſen, maar wil u hierop alleen doen letten, hoe deze losrukking der Spaanſche banden als van zelve meerdere losheid, meerdere vrijheid, en dus ook meerdere verheffing bij de Dichters kweekten, hoe deze ſtaatkundige tegenſtand en woelingen wrijving te weeg bragten, door welke wrijving toen reeds in de Dichkunst warmte, eerlang hitte, en in het vervolg een levendig vuur en zuivere gloed ontſtoken werd, welke licht en leven alomme verſpreidden.

Hoe zeer echter ſommige Dichters dezer Eeuw in hunne werken oneindig beteren dichttrant aan den dag leiden, hunne Poezij was nog verre van beſchaafd. Zoo lang de voormuur tuſſchen Vlaanderen en onze, namaals Vereenigde, Gewesten, ter ſtuiting van allen vreemden invoer van ſmaak en taal, nog niet geheel was opgehaald, zoo lang zag men nog velen met eenen KAREL VAN MAN-

MANDER en JAN BABTIST HOUWAERT der bastaardije geloovig aankleven, en de meesten voortsukkelen in het gul en modderig rijmspoor hunner vaderen. Zoo lang de Vrijheid moest ingeroepen worden, zoo lang zij hier te lande nog niet was ingehuldigd, ook zoo lang bleef de Dichtkunst, ondanks sommige heldere lichtstralen, nog in 't duister. De springveder der Vrijheid werd toen wel, met die der Dichtkunde, ten goede gespannen, maar de uitéénzetting volgde daarna. Het goede zaad werd toen wel in goede aarde gelegd, en gaf hier en daar eenige welige uitbotting, maar de volle groeischeut, het frisch gewas, de stevige stam, de ronde kroon van bloem en bladeren, volgden in latere dagen.

De Zestiende Eeuw overtrof zeer verre hare voorgangsters in meerdere ontwikkeling van verstand, meer opgehelderde denkbeelden, betere beschaving, levendiger gevoel, juister tegenstelling en in vele andere uitstekende begaafdheden; maar de onpartijdigheid vordert te erkennen, dat zij zelve in alle deze voortreffelijkheden nog veel verder door hare jongste zuster, de Achttiende Eeuw, werd overtroffen. In de oude eeuw is alles nog onbeschaafd, alles duister, plat, veelal zonder eenige de minste verheffing, geregelde schikking, juistheid van maat of zachtheid van vloeijing; de taal is ook in het laatste gedeelte bij sommigen overladen met bastaardwoorden, en, dat meer zegt, door geesteloozen Vlaamschen pronk deerlijk ontsierd, met één

woord, zonder het regte kunstgevoel en den waren, alles regelenden, ſmaak.

Ook boven dit tijdperk derhalve, gelijk boven de vorigen, verheft zich de Achttiende Eeuw met edelen zwier. De Zestiende ſtaat tot de Achttiende Eeuw als een rijsje tot een volwasſen eik.

De tijdperken, die de Zeventiende Eeuw zijn voorgegaan, zijn derhalve in alle deelen zeer verre beneden de laatst verloopene Eeuw.

Zeventiende en Achttiende Eeuw.

Laat ons nu zien, wie wij in den meer gelijken, meer regtvaardigen, ſtrijd, tusſchen de BEIDE LAATSTVERLOOPENE EEUWEN, den prijs der overwinning moeten toewijzen.

Wij hebben in de gebreken van het eerſte gedeelte der Zeventiende Eeuw daarom niet zoo zeer kunnen, of mogen uitweiden, als in die der volgende tijdperken, omdat wij, alle de Eeuwen na en in betrekking met elkander beſchouwende, in dat tijdsbeſtek de vordering der Dichtkunst, zonder verachtering derzelve, opmerkten; want zoude het niet, de gang der Dichtkunst naſporende, ongepast geweest zijn, bij de tijden van HOOFT en VONDEL aan te merken, dat, daar zij de heerlijkſte vorderingen hadden gemaakt, en, in vergelijking hunner voorgangeren, in geen deel der kunst verachterd waren, zij echter hunne gebreken hadden, met andere woorden, niet volmaakt

maakt waren? De onpartijdigheid echter vordert, dat wij nu iets van het gebrekkige van dit tijdperk aanſtippen.

Dat het ruwe der Oudheid zich in hunne Gedichten vertoont, ſpreekt van zelfs; echter blijft deze ruwheid een zeer wezenlijk gebrek. De volgende Eeuw is voorzeker meerder kiesch, net, en in dien zin beſchaafd geweest. De uitdrukkingen zijn, over het geheel genomen, minder aanſtootelijk. Wel is waar, ſommige goede Dichters der vorige Eeuw, TRIP en anderen, hebben vele harde, gezochte en onnatuurlijke uitdrukkingen en overbrengingen, maar zulks bepaalt zich meestal tot het leerſtellige der Godgeleerdheid; SMITS met latere, ja alle de beroemdſte Dichters der laatſte dagen, hebben zich boven dit gebrek verheven.

HOOFT, VONDEL, CATS en velen der beste Dichters van dien tijd, hebben op ontelbare plaatſen onbeſchaafde, platte en harde uitdrukkingen. Wil men voorbeelden? De Vorst, de Prins onzer Dichteren ſchreef:

(1) .... Milt en lever, dees de winckel van het bloed,
En die het vuilnisvat des lijfs;

en

(2) Zij ſcheet de vrijheid op den hoet,
De grootſte ſteden op het hooft;

ook

(1) In het Treurſpel MARIA STUART, bl. 7.

(2) *Poëzij*, D. II, bl. 82.

ook

(1) —— —— —— —— Godt de Heer
Zit hoogh en droogh, hij ziet zo laegh niet neer;

dan genoeg uit VONDEL. Uit CATS zouden wij duizend voorbeelden kunnen bijbrengen, ik zal ſlechts dit noemen, om u dergelijke te herinneren:

(2) —— —— —— Onguure menſchen
Niet anders zijn geweest, als drek, en vulle penſen.

Zulke ongemanierde regels zal men bij de nieuwe niet zoo algemeen aantreffen. Meer verfijnde en kieſcher ſmaak ſtraalt, over het geheel genomen, in de Achttiende Eeuw ten duidelijkſte door. Het harde, onnatuurlijke en gezochte is zeldzamer. Vooral hebben de vernuften in het laatſte gedeelte zich voor het gebrek van hinderlijke uitdrukkingen meer naauwkeurig gewacht. Bij de ouden komen zij ook in de beste werken dikwijls als valſche toonen in eene welluidende muzijk voor. Door de overgroote begeerte om in alles beeldrijk te zijn, bleven zij ſomwijlen, meenende hoog te vliegen, zeer

(1) *Harpzang.* bl. 240.

(2) *Slaapelooze Nachten*, bijna op het einde uitg. 8vo. bl. 111.

zeer laag. VONDEL noemt in zijne voortreffelijke LEEUWENDALERS de zon

(1) Den dooier van het eij
Der weereld.

Zulk een beeld is voorzeker ver van krachtig. Zoo ook ſtaat bij de ouden mij tegen dat wringen, om naauwkeurig zekeren bepaalden tijd aan te wijzen, hetgeen echter de latere ſomwijlen hebben nagevolgd, b. v. ANTONIDES zegt:

(2) De bloedige Oogstmaend van de vierde zon beſlapen,

in plaats van den vierden Augustus. Hoe duister en gezocht zijn zulke uitdrukkingen! VONDEL kan mede een voorbeeld van onze meening aan de hand geven:

(3) Jaermaanden zeventien, en elf Olijmpladen;

in plaats van vijf en veertig jaren en vijf maanden.

Ook wat het werktuigelijke der verzen betreft, de maat, het rollende, het zoetvloeijende, omtrent

(1) Bl. 58. Zoo las ik onlangs:

„ ——— ——— ——— ——— de Zon
„ Het *zwoerd der duinen* pas vergulde met haar ſtraalen."

in de werken van het Genootſchap *Meditando Fulgens*, bl. 6.

(2) *Bellone aan Bant*, bl. 12. *Gedicht*. bl. 150.

(3) VONDELS *Poëzij*, D. II. bl. 618.

trent dit alles zijn de nieuwen, over het geheel genomen, zeer gevorderd.

Ook heerscht bij de ouden, daar zij kort en krachtig waren, dikwerf iets ingewikkelds, iets duisters, zoodat men bij HOOFT, VONDEL en anderen wel eens genoodzaakt wordt meer dan eenmaal iets te lezen, om de meening te kunnen vatten; bijzonder hebben hunne lierzangen dit gebrek. Voorbeelden zal ieder zich ligt herinneren; het bekende slot van het (1) *Klinkdicht op Roscius* komt ons voor den geest. Men moet echter bij VONDEL, en nog meer bij HOOFT, iets aan de taal toegeven. Bij de nieuwen daarentegen is alles meestal helder, en geschikt naar ieders bevatting; schoon ook de allerlaatste dagen der Eeuwe in dit oude gebrek wel eens deelen.

Wij hebben bij de beschouwing der Achttiende Eeuw ons somwijlen beklaagd over het gebruik van lange, wonderlijk klinkende en stootende koppelwoorden, hieromtrent echter is de vorige Eeuw, over het geheel genomen, gevorderd; want de Dichters, die de laatste helft zoo uitmuntend verfierd hebben, zijn geheel van dit gebrek, bij de ouden gemeenzaam, vrij gebleven; een gebrek, 't welk door één geestig vertoog (2) van den niet genoeg gewaardeerden *Hollandschen Spectator* uit de Dichtkunst als 't ware schijnt verbannen. Men

(1) VONDELS *Poëzij*, D. I. bl. 291. Zie het vorige Deel dezer Verhandeling bl. 164.

(2) Het *tweede Vertoog*, D. I. bl. 10 en vervolgens.

Men behoeft VONDEL ſlechts te doorbladeren, om, bijna op iedere bladzijde, aanſtootelijke koppelwoorden te vinden. Hij zegt, in zijne *Aenleiding ter Nederduitſche Dichtkunst*: „Daer „is een ſchat van welſprekenheid bij der hant, en „middel om noch magtigh in nieuwe koppelwoor„den, waer in onze ſpraek niet min gelukkigh „dan de Griekſche is, aen te winnen." Wij erkennen dit met hem, indien men ſlechts bedacht zij, „met oordeel hierin te werk te gaan," zoo als hij aldaar zegt. Tot eene proeve, dat hij zelf hierin niet oordeelkundig te werk ging, ſtrekken deze regels uit den (1) *Geboort-klock van Willem van Naſſau*:

Niet min en toonde zich de Vijvernijmf terſtont
Genegen, en quam opgeborrelt uit den gront,
Daer 't hofwed wortels laeft van jofferlijcke linden;
Met al wat zich gereet tot haren dienst laet vinden,
Van beiderlije ſex, te weten *Pruickjenat*,
Spuitver en *Lobberigh*, gehult met *leliblad*,
Loeroogje, *Roodelip*, *Muurweeckſter*, *Barekemſter*,
Zantziffler, *Duivekuif*, *Treckbeckje* en *Oeverzwemſter*,
Met ongegorden kleede, en boven navel naeckt;
Duickin, en *Stommeldier*, die *Danslichts* teepels laeckt;
Al afgerecht ten reie, op ſpel, op minnevaersjes,
Al 't zamen blanck van vel, gehoost met purpre laersjes,
Om 't ſcheenbeen tot de knie: hear lieve vrijers zijn
Kei-

(1) VONDELS *Poëzij*, D. I. bl. 137 en 138.

Keiraper, *Grondelief*, *Belblazer*, *Traligrijn*,
Met hoên van kroost gevormt; *Kuilgraver*, *Angeltaker*
En *Fuickelichter*, korts getoenaemt *Visfcheſchaker*,
Rietplucker, *Zegenzelf* en *Raeckwat*, nimmer ſtil,
En *Krijtluit*, *Liezekop*, *Kijckuit* en *Waterkil*. enz.

Gij zult met mij erkennen, dat dit verre van fraai is. Een enkel woord, omzigtig en geestig aan een ander gehecht, of met oordeel nieuw geſmeed, kan uitnemende werking te weeg brengen; al te veel ſtuit ook hier. De les van PELS is niet onverſtandig:

(1) In 't woordenſmeeden wees omzigtig, én zeer ſchaers,
't Geſchied' met aartigheid, wanneer gij in een vaers
Door fraaije ſchikking van uwe rede een woord doet kennen,
Dat nieuw gemaakt is, én daar ge ons toe wilt gewennen.

De Dichters der Zeventiende Eeuw waren mede niet altoos even kiesch in het overnemen van vreemde ſieraden. Wanſtaltig, onnatuurlijk en te veelvuldig is bij hen het overnemen van Heidenſche Godheden, of gelijk VAN EFFEN het uitdrukt: (2) „ het overhoop halen en in rep en roer ſtellen „ van

(1) HORATIUS *Dichtk.* bl. 4.

(2) *Holl. Spect.* 37ſte Vert. I. D. 2de ſt. bl. 432.

„ van den Heidenſchen Hemel, en de Goden en „ Godinnen bij het hoofd te vatten, om den draai „ van eene fabel of poetiſche verſiering aan het „ werk te geven." De nieuwen echter ſloegen tot een ander uiterſte over, en verbanden ten onregte al wat Heidensch geleek. Het laatſte gedeelte der vorige Eeuw heeft, naar ons oordeel, ook hierin het juiste punt getroffen, en dus kan men met reden zeggen, dat de Achttiende Eeuw ook hierin, over het geheel, is gevorderd.

Uit dit alles nu maken wij dit beſluit, dat de Achttiende Eeuw ons voorkomt de Zeventiende te zijn voorbij geſtreefd in beſchaafdheid, welvoegelijkheid en kieschheid van uitdrukkingen; dat is, dat zij minder aanſtootelijk is in zaken en woorden voor een kiesch Lezer van onzen tijd.

Zijn deze echter de vorderingen der Dichtkunst, hare verachteringen zijn, mijns oordeels, grooter.

De ſchrandere Hoogleeraar SIEGENBEEK zegt ergens: (1) „ Onder de gaven, zonder welke „ niemand het goddelijk vermogen der Dicht„ kunst kan deelachtig worden, behoort, in de „ eerſte plaats, een buitengewone rijkdom en „ levendigheid van verbeeldingskracht."

In

(1) *Twee Redevoeringen*, bl. 62.

In dit eerſte vereischte van een voortreffelijk Dichter is de Achttiende Eeuw, mijns oordeels, zoo gelukkig niet, als hare voorgangſter. Alles is over het geheel meer flaauw, laag en nietig. Of zou iemand op goede gronden kunnen ſtaande houden, dat over het geheel de Dichters der vorige Eeuw rijker en levendiger van verbeelding waren, dan die der Zeventiende? Het tegendeel is ons gebleken. Hebben POOT, SMITS, de VAN HARENS en anderen rijker verbeeldingskracht, dan VONDEL, HOOFT en ANTONIDES gehad? (om de minderen niet tegen elkander te ſtellen, waaromtrent de beſliſſing niet min duidelijk zijn zou.) Na eene onpartijdige vergelijking der Dichtwerken, acht ik, hoe zeer de hooge verdienſten der eerstgenoemden ten volle erkennende, mij verpligt, dit ontkennend te beantwoorden.

Voegt nu hier bij een ander niet minder noodzakelijk vereischte: (1) „ een vernuft, „ 't welk den Dichter in ſtaat ſtelt, nieuwe „ denkbeelden uit te vinden, onopgemerkte be„ trekkingen tusſchen zekere voorwerpen waar „ te nemen, door ongewone en geestige wendin„ gen zijne voordragt te veraangenamen, en met „ verachting van eene ſlaaffche navolging zijnen „ eigenen, en dien niet zelden ongebaanden, weg „ te bewandelen."

Nie-

(1) Als voren, bl. 65.

Niemand kan te dezen opzigte de nieuwen boven de ouden verheffen. In vernuft en vinding zijn zij voorzeker niet alleen niet gevorderd, maar zeer verachterd. Dat fijne, dat nieuwe, dat opmerkzame, dat ſtoute, dat vindingrijke, die geestige wendingen zijn bij de lateren veel minder gemeenzaam. Wie toch zou hen ſtouter, vernuftiger en vindingrijker keuren, dan VONDEL, ANTONIDES en dergelijken? Dat ſcheppende, dat oorſpronkelijke, dat fijn en bruiſend (1) gevoel, waarin het voornaamſte, het eigenlijke, de ziel der Dichtkunst, gelegen is, en hetgeen haar van ongebonden rede onderſcheidt; dat levendig vermogen, om alles met nieuwe beelden te bekleeden, en alzoo ons te vertegenwoordigen; in die meer verhevene gedeelten der kunst moeten zij voor de ouden, mijns oordeels, verre achterſtaan.

Merkt hierbij op, dat het kernvolle bijna allen ouden eigen is. Hoe maakt het korte en ſnedige HUIJGENS onnavolgbaar! Hoe maakt het ſpreukrijke CATS en KAMPHUISEN leerzaam en krachtig! Ook in dat fijn gevoelen, dat naauwkeurig opſporen van de diepſte verborgenheden en bedektſte beweegredenen van 's menſchen handeling, in dat doorgronden der harten, in dat ſchilderen van driften en hartstogten, in al hetwelk HOOFT, VONDEL, CATS, HUIJGENS, JONCK-

(1) Vergelijk SIRORNBEEK, als voren, bl. 63.

JONCKTIJS en DE DECKER uitblinken, zijn de ouden, mijns oordeels, nog niet overtroffen. De nieuwen zijn zeker niet zoo krachtig en verheven, niet zoo rijk van zaken; de woorden zijn bij hen niet zoo vol beteekenis, de ſchildering is niet zoo treffend, de beelden zijn niet zoo menigvuldig, zoo glansrijk en zoo wel gekozen, de tegenſtellingen zijn niet zoo afſtekend, alles is niet zoo ſierlijk, zoo liefelijk, zoo doorvoed, zoo doordringend, met één woord, niet zoo natuurlijk ſchoon, en dus ook niet zoo regt dichterlijk.

Men zie ſlechts, om één voorbeeld bij te brengen, de bijwoorden (*epitheta*), hoe onderſteunen zij het Dichtwerk bij de ouden, hoe overtollig zijn zij bij velen der lateren! (1) „ Bijna„men," het zijn de woorden van den Vader onzer Poëzij, ſchier even groot in het beſchouwend als in het beoefenend gedeelte der Dichtkunst, „Bij„ namen moeten niet ledigh ſtaen, nochte voor „ ſtopwoorden dienen, maer de beelden geſlach„ ten, die eenen balck of het gewelf onderſtutten „ en, hun werck doende, met een tot cieraet „ des gebouws ſtrekken."

Met hoe vele onderſcheidene taaldeelen is het eveneens geſteld! Ons beſtek laat niet toe dit te ontwikkelen.

De nieuwen mogen uitvoeriger, naauwkeuriger en beſchaafder, dat is, met meer verfijnden ſmaak ge-

(1) *Aanl. ter Nederd. Dichtk.* bl. 2.

geteekend hebben, de ouden hebben met ſtouter trekken geſchetst, en met meer losſen zwier en krachtiger penſeel geſchilderd. Beſchaafdheid, zuiverheid en netheid zijn mede vereischten eens Dichters, maar niet zoo noodzakelijk, niet zulke grond-vereischten, als waar gevoel, ſtoutheid en verhevenheid, welke het meer eigenaardige, het meer verhevene gedeelte dezer kunst uitmaken. VONDEL zegt: (1) „ Kunſten, die den broot-„ zak vullen, en alleen den buik dienen, zijn „ haest goed genoegh; een Dichter behoort he-„ melval, en de ſpraak der Goden te ſpreeken. „ De hemelſche Poëzij wil niet op den mid-„ deltrap, maer moet in top ſtaen." Die hemelval, die Godenſpraak, dat in top ſtaan, zal men vergeefs in den doorgaanden loop der Achttiende Eeuw opmerken; de meeste Dichters ſtonden op den middeltrap, en ſommigen ſchenen, tot ſchande der Eeuwe, te zingen, om den broodzak te vullen of den buik te dienen.

In de Achttiende Eeuw had men meer middelmatige, misſchien meer goede en lofwaardige, in de Zeventiende meer oorſpronkelijke, ſtoute en verhevene Dichters. Nieuwheid van denkbeelden, ſtoutheid, geestverheffing, krachtig en levendig gevoel zullen met zoetvloeijendheid en netheid niet ongelukkig ſtrijden. In het laatſte tijdbeſtek was

(1) Bijna op het einde van zijne *Aanleiding der Nederduitſche Dichtkunde.*

was men te gelijkmatig, te vreesachtig. De al te groote hoogdravendheid, de overdrevene ſtoutheid, welke nu en dan de ouden, bijzonder Vos en ANTONIDES, ontſieren, willende vermijden, verviel men veelal tot een ander uiterſte, tot eenen honingzoeten Dichttrant. De les van VONDEL, (1) „ om opgeblazenheid en kreupelheid te „ vermijden, zal men niet plat op d' aerde val„ len, en in het ſtof kruipen," werd door latere Dichters niet genoeg in acht genomen. De verzen grensden te naauw aan ongebonden rede, en waren van den geest der dichterlijke taal te weinig doortrokken. (2) „ Ook het vaers," ſchrijft VONDEL, „ ſchijne geen rijmlooze rede, „ maer trekke den aert van een vaers aen, en „ ſtaa wakker op zijne voeten; heeft het gene „ zenuwen, zoo hangt het ſlap en vadzich." De meeste Dichters der Achttiende Eeuw waren te ſlap, te beſchroomd, te uitpluizend, te wijdloopig, te breedvoerig in kleinigheden; zij waren te naauwgezet, te bepaald; het lage en treffende, het edele en onedele werd bijna op gelijke wijze behandeld. (3) VAN ENGELEN zegt te regt: „ De opmerkelijke, de „ tref-

(1) *Aanl. ter Nederd. Dichtk.* bl. 4.

(2) *Aanleid ter Nederd. Dichtk.* bl. 3.

(3) In de werken der Maatſchappij van Letterkunde te Leiden, D. IV. bl. 84.

„ treffende voorwerpen zijn ſlegts hier en daar „ in de Natuur verſpreid; en zijn dan nog op „ op zulk eene wijze met andere voorwerpen „ verbonden, dat dit derzelver indruk ten groo- „ ten deele verhinderd. Dit verhelpt een Dich- „ ter; hij ſnijdt de mindere omſtandigheden af, „ brengt de verſpreide ſtukken digt bij een, en „ maakt de opvolging zoo ſchielijk, dat de voor- „ werpen ons, in plaats van één voor één, allen te „ gelijk treffen." Zulk eene orde en ſchikking is door de ouden veelal goed in acht genomen, door de lateren meer verwaarloosd.

Door dit alles nu is het laatſte tijdperk als een zacht en gelijkvloeijend water, waarop ſlechts zelden verheffing van wind golven doet voortrollen. Het eerſte daarentegen is als eene rivier, ſomwijlen ook ſtil en ter ſpelevaart noodende, doch meest woelend en ſtuivend door breking van baren. Eenige mijlen ver kan de liefelijke ſtroom van het laatſte tijdvak den reiziger bekoren; doch bij verder oponthoud aan deszelfs boorden, zal ras de eentoonige kalmte hem verveling aanbrengen. De ſterke ſtroom van het eerſte tijdsbeſtek pijnigt ons gevoel ſomwijlen door overſtorting en geweld van hooggezwollene wateren, maar bekoort ons ook weder door treffenden waterval en aangename verheffing van elkander jagende golven. De laatſte houdt ons op den duur bezig, en behaagt ons alzoo meer door afwisſeling, bezielt ons meer met eerbied en ontzag

voor de verheevene Natuur en haren Goddelijken Schepper.

De oude Dichters toonen ook, over het geheel genomen, in alles meer kunde en geleerdheid, en dit hielp hen voorwaar niet weinig. (1) „ De vereeniging „ zelfs," zegt de kundige DE BOSCH, in zijne *Lofrede op* VONDEL, „ van goed natuurlijk „ oordeel, en gezonden ſmaak, ſchijnt niet vol„ doende te zijn. Bij dit alles behoort nog eene „ gedurige oefening, en geene geringe geleerd„ heid, kennis niet alleen van zijne eigene, maar „ ook van andere talen, en daardoor inzonderheid „ ervarenis in de oude Griekſche en Latijnſche „ Dichters, om met hun natuurlijk ſchoon zijn „ voordeel te doen, hetwelk VONDEL ongeloof„ lijk veel geholpen heeft, en tegenwoordig veelal „ verwaarloosd wordt; daarenboven eene algemeene „ kundigheid van oudheden, zeden en gewoonten „ der volken, eene bedrevenheid in de Natuur en „ derzelver uitwerkſels; om alle zijne vergelijkingen „ en de dingen, die men ontleent, gepast en „ overeenkomſtig hunnen aard voor te dragen."

Deze algemeene geleerdheid, kunde en oefening, zoo in oudheid, als in zaken, die ons dagelijks omringen, geeft klem en kracht aan de Dichtſtukken. Hierin zijn de ouden meer uitmuntend, dan de nieuwen. De eerſten gaven zich meerder moeite, om alles grondig te onderzoeken, ten

(1) *Algem. Magazijn*, D. I. 1ſt. St. bl. 508. Vergelijk VONDELS *Aanl. tot Nederd. Dichtk.* bl. 4 en 5.

ten einde het met oordeel in hun werk te brengen. Alles werd daardoor bij hen meer met zijne eigenaardige woorden omſchreven, met zijne eigene verwen gekleurd, waardoor het natuurlijke, het eenige ware ſchoon, meer doorblonk.

Indien wij, Mijne Heeren! de loffelijke eigenſchappen en de vereischten van een voortreffelijk Dichter nagingen, en daarna de Dichters, die daaraan het best voldeden, het meest daarin uitblonken, rangſchikten naar hunne verdienſten, zouden wij niet met den kundigen (1) LUBLINK in de eerſte plaats altijd eenen ouden moeten noemen, het zij wij gadeſloegen rijkheid van gedachten, geestigheid van denken en uitdrukken, fraaije ſchildering, zuivere *harmonie* of ſchoone *verſificatie*? Of, indien wij alle ſoorten van Dichtwerken nagingen, en dan de voortreffelijkſte Dichters naar rang optelden, zouden wij niet bij iedere ſoort met eenen ouden beginnen? Wil men Dichter tegen Dichter ſtellen? Een tweede VONDEL is mij nog niet voorgekomen; en wie toch zoude zich aan hem gelijk durven verklaren? Wie is Lierdichter, Treurſpeldichter, Hekeldichter als hij? De Achttiende Eeuw voorwaar zal hem in den kring zijner vernuften te vergeefs zoeken. — Wie was Dichter van zangerige Minne-

lie-

(1) Als voren, D. I. 2 ſt. bl. 862.

liederen, en tevens' ſtevig Tooneeldichter, als HOOFT? De vorige Eeuw heeft hem niet voortgebragt. — Wie was Dichter van het hart, wie menſchenkenner, raadgever, Zede-, Veld- en Minnedichter, als CATS? Niemand heeft, na hem, al dit zoo uitmuntend vereenigd. — Wie was Puntdichter, als HUIJGENS? Geene der nieuwen is met hem te vergelijken. — Waar is onder dezen een DE DECKER te vinden, die het lijden des Heilands zoo dichterlijk bezong, die zoo leerzaam, zoo regt gevoelig, zoo meesterlijk gelegenheidsgedichten vervaardigde? Wie was Minnedichter, als JONKTYS? Wie was Dichter van Bijſchriften als GERARD BRANDT? — POOT en ONNO ZWIER VAN HAREN hebben de uitſtekendſte verdienſten, maar voorzeker met VONDEL zal niemand hen in alle deelen gelijk ſtellen. SMITS is zacht, bevallig, liefelijk en ſchilderachtig, maar HOOFT, die kracht en zachtheid vereenigt, heeft hij niet overtroffen. VAN MERKEN is leerzaam, maar niet zoo menschkundig en gevoelig, als DE DECKER. Gij hebt nog uwen LANGENDIJK, SCHIM, HOOGVLIET, VAN WINTER, WILLEM VAN HAREN, DE LANNOIJ, BELLAMIJ en NIEUWLAND, alle Dichters van uitſtekende gaven. Maar ook ik heb nog mijnen REAEL, VAN BAERLE, KAMPHUIJZEN, ANSLO, PIETER DE GROOT, VOLLENHOVEN, DULLAERT, ANTONIDES, FRANCIUS, BROEKHUIZEN, ROT-

ROTGANS, LUIKEN, WELLEKENS met vele andere begaafde Dichters, wier verdienſten, door afſtand van tijd, nog in het duister ſchuilen, terwijl de luister der Achttiende Eeuw, door meerdere nabijheid, zich ſchitterender vertoont.

Alles zamengenomen, beſluiten wij, volgende de woorden van onzen grooten (1) VONDEL: De oudſte zijn de beste Poëten, zij zijn de natuurlijkſte. De nakomelingen, om hen voorbij te rennen, vielen uit eerzucht aan het ſnorken, poffen, vernisſen en blanketten. Dat behaagde in het eerst, gelijk wat nieuws den min verſtandigen, en klonk den nieuwsgierigen, gelijk een donderſlag, in de ooren; doch het verwonderen duurde een korten wijl, en de wakkerſte oogen zagen het door. Toen verviel natuurlijke vrijpostigheid, vloeijendheid en bevallige zwier, ook opmerking, oefening en geestigheid, uit een natuurlijken ader zwellende; men wist niet, waar men rijzen, waar men dalen, waar men wenden moest; ſommigen hefien het hoog op, anderen lieten het laag zakken; men hoorde valſche klanken, die de muzijk bedorven. De Poëzij was ſlap en vadzig, of ſtond ſtijf, als een landsknecht in het harnas. Ten ſlotte de ouden tegen de jongere werken opgewogen, vallen de lesten te ligt, en de oudſten behouden den verdienden prijs.

Om

(1) Vergelijk de *Aanl. tot Nederd. Dichtkunst*. bl. 3 en elders.

Om onze vergelijking meer bepaald en duidelijker te maken, zullen wij ons voor eenige oogenblikken tot ééne ſoort van Gedicht afzonderlijk bepalen, en wel tot het *Treurſpel*, omdat wij overal, als uit éénen mond, hooren aanvoeren, dat hierin althans de ouden voor de nieuwen verre moeten achterſtaan.

Een onderzoeklievend (1) Schrijver zegt, dat men in het jaar 1727 reeds *twaalf honderd en zes en veertig* Nederduitſche Tooneelſtukken telde. Na dien tijd is de zucht, om voor het Tooneel, in onzen tijd bovenal goed van aannemen, te werken, zeker niet verminderd. Wat Tooneel-, wat Treurſpelen hebben wij! Hoe pronken zij bij pakken voor kelders en op bruggen! Om kort en ernſtig te ſpreken — hoe vele Treurſpelen, hoe weinige Dichtſtukken!

(2) HUIJDECOPER zegt ergens, ſprekende van de Nederduitſche Dichtkunst: „ Wij bewe-„ ren, dat de zuiverſte gronden moeten gezogt „ worden bij de ouden. Hoe nader aan den „ oorſprong, hoe verder van het verderf." Dit zoude men in vele opzigten op de Treurſpeldichters kunnen toepaſſen, want waarlijk de beſte zijn, naar ons oordeel, HOOFT en VONDEL

(1) J. LUDLINK DE JONGE, *Algem. Magaz.* D. I. 2de St. bl. 867.

(2) In zijne Voorrede voor de *Proeve van Taal- en Dichtkunde op* VONDELS *Herſchepping van* OVIDIUS, bl. XIX.

DEL. Hoe weinig oorſpronkelijke Treurſpelen, die den naam van dichtwerken verdienen, heeft men na hen gezien! De onverzadelijke lust, om welgemanierde Franſche Tooneelpoëzij in een deftig Nederduitsch gewaad te kleeden, hoe bezielt zij de volgende tijdperken, bijzonder de Achttiende Eeuw! „ In plaats van te pogen," zegt VAN EFFEN, „ zich tot dien hoofdluister" [te weten: om oorſpronkelijke ſtukken te vervaardigen] „ te verheffen, „ vergenoegt men zich met de ondergeſchikte eer, „ van wat Franſche Tragoedien over te zetten, en „ daar door op eene ſchandelijke manier als te „ bekennen, dat wij genoodzaakt zijn het gebrek „ van onzen rijkdom in dit geval door ontleeningen „ te vervullen." Zijn wij dan indedaad onbekwaam, in dit vak zelve iets voort te brengen? Is onze taal, onze Dichtkunst daarvoor ongeſchikt? Voorzeker geenszins — het tegendeel is gebleken in het bloeijendst tijdperk der poëzij. Het is gelijk HUIJDECOPER zegt voor zijnen *Arzaſes*: „ die een werk vertaalt heeft niets te verantwoorden; indien hij den zin ſlechts wel in „ goede vaerzen overbrengt." Hij heeft dus, zulks in acht nemende, geene beſchuldiging te wachten — misſchien — maar ook zeker weinig roem, ten minſte den eernaam van Dichter kan hij ten volle niet winnen. Eigen gevoel, oorſpronkelijkheid en vinding zijn de voornaamſte kenmerken eens Dichters. Maar men heeft toch ook oorſpronkelijke Treurſpelen in de Achttiende Eeuw gezien! eene *Semiramis*, eenen

eenen *Arzaſes*, *Achilles*, eene *Jacoba van Beijeren*, eenen *Leo de Groote* en vele anderen! — Wij erkennen het; dezen hebben uitnemende verdienſten boven den gemeenen hoop van verkleede ſtukken; maar, ik bid u, toont mij daarin die doorloopende dichterlijke trekken; die heerlijke zangen, welke de aaneenſchakeling, de zedelijke toepaſſing der ſtukken bij VONDEL uitmaakten, en die tevens de treffendſte ſchilderijen bevatteden; toont mij daarin die treffende vergelijkingen, dat beeldrijke, dat roerende, die fijne ontleding der hartstogten, dat krachtige en verhevene, met één woord, die ſtoute dichterlijke trekken, welke in de Treurſpelen van HOOFT en VONDEL zoo zeer behagen. Ook de beste Treurſpelen der nieuwen behouden veelal iets koels, iets al te deftigs, iets ſtijfs en gekleeds, zoo dat zij, ſchoon geene vertalingen, hunnen Franſchen tooi niet onduidelijk aan den dag leggen. De geheele houding, aanleg en toepaſſing van het Franſche tooneel is meestal ons vreemd, en mist dus het doel. Den verhevenen en krachtigen CORNEILLE, den kunſtigen VOLTAIRE, en, welken ik in de eerſte plaats had moeten noemen, den fijngevoeligen RACINE vereer ik ten hoogſte, maar ik vraag: heeft niet ieder volk iets eigenaardigs, dat zoo wel in taal, kleeding en manieren, als in ſmaak voor kunſten en wetenſchappen beſpeurd wordt? Moet men een Schrijver niet beoordeelen, in betrekking tot de genen, voor welke hij ſchreef?

Is

Is niet bovenal de Tooneelpoëzij aan het in acht nemen hiervan verbonden? Waarom heeft men dan, vraag ik, in den Fransschen, en niet in den Nederduitschen trant gedicht? Men moet VONDEL beoordeelen naar de lieden, voor welke hij schreef, naar de inrigting van het tooneel in zijne dagen. Hij zij voor ons Tooneel thans te eenemaal onbruikbaar; dit beneemt niets van zijne waarde als Treurspeldichter.

Het koude en stijve in de nieuwe Treurspelen is eenigzins te wijten aan de zifters en halfgeleerde wetgevers, over welke wij ons meermalen beklaagd hebben. Deze waren het, die ieder Tooneeldichter met opgeheven vinger toeriepen:

(1) Qu'en *un lieu*, qu'en *un jour*, *un seul fait* accompli
Tienne jusqu'a la fin le theatre rempli!!

Door zulke en dergelijke bepalingen, waarover de Kunstregters zelve zoo oneens dachten, werd het eigenlijke, het levendige, het schilderachtige, het verzierde, waarin toch het wezen der poëzij bestaat, uit het oog verloren. Op zich zelve beschouwd, is het in acht nemen van zulke regels prijselijk, maar de naauwgezetheid schadelijk zoo ze met het verwaarloozen der Dichtkunst vergezeld gaat. Hoe verdrong deze keurigheid in de jongstverloopene Eeuw de dichterlijke sieraden! De

(1) BOILEAU, *Art poet.* Ch. III. v. 45 & 46; edit. 1769. p. 304.

De vermaarde CORNEILLE zeide te regt van de regelen van het Treurſpel: (1) „ *Quelle con-*
„ *trainte aporte leur exactitude, et combien de*
„ *belles choses elle bannit de notre theatre!*"

VONDEL heeft in zijnen *Gijsbrecht* zich aan dergelijke regels niet gebonden, en echter heeft hij, onzes oordeels, een meesterſtuk voortgebragt, waarvan de wederga nog bij ons niet gevonden is. Ik weet, dat ſommigen over dit meesterſtuk, en VONDEL als Treurſpeldichter, min gunſtig denken. De anders oordeelkundige VAN EFFEN zegt onder andere: (2) „ Ik weet wel
„ dat de groote VONDEL eenige Treurſpelen heeft
„ opgeſteld, vervuld met heerlijke blijken van zijn
„ milden dichtgeest; doch die gene, die met mij
„ zullen oordeelen, dat de roem van een Schrij-
„ ver op de voortreffelijkheid van zijne werken
„ moet gegrond worden, en dat de voortreffelijkheid
„ van iemands werken niet moet geſchat worden
„ uit zijnen anderzins verkregen roem, zullen
„ mij, na een onpartijdig onderzoek, toe
„ moeten ſtaan, dat die nooit volprezene Poëet
„ geen denkbeeld van de Tooneelwetten heeft ge-
„ had. Ik wil hier niet ſpreken van de Regelen,
„ ons voorgeſchreven door ARISTOTELES, maar
„ van die wetten, die uit den boezem van de reden
„ voort-

(1) *Oeuvr.* p. 497. Zie deze plaats in haar geheel bij DE BOSCH, *Verh. over de Reg. der Dichtk.* bl 87.

(2) Zie het 27ſte *Vertoog*, D. I. 1 ſt. bl. 309.

„ voortvloeijen, en welker doelwit alleenlijk is waar-
„ ſchijnelijkheid, en eene gedurig aangroeijende
„ beweginge der ziele, die, door aanwas van belang,
„ tot het uiteinde van het ſtuk toe, meer en meer
„ gaande wordt gehouden. Ik ken maar twee
„ Treurſpeelen, die oorſpronkelijk de onze zijn,
„ geſchikt volgens gemelde Tooneelwetten, door
„ den vermaarden ROTGANS; uitmuntende wer-
„ ken, en die wel verdienen andere Dichters tot
„ een voorbeeld en aanſporing te ſtrekken, om op
„ dat gemaakte pad roem en luiſter te zoeken."
Ik zoude hierop kunnen antwoorden, dat deze getuigenis wel voor de Zeventiende, maar niet voor de laatstverloopene Eeuw zeer vereerend is, maar ik zal liever zeggen, dat ik VAN EFFEN gaarne zijnen belangrijken ROTGANS, met alle de in acht genomene tooneelwetten, wil laten; zoo ik den onregelmatigen VONDEL maar mag behouden; niet om den eens verkregen roem van VONDEL, zoo min door VAN EFFEN als eenen (1) WITTEWRONGEL te dezen opzigte te krenken, maar omdat, na eene onpartijdige en herhaalde lezing, herlezing en onderzoeking van VONDELS Treurſpelen; bo-

(1) PIETER WITTEWRONGEL, een Zeeuw, berispt VONDELS Treurſpelen vinnig, in het 44ſte Hoofdſt. van het IIde Deel van zijne *Chriſtelijke Huishouding*, of *Oeconomia Chriſtiana*. Zie LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 152 en 53, ook PACQUOT, T. III. p. 336. VONDEL zegt van hem *Poëzij*, D. II. bl. 442:

Een zeeſlang wit van long,
Zich wrong:

bovenal van zijnen uitmuntenden *Gijsbrecht*, wiens regt dichterlijke verdienſten ik mij met het grootſte genoegen dikwerf ten tooneele hoor te binnen brengen, ik hem betuig te vereeren als onzen besten Treurſpeldichter, die, zoo hij al van *Tooneelwetten* geene kennis gehad heeft, gelijk men zegt, van *Dichtwetten*, dat is van het edelst kunstvermogen, de beste gaven toont gehad te hebben. De voortreffelijke Dichter BILDERDIJK, een man in kunde en dichtgevoel boven VAN EFFEN oneindig verheven, en die met regt het ſieraad onzer letterkunde mag genoemd worden, ſpreekt, mijns oordeels, mede met te weinig eerbieds van den uitmuntenden *Gijsbrecht*. (1) „ Wij," ſchrijft de-

(1) *Voorrede* voor den *Dood van Edipus*, bl. v. Vergelijk hiermede eenigzins het zeggen van den Schrijver van het *Iets over het Treurſpel*, in de *Bijdragen*, uitgegeven door de uitſtekende Dichters en begaafde Letterkundigen, Mr. RHIJNVIS FEITH en JACOBUS KANTELAAR, D. I. bl. 46.: „ De meeste ſtukken van „ onzen VONDEL zijn in den Griekſchen ſmaak vervaardigd. Overal heeft hij zelfs de Kooren gehouden. Maar, zo als het altijd „ gaat, wanneer men blindeling iets navolgt, dat voor een ander land en volk gemaakt is, zijne ſtukken verwekken geen „ belang. Men verſta mij wel. Eenige deelen er van zijn voortreffelijk. Zijne meeste Reien, bij voorbeeld, maaken de beste „ Lierzangen mede uit, die wij bezitten. Ook zijn er heerlijke „ verhaalen, droomen enz., in de uitmuntendſte verſen uitgedrukt, in; maar met dat alles verwekt geen Treurſpel van VONDEL, „ als een Geheel beſchouwd, veel belang. Men moge er brokken „ met verrukking uit hebben hooren reciteeren, maar, op het „ Tooneel gebragt, verveelen ze. De ſieradiën, daar de *Gijsbrecht van Amſtel* gewoonlijk mede vertoond wordt, moogen

dit

deze Geleerde, „wij, die de nog echte en door geene „ verbastering veraarte Amſterdammers altijd onver- „ zadigd, altijd even gretig zien bij het ontallijk „ vertoonen van een' *Gijsbrecht van Amſtel*, die „ met al de ſchoonheden, welke 's Dichters „ geest aan den Eneïs heeft weten te ontleenen; „ niets tooneelmatigs dan de ſamenſpraak in zich „ heeft, en geen ander bijzonder belang inboe- „ zemt, dan het geen door de plaats, die 'er „ in onderſteld wordt, en de beſchrijving der „ oude ſtad wordt te weeg gebracht: wij mogen „ met geen grond ter wareld in twijfel trekken, „ of een ſtervende EDIPUS op den *Paardhet-* „ *vel* bij de Attiſche burgers eenen bijval ont- „ moeten moest, die het zelfde ſtuk, van al zulke „ bij-

„ dit voor de oogen op ſommige plaatzen voorkomen — maar „ het geheel verwekt toch verdriet, en moet dit in de daad „ doen, dewijl het, op zijn best, meer wonderlijk bij een gevoegde „ ſchoone deelen, dan een ſchoon, en op één wit doelend geheel „ is. Er mist in, wat in de meeste ſtukken der Ouden mist, „ kunſtige voorſtelling en kunſtige verbinding der tooneelen: „ behalven dat zijne meeste Reiën, als deelen van zijn Treur- „ ſpel beſchouwd, buiten alle waarſchijnlijkheid zijn. Hoe „ komt ten tijde van *Gijsbrecht* een Rei van Amſterdamſche „ Maagden en Edelingen te pas, en dat onder zulke omſtan- „ digheden van oorlog en bloedſtorting?" enz.

Indien hoogst zeldzame, beroemde en verdienſtelijke mannen (zij houden onze opregtheid ten goede) zoo over eenen *Gijsbrecht* denken, wat wonder, dat algemeen VONDELS ſchriften zoo weinig meer gelezen en naar waarde geſchat worden!

„ bijzonderheden ontbloot zijnde, (met veranderde
„ namen, bij voorbeeld,) niet verwekt zoude heb-
„ ben." Dus is in den *Gijsbrecht* niets tooneel-matigs, dan de zamenſpraak alleen, en hij wekt geen ander belang dan door de onderſtelde plaats! Zie daar het oordeel van eeuwen beſchaamd gemaakt, en den *Gijsbrecht* het tooneel onwaardig gekeurd! Dan, het kan zijn, dat wij dwaasſelijk het *tooneelmatige* met het *dichtkundige* verwarren, hetgeen in onze dagen weinig of niets met elkander gemeen ſchijnt te hebben; wij kunnen echter niet afzijn, onze verwondering te kennen te geven, dat zulk een ſchrander en oordeelkundig man aldus over dit Treurſpel ſpreekt, te meer, daar hij anders overal VONDEL voor zijnen grooten meester erkent, hem de verdiende hulde toezwaait en zoo uitnemend, gelijk wij ſtraks zien zullen, het overnemen en invoeren van Reijen verdedigt, ja bij den Treurſpeldichter naauwelijks eenige gehechtheid aan de geſchiedkundige waarheid vordert. Immers in zijnen Brief ter *verdediging van den* EDIPUS zegt hij: (1) „ *raillerie a part*! — Wat hebben de Treur-
„ ſpeldichters zich ooit met de waarheid der
„ Geſchiedenisſe bekommerd? Ik ſpreek hier van
„ de Ouden alleen niet, maar ook van de Nieu-
„ weren. Hoe ſprong er CORNEILLE, hoe RA-
„ CINE, hoe VOLTAIRE (die CORNEILLE
„ daar ſomtijds over berispt heeft) zelf met
„ om

(1) Bl. 18 en vervolgens.

„ om? Alles veranderden, alles verſierden, alles „ verdraaiden zij naar hun welgevallen. En waar„-om niet? De Tooneeldichter immers hangt „ van geen Historien af. Hij verdicht alles zoo „ 't hem goeddunkt, en neemt ſlechts zo „ veel uit de ware gebeurtenisſen over, om met „ zijne verſieringen ſaam te mengen, als met „ zijn ontwerp best beſtaan kan. Hij onder„ ſtelt zijne Hoorders geheel onkundig, en leert „ hen al wat zij tot verſtand van zijn ſtuk „ moeten weten. Hun geſchichtkunde behoort hier „ niet, zij behoort tot eene andere wareld, „ dan die de Dichter hun ſchept; en door de „ vermenging van de eene met de andere, wor„ den zij beiden gantsch *inconſequent*, zoo men „ 't heet. Men legge derhalve in den Schouw„ burg eene geleerdheid af, die daar geheellijk „ misplaatst is. — Een geheel makende, is 't „ den Dichter genoeg, met zich zelv' overeen te „ ſtemmen, zonder dat hij 't met de orde of daad „ der Geſchiedenisſe doe. — (1) Zelfs VONDEL „ mengt in zijn' *Gijsbrecht van Amſtel*, de be„ ſchrijving van 't Amſterdam, van zijnen vroe„ ger' tijd, met die van GIJSBRECHTS huis, „ en vesten door een, vervroegende den luister „ van onze geboorteſtad ruim driehonderd ja„ ren." Is nu dit ſtuk te dien opzigte niet te misprijzen, zoo komt ons het oordeel van BILDERDIJK en anderen, voor wier kunde wij an-

(1) Bl. 20.

anders den grootſten eerbied hebben, niet zeer billijk voor. Beter kunnen wij inſtemmen met den kundigen DE BOSCH, wanneer hij zegt: (1) „Wat „ zullen wij van VONDEL zeggen? Deeze, aan- „ gemoedigd door het ſchilderachtige en uitmun- „ tende verhaal, 't welk AENEAS doet in het „ tweede boek van VIRGILIUS, wegens het „ bij verraſſing inneemen van zijn vaderlijke ſtad „ Troije, maakt een Treurſpel, *Gijsbrecht van* „ *Aemſtel*, waarin hij op niets minder ſchijnt „ bedacht geweest te zijn, dan dat gene in acht „ te neemen, het welk men tegenwoordig in een „ Treurſpel vordert. Dit ſtuk nochtans, zoo „ onregelmatig zaamgeſteld, en het allereerſte dat „ men in Amſterdam ten toonecle voerde, is zoo „ ſchoon van poëzij, dat men, na meer dan „ honderd-en-vijftig jaaren, in onze taal deszelfs „ weergae niet kan aantoonen. Men vertoont het „ nog alle jaaren verſcheidene maalen, en de „ aanſchouwers worden nimmer moede van dit „ uitmuntend ſtuk te zien, en deszelfs dichterlijke „ ſchoonheden te hooren. Ik weet, dat ſommige „ deezen toeloop toeſchrijven aan de verſcheiden- „ heid der vertooningen, en het belang, het „ welk men neemt in de lotgevallen van zijne „ Geboorteſtad: maar mij is tevens bekend, „ dat verſcheidene kundige lieden, welke anders „ nimmer in den Schouwburg komen, echter alle „ jaa-

(1) *Reg. der Dichtk.* bl. 91 en 92.

„ jaaren dit tooneelſtuk één of meer maalen gaan
„ zien, om zich te vermaaken met het aanhooren
„ en op nieuw zich herinneren van zo veele uit-
„ muntende, ſierlijke en regt poëtiſche, gedachten,
„ beſchrijvingen en vergelijkingen." Kom ik hierin met dezen waardigen man overeen; ook dit ſtem ik met hem toe: (1) „ VONDEL zou vol-
„ maakter Dichter geweest zijn, als hij meer
„ orde en houding in zijne ſtukken gebracht
„ had; maar dat wel in acht nemen van de orde
„ en houding, zoo als men het noemt, maakt
„ geen Dichter."

Ik kan van dit onderwerp niet afſtappen, zonder nog iets te gewagen van een ander gedeelte des Treurſpels, waarin de nieuweren, onzes oordeels, verachterd zijn. De Reijen namelijk, die uitnemende zangen, aan het Treurſpel van ouds verbonden, hebben zij verwaarloosd en achtergelaten.

De Heer PELS, die de *Dichtkunst van* HORATIUS in Nederduitſche verzen zoo gansch bijzonder op onzen tijd en zeden heeft toegepast, zegt aldaar, dat

(2) . . . in *Vrankrijk* nu, in droeve én blijde ſtòf,
QUINAULT, RACINE én twee CORNEILLES tot hun lòf,
De hoofdperſoonen doen bedienen van vertrouwden,
Die

(1) Als voren, bl. 92.

(2) Bl. 32.

Die door het ganſche ſpel verhandelen, 't geen de Ouden
Door Reijen deeden.

Mij voorwaar komt het voor, dat zij hieromtrent weinig lof verdienen, even zoo min als onze Treurſpeldichters, welke dezen zoogenaamden gelukkigen inval van onze ligt aannemende en ligt verwerpende naburen hebben overgenomen, de voorbeelden van de kunstkeurige Grieken weinig geacht, en het pad, hun door HOOFT en VONDEL gewezen, hebben verlaten.

De geleerde BILDERDIJK, die op de uitnemendſte wijze hierover geoordeeld heeft, en wiens ſchrandere en gegronde aanmerkingen hierover ik van ganſcher harte de mijne make, zegt onder andere: (1) „ Om het Volk te verbeelden, voerden de „ Ouden onder den naam van den Rei een ge„ zelſchap in, het welk, doorgaans op het toneel „ zijnde, van het voorvallende ooggetuige was, „ meê deel in de handeling had, en tusſchen „ de onderſcheiden bedrijven, alleen het Toneel „ vervulde, in eene lieflijke zangmaat, met „ gepaste gebaarden, den lof der Goden, der „ Deugd, en der Helden verbreidde, of eigenaartige „ beſpiegelingen maakte op het zedelijke goed „ en kwaad der verrichtingen; in alle gevallen „ een,

(1) *Vooraffpraak*, voor den *Edipus, Koning van Thebe*, bl. 6 en 7.

„ een tegenwigt hield tegen de onſtuimige drif-
„ ten der ſpeleren; en eindlijk de zedeleer van
„ het ſchouwſpel kortlijk verklaarde." Zie daar de oude Reijen naauwkeurig en naar waarheid geſchetst! (1) „ De Franſchen," om met den oordeelkundigen BILDERDIJK te vervolgen, „ gewoon aan de
„ willekeurige regeering eens Alleenheerſchers —
„ verkleefd aan 's Konings grilligheden, verbanden
„ den Rei uit hunne Toneelſpelen, maar u,
„ mijne Landgenoten, u, die uwen vrijen
„ hals het eigendunklijk juk onttrokken hebt;
„ die de rechten van Volk en Regeerder weet
„ te onderſcheiden; voegde het u, hen na te
„ te volgen in iets, dat op een beginſel ſteunde,
„ het welk gij veracht, beſtrijdt en verfoeit?
„ In de plaats van den Rei voerden de Franſchen
„ de *Vertrouwden* in: nutloze wezens voor
„ 't meerderdeel, die doorgaans niets uitvoe-
„ ren, dan hunne Meesters en Meestreſſen te
„ horen ſpreken, en derzeiver klagten met een
„ meêdogend *Helaas!* te beantwoorden." Het geheel vertoog van BILDERDIJK, overwaardig, maar te lang, om door ons te worden overgenomen, bevelen wij den onderzoeklievenden lezer ten ernſtigſte aan. Wij zullen alleen deze woorden van den kundigen Schrijver nog bijbrengen: (2) „ De Rei, in de zelfde omſtandigheid
„ met

(1) Bl. 8.

(2) Bl. 11 en 12.

„ met den aanſchouwer geplaatst, verſtrekte eenen
„ ſpiegel, waarin dees zich zelven beſchouwde:
„ deszelfs hartstochten achtte hij de zijnen, en
„ door ze in zijn' eigenen boezem na te ſporen,
„ deed hijze er zelfs ontſtaan; en wel met
„ des te meer wellust en vertrouwen, als hij in
„ zijn voorbeeld een voorbeeld der zuiverſte ze-
„ deleer en deugdsbetrachting ontmoette. Ik ga
„ met ſtilzwijgen voorbij het *zedelijk* gebrek des
„ nieuwen Toneels, het welk in den Rei het
„ eenig algemeen middel verlooren heeft, om den
„ toehoorder te wapenen tegen die geheime of
„ toevallige leerſtellingen der ondeugd, welke niet
„ hare ſlaven, (die niet dan afgrijzen ingeeven,)
„ maar zelfs de volkomenſte Helden, ingevolge
„ van hun ware geaartheid (character), 't zij
„ in de vermomming van deftige ſpreuken, 't
„ zij onder 't vernis van ſchoonſchijnende be-
„ wijsredenen, hoedanige 't menſchelijk vernuft
„ gewoon is der driften te leenen, ſomtijds
„ moeten voordragen; één vergift, zo veel meer
„ te ſchromen, als het, gelijkerhand met de
„ zuivere leſſen der deugd wordende toege-
„ diend, met dezelve binnenſluipt zonder be-
„ merkt te worden."

Hetgeen hieromtrent door BILDERDIJK, gelijk mede door (1) DE BOSCH in zijne *Verhandeling over*

(1) Bl. 88 en 89. Opmerkelijk is hieromtrent ook het gezegde van Jon-

over de Regelen der Dichtkunst is bijgebragt, is zoo overtuigend, voor mij ten minſte, dat ik het onnoodig reken, nader te wederleggen hetgeen (1) VOLTAIRE, alsmede de

JOH. BURTON *Pantalog. ſive Trag. Græc. delectus*, T. I. p. 38 & ſeqq., door DE BOSCH bijgebragt: „ *Quanto rectius hac „ in parte Græci quam poëtae noſtri recentiores? qui quidem „ disciplinae moralis aut curam gerunt nullam, aut, ne non „ abunde ſapere videantur, perſonas ſaepe ingerunt male „ officioſas extra locum, et contra ipſius rei veriſimilitudinem, „ invita plane Minerva, philoſophantes.*" d. i. „Hoe veel beter deden te dezen opzigte de Grieken, dan onze hedendaagſche Dichters, welke voorzeker of in het geheel geene zorg dragen, om de zedekunde aan te kweeken, of, opdat zij toch overvloedige wijsheid zouden ſchijnen te bezitten, dikwijls perſonen invoeren, welke geheel en al te onpas gedienſtig zijn, en, tegen alle waarſchijnlijkheid aan, met kwetſing van het gezond verſtand, wijsgeerige aanmerkingen maken."

(1) Zie de aanteekening C, in de *Vooraſſpraak* van den Heer BILDERDIJK; alsmede het zeggen van den Schrijver van het *Iets over het Treurſpel*, D. I. bl. 48 en 49: „ Zij, „ die op de geboorte van het Treurſpel bij de Ouden met oor„ deel nagedacht hebben, zullen de Kooren meer een toevallige „ oorſpronk van het zelve, en vervolgens een overblijſſel van „ dien oorſprong, dan eene zeer fraaije uitvinding, waar in ſmaak „ voor het ſchoone doorſteekt, verkiezen te noemen. En wat „ VONDEL betreft, hij was een moderne, en VOLTAIRE zegt „ tot nadeel van dezen, dunkt mij, met meer gezond verſtand en „ waarheid: „ Toen ik mijnen *Edipus* vervaardigen wilde, was „ „ ik doortrokken met de lectuur der Ouden, en ik kende het „ „ tooneel van Parijs niet. Ik arbeidde, ten naasten bij, als of „ „ ik mij in Athene bevonden had. Ik nam mijn toevlugt „ „ tot den Heer DACIER. Hij ried mij een Koor in alle de toe-

„ „ naa-

de Schrijver van het *Iets over het Treurſpel*, in de *Bijdragen*, door de uitmuntende FEITH en KANTELAAR uitgegeven, tegen dezelve hebben ingebragt.

Het zedekundige, het ſchilderachtige, het regt dichterlijke, ſchijnt met de Reijen het tooneel verlaten te hebben. (1) *Zeeden in te ſcherpen* is *het oogmerk der Treurſpelen*, volgens VONDEL, en volgens ieder, die ware verlichting des verſtands en verbetering van het hart beoogt, en dit is door de Reijen op het liefelijkst en bevalligst den Grieken en onze voorouders ten Schouwburge geleerd, vooral door VONDEL, die ook hieromtrent allen overtreft, zoo dat ik, ook te dezen opzigte, met (2) HUIJDECOPER betuige: „De man is noch „ niet geboren, die VONDEL den prijs der „ overwinninge uit de vuist zal wringen."

Uit al het bijgebragte zult gij, Mijne Heeren! met mij erkennen, dat de nieuwen, ook door het weg-

„ „ neelen te plaatſen, naar de wijze der Grieken. Was dit „ „ dit niet mij te raaden, om met den mantel van PLATO „ „ door de ſtraten van Parijs te wandelen?" Men zie, wat „ het geheel betreft, de ſtukken van onzen groten HUIJDECOPER „ bij die van VONDEL, en men zal het onderſcheid zien van de „ Ouden na te volgen, waar ze na te volgen zijn, maar ook van „ de Franſchen te nemen, dat de Franſchen in de daad beter „ hebben." enz. Vergelijk het begin van het *tweede Stuk* der *Bijdragen*, bl. 209—214.

(1) *Pleitrede voor het Tooneelrecht*, bl. 9.

(2) Voorrede voor *Proeve van Taal- en Dichtk.* op VOLKSLIEDS *Herſchepp.* enz. bl. XXXIV.

weglaten der Reijen, de Treurſpelen, als kunstgewrochten der Poezij, een merkelijk verlies hebben doen ondergaan, en ons, geheel willekeurig, de zoo noodzakelijke als aangename verpoozing, de kunſtige verbinding, de zedelijke toepaſſing, de treffendſte lofzangen en aangenaamſte ſchilderingen, het meest dichterlijke met één woord der Treurſpelen, hebben onthouden.

Voegt hier bij, dat het fijn gevoel, het hartstogtelijke, het ſchilderachtige door vergelijkingen en beeldſpraak, in de Treurſpelen der ouden meerder doorſtraalt, en gij zult het mij niet ten kwade duiden, dat ik ook te dezen opzigte, ondanks het gevoelen van vele kundige mannen, de nieuweren verachterd reken. Of was misſchien het Tooneel, in het allerlaatſte gedeelte der Achttiende Eeuw, ook meerder eene kweekſchool der Dichtkunst, (gelijk het van de oudſte tijden geweest is, en moet zijn) dan in de dagen van VONDEL? — Ik wil liever van dit onderwerp afſtappen, op dat ik niet, bij de beſchouwing van de hedendaagſche berijmde Treur- of Tooneelſpelen, uit Duitſche bronnen geput, die niets treurigs, en dus niets eigenaardigs hebben, dan de zamenſtelling zelve, met zekeren Schrijver zegge: (1) „ De „ hedendaagſche Tooneeltaal is een erbarmelijk „ onrijm op nog erbarmelijker rijm!" De ouden had-

(1) *Ernſtige en Boertige Mengelſtoffen*, D. III. bl. 103.

hadden zeker ook omtrent de Treurſpelen hunne gebreken, dan ook, mijns oordeels, zeer zeker daaromtrent meer dichterlijke verdienſten.

Voegt hier eindelijk bij, dat VONDEL de gedrogtelijke *Spelen van Zinne* der Rederijkers heerlijk verving, voor afgetrokkene deugden welbekende Helden ten tooneele voerde; dat zijn Hiſtorieſpel niet valt in den geest, in het denkbeeld, dat wij ons tegenwoordig van het Treurſpel vormen. Men vergelijke zijne Spelen met de meeſterſtukken der Grieken, en hij zal in alles met dezelve meer gelijken gang houden, dan in latere tijden, buiten RACINE, zelfs de beſte Franſchen. Bij de Grieken (want van de meer ruwe Romeinen is ons, buiten SENECA, niets van belang overig) was Dichtkunst de ziel van het Treurſpel, en het laatſte, zonder de eerſte, derhalve dood en als niet beſtaande. Deze ziel bragt VONDEL in zijne Treurſpelen, een vak, toen nog niet beoefend, op den eerſten Schouwburg krachtig over. Deze ziel, deze Poëzij vervloog daarna grootendeels uit het Treurſpel. De form, de houding, het ligchaam verbeterde misſchien, ik wil het eens toeſtemmen, maar het dichterlijke verdween, het Dichtſtuk ging in het Treurſpel als verloren. Het voegt ons derhalve, die hier alleen van Dichters en Dichtkunde gewagen, den oorſpronkelijken HOOFT, den geeſtrijken VONDEL en anderen, boven eenen ZWEERS, FEITAMA, HUIJDECOPER, DE MARRE, VAN MERKEN, DE LANNOIJ, NOMSZ en an-

andere, hoe zeer hoogst verdienſtelijke, vernuften, wat het dichtkundige betreft, ook in het Treurſpel, te ſtellen. Dan het is meer dan tijd, dat wij tot onze algemeene vergelijking te rug keeren.

Wij hebben onze denkbeelden omtrent het Treurſpel, als het meest betwist, wat breeder ontwikkeld, en zullen andere dichtſoorten nu naauwelijks aanroeren.

Indien wij eens, ten aanzien van het Minnedicht, eenen HOOFT, VAN BAERLE, REAEL, JONKTIJS, LUIKEN, zelfs HIERONIJMUS ZWEERS, KRUL, VAN SOMEREN en dergelijken, die hetzelve zoo juist begrepen, tegen lateren, (buiten POOT, die voor geenen der ouden hierin behoeft te wijken,) overſtellen; hoe ontbreekt aan de nieuwen dat vuur, dat overſtelpt gevoel, die geestigheid, met kracht vereenigd, welke zelfs eenen NIEUWLAND, ik laat ſtaan BELLAMIJ en dergelijken, dikwerf ontbreekt! Zal ik den Lierzang aanhalen, die geheel te niet ging, en nog voor weinige jaren *geen Alexandrijnſche maat* beteekende, tot dat, dank eene betere verlichting, in onze dagen, na de VAN HARENS, een FEITH bovenal dien herſtelde, en ons te rug bragt die verheffing, dien ſtroom van aandoeningen, die ſtoutheid van denkbeelden, welke bij VONDEL en deszelfs tijdgenooten zoo heerlijk den Lierzang, ik zal niet zeggen, vergezelden, maar er het wezen, gelijk ten allen tijde, van uitmaakten? Inderdaad hij, die geen vreemdeling is in de ſchriften der oude Grieken en Romeinen, moet volmondig be-

bekennen, dat de zoogenaamde PINDARUSSEN en HORATIUSSEN der Achttiende Eeuw; (weinigen, bovenal de VAN HARENS, uitgezonderd) niets van Lierdichters hadden, dan den naam, dien zij zich willekeurig toeëigenden.

Zulke dichtſoorten, om hiermede te beſluiten; die weinig of geene verheffing van zelve met zich bragten, b. v. het Leer- en Zededicht, werden in de Achttiende Eeuw niet ongelukkig beoefend; ſchoon ook de vorige Eeuw, buiten CATS, DE DECKER en VOLLENHOVEN, nog vele verdienſtelijke mannen in deze ſoorten zou kunnen bijdragen: maar bewijst zulks niet zelfs, dat een verhevener, ſtouter en krachtiger dichtvermogen den Dichteren der Zeventiende Eeuw gerust mag worden toegekend?

Wij vermeenen dus genoegzaam te hebben aangetoond, dat, over het geheel, de Achttiende Eeuw, in vergelijking van de Zeventiende, verachterd is in de verhevenſte gedeelten der Dichtkunst, hetzij men de Dichters afzonderlijk tegen elkander vergelijke, hetzij men de bijzondere vereischten dezer kunst beſchouwe, hetzij men eindelijk de onderſcheidene dichtſoorten in overweging neme.

Dan, Mijne Heeren! ook geſteld, wij keurden de verdienſten van beiden eens gelijk; wij hadden eens overtuigend bewezen, dat, alles door elkander genomen, de ſchaal noch aan den eenen noch aan den anderen kant kon gezegd worden

over

over te ſlaan, ook dan eischte de billijkheid, dat de laatſte Dichters voor de eerſte achter ſtonden; want zij hadden de eerſte tot leidslieden, tot wegwijzers, tot verzamelaars van dichterlijke ſieraden, tot voorbeelden, tot modellen van kunst, waardoor de laatſte hunnen ſmaak konden vormen en verbeteren. Betuigden niet de ſchitterendſte vernuften der jongstverloopene Eeuw, dat zij hunne dichterlijke verdienſten grootendeels te danken hadden aan de lezing, herlezing en beoefening der oude Nederlandſche Dichters? POOT, wien HUIJDECOPER nu eens noemt (1) *den voortreffelijken leerling van* VONDEL, *onzen, grooten meester*, van wien hij dan weder getuigt, (2) *dat in zijne werken eene gedurige naarvolging van* VONDEL *uitblinkt*; SMITS, (3) die zich HOOFT, VONDEL, HUIJGENS en DE DECKER diep in het geheugen prentte, en als geheel eigen maakte; zulke en alle andere voortreffelijke Dichters der vorige Eeuw voelden diep de verpligting en dankbaarheid, welke zij als leerlingen aan hunne meesters en voorgangers verſchuldigd waren; zij zouden zich voorzeker wel gewacht hebben, met de-

(1) *Proeven* enz. D. I. bl. 231.

(2) Als voren, bl. 465.

(3) *Leven van* SMITS, bl. 8.

deze in vergelijking te treden, ik laat ſtaan, met hen zich gelijk te ſtellen; zij beſchouwden hunne eigene werken meestal niet anders, dan als beken, afgeleid van de ouden als zuivere en rijke bronnen. Hoe vele navolgingen, overnemingen en toepaſſingen beſpeurt men in hunne Gedichten! De weg was gebaand, de taal met ruwheid en onzuiverheid niet meer bevlekt, de dichterlijke voorraadſchuur ſtond open. Stelt hen daarentegen eens, voor een oogenblik, in de plaats der ouden; welk een onderſcheiden ſtand! Wat moeite moesten die hervormers van taal en kunst aanwenden; welke hinderpalen één HOOFT, VONDEL, CATS en anderen uit den weg ruimen; hoe de diepst gewortelde vooroordeelen beſtrijden; hoe, zonder uitmuntende inlandſche voorbeelden zijnde, vreemde talen aanleeren; hoe in alles zich zelven eenen weg banen! Dus ook, indien wij de verdienſten hadden gelijk geſteld, zouden de nieuwen moeten achter ſtaan, omdat zij niet, gelijk ten tijde van HOOFT en VONDEL te vermoeden was, meer voorwaarts gegaan zijn. Stilſtaan is hier verachteren. (1) „ Met reden klaagt men," zegt DE BOSCH, „ dat de vorderingen, welke de Nederlanders, „ ten opzichte van de Dichtkunst maaken, zeer „ gering zijn; want, alhoewel deze kunst hier „ mo-

(1) *Reg. der Dichtk.* bl. 9.

„ mogelijk meer dan ooit beoefend wordt, be-
„ ſpeurt men echter niet die meerdere bekwaam-
„ heid, welke men natuurlijk, na de tijden van
„ HOOFT en VONDEL, had mogen verwach-
„ ten. De taal wordt meer beſchaafd, en de
„ dichtmaat is misſchien meer geregeld; maar
„ wat belangt het fraaije, het verhevene, het
„ waare dichterlijke ſchoon, daarin zijn wij verre
„ agteruitgegaan."

Daarenboven de ouden hebben het onpartijdig oordeel van den tijd doorgeſtaan, hetgeen men omtrent de nieuweren niet zoo zeer zeggen kan. De eerſten zijn door de algemeene ſtem van het kundigſte, het verlichtſte gedeelte hunner tijdgenooten en nakomelingen tevens zeer uitſtekende kunſtenaars gekeurd; hetgeen wij omtrent de laatſten gaarne hopen en verwachten, echter niet ſtellig verzekeren kunnen.

Voegt hier eindelijk bij, dat de gebreken der ouden meer te wijten zijn aan den niet zoo zeer beſchaafden tijd, waarin zij geleefd hebben, dan aan hun zelven. Is in de nieuwe Dichtwerken een meer verfijnde ſmaak zigtbaar, de Eeuw was minder ruw, meer gepolijst, meer beſchaafd. Dat de nieuwen hierin gevorderd zijn, zegt voorwaar voor hun niet veel; het laat zich bijna niet eens als waarſchijnlijk onderſtellen, dat de Taal- en Dichttrant der ouden meer verfijnd, meer beſchaafd. zijn kon. Dit zou

ſtrijden tegen. de algemeene ontwikkeling der Volken.

Dan mij komt nog voor den geest, dat men mogelijk mij kan toevoegen: dat ik, in plaats van tot korte tijdperken mij te bepalen, mijne beſchouwing tot ganſche Eeuwen, tegen elkander vergeleken, heb uitgeſtrekt. — Kleiner beſtekken af te perken, heb ik daarom onnoodig geoordeeld, om dat beide Eeuwen eenen tijd van bloei en eenen tijd van kwijning als met zich in het ſtrijdperk brengen, en dus de eene te dezen opzigte de andere niets behoeft toe te geven. Wil men echter, hetgeen misſchien tot vermijding van eene verkeerde uitlegging mijner gezegden noodzakelijk is, weten, hoe ik de bijzondere tijdperken rangſchikken zoude, dan betuig ik als het meest gevorderde te keuren het grootſte gedeelte der Zeventiende Eeuw (van 1601--1670), een tijdperk, waarin bijna alle kunſten en wetenſchappen, en bijzonder de Dichtkunst, den hoogſten trap van volkomenheid bereikt heeft. Daarna noem ik het laatſte gedeelte der vorige Eeuw (van 1775—1800), hetwelk voorzeker als het meest dichterlijke, na het zoo even genoemde, te erkennen en te waardeeren is. Voorwaar, indien wij de Dichters van dien tijd, door ons vermeld, bijzonder die van de laatſte jaren der Eeuwe, nadenken, en tevens ons zoo vele uitſtekende vernuften, welke nog onder ons der Dichtkunst tot heerlijke ſieraden ver-

verſtrekken, voor den geest brengen, moeten wij betuigen, dat dit tijdbeſtek een, bij uitnemendheid glansrijk, hoofddeel in de Geſchiedenis dezer kunst uitmaakt, en zeer verre overtroffen heeft het laatſte gedeelte der Zeventiende Eeuw, welke wij in de derde plaats rangſchikken, terwijl wij het begin en midden der Achttiende Eeuw, als het meest achterlijke en minst dichterlijke, in de laatſte plaats ſtellen. Dan, ook bij deze vergelijking, gelijk men ziet, telt de Zeventiende Eeuw meerdere, door kunst uitſtekende, jaren.

Ten beſluite, Mijne Heeren! gelooven wij, dat de zaak, wijsgeerig beſchouwd, ook bijna niet anders zijn kan. Wij hebben het reeds meermalen te kennen gegeven, en zullen het hier herhalen; hetgeen de leeftijd van PERICLES voor de Grieken, die van AUGUSTUS voor de Romeinen, die der MEDICISSEN voor de Italianen, die van LODEWIJK DEN XIV voor de Franſchen geweest is, was voor ons de tijd der regering van de doorluchtige Zoons van WILLEM DEN EERSTEN. Zulke heerlijke tijdperken komen zelden, ja bijna nimmer meer dan éénS bij één en hetzelfde volk. Ieder land heeft zijne jongelingſchap met het vuur aan dien leeftijd eigen, ieder volk heeft zijne ontwikkeling, en die ontwikkeling, de overgang van eenen min tot eenen meer beſchaafden ſtaat, vormt groote vernuften. De overgang van Spaanſche dwingelan-

dij tot Nederlandſche vrijheid gaf eene veerkrachtige verheffing aan alle kunſten in ons Vaderland, bijzonder aan de Dichtkunst, die vrij en heldhaftig uit haren aard, zoo gaarne voor Vrijheid en heldenmoed haar goddelijk ſpeeltuig klinken doet. Die geestdrift der kunſten en wetenſchappen, die onderlinge naijver ontbrak allengskens; niet alleen de Dichtkunst, maar ook de Schilderkunst, hare gelieſdſte zuster kwijnden met Bouw-, Beitel-, Graveer- en Teekenkunst. Men was toen in de dagen van genieten, te voren in die van grootmaken. Hij, die zich overvloed vergaderen, ſchatten wil opleggen, moet zijnen geest ſteeds levendig, ſteeds in werking houden, op alles bedacht zijn, met eene buitengewone geestdrift zich veerkracht bijzetten. Als diezelfde man zich overvloed heeft ingezameld, zijne rijkdommen geniet, van het vermakelijk bezitten gebruik maakt, rust hij, en de veer is ontſpannen en verſlapt. Wil men zijn land verheffen, uit ſlavernij redden, bij de verſte volken doen ontzien, men moet de ziel, met eene geheel buitengewone kracht, werkzaam houden. Is het Vaderland groot, geeerd en met rijke inwoners voorzien, men vervalt allengskens tot verſlaauwing, men geniet. Men zoude ons eerst dien geest der tijden, die zucht van grootmaken, dien algemeenen bloei en voortreffelijkheid in alles, wat edel en groot kan genaamd worden, moeten te rug voeren; men zou, misſchien na ſaaffche verdrukking in

Gods-

Godsdienst en burgerſtaat, weder zoo eenſtemmig tot dat één groot doel, het vestigen, het beroemd maken van eenen nieuwen Staat, zoo moeten medewerken; alle brave en kundige lieden zouden met zoo éénparige krachten weder het nieuwe Gemeenebest door onderſcheidene kundigheden zoo moeten ſchragen; de geleerdheid zou weder zoo grondig moeten worden beoefend; de Griekſche en Romeinſche letteren, door latere Dichters, tot hun nadeel, van minder invloed ten goede geacht, zouden weder met zoo veel ijver en geestdrift moeten worden geleerd en geëerd; voor het losſe vernuft der Franſchen, voor de ſchijnbare hoogdravendheid der Duitſchers, zouden wij den ouden ernstfesten Hollandſchen denk- en ſchrijftrant moeten hernemen; met één woord, dat vuur, die ware grootheid, welke onze Voorouders in het begin der Zeventiende Eeuw bezielde, zoude weder het deel hunner nakomelingen moeten zijn! Dit nu is nog niet alzoo; en ook de toekomst belooft ons, mijns oordeels, zulks geenszins.

Dat echter onze Dichtkunst, welke zich nu reeds boven den tijd, welke haar kort is voorafgegaan, zoo uitſtekend verre verheft, en die in zoo weinige jaren zoo voortreffelijke vorderingen gemaakt heeft, binnen kort in bloei meer en meer toenemen, en eens, de verdienſten van alle Eeuwen in zich vereenigende, de overwinning op

oude zoo wel als nieuwe, ja op alle tijden en volken beſlisſend behalen moge, is de hartelijke wensch en ernſtige bede, waarmede ik deze verhandeling beſluite.

De ondervinding van alle tijden en van alle volken ſchijnt te leren, dat de Dichtkunde, of liever de Dichterlijke genie, bij geene natie langer, dan gedurende zeker bepaald perk in eenen hoogen graad gebloeid heeft, en wel meest in dat tijdperk, toen de natie uit eenen natuurlijken of toevalligen ſtaat van ruwheid tot eene beſchaafder overgegaan, doch echter nog niet tot het toppunt van cultuur en luxe geklommen was.

PIETER NIEUWLAND.

LIJST

LIJST

DER

DICHTERS,

VAN WELKEN AFZONDERLIJKE MELDING IS GEMAAKT IN DEZE VERHANDELING.

(I. *Beteekent het* eerſte *en* II. *het* laatſte Deel *van dit Werk.*)

A.

Abeele (van den) . . . II. 101
Alberthoma . . . . II. 101
Alewijn (Abraham) . . . II. 70
Alphen (Hieronijmus van) . . II. 285
Angelkot (Hermanus) . . I. 289. *Aant.*
Anslo (Reinier) . . . I. 214
Antonides van der Goes (Joannes) . I. 269

Arents (Thomas) . . I. 255. 259
Ars uſu juvanda - - II. 106
Aſchenberg (Hermanus) - - II. 277

B.

Badon (Joannes) - - II. 175
Baerle (Kasper van) - - I. 135
Bak (Abraham de) - - - II. 97
Bake (Laurens) - - - I. 289
Bakker (Pieter Huizinga) - - II. 252
Bara (Jan) - - - I. 221 *Aant.*
Beaumont (Siemon van) - - I. 149
Beets (Johan) - - - I. 221 *Aant.*
Bellamij (Jacobus) - - - II. 297
Benningh - - - I. 221 *Aant.*
Bent (J.) - - - II. 101
Bidloo (Lambert en Govert) - - I. 255
Blaſius (Joan) - - - I. 221 *Aant.*
Boddaert (Pieter) - - - II. 113
Bode (M.) - - - II. 156
Bodecheer (J.) - - I. 221 *Aant.*
Boetzeler (Weſel van den) - I. 221 *Aant.*
Boogaert (Abraham) - - II. 18
Boon *van Engeland* (Kornelis) - - II. 77
Borſele (Philebert van) - - I. 221 *Aant.*
Bosch (Bernardus de) - - II. 169
—— (Hendrik de) - - - II. 172
Braam (Jan van) - - - II. 101
Bracht (Tieleman en Hendrik van) - - II. 98

Brandt (Gerard) - - - I. 227
——— (Kasper en Johannes) - - I. 301
Brechten (Clais van) - - I. 2
Bredero (Gerbrant Adriaensz.) - - I. 125
Brit (Gezina) - - - I. 288 *Aant.*
Broek (Lambert van den) *of* Paludanus - II. 102
Broekhoff (Johan Pieter) - - II. 290
Broekhuizen (Joan van) - - I. 283
Brosterhuijzen - - - I. 221 *Aant.*
Bruin (Claas) - - - - II. 19
Brune (Jan de) de Jonge - - I. 226
——— (Jan de) - - - - I. 226
——— (Johan de) - - - I. 187
Bruno (Alida) - - - I. 288
——— (Hendrik) - - - I. 219
Burg (Hermanus van den) - - II. 79
——— (van der) - - - I. 220
Burgvliet (Lucas) - - - II. 149
Buijsero (Dirck) - - - I. 279
Bijns (Anna) - - - I. 33

C.

Calfstaf - - - - I. 2
Casteleijn (Matthijs de) - - I. 36
Cats (Jacob) - - - I. 108
Cattenburg (Adriaan van) - - II. 105
Clercq (Izaak de) - - - II. 290
——— (Pieter le) - - - II. 105

Clijburg (Jacob) - - - II. 102
Colijn van Rijsſele - - I. 40
Conſtantia et Labore - - II. 106
Coomans (Johanna) - - I. 221 *Aant.*
Coornhert (Dirk Volkertz.) - - I. 44
Coster (Samuel) - - - I. 128
Couck (Joan) - - - II. 149

D.

Dale (Jan van den) - - - I. 23
Dathenus (Petrus) - - - I. 50
Decker (Jeremias de) - - - I. 193
Dichter (de) van *der Crudenbouc* - I. 12
——— — — *die Dietſche Doctrinael* - I. 16
——— — — KAREL en ELEGAST - I. 12
——— — — de *Oude Vlaemſche Vertaling van* BOETIUS - - I. 22
——— — — de *Diſtructie van de Stadt van Troije* - - I. 24
Dichterlijke Handſchriften - - II. 289
Domis (Guiljam Touſain) - - II. 102
Door Iſver bloeit de Kunst - - II. 106
Droste (Koenraat) - - - II. 105
Duim (Fredrik) - - - II. 105
Dulces ante omnia Muſæ - - II. 106
Dullaert (Heiman) - - - I. 262
Dufart (J.) - - - - II. 102

E.

Edewaerd de Deene - - - I. 41
Elger (W. den) - - - II. 102
Elias (Jacob) Michielsz. - - II. 162
Elzevier (Cornelis) - - - II. 256

F.

Fabricando fabri fumus - - II. 106
Feitama (Sijbrand) - - - II. 117
Focquenbroch (Willem) - - I. 260
Francius (Petrus) - - - I. 281
Fruitiers (Jan) - - - I. 42

G.

Gabbema (Abbes) - - I. 221 *Aant.*
Gargon (M.) - - - II. 102
Geest (Wijnand de) - - II. 102
Ghistele (Cornelis van) - - I. 38
Ghijben (Clara) - - - II. 175
Goddaeus (Conradus) - - I. 221 *Aant.*
Goeree (Jan) - - - II. 79

Goetman (Lambertus) - - I. 25
Gon (Cornelis van der) - - II. 102
Grauwhart (Hendrik) - - - II. 78
Greenwood (Frans) - - - II. 72
Griethuijzen (Sebilla van) - I. 221 *Aant.* 288
Groot (Huig de) - - - I. 143
—— (Pieter de) - - - I. 242
Gijzen (Jan van) - - - II. 25

II.

Haen (Abraham de) - - - II. 165
Haes (Frans de) - - - II. 25
—— —— — - - - II. 232
—— (Joan de) - - - II. 25
Halma (François) - - - I. 289
Halmael (Hendrik van) - - II. 102
Haren (Onno Zwier van) - - II. 201
—— (Willem van) - - - II. 178
Hartſen (Anthonij) - - - II. 173
Hartſinck (Jan Jacob) - - - II. 173
Haverkamp (Johannes) - - - II. 102
Heems (A.) - - - II. 102
Heemskerk (Jacob van) - I. 221 *Aant.*
Heinſius (Daniel) - - - I. 131
Helu (Jan van) - - - - I. 10
Hennebo (Robbert) - - - II. 79
Heijnric van Holland - - I. 12
Heijns (Peeter) - - - I. 54
—— (Zacharias) - - - I. 55
Hobius (Jacob) - - - I. 221 *Aant.*

Hoek

Hoek (P. van der) - - - II. 102
Hoeven (Emanuel van der) - - II. 103
——— (Willem ——— ——) - - II. 103
Hoffer (Adriaan) - - - - I. 220
Hoffham (Otto Christiaan Fredrik) - II. 291
Hollandſche Parnas - - - I. 149
Hooff (N. W. op den) - - - II. 103
Hoofman (Eliſabeth) - - II. 20
Hooft (Pieter Cornelisz.) - - I. 95
Hoogſtraten (David van) - - I. 289
——— ——— (Jan van) - - - II. 105
——— ——— (Samuel) - - - I. 254
Hoogvliet (Arnold) - - - II. 82
Hoppeſtein (Adriaan) - - - II. 25
Horst (Anna van der) - - II. 269
Houtam (Hendrik) - - - II. 291
Houwaert (Jan Baptist) - - I. 52
Hubert *of* Huibert (Anthonij de) - I. 220
Huibert (Pieter Adriaan de) - - II. 103
Hulſius (Bartholomeus) - - I. 221 *Aant.*
Huljdecoper (Balthazar) - - II. 129
Huijgens (Conſtantijn) - - I. 177

I.

Ilberti (Algond) - - - II. 107
Industria et Labore - - - II. 106
In magnis voluiſſe ſat est - - II. 106
Joncktijs (Daniel) - - - I. 202
Iperen (Joſua van) - - - II. 290

K.

Kamphuijzen (Dirk Rafaelsz.) - - I. 149
Kasteleijn (Pieter Johannes) - - II. 278
Kempher (Gerard) - - - II. 103
Klaarbout (J.) - - - II. 103
Klerck (Niclaes de) - - - I. 15
Klinkhamer (Govert) - - - II. 105
Klio's Kraam - - - - I. 149
Kraaivanger (Everard) - - II. 106
Kramer (Adriaan de) - - - II. 156
Krul (Jan Harmensz.) - - I. 208
Kruijff (Jan de) - - - II. 157
Kunstliefde ſpaart geen Vlijt - - II. 289
Kunst wordt door Arbeid verkregen - II. 289

L.

Langendijk (Pieter) - - - II. 59
Lannoy (Juliana Cornelia de) - - II. 272
Leenige (Cynthia) - - - II. 269
Leskailje (Katharina) - - - I. 290
Leuve (Roeland van) - - - II. 155
Leuvening (Bartholomeus van) - - II. 106
Luiken (Jan) - - - - I. 291
Lutkeman (Jacob) - - - II. 173

M.

M.

Macquet (Jan) - - - II. 279
Maerlant (Jacob van) - - - I. 3
Magna molimur parvi - - - II. 106
Malen (Jetske Reinou van der) - II. 108
Mander (Carel van) - - - I. 49
Marcus (Rudolf) - - - II. 103
Marnix (Philip van) - - - I. 50
Marre (Jan de) - - - II. 114
Martinius (Franciscus) - - - I. 219
Mauritius (Jan Jacob) - - - II. 112
Meijer (Pieter) - - - II. 276
——— (Rudolf) - - - I. 221 *Aant.*
Meliora latent - - - - II. 106
Merken (Lucretia Wilhelmina van) - II. 259
Merwede (Mathias de) - - I. 221 *Aant.*
Minima crescunt - - - II. 106
Moerink (Cornelis Gerardus) - - II. 103
Monen (Arnold) - - - - I. 261
Moorman (Johan) - - - II. 114
Morians (Anna) - - - I. 288 *Aant.*
Munster (Dirk van) - - - I. 25
Muyzer (Gerard) - - - II. 256
Mijl (Abraham van der) - - I. 221 *Aant.*

N.

Nagtegaal (A. Clement) - - - II. 103
Nanning (Joannes) - - - II. 150
Natura et Arte - - - - II. 106
Neufville (Christina Leonora de) - II. 243
Nideck (Mattheus Brouërius van) - II. 20
Nieuwland (Pieter) - - - II. 307
Nil volentibus arduum - - - II. 106
Nomsz (Jan) - - - - II. 292
Noijdekin - - - - I. 2
Nuysfenburg (Isaak van) - - II. 256

O.

Oefening beschaaft de Kunst - - II. 106
Oosterdijk (Hermannus Gerardus) - II. 278
Oudaen (Joachim) - - - I. 255
Overbeek (Aarnout van) - - I. 289 *Aant.*
Overstraaten (A. van) - - - II. 303

P.

Pater (Lucas) - - - - II. 168
Pels (Andries) - - - - I. 255
Peutemans (Lenard) - - - I. 149

Pierſon (Christoffel) - - - II. 103
Pluijmer (Joan) - - - I. 260
Poot (Hubert Kornelisz.) - - II. 35
Pot (Willem van der) - - II. 149

Q.

Questiers (Catharina) - - I. 221 *Aant.* 288

R.

Rabus (Pieter) - - - II. 69
Reael (Laurens) - - - I. 126
Rederijkers I. 19, 20, 23, 29, 33, 36, 37, 38, 49, 57, 68, 73, 74, 101, 102. II. 36—38
Regt (Jan de) - - - I. 289
Rethaan (Anna) - - - II. 107
Revius (Jacob) - - - I. 226
Reijsſen (C. van) - - - II. 104
Rixtel - - - - I. 219
Rosſeau (Jacob) - - - II. 104
Rotgans (Lucas) - - - I. 296
Rotterdam (J.) - - - - II. 104
Rouere (Anthonis de) - - - I. 23
Roullaud (Henri Jean) - - - II. 276
Rue (Pieter de la) - - - II. 123
Rijk (Frans) - - - - II. 104
Rijnsdorp (Jacob van) - - II. 104

S.

Schelte (D.) - - - II. 104
Schermer (Lucas) - - - II. 31
Schim (Hendrik) - - - II. 124
Schutte (Rutger) - - - II. 174
Sebille (Charles) - - - II. 104
Sels (Willem Hendrik) - - - II. 278
Sena (Agatha Maria) - - - II. 107
Six (Jan) - - - - I. 191
—— van Chandelier - - - I. 191
Smids (Ludolf) - - - I. 289
Smit (Andries de) *of* Smet. - - I. 24
Smits (Dirk) - - - - II. 132
Smout (D.) - - - - II. 104
Snakenburg (Hendrik) - - - II. 58
Snouckaert (Jacob) - - I. 221 *Aant.*
Someren (Jan van) - - - I. 223
Sonsbeeck (Jan Willem van) - - II. 292
Spaan (Joannes van) - - - II. 290
Spelen van Sinne - - - I 38
Spex (Jacob) - - - - II. 159
Spieghel (Henrik Laurensz.) - - I. 57, 63
—— (Jan) - - - I. 57 *Aant.*
Spinneker (Adriaan) - - - II. 79
Sprekers - - - - I. 19
Starter (Jan) - - - I. 221 *Aant.*
Steengracht (Johan) - - - II. 106
Steenwijk (Frans van) - - II. 172
Steverfloot (Laurens) - - - II. 74
Stoke (Melis) - - - - I. 7

Stijl (Simon) - - - II. 282
Swanenburg (Willem) - - II. 110
Swanke (W.) - - - II. 104
Sweers (Hieronijmus) - - I. 221
Sytzama (Clara Fyoena van) - - II. 269

T.

Targier (Jacob) - - - II. 99
Tengnagel (Mattheus Ganzeneb) - I. 221 *Aant.*
Thomas (Broeder) *of* Gheraert - I. 11
Timmerman (Jan de) - - II. 269 *Aant.*
——— (Petronella de) - - II. 269
Trip (Lucas) - - - II. 246
Tuinman (Carolus) - - II. 74
Tijsens (Gijsbert) - - II. 104

U.

Utenhoven (Willem) - - I. 9

V.

Veen (Jan van der) - - - I. 189
Veer (Adriana van der) - - II. 107
——— (Cornelia de) - - I. 288 *Aant.*

Velthem (Lodewijk van) - - I. 14
Venne (Adriaan van der) - - I. 221 *Aant.*
Verhoek (Pieter) - - I. 260
Verſteeg (Nicolaes) - - II. 148
Victorin - - - I. 221 *Aant.*
Vilt (Jacop) - - - I. 22
Vincentius (Anna Maria) - - II. 107
Viſcher (Anna *en* Maria Teſſelſchade) - I. 68
——— (Pieter) - - - II. 75
——— (Roemer) - - - I. 57
Vlaming (Pieter) - - - II. 56
Vlieg (Carolus) - - - II. 290
Vliet (Adriaen van der) - - II. 148
Voet (Joannes Euſebius) - - II. 238
Vollenhove (Johannes) - - I. 259
Vondel (Joost van den) - - I. 152
Vos (H.) - - - - II. 104
— (Jan) - - - I. 207
Vries (Johan de) - - - I. 221 *Aant.*
Vrij (Frederick de) - - - I. 221 *Aant.*
Vrijhoff (Hubertus Gregorius van) - II. 153

W.

Waal (Simon van der) - - II. 290
Weert (Jan *of* Willem de) van IJpren - I. 21
Wijerman (Jacob Campo) - - II. 104
Wellekens (Jan Baptista) - - I. 305
Westerbaen (Jacob) - - - I. 232
Westerhoven (J. van) - - II. 104

Westrem (Francina Jacoba van) - - II. 107
Willemsz (Claes) - - - I. 17
Willink (Daniel) - - - - II. 19
Wilp (Sara Maria van der) - - II. 270
Winter (Nicolaas Simon van) - - II. 256
With (Katharina Johanna de) - - II. 23
Woordt (Abraham van der) - - II. 292
Wijs (Arij) - - - - II. 149

Z.

Zeeus (Jacob) - - - - II. 28
Zeeuwsche Nachtegaal - - - I. 148
Zoet (Jan) - - - I. 220, 254
Zon (Sara Maria van) - - - II. 269
Zweerts (Philip) - - - I. 223, II. 152
——— (Cornelis) - - - I. 228
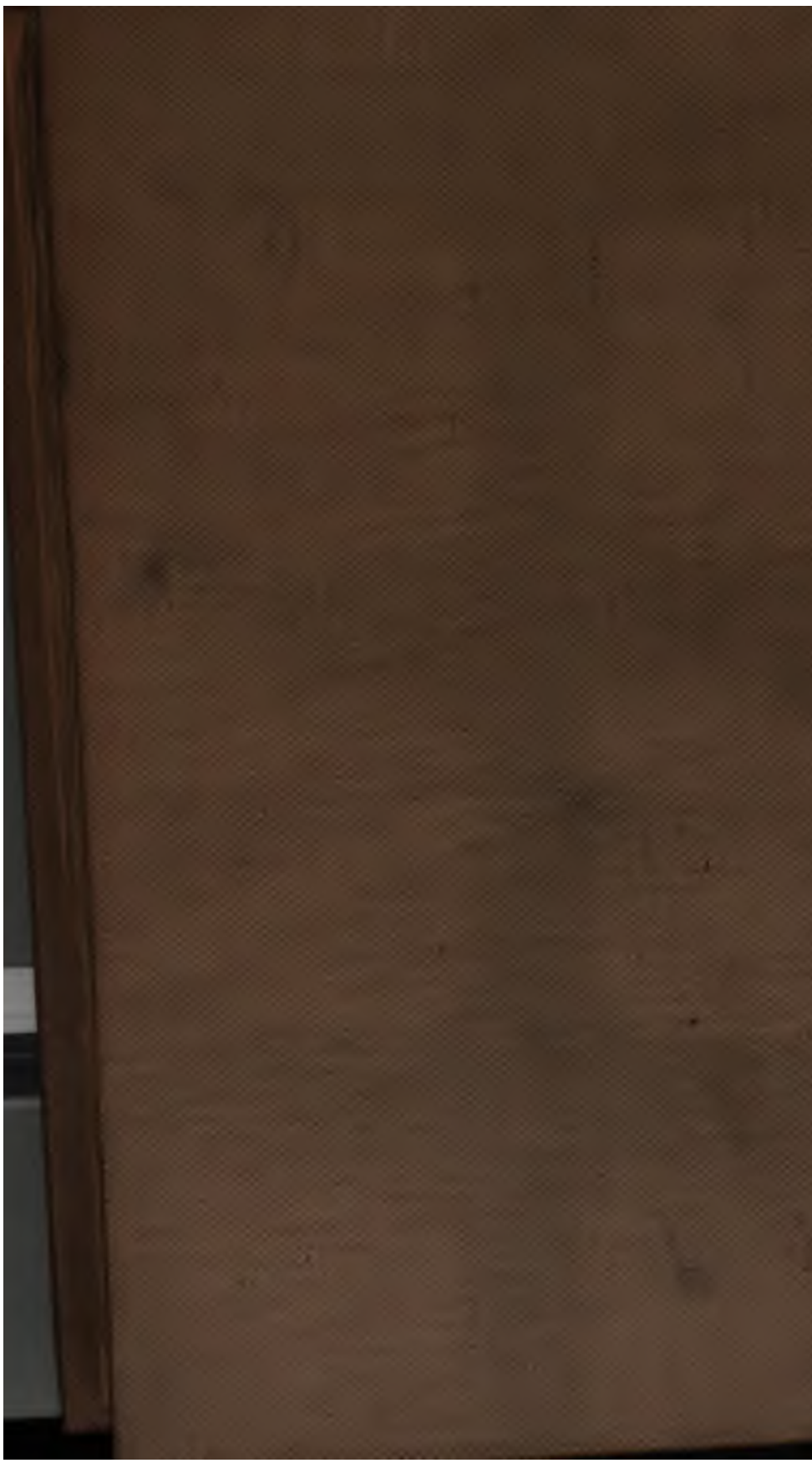
III. bl.	37.	*reg.*	3 en 10	PRIAMUS	*lees*	PYRAMUS.
IV. —	8.	——	20	wisten . .	——	wist.
— —	19.	——	10	vereerende	——	vereerenden.
— —	134.	——	6	welke . .	——	welken.
— —	194.	——	19	schiedkundig	——	geschiedkundig.
— —	228.	——	3	*v. ond. Aant.* ANDREAS	——	JAN POPPE ANDRÉE.
— —	232.	——	2	*v. ond. Aant.* 1608	——	1708.
— —	240.	——	17	stoomen . .	——	stroomen.